

Kristiansand
kommune

Økonomiplan 2022-2025

Jan Oddvar Skisland
Ordfører

Forord

Bystyret vedtok økonomiplan 2022-2025 for Kristiansand kommune 15. desember 2021. Kommunedirektørens forslag ble presentert 27. oktober 2021.

Partiene; Høyre, Kristelig folkeparti, Fremskrittspartiet og de uavhengige Fardal/Homme står bak denne økonomiplanen.

Selv om det, naturlig nok, er politiske forskjeller partiene imellom, er det et samlet ønske om ansvarlig styring av kommunen vår. Økonomiplanen bygger på tidligere økonomiplaner, politiske føringer og vedtak det har vært tverrpolitisk enighet om.

Økonomiplanen viser at det økonomiske opplegget er stramt og fondsreserver må brukes for å finansiere den løpende driften i de tre første årene i økonomiplanperioden. Lånegjelden er høy, men vedtatte investeringsprosjekter ligger fast og enkelte nye prosjekter er lagt inn.

Samarbeidspartiene har prioritert en reduksjon i eiendomsskatten og samarbeidsavtaler med frivilligheten. Satsinger på klima og miljø er videreført med noen omprioriteringer og samarbeidspartiene har lagt inn ekstra midler til kommunens kjerneoppgaver innen oppvekst og eldreomsorg.

Partiene har også lagt inn en forventning om effektiviseringstiltak i administrasjonen både på ordinær drift, besparelser på reiser og redusert sykefravær.

2021 har vært preget av koronapandemien og diskusjoner rundt oppsplitting av kommunen vår. Saken om oppsplitting av kommunen skapte mye usikkerhet både for innbyggerne i Kristiansand og de ansatte i kommunen. Nå håper jeg at vi kan legge dette bak oss og se framover.

Kommuneplanens visjon er «Sterkere sammen». Også 2021 har vist hvor viktig det er at vi står sammen og jobber på lag for fellesskapets beste. Både offentlig, privat og frivillig sektor. Kristiansand skal være en god by å bo i for alle. Sammenlåingen har gitt både utfordringer og gode resultater. Vi er bedre rustet for framtiden sammen, og vi vil fortsette det gode arbeidet i årene som kommer.

Jeg vil takke alle ansatte i Kristiansand kommune som viser en utrolig omstillingsevne, og som hver dag gir gode tjenester til byens innbyggere.

Kristiansand, 31. januar 2022

Jan Oddvar Skisland
Ordfører

Innhold

Forord	3
1 Hovedlinjer i økonomiplanen	6
2 Det kommunale styringssystemet.....	7
3 Globale endringer og utviklingstrekk	10
4 Sterkere sammen - oppfølging av kommuneplanen.....	15
4.1 Visjon og hovedgrep	15
4.2 Attraktiv og miljøvennlig.....	17
4.3 Inkluderende og mangfoldig.....	19
4.4 Skapende og kompetent	21
5 Forutsetninger for å lykkes	23
5.1 Kristiansand kommune skal ha økonomisk handlefrihet	23
5.2 Kristiansand kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver og inkluderende arbeidsplass	28
5.3 Kristiansand kommune skal være en kvalitetsbevisst, miljøvennlig og utviklingsorientert	30
5.4 Kristiansand kommune skal være en digital og innovativ organisasjon	32
5.5 Kristiansand kommune skal vektlegge samhandling med omverden	32
5.6 Kristiansand kommune skal være rustet til å møte klimautfordringer og uønskede hendelser	34
6 Klimabudsjett	36
7 Hovedoversikter.....	56
8 Kommunens områder.....	67
1 Organisasjon.....	69
2 Økonomi.....	75
3 Samhandling og innovasjon.....	85
4 Oppvekst.....	93
4.10 Oppvekststab.....	111
4.11 Skole.....	112
4.12 Barnehage.....	116
4.13 Barne- og familietjenester	120
4.14 Investeringsbudsjett.....	123
4.15 Verbalvedtak	128
5 Helse og mestring.....	131
5.10 Helse- og mestringsstab	149
5.11 Forvaltning og koordinering helse og mestring.....	152
5.12 Livsmestring	157
5.13 Helsefremming og inkludering	161
5.14 Hjemmetjenester og rehabilitering.....	165
5.15 Omsorgssenter	168
5.16 NAV	172
5.17 Investeringsbudsjett.....	175
5.18 Verbalvedtak	179
6 Kultur og innbyggerdialog	181
6.10 Kulturstab.....	186
6.11 Kultur og idrett.....	188
6.12 Innbyggerdialog	191
6.13 Investeringsbudsjett.....	194
6.14 Verbalvedtak	197
7 By- og stedsutvikling	199
7.10 By- og stedsutvikling stab	207
7.11 Ingeniørvesen	211
7.12 Parkvesen.....	222
7.13 Plan og bygg.....	226
7.14 Eiendom.....	228
7.15 Klima og arealutvikling	237
7.16 Verbalvedtak	242
9 Områdeovergrepene.....	245
10 Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022	261

Figur 1:	Det kommunale styringssystemet	7
Figur 2:	Sammenstilling av befolkningssammensetningen med 0 - punkt 2020	11
Figur 3:	Befolkningssammensetningen i Kristiansand i 2020 og 2040	12
Figur 4:	Antall barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt.....	13
Figur 5:	Alle boliger fra boligprogrammet 2021-2024 og tettstedsareal 2019 (SSB)	14
Figur 6:	FNs bærekraftsmål	16
Figur 7:	Kommunens utfordringsbilde.....	16
Figur 8:	Demografikostnader Kristiansand 2022-2027	23
Figur 9:	Korrigert netto driftsresultat 2022-2025 i mill. kr	25
Figur 10:	Sentralt disposisjonsfond 2021-2025 i mill. kr	25
Figur 11:	Netto lånegjeld 2021-2025 i mill. kr	26
Figur 12:	Utslipp og fordeling av klimagassutslippene i Kristiansand	36
Figur 13:	Klimagassutslippene fra Kristiansand kommunes drift i 2020.....	38
Figur 14:	Samlet effekt av tiltak i hver av de fire tiltakspakkene	39
Figur 15:	Direkte klimagassutslipp fra 2009 til 2019	44
Figur 16:	Klimagassutslipp fra hver sektor i Kristiansand.....	46
Figur 17:	Klimagassutslipp mot 2030 i referansebane.....	48
Figur 18:	Forventet antall barn i barnehagealder	98
Figur 19:	Elevtallsutvikling 1-10. trinn.....	98
Figur 20:	Framskrivning av demografikostnader	132
Figur 21:	Utvikling folketall 67år+	133
Figur 22:	Samlet lånegjeld.....	254

1 Hovedlinjer i økonomiplanen

Økonomiplanen er basert på vedtatt kommuneplan, vedtatt økonomiplan 2021-2024 og føringer bystyret har gitt i 1. tertialrapport 2021.

Ny regjering økte den økonomiske rammen til kommunesektoren. Det økonomiske opplegget er likevel stramt, men sammenlignet med vedtatt økonomiplan er det funnet rom for økte rammer innenfor omsorgstjenestene og oppvekst. Det er blant annet innarbeidet 6 nye boliger for rusomsorg og psykisk helse i 2023 (investering på 57 mill. kr og 11,5 mill. kr i årlig drift), og full rehabilitering av Fergefjellet barnehage (investering på 46 mill. kr). Bystyret økte rammene til helse og mestring med 84 mill. kr i perioden herunder 43 mill. kr til eldreomsorg ut over forslaget til kommunedirektøren. Det er innarbeidet økte rammer for å følge opp satsingsområdene i kommuneplanen herunder klimatiltak og styrking av programmet «Flere i arbeid». Tjenestene til ungdommer med utfordringer med psykisk helse er styrket.

Økt behov for omsorgstjenester som følge av endret demografi, kompenseres ikke fullt ut i perioden. Presset på tjenestene vil dermed øke. Kommunedirektøren foreslo ingen nye innsparingskrav bortsett fra videreføring av bystyrets vedtak på 5 mill. kr i reduserte reisekostnader. Bystyret økte innsparingskravet på reiser med 15 mill. kr. Samlet utgjør dette et innsparingskrav på 55 mill. kr i forhold til 2021, som er med å bidra til at det i det siste året i planperioden er balanse mellom inntekter og utgifter. Bystyret økte bruken av sentralt disposisjonsfond med 185 mill. kr, men la til grunn at det ved rulleringen av økonomiplanen kan frigjøres 89 mill. kr ved lavere sykefravær og økt sparekrav for administrasjonen.

Bystyret vedtok å redusere eiendomsskatten fra 2,2 til 2,1 promille.

Det er et meget høyt investeringsnivå i perioden (4,4 mrd. kr). Innen helse- og mestring er det samlet sett investeringer på 794 mill. kr. Den største investeringen er nytt omsorgssenter på østsiden av byen til 606 mill. kr som står ferdig i 2026. I perioden er det avsatt 422 mill. kr. Det er avsatt 124 mill. til nytt helsehus på Eg (totalbevilgning 460 mill. kr).

Det er en satsing på opprustning av eksisterende skoler og nye skolebygg. Dette er de neste fire årene beregnet å koste 991 mill. kr og gjelder hovedsakelig Tangvall skolesenter inklusiv flerbrukshaller, Wilds Minne inklusiv flerbrukshall og utvidelse av Vågsbygd skole. Selv om kommunen har satset på rehabilitering av bygningsmassen er det fortsatt et betydelig etterslep på vedlikehold. Ny kulturskole til 338 mill. kr står ferdig i 2022. Det er avsatt 48 mill. kr til kunstgressbaner i perioden. Det investeres 1,5 mrd. kr innen vann- og avløpsområdet.

Kommunens lånegjeld er høy. I 2025 forventes netto lånegjeld å være på 8,49 mrd. kr.

I økonomiplan 2022-2025 er det følgende korrigerende netto driftsresultat:

I mill. kr.	2022	2023	2024	2025	Sum
Korrigert netto driftsresultat*	-64,4	-13,8	-9,9	13,7	-72,4

*Korrigert for netto premieavvik

2 Det kommunale styringssystemet

Kommuneplanen og økonomiplanen er styringsdokumenter som inngår i det kommunale styringssystemet. Kommuneplanens samfunnsdel er lag til grunn for økonomiplanen for 2022-2025. Figuren illustrerer kommunens viktigste styringsdokumentene og sammenhengen mellom disse:

Figur 1: Det kommunale styringssystemet

Kilde: Kristiansand kommune

Kommunal planstrategi skal utarbeides hvert fjerde år av nyvalgt bystyre og vedtas senest ett år etter at bystyret er konstituert. Planstrategien er ikke en plan, men den drøfter utviklingstrekk og avklarer hvilke planoppgaver bystyret skal prioritere i valgperioden, og det skal tas stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres. Planstrategien har ingen rettsvirkning verken for kommunen eller andre (PBL. § 10-1).

Kommuneplanen er det øverste styringsdokumentet i kommunen. Den gir retning og utvikling av kommunesamfunnet og forvaltningen av arealressursene i et langsiktig perspektiv. Den er Kristiansands strategi for å møte fremtidens utfordringer og er førende for mer detaljerte planer og budsjetter.

Kommuneplanen består av en langsiktig samfunnsdel og en arealdel (10-12 år), samt kommuneplanens fireårige handlingsdel.

- Kommuneplanens samfunnsdel har en viktig rolle som verktøy for en bedre og mer helhetlig og strategisk planlegging og politisk styring. Dette for å få en bærekraftig samfunnsutvikling og medvirkning. Den viser hvilke utfordringer og muligheter kommunen står overfor, og ønsket utvikling av kommunen med langsiktige mål og strategier.
- Kommuneplanens arealdel omfatter hele kommunen, er juridisk bindende og styrer den langsiktige arealutviklingen. Arealdelen skal sikre at arealbruken i kommunen bidrar til å nå mål og strategier i samfunnsdelen. Den består av planbeskrivelse, retningslinjer for saksbehandling og plankart med utfyllende bestemmelser. Kommuneplanens arealdel er styrende for mer detaljerte arealplaner og utbyggingstiltak.

Det skal være god sammenheng mellom samfunnsdelen og arealdelen, og samfunnsdelen og oppfølgende handlingsdel. Kommuneloven forsterker koblingen mellom kommuneplanens samfunnsdel og økonomiplan.

Økonomiplanen samler kommuneplanens handlingsdel, økonomiplan og årsbudsjett i ett dokument. I tillegg vises et program for oppfølging av planstrategien. Økonomiplanen gjelder for fire år der årsbudsjettet utgjør det første:

- Kommuneplanens handlingsdel viser prioriteringer og tiltak for å nå de langsiktige målene i samfunnsdelen og andre temaplaner. Kommuneplanens handlingsdel rulleres årlig.
- Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver innenfor drift og investering. (Kommuneloven § 44). Økonomiplanen skal omfatte minst en fireårs periode og revideres årlig.
- Årsbudsjett er en bindende plan for kommunens midler, og anvendelse av disse i kommende år (Kommuneloven § 45). Årsbudsjettet konkretiserer økonomiplanen og gjelder hele kommunens virksomhet. Årsbudsjettet er første året i økonomiplanen og revideres årlig.

På bakgrunn av økonomiplanen blir det laget et styringskort i styringsportalen mellom kommunedirektøren og områdedirektørene. Resultater fra foregående år og rapporteringer i budsjettåret er viktig for å vurdere om vedtatte mål er nådd og prioriteringer fulgt opp. Årsregnskap og årsberetninger gir viktig informasjon for neste rulling av økonomiplanen.

Statistikker, utredninger, forskning og utvikling er nødvendig for analyse av spesielle utfordringer. Dette danner grunnlag for temaplaner (detaljerte planer for et fagområde), strategier (retning for ønsket utvikling uten tiltak) og handlingsplaner (plan med tiltak for oppfølging av strategier). Oversikt over dette ligger på [kommunens hjemmeside](#). Her ligger også kommunedirektørens policydokument og e-læring om kommunens plan- og styringssystem.

Budsjettpremisser

Bystyrets premisser for bruk av bevilgninger blir gitt når økonomiplanen vedtas. Dette skjer på følgende måte:

- Premissene gis i form at av budsjettet vedtas på kommunalsjefs nivå og kan ikke omprioriteres til andre formål og tjenester uten politisk vedtak. Dette skjer eventuelt ved behandling av tertialrapportene.
- Konkrete budsjettendringer fra år til år og premissene for disse endringene fremkommer i økonomiplanen i egne tabeller med tilhørende tekstlige beskrivelser. Dette gjelder både rammeøkninger og reduksjoner/innsparingskrav. Eventuelle endringer i forutsetninger, utsettelse og lignende omtales i tertialrapporter og årsrapporten hvis det er aktuelt.
- For bevilgninger til investeringer beskrives premisser for bruk og fremdrift i økonomiplan, og endringer/omprioriteringer av disse bevilgningene gjøres ikke uten politisk vedtak.
- Periodemålene i økonomiplanen gir også premisser for bruk av midlene gjennom å peke ut retning og ambisjonsnivå på vesentlige områder.

Premisser for bruken og hvordan avvik fra premissen følges opp er videre regulert og i kommunens økonomireglement og delegeringsreglementet med flere. Dette er basert på kommuneloven.

3 Globale endringer og utviklingstrekk

Utfordringsbildet i Kristiansand peker på store endringer i demografien, sykdomsbildet, levekårsutfordringer, næringsstrukturen og når det gjelder klima.

3.1 Globale endringer

Globalt står verden i en pandemi som fortsatt vil prege oss, selv om den vestlige verden har fått vaksinert store deler av sin befolkning i 2021. Det er ikke tilfelle i andre deler av verden.

Ved slutten av 2021 skal verden ta seg ut av pandemien og gjenopprette økonomi og arbeidsplasser. Samtidig påvirkes verden av globale megatrender som setter sitt tydelige avtrykk. Disse trendene påvirker hverandre.

FNs klimapanel siste rapport fra august 2021 understreket at klimaendringene er omfattende, raske og blir stadig mer intense. Disse endringene er uten sidestykke på tusenvis av år. Et komplekst bilde av risikoer og muligheter knyttet til utfordringene er noe man må forvente vil påvirke norske kommuner i økende grad i årene fremover, og vil ha betydning for hvordan vi løser energiutfordringer, naturressurser, forurensning og overgang til mer sirkulær økonomi.

Vi ser demografiske endringer i hele verden. Det fødes færre barn og vi får en stadig eldre befolkning. Urbanisering innebærer at folk flytter inn til byer og tettsteder for arbeid og utdanning.

Digitalisering og teknologiutvikling innebærer at fysisk avstand får mindre betydning. Digitalisering og nettets økende fart kan knytte mange teknologier sammen og finne anvendelse på mange samfunnsområder. Dersom teknologien brukes fornuftig, kan det få stor betydning. Tilgangen til informasjon er nærmest ubegrenset, robotisering erstatter og skaper arbeidsplasser. Konkurransen om både arbeidsplasser og arbeidskraft øker.

Vi ser også økende ulikhet og forskjeller i levekår globalt. Trolig henger dette sammen med trendene vi har nevnt over.

Økende migrasjon vil prege verden også i årene som kommer. Kriger, naturkatastrofer og fattigdom driver mennesker på flukt som alle søker mot mer stabile og økonomisk mer velstående deler av verden.

3.2 Utviklingstrekk i Kristiansand

Utviklingstrekk i Kristiansand

Flere av utviklingstrekkene påvirker Kristiansand og er sammenvevde, såkalte samfunnsfloker. Utfordringsbildet i Kristiansand peker på store endringer i demografien, i sykdomsbildet, når det gjelder levekårsutfordringer og endringer i næringsstrukturen og klima. ([Kristiansands utfordringsbilde 2021](#))

Kristiansand vil fortsette å vokse, men veksten antas å bli lavere

Befolkningsveksten i landsdelen er sterkest i og rundt Kristiansand. Befolkningen i Kristiansand utgjør 112 588 innbyggere pr. 1.1.2020. Den største faktoren for befolkningsvekst er innvandring, mens fødselsoverskuddet er relativt stabilt. Fødselsoverskuddet i 2019 var 334, netto innflytting i 2019 var + 626 personer.

Det forventes befolkningsvekst i Kristiansand kommune som i resten av Norge, men de siste årene har innbyggertallet i Kristiansand økt langsommere og befolkningsveksten forventes å bli svakere i tiåret som kommer enn i tiåret som har gått. Ifølge framskrivninger fra SSB per august 2020, vil Kristiansand nå

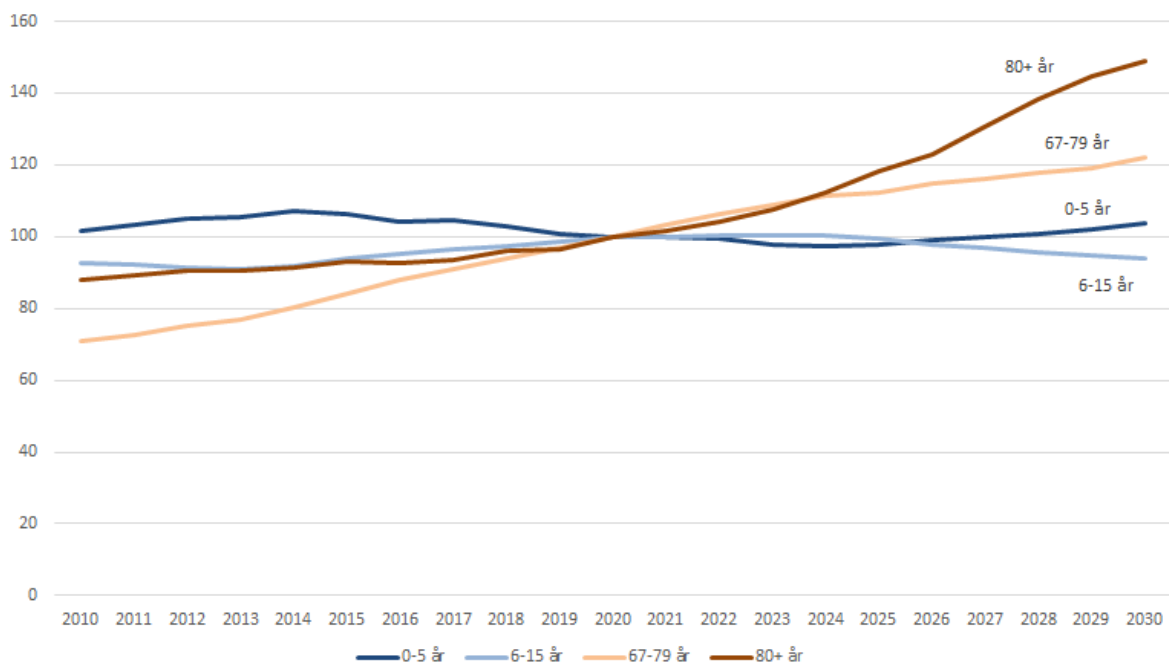
ca. 132 000 innbyggere i 2050. Forrige befolkningsframskriving fra SSB i 2018, forutså 132 000 innbyggere i 2040. Forventet antall innbyggere i Kristiansand i 2030 er 120 100.

Aldrende befolkning

Befolknings sammensetningen i Kristiansand blir vesentlig endret fra 2020 til 2050. Kristiansand vil få en relativt kraftig økning i den eldre befolkning, samtidig med en nedgang i barn 6-15 år.

- Antall barn 0-5 år forventes å øke med kun 270 fram til 2030.
- Antall barn 6-15 år forventes å være stabilt fram til 2025, for så å minke med 830 i 2030 sammenlignet med 2020
- Antall personer 67-79 år forventes å øke med 2400 (fra 10980 i 2020, til 13380 i 2030).
- Antall personer 80+ forventes å øke med 2150 (fra 4380 i 2020, til 6530 i 2030).

Figur 2: Sammenstilling av befolknings sammensetningen med 0 - punkt 2020

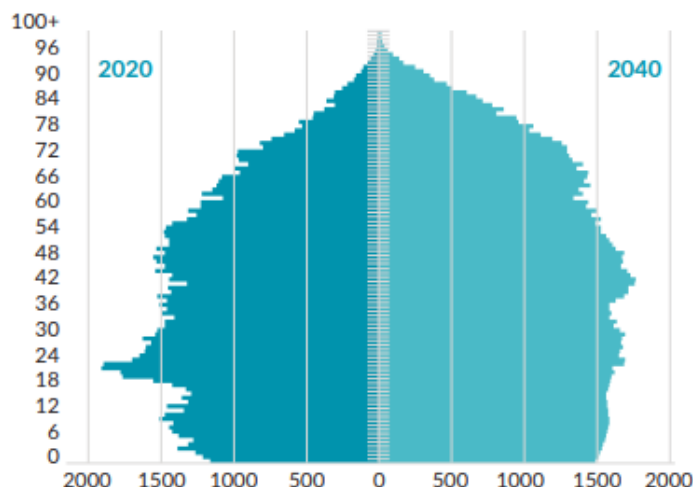

Kilde: SSB, bearbejdet av Kristiansand kommune

Den økende andelen eldre kombinert med den synkende andelen i arbeidsfør alder svekker samfunnets aldersbæreevne. Denne utviklingen er ikke bærekraftig og blir enda mer alvorlig av at færre i arbeidsfør alder er i jobb. Økning i antall eldre, spesielt etter 2020, vil gi varig endring i aldersstrukturen og sykdomsbildet, preget av aldersrelaterte sykdommer. Utviklingen vil føre til finansierings- og prioriteringsutfordringer i kommunen og påvirke verdiskapingen og velferdsutviklingen.

Figur 3: Befolknings sammensetningen i Kristiansand i 2020 og 2040

Befolknings sammensetningen i Kristiansand i 2020 og 2040

Aldersbæreevne

4,9 i 2020

3,2 i 2040

Kilde: SSB bearbejdet av Kristiansand kommune

For mange står utenfor i utdanningsløp, arbeids- og samfunnsliv

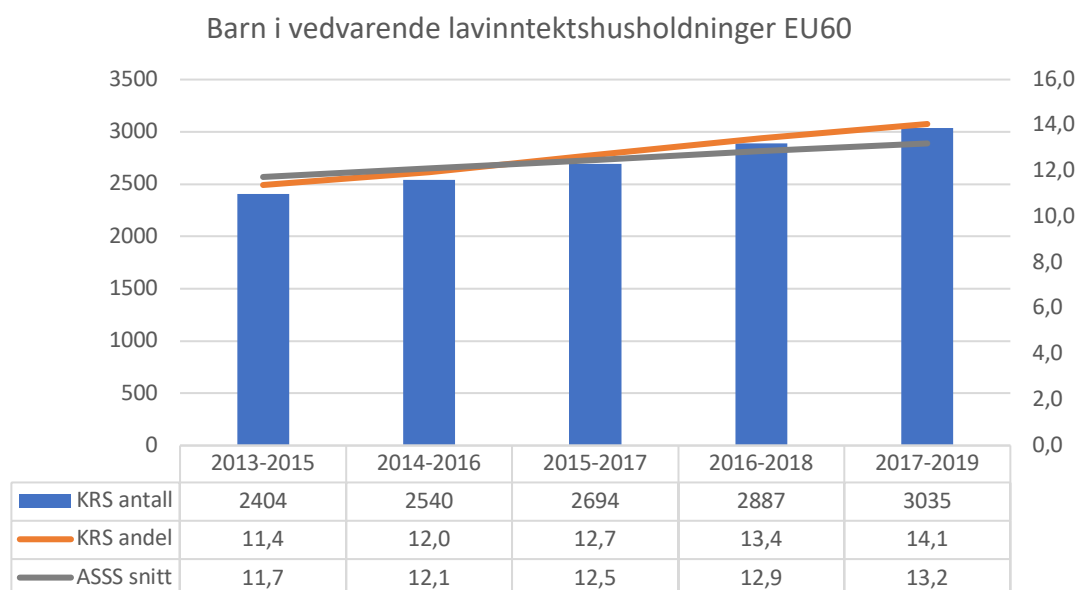
Kristiansand kommer generelt noe dårligere ut enn landsgjennomsnittet når det gjelder de grunnleggende sosioøkonomiske faktorene som inntekt og arbeid. Kommunen har i tillegg et lavere utdanningsnivå i befolkningen enn sammenlignbare storbyer. Det er en særlig lokal utfordring at unge og kvinner har lavere arbeidslivstilknytning enn i andre deler av landet. Det er flere unge uføre (18-44 år), og unge som mottar helse relaterte ytelser i NAV. Av de som er i arbeid er det en høyere andel som er i deltidsstillinger sammenlignet med landet og andre storbykommuner. Dette skyldes i hovedsak at langt flere kvinner arbeider deltid i Kristiansand enn i andre deler av landet. Dette utgjør en restarbeidsevne for landsdelen.

Utenforskap påvirker både samfunnsøkonomien, levekår og personlig helse negativt. Økende sosial ulikhet øker risikoen for polarisering og svakere samhold i samfunnet. Samtidig øker høyere utdanning, inntekt og yrkesaktivitet sjansen for deltakelse i sosiale nettverk, demokratiske prosesser og kulturelle aktiviteter.

Koronapandemien var i tillegg til en helsekrise, ei stor krise for arbeidsmarkedet. På det meste var om lag 12 prosent av arbeidsstyrken i Kristiansand helt ledige. Noen bransjer ble rammet hardere enn andre, blant annet reiseliv, transport og butikk- og salgsarbeid. Fra sommeren 2021 har arbeidsledigheten begynt å normalisere seg og komme på nivåer som var før korona. For perioden juni-august 2021 var andel arbeidsledige i snitt 2,9, mens det var 2,6 i 2019 og 5,1 i 2020. For august og september var arbeidsledigheten på samme nivå eller lavere enn i 2019.

I Kristiansand øker antall barn som lever i husholdninger med lavinntekt, noe som legger et dårlig grunnlag for levekår, levevaner og helse. De siste tallene viser at over 3000 barn levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt i Kristiansand for perioden 2017-2019.

Figur 4: Antall barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt.

Kilde: SSB: Antall og andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, EU60-skala.

Kristiansand har over mange år ligget høyt på andel i befolkning som mottar sosialhjelp, særlig blant ungdom, sammenlignet med gjennomsnittet for andre storbykommuner (ASSS). I 2020 sank imidlertid andelen og Kristiansand gikk ned til gjennomsnittet i ASSS for andel ungdom som mottar sosialhjelp, og lavere enn gjennomsnittet for voksne. Det gjenstår å se om denne trenden blir varig, eller om det er noen særegne utslag som skjedde i 2020. Kristiansand ligger fortsatt høyt over gjennomsnittet for andre storbykommuner når det gjelder mottak av livsoppholdsytelser i NAV samlet sett. Mens sosialhjelpstallene sank i 2020, skjedde det en økning i andel mottakere av AAP og uføretrygd. Det er derfor viktig å se på det samlede bildet når man vurderer utenforskap fra arbeid. Foreløpig tall for 2021 viser fortsatt et lavere nivå på sosialhjelp, men med økning igjen sommeren 2021. Frafall av videregående skole øker sannsynlighet for å stå utenfor arbeidslivet. Selv om det har vært en økning i gjennomføring i videregående skole de siste årene, er det fortsatt for mange som ikke fullfører videregående skole.

Sosial ulikhet i helse beskrives som systematiske forskjeller i helsetilstand avhengig av bakgrunnsfaktorer som inntekt, utdanning, yrke og bosted. I likhet med resten av landet er det i Kristiansand nesten 10 års forskjell i forventet levealder mellom menn med grunnskole som høyeste utdanning og kvinner med videregående eller høyere utdanning.

Kompetansen må tas mer i bruk

Verdensledende teknologikompetanse og kontinuerlig utvikling har gjort virksomhetene i Kristiansand konkurransedyktig gjennom mange konjunkturedringer. Kommunen har et variert næringsliv med hovedtyngde innen leverandør- og prosessindustrien, handel og turisme. I tillegg er det overskudd på fornybar energi i regionen som gir gode forutsetninger for å skape nye bærekraftige arbeidsplasser.

Restriksjonene i Norge relatert til Covid-19 er i all hovedsak opphørt for både næringsliv og befolkning. Vi vil fremdeles være berørt av pandemien og reguleringer internasjonalt. Digitale verktøy og kompetanse rundt bruken har fått et tydelig løft i denne perioden. Denne kompetansen blir viktig å videreutvikle også når restriksjonene er hevet.

De demografiske endringene får også konsekvenser for næringslivet. Det er kamp om kompetansen, og rekruttering til mange yrker er allerede en utfordring. Bærekraftig utvikling av næringslivet i Kristiansand

er avhengig av å tiltrekke og beholde arbeidsplasser. Samtidig må omstillingsevnen styrkes, og nye arbeidsplasser og kompetanse utvikles gjennom gründerskap og innovasjon i eksisterende bedrifter.

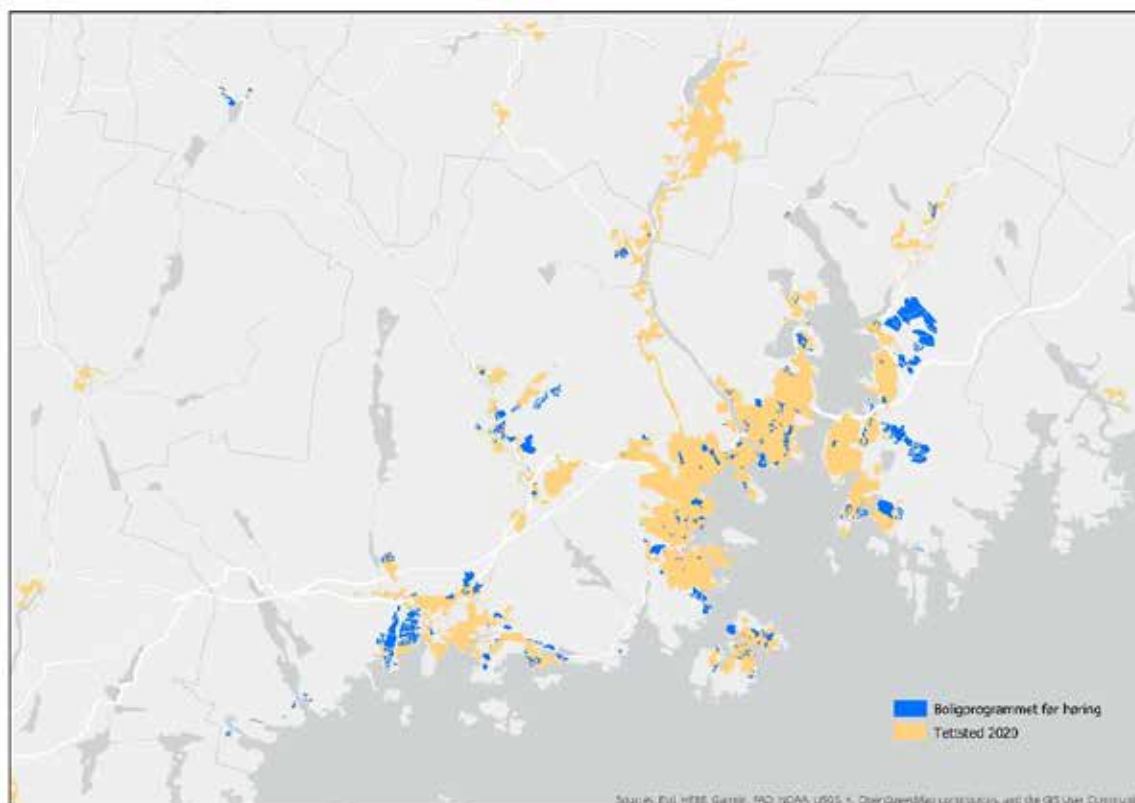
En strukturell utfordring i Kristiansand er balansen mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse. Elevenes valg av studieretning samsvarer ikke godt nok med næringslivets behov. Samtidig gjelder frafall i videregående skole særlig yrkesfag, mens mange bedrifter etterspør yrkesfaglig kompetanse. Dette innebærer at det er et gap mellom tilbud og etterspørsel innen fagopplæringen i regionen. Kompetansen i Kristiansand må tas enda bedre i bruk for å videreutvikle hele næringslivet.

Utslipp av klimagasser

Med dagens klimapolitikk og dagens utviklingstrender er det sannsynlig at klimagassutslippene i Kristiansand vil reduseres innen 2030, men bare i beskjeden grad. Klimagassutslippene er ikke i tråd med de vedtatte klimamålene. For å oppnå dette vil det kreve radikale tiltak og en svært ambisiøs klimapolitikk.

Hvordan boliger, arbeidsplasser, handel og tjenestetilbudet er plassert i forhold til hverandre påvirker naturmangfold og klimagassutslipp. Antall innbyggere per km² tettsted er en indikasjon om grad av fortetting. I Kristiansand er denne befolkningstettheten lavere enn i de fleste andre store kommuner. Utviklingen av antall kjørte kilometer sammenlignet med befolkningsveksten viser at kjørelengden har økt mer enn befolkningsveksten siden 2005. Tettstedsarealet øker som følge av utbygging i ubebygde områder, også kalt byspredning. Dette er forhold kommunen i stor grad kan påvirke.

Figur 5: Alle boliger fra boligprogrammet 2021-2024 og tettstedsareal 2020 (SSB)

Kilde: SSB og Kristiansand kommune

Konsekvensene av klimaendringene representerer ulike former for risiko og har berørt Kristiansand de siste årene med økende fare for liv, helse og materielle verdier under ekstremvær. Selv om verden når målene i Parisavtalen, vil klimaet fortsette å endre seg i flere tiår framover.

4 Sterkere sammen – oppfølging av kommuneplanen

4.1 Visjon og hovedgrep

Bærekraftig utvikling - Kristiansand mot 2030

Kommuneplanens samfunnsdel *Sterkere sammen – Kristiansand mot 2030* er kommunens strategi for å møte fremtidens utfordringer og er førende for økonomiplanen. Kommuneplanens visjon «sterkere sammen» peker framover, og skal samle og inspirere til felles utvikling og endring.

Tre satsingsområder med mål og strategier peker på områder som skal ha ekstra oppmerksomhet og ressurser i perioden fram mot 2030:

- Attraktiv og miljøvennlig
  - *Kristiansand - foregangskommune på grønn omstilling*
- Inkluderende og mangfoldig
  - *Kristiansand - med små levekårsforskjeller og god livskvalitet for alle*
- Skapende og kompetent
  - *Kristiansand - regionhovedstad og drivkraft i regionen*

FNs bærekraftsmål gir viktige premisser for bærekraftig samfunnsutvikling i norske kommuner. De bygger på tre dimensjoner, *økologisk*, *sosial* og *økonomisk* bærekraft som henger sammen og påvirker hverandre:

- **Økologisk bærekraft** handler om å utvikle samfunnet innenfor planetens tålegrenser og å redusere tapet av biologisk mangfold. Klimaendringene må reduseres og samtidig må samfunnet tilpasse seg konsekvensene av endringene som allerede pågår.
- **Sosial bærekraft** handler om å sikre innbyggerne like muligheter til å delta i samfunnet, å investere i gode oppvekst- og levekår, helse, utdanning, likestilling, inkludering og mangfold. Samholdet i samfunnet, tillit, demokrati og opplevd tilhørighet er avgjørende.
- **Økonomisk bærekraft** handler om ansvarlig forbruk og produksjon, økonomisk vekst med mindre miljøbelastning, samt rettferdig og anstendig arbeid. Bærekraftig utvikling forutsetter at det skapes verdier i lokalsamfunnet som over tid opprettholder et godt velferds- og tjenestetilbud.

Bærekraftdimensjonene er lagt til grunn i alle satsingsområdene med ulik vektlegging i hvert satsingsområde. De 17 bærekraftsmålene har vært filter for hvilke mål og strategier som er viktigst for Kristiansand, og hvor kommunen gjennom sin prioritering og utvikling kan bidra i det internasjonale arbeidet med å nå målene.

Figur 6: Modellen av FNs bærekraftsmål viser sammenhengene mellom de tre bærekraftsdimensjonene der økonomisk bærekraft er avhengig av at økologisk bærekraft er ivaretatt.

Kilde: Azote for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University

Kommuneplanens handlingsdel - oppfølging i økonomiplanperioden

Målene og strategiene i samfunnsdelen er langsiktige. Økonomiplanen utgjør kommuneplanens handlingsdel. Den viser hva som blir prioritert de neste fire årene. Kommunens ulike roller som tjenesteprodusent, forvalter/myndighetsutøver og samfunnsaktør påvirker økonomiplanens utforming. Periodemålene er delmål på veien som bidrar til at retningsmålene i kommuneplanen blir nådd. Periodemålene uttrykker det som kan måles. Satsingsområdene følges også opp gjennom ulike planer, prosjekter og tiltak, samt gjennom løpende drift og måten arbeidet blir innrettet på.

Kommunens utfordringsbilde viser at de nærmeste årene handler det om å få mindre utslipp, ingen utenfor og flere i arbeid.

Figur 7: Kommunens utfordringsbilde

Kilde: Kristiansand kommune

Tre sentrale retningsmål, ett fra hvert satsingsområde, er prioritert å løfte frem for felles satsing i økonomiplanperioden. Her bidrar de fleste kommunalområdene på ulikt vis. Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder kommer frem i de ulike områdekapitelene.

4.2 Attraktiv og miljøvennlig

Kristiansand – en foregangskommune på grønn omstilling

Retningsmål 2030:

Slik vil vi ha det:	Slik gjør vi det:
Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslipps-samfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 enn i 2015.	Omstille Kristiansand til et lavutslippsamfunn basert på lokale forhold.
	Involvere innbyggere, frivilligheten, ideelle organisasjoner, næringsliv og akademia i arbeidet med å utvikle et bærekraftig samfunn, med særlig vekt på fremtidens generasjoner.
	Gjennomføre klimatiltak med vekt på sosial rettferdighet.
	Utvikle Kristiansand til et samfunn basert på elektrifisering og fornybar energi.

Sentrale satsinger i perioden

Arbeidet med kommuneplanens arealdel ferdigstilles i 2022. Det overordnede målet med arealdelen er at den skal bidra til å gjøre Kristiansand til et sosialt rettferdig lavutslippsamfunn, med 80 % reduksjon av utslipp av klimagasser innen 2030 sammenlignet med 2015. Arealdelen skal samtidig gjøre Kristiansand til en attraktiv kommune å bo, studere og arbeide i, skape arbeidsplasser og tiltrekke seg kompetent arbeidskraft.

Kommunen må ta aktivt i bruk alle sine roller som organisasjon, eier og samfunn for å tilrettelegge for omstilling til lavutslippsamfunnet og klimagassreduksjon. Parallelt med overordnede planoppgaver, jobbes det med å sette klimamål, identifisere og iverksette klimatiltak og måle effekten av tiltakene. Det er et mål å få til gode digitale løsninger for klima- og miljørapportering.

Arbeidet med institusjonalisering av klimasatsing i egen organisasjon fortsetter. En del av dette er å utvikle gode samhandlingsarenaer, nye former for dialog og samhandling mellom kommune og lokalsamfunnet. I tillegg til egen kompetanse vil det nasjonale bærekraftsnettverket, det nye bærekraftsenteret og samarbeidet om bærekraftsløftet i Kristiansand være viktige elementet i dette.

Klima- og miljøstrategien vil vise hvordan lokalsamfunnet skal følge opp mål om reduksjon av klimagassutslipp, og klare en omstilling til en bærekraftig utvikling basert på lokale forhold. En handlingsplan vil prioritere klimatiltak og kommunens ansvar i samarbeid med andre. Det er særlig tiltak innen transport i tjenestene og bygge- og anleggsprosjekter som kan beregnes og som framgår som tiltak i klimabudsjettet. Temaplanen Klima og miljøstrategi for kommunale byggeprosjekter som ble lagt fram for bystyret høst 2021, setter klare krav til bygge- og anleggsprosjektene. Kommunen har som mål å fase inn utslippsfrie løsninger for egne bygge- og anleggsprosjekter fram mot 2025. Dette vil kreve ny kompetanse og innovasjon i egen organisasjon og i entreprenør og leverandørmarkedet. Pilotprosjekter vil være viktige for å nå disse målene og for å avklare økonomiske konsekvenser for skjerpede klima- og miljøkrav i kommunens investeringsprosjekter.

Det legges ned betydelig ressurser for å gjøre Kristiansand rustet til å møte konsekvensene av klimaendringer. Det etableres flomveier i allerede utbygde områder, det er høyt fokus på geotekniske utredninger og vurderinger i planleggingen. Separering av avløpsnett og oppgradering av avløpsnett for å takle økt vannmengde, er en stor satsing og viktig for å håndtere klimaendringene.

Sterkere sammen – oppfølging av kommuneplanen

Bærekraftig utvikling er sentralt tema både i rammeplanen for barnehage og ny læreplan for grunnskolen. Barn og unge skal få økt kunnskap om lokale, nasjonale og globale utfordringer innen klima og miljø, og de vil delta i lokale aktiviteter som kan bidra til bærekraftig utvikling. Barn og elever får utviklet kompetanse og ferdigheter gjennom praktisk erfaring, som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg, handle etisk og miljøbevisst, og igjen få forståelse av at handlingene og valgene til den enkelte har betydning. Gjennom den daglige driften kan barnehager og skoler bidra til å redusere klimautslipp gjennom å legge til rette for og oppmuntre til at barn og elever ikke blir kjørt med bil til og fra barnehager og skoler. Mange vektlegger også å utvikle en kultur for gjenbruk gjennom bytte av leker, utstyr og klær. Andre praktiske eksempler er naturgrupper i barnehager, uteskole og skolehage. Mange enheter deltar i kampanjer som «Beintøft» eller Natursekken. Det foregår samarbeid med kommunale og andre samarbeidspartnere, som Grønt Flagg og Geitmyra matkultursenter.

Bystyret satser på trygge skoleveier. Det er satt av 25 mill. kr til investeringer i trygge skoleveier og 8 mill. kr til økt drift av skoleveier i perioden.

Kommunen jobber med å redusere matsvinn og materialforbruk i hele organisasjonen, og spesielt ved kommunens omsorgssentre er dette viktig siden her er det stort volum. Bystyret har lagt inn midler til klimatiltak i tillegg til de midler som kommunedirektøren hadde innarbeidet i økonomiplanen. Midlene skal gå til oppfølging av handlingsplanene matsvinn og marin forsøpling. Det bevilges også 2,2 mill. kr i perioden til samarbeid med Returkraft og havna om forprosjekt for CO2-fangst på Langemyr.

Kristiansand legger til rette for tidsriktige og bærekraftige kulturarenaer ved nye utbygginger i sentrum og bydelene. Prioritering av lokale kultur- og fritidstilbud der folk bor, er viktig i utvikling av et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn. Bibliotekfilialer og desentralisert kulturskoletilbud er vesentlige bidrag. Videre tilrettelegger kommunen for mindre forbruk gjennom utlån av utstyr og litteratur.

For å sikre måloppnåelse når det gjelder å få ned klimagassen, har kommunen innført et klimabudsjett som styringsverktøy som viser en øvre ramme for hvor mye klimagasser som kan slippes ut i Kristiansand. Klimabudsjettet tar for seg en større bredde av satsingen, med volum på utslipp og antatte effekter.

I arbeidet med klimabudsjettet for 2022-2025 er det lagt vekt på å styrke arbeidet med klima- og miljøkrav innen innkjøp. Det skal vurderes hvorvidt alternative løsninger for behovsdekning kan være mindre miljøbelastende gjennom hele livsløpet. I Kristiansand kommune skal det derfor stilles krav til systemer for miljøledelse hos leverandører. Der det er mulig, skal det i alle kommunale anskaffelser enten stilles konkrete miljøkrav eller miljø skal brukes som tildelingskriterium med vektning på minimum 10%.

Periodemål 2022-2025:

Periodemål	Område
Kommunens reisevirksomhet er redusert og større andel av reiser skjer ved klimavennlig transport	Helse og mestring/ By- og stedsutvikling
All trafikkvekst skjer via sykkel, gange og kollektivtransport	By- og stedsutvikling
Jordbruksarealer opprettholdes	By- og stedsutvikling
Kommunen bidrar til at bygge- og anleggsbransjen har redusert sine utslipp betydelig	By- og stedsutvikling
Kristiansand legger til rette for tidsriktige bærekraftige kulturarenaer ved nye utbygginger i sentrum og bydelene.	Kultur og innbyggerdialog
Kristiansand legger tilrette for mindre forbruk gjennom utlån av utstyr og litteratur	Kultur og innbyggerdialog

4.3 Inkluderende og mangfoldig

Kristiansand – med små levekårsforskjeller og god livskvalitet for alle

Retningsmål 2030:

Slik vil vi ha det:	Slik gjør vi det:
I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv.	Utvikle kvaliteten i barnehage og skole for livslang læring og mestring.
	Bidra til økt andel barn i barnehage og SFO, med særlig oppmerksomhet på utsatte barn.
	Sikre at alle får et sammenhengende læringsløp og aktivitet ut fra egne forutsetninger.
	Sikre målrettet arbeid for høyere deltakelse i utdanning og arbeidsliv.
	Samarbeide systematisk og koordinert med næringslivet og utdanningsinstitusjoner om kompetansebehov.

Sentrale satsinger i perioden

Kommunen jobber aktivt med å tilrettelegge for utvikling av senterområdene til å bli inkluderende steder, med variert boligtilbud, møteplasser, handel og tjenester, tilpasset det naturlige omlandet og tilrettelagt for et samfunn der en større andel av innbyggerne er eldre. Dette er viktige strategier i kommunens overordnede arealstrategi som skal videreutvikles og forankres i arbeidet med kommuneplanens arealdel.

Boligplanlegging må ta hensyn til utviklingen i familiestrukturer, en aldrende befolkning og andre faktorer med tanke på å motvirke ensomhet, og bygge opp under innbyggernes selvstendighet og ressurser, og sikre innbyggernes bo-muligheter i sitt nærmiljø gjennom et livsløp. Fremtidsrettet kommunal planlegging av helse- og omsorgstilbudet til befolkningen må i langt større grad sees i sammenheng med arealutvikling, byplanlegging og utvikling av lokalsamfunn med gode bomiljø.

Bolig er en grunnleggende betingelse for helse og deltakelse i samfunns-, utdannings- og yrkesliv. Kommunens innsatser rettet mot å utvikle boligmasse og sikre differensierte boligtilbud tilpasset behov, vil være viktig i perioden. Gjennom målrettet bruk av Husbankens virkemidler kan kommunen bidra til at så mange som mulig av de som er vanskeligstilte på boligmarkedet kan settes i stand til å eie sin egen bolig. For vanskeligstilte som trenger bistand for å etablere og opprettholde et boforhold og skape seg et trygt hjem, er boligsosiale oppfølgingstjenester et sentralt virkemiddel.

I Kristiansand er andelen utenfor arbeid og utdanning høyere enn på landsbasis og sammenlignbare storbyer. Det er et stort behov for å tenke overordnet og langsiktig om hvordan både Kristiansand, Agder og nasjonen Norge skal lykkes med å få flere i arbeid. Pandemien har særlig vanskeliggjort situasjonen for innbyggere med lavere utdanning, ungdom med lite arbeidserfaring, lavinntektsfamilier og innbyggere med innvandrerbakgrunn. For disse gruppene er antakelig veien tilbake til arbeid blitt lengre enn for andre grupper.

Kristiansand kommune vil utfordre systemene som er med på å forsterke utenforskap både lokalt, regionalt og nasjonalt. Kristiansand har derfor etablert det 5-årige programmet «Flere i arbeid». Dette er et samarbeid med Agder fylkeskommune, NAV Agder, Næringsforeningen i Kristiansands-regionen og UiA. Det overordnede målet at flere unge under 30 år blir jobbklare og kommer i jobb. Programmet for «Flere i arbeid» er et eksempel hvordan man lokalt kan bidra til å løse de komplekse utfordringene med å øke sysselsettingen. Programorganiseringen skal sikre at det skjer gjennom en bred, helhetlig og langsiktig satsing, og er et initiativ for å finne noen løsninger på hvordan håndtere en samfunnsflokke som kommunen ikke kan løse alene. Kommunen er initiativtaker og involverer og mobiliserer dem som

vil og kan bidra med ressurser til samarbeid for å nå målet. Dette er et arbeid som krever helhetlig, langsiktig og målrettet innsats, og det involvere hele kommuneorganisasjonen.

Arbeidet med å utvikle god kvalitet i det ordinære tilbudet i barnehager, skoler og helsetjenester for barn og unge er det viktigste bidraget for å hjelpe utsatte grupper og utjevne sosiale forskjeller. Strategiplanen for Oppvekst "Sterkere sammen" som ble vedtatt i 2021 gir retning for utvikling på oppvekstfeltet fram mot 2025. Barnehager og skoler er de to mest sentrale inkluderingsarenaene i barns oppvekst. Hovedfokuset i kvalitetsarbeidet er å skape trygge og gode relasjoner slik at alle barn og unge skal oppleve trygghet, trivsel og læring.

Rammeplan for barnehager, læreplanen for grunnskolen og føringer i andre nasjonale retningslinjer gjør også at tjenestene innenfor oppvekstområdet har økt oppmerksomhet på temaet livsmestring. Sentralt i dette arbeidet er fysisk og psykisk helse, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner.

Tidlig innsats og god samhandling mellom tjenestene er også viktig for å hindre utenforskap. Arbeidet med å implementere samhandlingsmodellen BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) i barnehager og skoler startet i 2020, og skal bidra til tidlig innsats og sikre bedre koordinering mellom tjenestene.

Utjevning av ulikhet i helse og tiltak rettet mot fattigdomsproblematikk kan bidra til at kommunen bedrer sine muligheter til å håndtere de demografiske utfordringene. Barn og unges levevaner danner grunnlag for helsen i senere leveår. Gjennom systematisk prioritering av tidlig innsats kan gapet mellom det økte behovet for tjenester og den fremtidige mangelen på personell bli mindre.

Det er prioritert i perioden å sikre at ungdom får rask og fleksibel hjelp. Det er også viktig å øke bruken av virkningsfulle kurstilbud, slik som tankeviruskurs - mestringskurs til ungdom som har psykiske helseutfordringer. Når det gjelder ungdom som har sammensatte behov, er det prioritert å jobbe med overganger mellom tjenester og styrke samhandlingen blant annet mellom NAV, kommunale oppfølgingstjenester og spesialisthelsetjenesten. Innsatser i forbindelse med barn som vokser opp i lavinntektsfamilier prioriteres videre i perioden.

Kommunen har en rekke tilbud som er sentrale når det gjelder å fremme helse og livskvalitet og utsette innbyggernes behov for tjenester. Dette er viktige innsatser i folkehelsearbeidet og omfattes blant annet av: Rask psykisk helsehjelp, frisklivs- lærings- og mestringsstilbud (diagnoseuavhengige frisklivskurs, diagnoserettede lærings- og mestringskurs) og Aktiv senior som er et sentralt tilbud til kommunenes seniorer.

For å møte konsekvensene av de store demografiske endringene er det avgjørende at kommunen sikrer et godt differensiert tjenestetilbud. Dette omfatter riktig dimensjonering og sammensetning av tjenester til hjemmeboende og ulike typer heldøgns omsorgsplasser som omsorgsboliger, sykehjemsplasser, rehabiliterings – og korttidsplasser. Dette vil videreutvikle og styrke profilen som hjemmetjenestekommune. Tiltak som bidrar til at seniorbefolkningen gis mulighet til å være deltakende og aktive for å bevare egen helse og livskvalitet lengst mulig vil være sentrale å videreutvikle.

Kommunen skal ha heldøgns omsorgstjenester som er tilpasset brukernes behov på individnivå, med fokus på egenmestring. Områder som følges opp særskilt er ernæring, fallforebygging og systematisk legemiddelgjennomgang. Dette er også sammenfallende med noen av målsettingene i den nasjonale kvalitetsreformen «Leve hele livet». Arbeidet rettet mot å redusere utagerende atferd, vold og trusler er prioritert i perioden. Bruk av trivselskoordinator skal bidra til å rekruttere og beholde frivillig innsats, som er en svært viktig ressurs.

Periodemål 2022-2025:

Periodemål	Område
En høyere andel unge under 30 år blir jobbklaare og kommer i arbeid	Organisasjon/Helse og mestring
Den flerkulturelle befolkning, kvinner og unge har høyere deltakelse i arbeidslivet	By- og stedsutvikling
Alle barn og unge får et sammenhengende utdanningsløp og aktivitet ut fra egne forutsetninger.	Oppvekst
Andel barn i barnehage med flerkulturell bakgrunn øker.	Oppvekst
Andel barn som har utbytte av det ordinære pedagogiske tilbudet i barnehager og skoler øker.	Oppvekst
Foreldre er tilfredse med barnehagetilbudet.	Oppvekst
Flere innbyggere er tilknyttet utdanning og arbeidsliv	Helse og mestring
Nyankomne flyktninger og innvandrere er integrert i arbeid og samfunnsdeltakelse innen fem år	Helse og mestring
Færre ungdom faller utenfor utdanning og arbeidsliv	Organisasjon
Færre unge voksne faller utenfor arbeidsliv	Organisasjon

4.4 Skapende og kompetent

Kristiansand – regionhovedstad og drivkraft i regionen

Retningsmål 2030:

Slik vil vi ha det:	Slik gjør vi det:
Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggere bruker og utvikler sin kompetanse.	Samarbeide med næringslivet om lokal arbeidsmarkedspolitikk og mobilisering til høyere yrkesdeltagelse.
	Sikre høy kvalitet i barnehage og skole og legge til rette for et mangfold av deltakelse og tilbud på fritidsarenaer.
	Legge til rette for livslang læring og mestring med høye forventninger til utvikling.
	Bidra til at flere fullfører videregående opplæring og høyere utdanning i samsvar med egne forutsetninger, for å møte framtidens kompetansebehov.
	Videreutvikle Universitetsbyen Kristiansand i samskaping med universitetet, forskere, studenter og regionens aktører.

Sentrale satsinger i perioden

Utviklingen av universitetsbyen er sentralt tema for kommunen. Innen arealplanleggingen er det utviklingen av campus, Gimlemoen og studentboliger på Lund torv som har fokus. Gjennom Bynett Sør deltar kommunen i et faglig samarbeid mellom forskning og offentlig sektor i Agder. Forumet bidrar med forslag til fremtidige strategier og løsninger for en kunnskapsbasert og bærekraftig byutvikling. Student- og masteroppgaver er en annen side av kunnskapsutviklingen mellom universitet og kommune innen flere av kommunens fagfelt. Flere studenter har praksis i kommunen, og ulike samarbeid vektlegger å utvikle partnerskapet. Gjennom blant annet desentraliserte og regionale ordninger for kompetanseutvikling, samarbeid omkring masterutdanning og forsknings- og utviklingsprosjektet *Handlekraftig oppvekstsektor* får praksisfeltet og universitetet økt felles forståelse for utfordringsbildet. Det skal bidra til en mer kunnskapsbasert praksis i kommunen og til mer relevant forskning og utdanning.

Kommunen vil legge til rette for økt deltagelse i forsknings- og innovasjonsprosjekter i perioden. Oppfølging, omsetting og implementering av vedtatt forskning og innovasjonsstrategi 2021-2024 «*Forskning og innovasjon for bærekraftig utvikling*» vil ha høy prioritet. Satsingsområdene for

forskning og innovasjon er; aldersbæreevne, det grønne skifte, levekår, beredskap og digitalisering. Digitaliseringsstrategien er under utarbeidelse, og den skal være et helhetlig, overordnet og styrende dokument som kommuniserer retning og prioriteringer, både innad i kommunen og utad i samfunnet.

Det overordnede målet for programmet «Flere i arbeid» er at flere unge under 30 år blir jobbklare og kommer i jobb. Flere av satsingene i programmet vil bidra inn i det overordnede målet om at innbyggerne bruker og utvikler sin kompetanse; yrkesrettede utdanningsvalg, gjennomføre videregående utdanninger, nye og flere arbeidsplasser, inkludering og kvalifisering i bedrifter, fra stønad til arbeid og Stimulab (mer treffsikker innsats for arbeidsinkludering).

Periodemål 2022-2025:

Periodemål	Område
En høyere andel unge under 30 år blir jobbklare og kommer i arbeid	Oppvekst
Kommunen er attraktiv som arrangørby for lokale og nasjonale arrangementer	Kultur og innbyggerdialog
Kristiansand har et mangfold av kultur- og fritidsarenaer som legger til rette for utvikling og bruk av egen kompetanse.	Kultur og Innbyggerdialog
Tiltrekke kompetansearbeidsplasser	Samhandling og innovasjon

5 Forutsetninger for å lykkes

For at Kristiansand kommune skal lykkes med satsingsområdene må sentrale rammebetingelser være på plass. Organisasjonen Kristiansand kommune skal kjennetegnes av "å være på": *På lag - På stell - På hugget*.

5.1 Kristiansand kommune skal ha økonomisk handlefrihet

Vekst i frie inntekter og demografikostnader

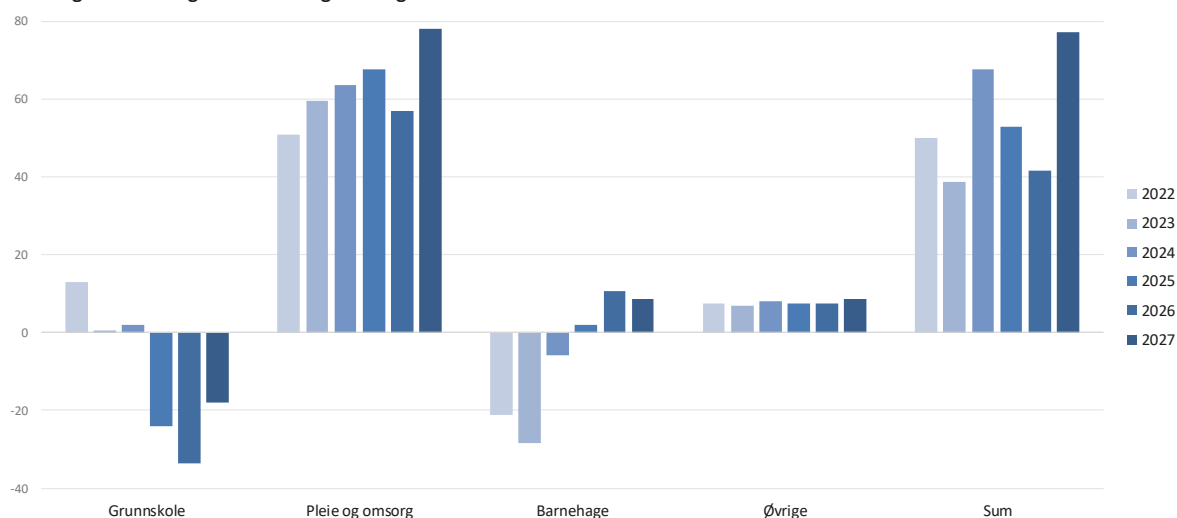
Veksten i frie inntekter fra 2021 til 2022 er på om lag 85 mill. kr i statsbudsjettet. Veksten i frie inntekter er høyere enn beregnet økte demografiutgifter fra 2021 til 2022 på 50 mill. kr. Det forutsettes at om lag 80 % av de samlede demografiutgiftene dekkes av frie inntekter. Resten av demografiutgiftene dekkes av statstilskudd og brukerbetaling.

Frem til 2026 tilsier SSBs befolkningsframskriving for Kristiansand at det er forventet en relativt sterk vekst i utgiftsbehovet hovedsakelig innenfor pleie og omsorg. Utgiftsbehovet i oppvekst reduseres i perioden.

Ifølge disse beregningene vil Kristiansand de neste 6 årene i gjennomsnitt måtte øke brutto driftsutgifter med 55 mill. kroner årlig for å kunne videreføre tjenestetilbudet på nivå med landsgjennomsnittets standard og dekningsgrader for 2021. Innen grunnskole og barnehage ventes en nedgang på henholdsvis 10 og 6 mill. kroner per år. Utgiftsbehovet innen pleie og omsorg forventes å øke med 328 mill. kr frem til 2027 dvs. i gjennomsnitt med 55 mill. kr. KS sine beregninger er basert på gjennomsnittlig kostnadsnivå. Siden Kristiansand har lavere kostnadsnivå enn landsgjennomsnittet er kommunens egne beregninger lavere (jfr. kapitel 3).

Figur 8: Demografikostnader Kristiansand 2022-2027

Merutgifter som følge av befolkningsendringer. Mill. kroner.

Kilde: SSB/KS

Forutsetninger for å lykkes

Økonomisk handlefrihet sikres gjennom effektiv ressursbruk

En grunnleggende forutsetning i kommuneplanen er at kommunens økonomiske handlefrihet skal sikres gjennom effektiv ressursbruk. Kommunens innbyggere skal gis et så godt tjenestetilbud som mulig innenfor de økonomiske rammene.

Bystyret vedtok 17.06.20 følgende måltall og handlingsregler:

Måltall for økonomistyring:

1. Korrigert netto resultatgrad bør være minimum 2,5 prosent.
2. Sentralt disposisjonsfond bør utgjøre minimum 4 prosent av brutto driftsinntekter.

Handlingsregler for økonomistyring

1. Korrigert netto lånegjeld skal være maksimalt 8,5 mrd. kroner nominelt.
2. Netto premieavvik skal hvert år avsettes til fond for dekning av premieavvik.
3. Energiverksfondet skal prisjusteres hvert år.
4. Utbytteinntekter skal kun benyttes til å finansiere varige driftsutgifter dersom utbyttet er stabilt over tid.

Måltall 1: Korrigert netto driftsresultat (korrigert netto driftsresultat/sum driftsinntekter)

Kommunens korrigerede netto driftsresultat (netto driftsresultat korrigert for bruk/avsetning til bundne fond og netto premieavvik) skal det enkelte år i økonomiplanen som et minimum alltid være positivt. I henhold til anbefalingen fra TBU (Teknisk Beregningsutvalg) bør netto driftsresultat være på 1,75 % av driftsinntektene. Det vil si om lag 150 mill. kr i 2021. Anbefalingen gjelder kommunesektoren samlet sett og må fastsettes per kommune. Anbefalingen er ulik fra kommune til kommune og avhenger i hovedsak av gjeldsnivå. Har kommunen et høyere gjeldsnivå enn gjennomsnittet bør også netto driftsresultat være høyere enn gjennomsnittet.

Kommunens måltall for netto driftsresultat er på 2,5 % av sum driftsinntekter dvs. om lag 240 mill. kr. Det viktigste virkemiddelet for å nå dette målet er å redusere netto lånegjeld. Det letter presset på driften og gir på sikt en mulighet for å nå målet om økt netto driftsresultat.

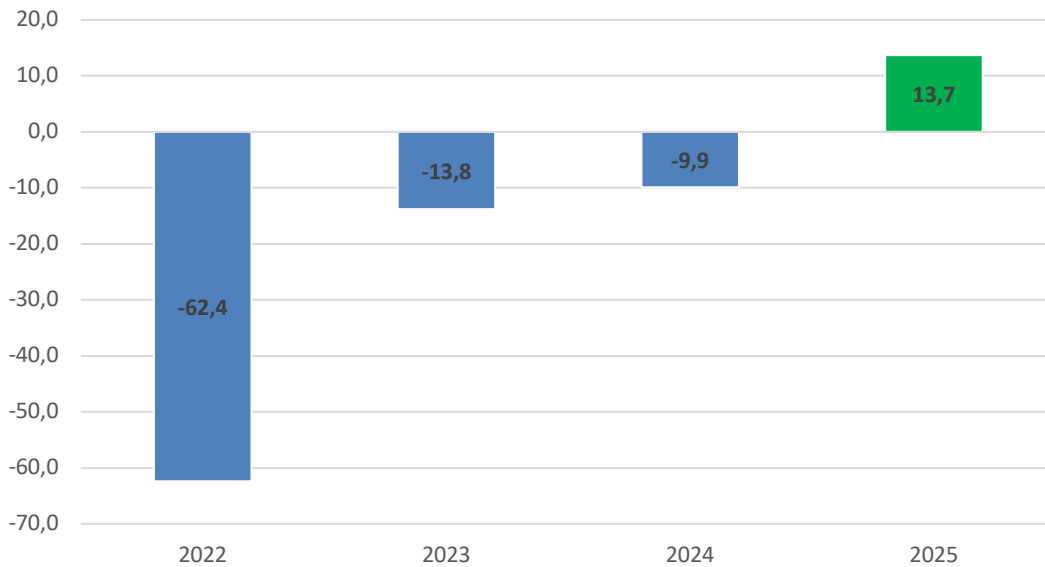
I økonomiplanen forventes det et svakere netto driftsresultat enn målsettingen hvert år i perioden. I 2022 skyldes økt press på tjenestene pga. økte demografiutgifter spesielt innen pleie og omsorg, bemanningsnormen i barnehagetjenesten og skole samt høye utgifter til særskilte tiltak for barnehagebarn. I tillegg bidrar endring i finansieringsordningen for ressurskrevende brukere til å svekke driftsresultatet i perioden.

Høyt investeringsnivå og økning i gjelden gir en økning i netto renter og avdrag på 120 mill. kr i 2025 i forhold til 2022.

I 2022 er det korrigerede netto driftsresultatet på minus 62,4 mill. kr i 2022, minus 13,8 mill. kr i 2023, minus 9,9 mill. kr i 2024, men er positivt fra 2025 med 13,6 mill. kr. Samlet sett er resultatet minus 72,4 mill. kr. Det viser at den underliggende driftsøkonomien er ikke er i balanse og resultatet er vesentlig svakere enn måltallet.

Figur 9: Korrigert netto driftsresultat 2022-2025 i mill. kr

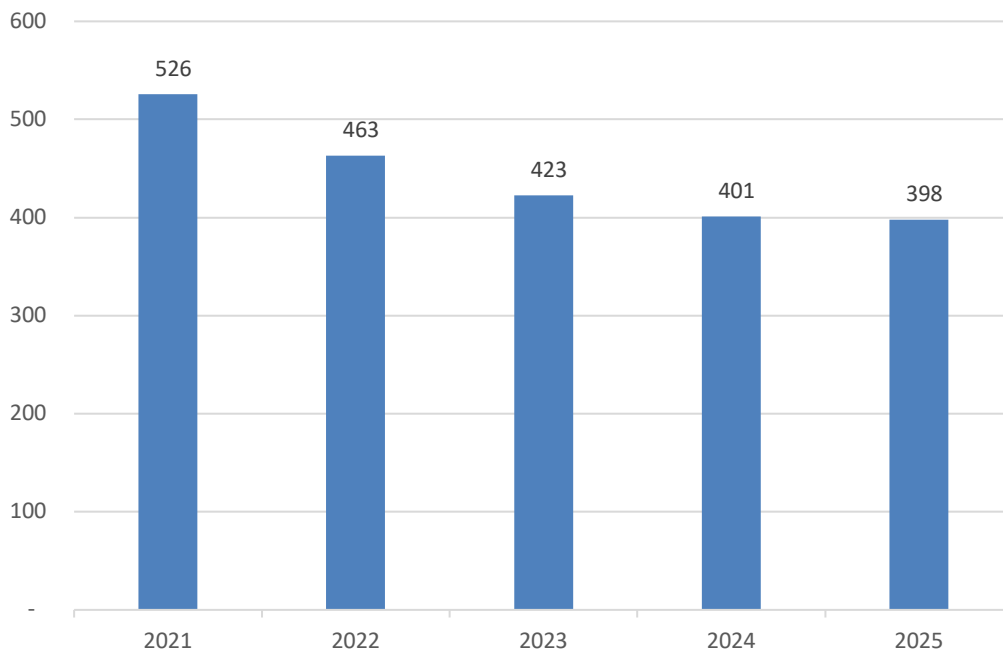

Måltall 2: Størrelse på det sentrale disposisjonsfondet

Det sentrale disposisjonsfondet bør utgjøre 4 % av sum driftsinntekter (380 mill. kr). Det forventes at det sentrale disposisjonsfondet ved utgangen av 2020 er på om lag 526 mill. kr. I løpet av 2020 ble det meste av disposisjonsfond samlet i det sentrale disposisjonsfondet bl.a. er bufferfondet til Energiverksfondet innlemmet i fondet.

Sentralt disposisjonsfond reduseres med 128 mill. kr i fireårsperioden i økonomiplanen. Det forventes at sentralt disposisjonsfond vil være på 398 mill. kr i 2025, noe som er over målsettingen.

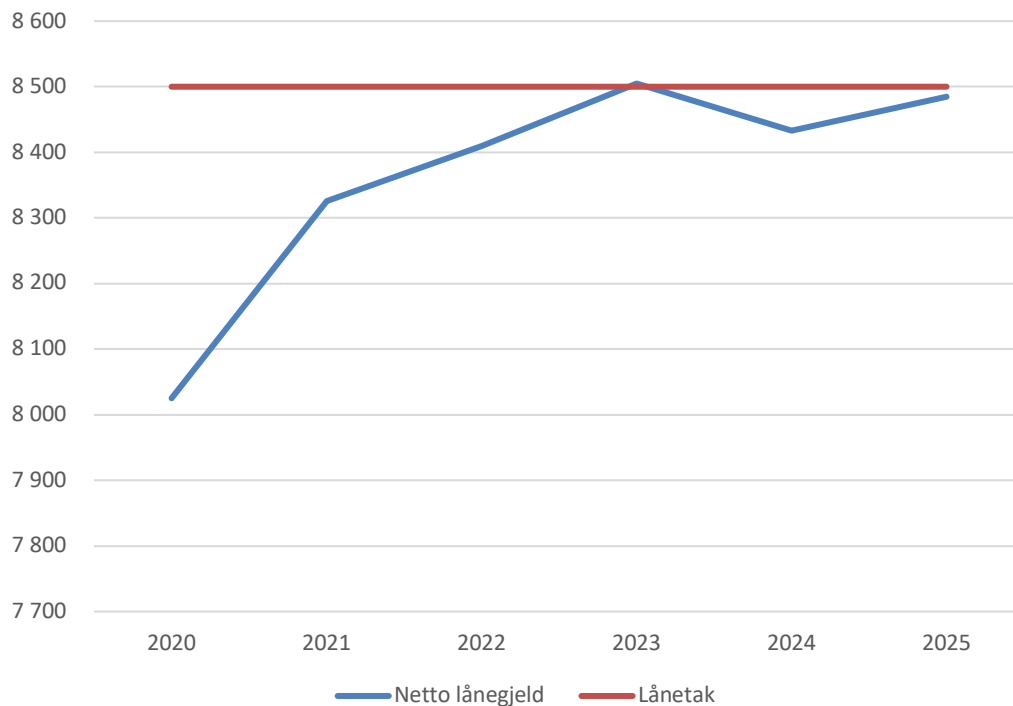
Figur 10: Sentralt disposisjonsfond 2021-2025 i mill. kr

Handlingsregel 1: Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er 4,8 mill. kr over lånetaket i 2023, ellers ligger netto lånegjeld under lånetaket (handlingsregelen) i perioden. Kommunens lånegjeld er høy og øker fra 2020 til 2025 med 460 mill. kr til 8,485 mrd. Kr. Tas det hensyn til forventet prisvekst reduseres netto lånegjeld reelt med 146 mill. kr.

Figur 11: Netto lånegjeld 2020-2025 i mill. kr

Handlingsregel 2: Energiverksfondet

Energiverksfondet i Kristiansand var på 1,125 mrd. kr ved inngangen til 2020. Det er budsjettert med en nominell avkastning på 3 % hvert år i perioden dvs. lavere enn fastsatt avkastningskrav på 4 % i finansstrategien. Avkastningskravet er redusert etter anbefaling fra kommunens rådgivere på finansforvaltning.

Bystyret har vedtatt en handlingsregel der energiverksfondet prisjusteres hvert år. I økonomiplanene for 2020-2023 og 2021-2024 ble ikke handlingsregelen fulgt opp fullt ut. I årsoppgjøret for 2020 vedtok bystyret å prisjustere fondet for både 2020 og 2021 slik at realverdien opprettholdes. Ved denne rulleringen av økonomiplanen forutsettes det at fondet prisjusteres fra 2023. Dersom årsresultatet for 2021 blir bedre enn budsjettert vil kommunedirektøren anbefale at fondet også prisjusteres for 2022.

Handlingsregel 3: Håndtering av netto premieavvik

Premieavviket er differansen mellom den betalbare pensjonspremien og en regnskapsmessig beregnet pensjonskostnad. Det oppstår et positivt netto premieavvik når kommunen har betalt inn høyere pensjonspremie til pensjonskassene enn den beregnede pensjonskostnaden som føres i regnskapet. Fra ordningen ble innført i 2006 har pensjonspremien samlet sett hvert år vært høyere enn pensjonskostnaden. Det betyr at regnskapsresultatet ser bedre ut enn likviditetsresultatet. Dersom ikke det positive netto premieavviket settes av på fond, svekkes likviditeten. Bystyret har vedtatt en handlingsregel der netto premieavvik avsettes til fond for inndekning av premieavvik.

Handlingsregel 4: Utbytte fra aksjeselskaper

Det er opp til styret i aksjeselskapene å fastsette utbytte. Det vil derfor være usikkerhet knyttet til hvor

Forutsetninger for å lykkes

mye kommunen som eier kan legge til grunn i økonomiplanen. Bystyret har vedtatt en handlingsregel der utbytteinntekter kun skal benyttes til å finansiere varige driftsutgifter dersom utbyttet er stabilt over tid. Handlingsregelen slår først inn i 2023. Det må ses i sammenheng med kommunens engangsutgift på 23,6 mill. kr til avkjørsel til Mjåvann industriområder i 2022.

Innsparingskrav

Kommunen arbeider kontinuerlig med å effektivisere driften. Innsparingstiltakene fra økonomiplan 2021-2024 er videreført i perioden 2022-2023. Bystyrets vedtak om 5 mill. kr på besparelser i reiser og overnattinger i 2021 er videreført i perioden. Områdene har spesifisert kravene på konkrete tiltak (se områdekapitlene).

Bystyret vedtok 15 mill. kr i reduserte reisekostnader fra 2022. Dette rammetrekket er lagt inn ufordelt i område 9. Kommunedirektøren har satt ned en arbeidsgruppe som skal se på fordelingen av rammetrekkene på tjenesteområdene i 1. tertialrapport 2022.

Innsparingskravet fordelt pr. område:

Tall i 1000 kr i 2022 kr	2022	2023	2024	2025
Organisasjon	-2 061	-6 273	-7 893	-7 893
Økonomi	-1 136	-2 476	-2 476	-2 476
Samhandling og innovasjon	-308	-308	-308	-308
Oppvekst	-410	-2 184	-7 821	-7 821
Helse og mestring	-4 175	-7 791	-10 866	-10 866
Kultur og innbyggerdialog	-1 349	-3 660	-5 300	-5 300
By- og stedsutvikling	-2 091	-4 367	-6 006	-6 006
Redusert reisevirksomhet	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Sum	-26 530	-42 059	-55 670	-55 670

Bystyret har i økonomiplan 2021-2024 vedtatt effekt av redusert sykefravær på 3 mill. kr fra og med 2023. Dette er lagt på organisasjon, men vil etter hvert bli fordelt der effekten er størst.

Bystyret har i tillegg vedtatt to verbalforslag med følgende forventning om innsparing:

Forventning fra bystyret	2022	2023	2024	2025
Effekt av redusert sykefravær	-2 500	-7 500	-12 000	-12 000
Effektivisering	-5 000	-10 000	-20 000	-20 000
Sum vedtatt og forventet	-34 030	-59 559	-87 670	-87 670

Kommunedirektøren vil sammen med Formannskapet 9. mars 2022 se på ulike løsninger for hvordan dette kan gjøres.

Det må også tas hensyn til manglende kompensasjon for demografi for de fleste tjenester, noe som igjen innebærer at innsparingskravet i realiteten er vesentlig større. Dette gjelder i størst omfang for omsorgstjenesten.

Det er i flere av områdene lagt opp til redusert bemanning i stabsfunksjonene. Det er til dels et resultat av kommunesammenslåingen, men det er også en generell reduksjon i antall ansatte i stabene ut over effekten av kommunesammenslåingen.

Det vil videre jobbes med å ta i bruk ny teknologi innen flere tjenester. Det er satt av midler til å utprøve nye løsninger innen omsorgstjenestene bl.a. til bruk av velferdsteknologi i omsorgsboligene på Strømme og ved responscenteret. Innen skoletjenesten er det vedtatt om lag 50 mill. kr i perioden til IKT i

undervisningen. Det ligger også mange muligheter innen administrative tjenester. Det er satt av 20 mill. kr til digitaliseringsprosjekter i samfunn og innovasjon. Kommunesammenslåingen vil også medføre merutgifter knyttet IT drift da flere systemer må kjøres samtidig i en overgangsperiode.

Det investeres i ladestasjoner for kommunale biler, og bilparken vil gradvis bestå av en større andel el-biler. Dette vil føre til reduserte kostnader på drivstoff.

Fra og med 2022 sentraliseres budsjetttrammen for vaktmestertjenester som har tilhørt skoler, barnehager og omsorgssentre. Samtidig overføres ansvaret for indre vedlikehold av såkalte b-bygg til eiendom fra skoler, barnehager og omsorgssentre. Dette gjøres for å harmonisere ansvarsforholdet slik at det er likt for hele den nye kommunen og bør gi muligheter for ytterligere effektivisering av tjenesten i form av økt kvalitet.

Det er startet opp et prosjekt vedr. arealeffektivisering og det er forventninger til at kommunen på sikt klarer å redusere arealbruken. Ved rulleringen av økonomiplanen vil det bli innarbeidet en forventet effekt av dette arbeidet.

Satsing på virksomhetsstyring vil styrke internkontroll og gi en mer systematisk gjennomgang av rutiner og systemer. Det er lagt opp til mer standardisering som vil gi mer effektive løsninger.

5.2 Kristiansand kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver og inkluderende arbeidsplass

For at kommunen som arbeidsgiver skal kunne løse de utfordringene kommunen står overfor vil det å utvikle felles organisasjonskultur og god ledelse, sikre helsefremmende arbeidsplasser og å ha riktig kompetanse være satsingsområder i planperioden.

Satsingsområdene er forankret i kommunens arbeidsgiverstrategi. Det er viktig å sikre gode samarbeidsarenaer med tillitsvalgte og vernetjeneste, og utvikle en helhetlig arbeidsgiverpolitikk. Selve strategidokumentet ble politisk vedtatt i 2020, og følges videre opp i 2022 med implementering og konkrete handlingsplaner og prosjekter.

Organisasjonskultur og ledelse

Alle kommunens arbeidsplasser skal kjennetegnes av en organisasjonskultur der ansatte er på lag, har det på stell og er på hugget. For å lykkes med dette, må det jobbes systematisk på alle nivåer i organisasjonen. Det er avgjørende at alle ledere i samråd med tillitsvalgte og vernetjeneste har høyt fokus på å bygge en felles organisasjonskultur. Antikorrupsjonsarbeid er en viktig del av dette. Kristiansand kommune skal skape bevissthet, holdninger, kunnskap og adferd som gjør at regelverk og rutiner blir etterlevd. Bystyret har tidligere vedtatt fornying av medlemskap i Etisk handel.

Kommunen har valgt mestringsorientert ledelse som sin lederfilosofi. Mestringsorienterte ledere bidrar til at de ansatte vet hvilke oppgaver de har, ser meningen med det de gjør og opplever indre motivasjon og tro på egne evner i møte med de utfordringer arbeidsdagen gir. Kommunen bruker det forskningsbaserte verktøyet, 10 FAKTOR, hvor mestringsorientert ledelse er den bærende faktoren. 10-FAKTOR undersøkelsen gjennomføres i alle områdene i 2022. Oppfølgingen vil inngå i det systematiske arbeidet med lederutvikling i Kristiansand kommune.

Helse og mestring er det området som har størst utfordringer knyttet til sentrale forhold på arbeidsgiverfeltet som sykefravær, heltid og rekruttering av nødvendig kompetanse. Samtidig er det området med færrest antall ledere i forhold til antall ansatte. For å sikre kapasitet til å jobbe med sentrale utviklingsområder vil det i perioden være behov for økt lederstøtte.

Likestilt arbeidsliv

I 2022 vil kommunen etter planen resertifiseres som en likestilt kommune av "Likestilt arbeidsliv" ved Agder fylkeskommune. Arbeidsgruppen vil i 2022 arbeide med å iverksette tiltakene i handlingsplanen for likestilt arbeidsliv.

Helsefremmende arbeidsplasser

En helsefremmende arbeidsplass innebærer at arbeidet blir organisert og tilpasset den enkeltes arbeidsevne, ferdigheter, alder og livssituasjon. Kommunen som arbeidsgiver skal legge forholdene til rette slik at medarbeidere og ledere opplever å ha et ønske om, og en helse til å stå i jobb.

IA-avtalen for perioden 2019-2022 har som mål å bidra til høy sysselsetting gjennom å forebygge og redusere sykefravær og frafall fra arbeidslivet. Det vil gi stor menneskelig og økonomisk gevinst dersom sykefraværet reduseres. Bystyret har vedtatt 2 mill. kr årlig til gode tiltak. Dette arbeidet er forsinket som følge av koronapandemien. Det er lagt inn en effekt av disse tiltakene i økonomiplanen med en besparelse på 3 mill. kr fra og med 2023.

Bystyret har vedtatt et verbalvedtak med en handlingsplan på redusert sykefravær hvor det settes konkrete årlige mål på hvordan måltallet på 7,6% skal nås i 2025. Det er forventet at redusert sykefravær skal føre til innsparinger på 34 mill. kr i perioden. Kommunedirektøren skal sammen med formannskapet den 9. mars 2022 se på hvordan dette kan håndteres.

Mål på sykefravær for kommunen samlet er på 7,6 % for 2022. Måltall må sees i sammenheng med forventet besparelse. Sykefravær pr 2. tertial 2021 var 9,7 % mot samme mål på 7,6%.

Bystyret har i tillegg vedtatt en sak der administrasjonen bes om å jobbe målrettet med arbeidet for lavere sykefravær og at arbeidet med heltid, lederspenning og rekruttering ses i en sammenheng.

Flere i Arbeid – tema «kommunen som arbeidsgiver»

Temaområde «Kommunen som arbeidsgiver» i Flere i Arbeid skal medvirke til at kommunen rekrutterer flere som står utenfor arbeidslivet inn i kommunale jobber. Økt lærlingesatsing og tiltak som "Menn i helse" og "Fagbrev på jobb" må sees i sammenheng med temaområdet. Som en del av «Kommunen som arbeidsgiver» deltar kommunen i KS prosjektet Inn i jobb.

Hvordan kommunen skal møte målkonflikter som gjelder satsing på redusert sykefravær og heltidskultur, samtidig som man skal rekruttere personer med nedsatt arbeidsevne vil være et viktig tema. Kommunens heltidsprosjekt og nærværprosjekt blir viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet.

Heltid

En høy andel deltidsansatte er en utfordring for kommunen som arbeidsgiver. Flere i heltidsjobber vil gi økt kvalitet på tjenestene og et bedre arbeidsmiljø, og er også avgjørende for å møte framtidens kompetanse- og rekrutteringsbehov. Flere ansatte i hele stillinger kan ses i sammenheng med satsing på redusert sykefravær. Bystyret har vedtatt 2,25 mill. kr årlig til økt heltidsatsing. Det ikke er mulig med heltidsstillinger innenfor alle jobber for eksempel i kulturskolen.

Grunnet koronapandemien er fremdriften i heltidskulturprosjektet forsinket med ett år.

I forbindelse med budsjettbehandlingen vedtok bystyret en egen sak om heltidskultur blant kommunens ansatte, der det skal arbeides videre med planer, holdninger og tiltak som legger til rette for heltidskultur blant kommunens ansatte. Oppfølgingen av denne saken vil bli gjort i organisasjonsutvalget.

Nærvær

Bystyret har vedtatt at det i løpet av 2021 igangsettes et nærværprosjekt. Formålet med prosjektet er å kartlegge og få større kunnskap om årsaken til sykefraværet i kommunen og på bakgrunn av dette igangsette tiltak som bidrar til å øke nærværet og redusere sykefraværet i kommunen.

Livsfasepolitikk

Det vil gjennom 2022 jobbes med en livsfasepolitikk som inkluderer dagens seniorordninger. Dette er i tråd med vedtatt helhetlige arbeidsgiverpolitikk, der innretningen er å tenke livsfasepolitikk for alle ansatte.

Kompetanse

Arbeidet med plan for strategisk kompetanseutvikling startet opp i 2021 og må ses i sammenheng med lederutvikling og opplæring. Planen vil legge til rette for et helhetlig og langsiktig arbeid med sammenheng mellom utviklingen av kompetanse hos ansatte og rekruttering av ny kompetanse.

Helse og mestring erfarer at rekrutteringssituasjonen når det gjelder kritisk kompetanse er utforende på flere sentrale tjenesteområder. Rekruttering og strategisk kompetanseplanlegging vil være særlig prioritert i perioden.

Riktig kompetanse handler om å til enhver tid ha nødvendig og relevant kompetanse til de oppgavene som skal utføres. I et arbeidsliv som preges av digitalisering og raske omstillinger, må kommunen jobbe strategisk og målrettet med kompetanseutvikling og rekruttering. Det er sentralt å utvikle og beholde de ansatte vi har.

Lederopplæring og lederutvikling

Mange av veivalgene i arbeidsgiverstrategien legger tydelige føringer for lederopplæring og lederutvikling. Plan for lederopplæring er publisert på Innafor og er under kontinuerlig utvikling. Eget læringsopplegg for nye ledere ble publisert på Innafor januar 2022.

I 2022 fortsetter arbeidet med ledergruppekartlegging og mentorordning som en del av lederutvikling på tvers av kommunens områder. Oppfølging etter 10-faktor medarbeiderundersøkelse i 2022 vil også inngå i det systematiske arbeidet med lederutvikling i Kristiansand kommune.

5.3 Kristiansand kommune skal være en kvalitetsbevisst, miljøvennlig og utviklingsorientert

En kvalitetsbevisst og utviklingsorientert kommune

Kommunen skal levere tjenester av god kvalitet. I alle tjenesteområdene jobbes det kontinuerlig med kvalitetsforbedringer, læring og utviklingsarbeid etter ulike rammeverk og metoder. Med god kvalitet menes både at tjenestene skal være virkningsfulle, trygge og sikre og at lover, forskrifter og politiske vedtak etterleves. God kvalitet innebærer at ressurser og tjenester skal være effektivt samordnet og preget av kontinuitet og at innbyggernes/brukernes egne ressurser mobiliseres. Samtidig må tjenestene være tilgjengelige og rettferdig fordelt. Systematisk medvirkning med tjenestemottaker og innbyggere skal være en naturlig del av tjenestene.

Helhetlig virksomhetsstyring og målrettet internkontroll er viktige forutsetninger for god tillit mellom kommunen som organisasjon og våre innbyggere, brukere og samarbeidspartnere og politikere. I den neste fireårs-perioden vil videreutvikling av fellessystemer og metoder som sikrer *god styring og risikobasert internkontroll* være prioritert for alle tjenesteområder.

Forutsetninger for å lykkes

God styring og oppfølging:

- Gode metoder og verktøy for mål-, resultatoppfølging og styringsdialog mellom ledelsesnivåene utvikles og benyttes.
- Forenkle og forbedre styrings- og rapporteringsløsninger.
- Systematisk brukerinvolvering og brukertilbakemeldinger i forbedrings- og utviklingsarbeid.

Risikobasert internkontroll – læring og forbedring:

- I perioden etableres elektronisk registrering av risikoer i kommunens kvalitetssystem. Målet er å få bedre oversikt over risikoforholdene i tjenestene og forbedre oppfølgingen av risikoene.
- God dokumentstyringen (reglementer, prosedyrer, policyer) skal sikre at ansatte og ledere finner den informasjonen de trenger for å gjøre jobben sin. Tilgjengelighet og innhold forbedres i perioden.
- Meldinger om avvik/uønskede hendelser og idé og forbedringsforslag, er noen av de aller viktigste kildene til forbedring og læring vi har. God avviks-, forbedrings og læringskultur videreutvikles.

Samhandling

Kristiansand kommune skal være en samhandlende kommune, og nye modeller og metoder for hvordan kommunene skal utøve sine ulike roller i velferdssamfunnet, der hvor innbyggere og brukernes ressurser blir sett og brukt, skal utvikles i perioden. I all tjenesteutvikling og forbedringsarbeid er samhandling med innbyggere, brukere og pårørende og ressursene de representerer helt vesentlig. Effektiv samhandling mellom ulike tjenesteytere og samarbeidspartnere internt og eksternt er også av stor betydning. De gode tjenestene og løsningene skapes sammen.

En miljøvennlig organisasjon

Proessen med å utarbeide kommunens klima og miljøstrategi mot 2030 er i slutfasen, og arbeidet med å lage en handlingsplan er påbegynt. Det er utarbeidet en temaplan med klima og miljøstrategi for kommunale byggeprosjekter og det har vært et avholdt kurs som setter søkelys på anskaffelser og hvordan klima og miljø kan vurderes og vektlegges. Målet er at alle kommunale byggeplasser skal være fossilfrie i 2024. Det satses fortsatt på kommunens prisbelønnede ENØK-program for å energieffektivisere kommunale formålbygg. Den kommunale bil- og maskinparken skal gradvis skiftes ut i miljøvennlig retning. I småbilparken skal det også investeres i elektriske kjøretøy. I tillegg ligger det inne tiltak for å redusere matsvinn i kommunale institusjoner. Her har det i 2021 vært prosjektansatt en ernæringsfysiolog som har satt søkelys på om det er mulig å redusere matsvinn fra omsorgssentrene. Bystyret har i forbindelse med budsjettbehandlingen vedtatt en sak som skal si noe om hvordan kommunen kan sørge for økt gjenbruk av eget datautstyr og mobiler.

Kommunen har fått bistand fra Cicero til å utarbeide en egen rapport om Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030. Dette er en omfattende rapport som viser at det er mulig å redusere klimagassutslippene med 80 % innen 2030, men at dette krever radikale tiltak. Det vises til klimabudsjettet for ytterligere informasjon om denne.

Etter CEMAsys modell for klimaregnskap hadde Kristiansand kommune som organisasjon et beregnet totalt utslipp på ca. 6700 tonn CO₂-ekvivalenter i 2020. For å få til en utslippsreduksjon må det gjøres tiltak på flere områder. Gjennom arbeidet med tiltaksplan knyttet til klimastrategi og i arbeidet med Miljøfyrtårn settes det måltall for utslippskildene. Sentrale indikatorer som det blir jobbet videre med er:

- Avfall (kg)
- Kildesorteringsgrad (%)
- Flyreiser* (person km**)
- Drivstoff (liter)
- Andel miljøsertifiserte leverandører
- Energiforbruk (kWh)

5.4 Kristiansand kommune skal være en digital og innovativ organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel slår blant annet fast at kommunen skal være ledende innen digitalisering og ta i bruk nye smarte løsninger. Dette skal bidra til en enklere hverdag for innbyggere og næringsliv. Brukeren skal settes i sentrum og digitale tjenester skal være førstevalg. For å lykkes med å være en digital og innovativ kommune må organisasjonen særlig jobbe videre med følgende punkter i økonomiplanperioden:

Tydelig retning

Kommunen må vite hvor den skal, og hvilke veier den skal velge i det digitale landskapet. En digitaliseringsstrategi som viser retningen og en virksomhetsarkitektur som beskriver stegene som må tas for å komme i mål er nødvendige forutsetninger for å lykkes med arbeidet.

Helhetlig prioritering av nye initiativ

For å sikre helhetlig prioritering og systematisk gevinstrealisering må ledere lojalt følge kommunens valgte metoder for utvelgelse og gjennomføring av alle typer prosjekter og forbedringsforslag. Kommunen må bruke kreftene på de beste initiativene, og dette medfører at mange gode forslag må velges bort.

Involvering av brukerne

Kommunen må fremme bruk av ny og innovativ metodikk som involverer ansatte og innbyggere i utvikling og innføring av nye løsninger. Dersom dette ikke gjøres risikeres det at innførte løsninger ikke dekker de egentlige behovene, og som ikke blir tatt i bruk på den ønskede måten.

Kompetanse

Både ansatte og innbyggere må være i stand til å benytte teknologi på en effektiv og sikker måte, og økt kunnskap om informasjonssikkerhet og personvern er et satsningsområde i årene fremover. Det er nødvendig å ha permanente opplærings- og veiledningstilbud tilpasset de ulike gruppene. For å få de ønskede resultatene ut av prosjektene som startes vil kompetansen på prosjektledelse, endringsledelse og gevinstarbeid styrkes. Hos IT vil den tekniske kompetansen dreies i retning av skytjenester, integrasjoner og robotisering for at IT skal kunne møte områdenes behov og forventinger.

5.5 Kristiansand kommune skal vektlegge samhandling med omverden

Lokal, regional og nasjonal samhandling

Samhandling med frivillige og innbyggerdialog skal utvikles videre. Innbyggertorg og dialogmøter i lokalsamfunnene er eksempler på tiltak som skal prøves ut de neste årene. Konseptet "Samhandlende kommune" er under utvikling med tanke på hvordan kommunen kan utvikle samarbeidet internt mellom områder, men også med politisk nivå og innbyggerne. Samhandlende kommune sikter først og fremst mot å utvikle tjenester sammen med innbyggerne selv, hvor innbyggerne i større grad involveres som de ressursene de er, og hvor vi skaper løsninger i fellesskap.

For å løse utfordringer og utvikle gode og utfyllende tilbud til ulike målgrupper utover de kommunale tjenestene, blir det viktig å videreutvikle samarbeidet med frivillige og ideelle organisasjoner.

Det utvikles og testes ulike metoder for samskaping med innbyggere i forsknings- og innovasjonsprosjektet «Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnsutviklingen». Prosjektet har til formål å gjøre sosial bærekraft til en kjerneverdi i stedsutviklingen og undersøker særlig hvordan samhandling mellom innbyggere og kommune kan utvikles, og hvordan kunnskapen fra innbyggere kan inkluderes i politiske beslutningsgrunnlag. Kommunens demokratienhet kartlegger bruk av ulike digitale verktøy for innbyggerinvolvering og innbyggerdialog.

Forutsetninger for å lykkes

Samhandling med næringslivet, academia og omegnskommuner blir stadig viktigere for lokal næringsutvikling. Business Region Kristiansand har ansvar for Kristiansand kommunes næringsarbeid og er en tilrettelegger for verdiskaping og vekst i Kristiansandsregionen. Aktører innen næringsliv, academia og offentlig sektor inviteres til samarbeid om felles prosjekter. Sentrale samarbeidsområder blir å tilrettelegge for flere arbeidsplasser og omstilling i næringslivet.

Kristiansand er vertskommune for universitetet og for andre utdannings- og forskningsinstitusjoner. Det er behov for økt fokus på hvordan Kristiansand skal utvikle rollen som studentby. Kommunen har et omfattende faglig samarbeid med UiA gjennom forsknings- og utviklingsprosjekt, studentpraksis, oppgaveskriving og faglige nettverk. Dette samarbeidet forsterkes og systematiseres som oppfølging av universitetsstrategien.

Kommunene i Agder har vedtatt å følge et regionalt årshjul for overordnede møtearenaer som omfatter faste møtepunkter mellom politisk og administrativ toppledelse i kommuner og fylkeskommune, inkludert involvering av stortingspolitikere. Målet med samhandlingsstrukturen er å styrke regional gjennomføringskraft og å styrke Agders posisjon nasjonalt. Strukturen skal bidra til å løfte regionen gjennom strategisk og systematisk samhandling mellom forvaltningsnivåer, næringsliv, academia og frivillig sektor. Kristiansand og Region Kristiansand vil tilpasse sin møtestruktur med det regionale årshjulet, slik at viktige beslutningsarenaer for politisk og administrativ ledelse blir koordinerte.

I tillegg er den regionale samhandlingsstruktur for regionens fag- og tjenestenettverk reetablert. Det dannes nå åpne forum som møteplass for sentrale samfunnstema; *Klima og miljø/Levekår, likestilling, inkludering og mangfold/Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser*. De regionale fagnettverkene har potensial til å bli sentrale arenaer for å jobbe tverrfaglig, innovativt og forskningsbasert, for å få fram kunnskap og samarbeid om både tjenesteutvikling og de store samfunnsutfordringer. Kristiansand vil aktivt delta i denne regionale samhandlingen, både som deltager og i ledelsen av enkelte nettverk.

Oppfølging av Regionplan Agder 2030 med nylig vedtatt handlingsprogram, (vedtatt juni 2021), blir en viktig oppgave i det regionale samarbeidet hvor samfunnsforaene får en sentral oppgave i å følge opp handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet bygger på de tre gjennomgående perspektivene i Regionplan Agder 2030; næringsutvikling, levekår og klima/miljø. Dette samsvarer med satsingsområdene i kommuneplanen samfunnsdel for Kristiansand.

Kristiansand vil bidra aktivt gjennom regionalt samarbeid for å nå hovedmålet om å utvikle Agder til å bli et attraktivt lavutslipps-samfunn med gode levekår. Kristiansand har sentrale roller i de etablerte nettverkene, og vil gjennom disse arenaene arbeide for å nå overordnede mål for regionen og realisere tiltak i handlingsprogrammet, utover å lede programmet "Flere i arbeid" som er spesielt nevnt i handlingsprogrammet. Kristiansand vil medvirke i årlig rullering av handlingsprogrammet på tema som gjelder regional utvikling.

Kristiansand har pådriverrolle, leder- og sekretariatsfunksjoner i mange prosjekter og interkommunale beslutningsorgan og nettverk i det strategiske samarbeidet på helsefeltet regionalt, og som har nasjonal verdi. Helse- og mestringsfeltet har stort behov for omstilling. Gjennom arbeidet i ulike nettverk og fora ivaretas behov og interesser relatert til samarbeid og nødvendig utvikling med spesialisthelsetjenesten, academia og opp mot regionale råd, utvalg og nasjonale myndigheter. Dette arbeidet vil fortsatt ha prioritet på fagområdene innen helse og mestring fremover.

Kristiansand kommune er medlem av det norske Bærekraftsnettverket som sammen med KS, NHO og LO har gått sammen i et felles nasjonalt "bærekraftsløft". Formålet er å få fart på Norges arbeid med FNs bærekraftsmål, bærekraftig samfunnsomstilling og verdiskaping, og bidra til at Norge oppfyller sine

forpliktelser innen 2030. Ambisjonen er at det nasjonale initiativet inspirerer til regional bærekraftsmobilisering. Kristiansand kommune har derfor tatt initiativ til å få til et "bærekraftsløft" i Kristiansand og Agder. Det legges opp til en modell som kobles til arbeidet i de tre foraene for samfunnsutvikling under den regionale samhandlingsstrukturen. Målet er at initiativet bidrar til bred involvering og fungerer som en plattform for å etablere partnerskap og konkrete samarbeidsprosjekter på kryss og tvers av de involverte aktørene.

Felles kommunal journal er et samarbeidsprosjekt mellom kommunene og staten. Det samarbeides om digitale fellesløsninger som skal møte fremtidens krav til samhandling på tvers av behandlingsnivåer, mellom virksomheter og innad i kommunene i helse- og omsorgssektoren. KS har nettopp etablert selskapet Felles kommunal journal interim A/S og det er tatt et viktig og nytt steg for å få til bedre samhandling og et journalløft for kommunene. Kristiansand kommune har deltatt aktivt i prosjektet som samarbeidskommune, og er representert i styret i det nyetablerte selskapet.

Samhandling med andre storbyer

Kristiansand skal videreføre deltakelse i ulike storbysamarbeid. Det pågår en prosess nasjonalt for å avklare hvilke sammensetning og rolle de ulike nettverkene skal ha. I KS-sammenheng er ASSS-samarbeidet det mest omfattende faglige samarbeidet, og samarbeidet består av flere nasjonale fagnettverk som Kristiansand kan hente mye kunnskap fra. Kristiansand vil framover videreføre rollen som nasjonal aktør blant annet i KS storbynettverk, storbyenes arbeidsgiverutvalg og KS storbyforsknings-program.

Samhandling internasjonalt

Kristiansand skal, ifølge ny internasjonal strategi, være en vekstkraftig, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert regionhovedstad. Samarbeid på tvers av landegrenser gir nyttig kunnskap, ideer og inspirasjon, nettverk og internasjonale utviklingsmidler som gir økt kvalitet på nærings- og samfunnsutviklingen.

Kristiansand kommune har en pådriverrolle og lederfunksjon i mange prosjekter og deltar i ulike fora og internasjonale nettverk for erfaringsutveksling om sentrale samfunnsutfordringer, samt utvikling av felles kunnskap og løsninger. Kommunen deltar i flere EU støttede prosjekter innen fagområder som ehelse, miljø og grønn omstilling. Det er ventet at dette vil øke.

De siste årene har kommunen tatt initiativ til å etablere Europakonferansen for demokrati, menneskerettigheter og ytringsfrihet i samarbeid med Europarådet og en rekke sentrale institusjoner lokalt som UiA, Kilden, Arkivet Fredssenter, Cultiva og SKMU.

5.6 Kristiansand kommune skal være rustet til å møte klimautfordringer og uønskede hendelser

Kommunen skal ha en god beredskap til å møte uønskede hendelser og være forberedt til å møte selv den ukjente hendelsen.

Kommunen, nasjonen og verden ble i mars 2020 overrasket og utfordret av koranapandemi som fremdeles ikke er over. Utviklingen i denne pandemien viser også hvordan kommunen både må planlegge med og håndtere situasjoner som krever det ytterste av ansatte og ledelse, og hvor samhandling mellom tjenesteområder og samarbeidsaktører er avgjørende for å lykkes.

Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse må understøttes av systematiske risikovurderinger på tjenesteområdene. Robuste beredskapsressurser må bygges for å møte det som sannsynlig kan skje og det må utvikles planer og tiltakskort selv for scenario som det er lite sannsynlig at skal skje.

Forutsetninger for å lykkes

Relevante kommunale planer må oppdateres med all kjent risiko for på den måten å håndtere både klimautviklingen og uønskede hendelser.

Kommunens samhandling med eiere av kritisk infrastruktur er vesentlig for å sikre kritiske samfunnsfunksjoner. En fortsatt satsing og utvikling av beslutningsstøtte og regelmessig øving for å sikre samhandling er vesentlig for utvikling av beredskapen i kommunen.

Alle hendelser kommunen så langt er blitt utsatt for har vist at kommunens ledelse og ansatte har gode planer for rask mobilisering og respons. Samhandling under kriser og øvelser åpner også for nye muligheter til å bygge bærekraftig organisasjon.

Åpenhet og tillitt til befolkningen er en forutsetning for å møte det uventede og uønskede som kommunen kan bli utsatt for. Tillit må bygges i fredstid for å kunne virke under hendelser. Kultur og innbyggerdialog har hovedansvar for oppfølging av kommunikasjonsplaner i beredskapssituasjoner.

Kommunens vedtatte strategi- og tiltaksplan for klimatilpasninger legges til grunn for mål og tiltak i alle tjenesteområder i kommunen. By- og stedsutvikling har koordineringsansvaret for oppfølging av planene.

6 Klimabudsjett

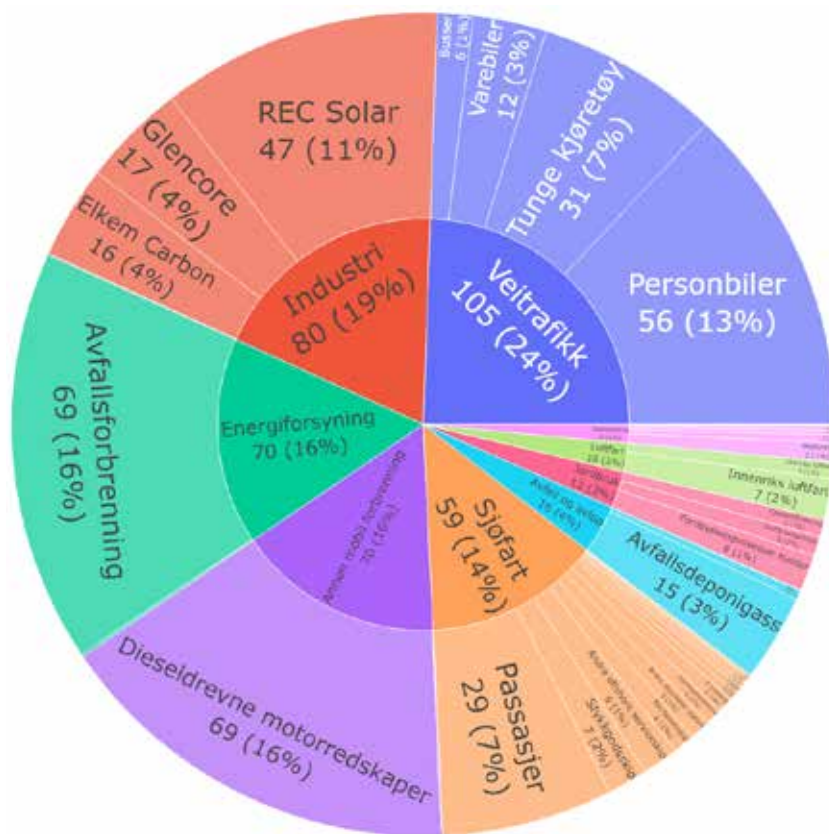
6.1 Innledning

Klimabudsjettet er et styringsverktøy som skal vise klimagassutslippene i egen kommune og gi en oversikt over aktuelle tiltak som vil føre til reduksjon av klimagassutslippene.

Klimabudsjettet for 2022-2025 er det fjerde budsjettet som utarbeides i Kristiansand. Arbeidet med budsjettene har utviklet seg i takt med økt kunnskap, erfaring, forbedring av metoden og grunnlaget for å beregne utslipp av klimagasser. Cicero har utarbeidet en grundig analyse av hvordan klimagassutslippene kan reduseres i rapporten «Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030». Kommunen har også deltatt i et utviklingsprosjekt sammen med de andre større byene om å lage en veileder for å videreutvikle klimabudsjettet. På bakgrunn av dette utviklingsprosjektet har kommunen strukturert arbeidet slik at hele kommunen som organisasjon deltar i å identifisere og gjennomføre klimatiltak. Alt dette vil bidra til å nå Kristiansands klimamål.

Kommunen har nå en ganske god kunnskap om kildene til klimagassutslipp. Cicero har laget en figur basert på tall fra miljødirektoratet som viser en fordeling mellom utslippkildene.

Figur 12: Utslipp (1 000 tonn CO2-ekvivalenter) og fordeling av klimagassutslippene i Kristiansand mellom sektorer og utslippkilder i 2019

Kilde: Cicero «Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030». Dataene er hentet fra Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsregnskap.

Figur 12 viser utslipp (i 1000 tonn CO₂-ekvivalenter) og fordeling av klimagassutslippene i Kristiansand mellom sektorer og utslippskilder i 2019. Den innerste sektoren viser utslipp fra hver sektor. Ringen utenfor viser utslippskildene under hver sektor, og hvor stor andel de hver for seg utgjør av samlede utslipp for alle sektorer.

Samlet er de direkte klimagassutslippene i Kristiansand som geografisk område 428.461 tonn CO₂-ekvivalenter. Direkte utslipp fra driften av Kristiansand kommune som organisasjon er 6 708 tonn CO₂-ekvivalenter.

En særskilt utfordring for Kristiansand kommune er at vi har mange store utslippskilder. Det er etablert en betydelig andel industribedrifter og stor aktivitet knyttet til skipstrafikk og transport. Det regionale søppelforbrenningsanlegget (Returkraft) er lokalisert i Kristiansand, og vi har en relativt stor bygge- og anleggsnæring. Dette er positivt i seg selv, men utfordringene med å redusere klimagassutslippene krever at det jobbes med ulike løsninger tilpasset den enkelte sektoren. For bygge- og anleggsnæringen er det viktig å legge til rette for utslippsfrie byggeplasser, gode materialvalg og øke graden av gjenbruk av bygg og materialer. For transportsektoren er det viktig å videreutvikle byen slik at det blir mindre behov for transport. Dette ved å tilrettelegge for økt bruk av kollektive transportmidler, gange / sykling og bedre tilretteleggingen for bruk av nye tekniske løsninger som eksempelvis elektrisitet og hydrogen. Utfordringene med avfallsforbrenningen er i stor grad rettet mot å redusere og sortere avfallet, og til dels mot å etablere karbonfangst.

Klimagassutslippene i Kristiansand er enten:

- **Direkte klimagassutslipp** som er de utslipp som fysisk skjer innenfor et geografisk avgrenset område, dvs. Kristiansand kommune.
- **Indirekte utslipp** som er utslipp av klimagasser som fysisk skjer utenfor Kristiansands grenser, men som forårsakes av kommunens og innbyggernes forbruk av varer og tjenester. Et eksempel er mat som produseres i andre deler av landet eller verden, men som konsumeres innenfor kommunegrensen. Det er antatt at indirekte utslipp er 4-6 ganger så store som de direkte utslippene

Her vil de viktigste initiativene måtte komme gjennom statlig eller internasjonale føringer. Eksempler er størrelsen på Co₂ avgiften, avgiftene på elektriske biler og kjøretøy, og forbudet mot fossildrevet byggtørkere. Samtidig har kommunen en svært viktig rolle både når det gjelder å samhandle med samfunnet lokalt, og som en katalysator for å iverksette nasjonale og internasjonale føringer. Strukturen i klimabudsjettet vil kunne utvikles til å få en stor betydning for hvordan kommunen kan samhandle med lokalsamfunnet om å sette mål og hente inn tiltak som reduserer klimagassutslippene. I tillegg er klimabudsjettet et viktig verktøy for å strukturere arbeidet med å redusere klimagassutslippene i egen drift, og å fremme klima og miljø i eierskapsdialoger med selskaper der kommunen er eier eller deleier.

Som det kommer frem av sammenhengen ovenfor, er det bare direkte utslipp som i dag måles og legges til grunn for Miljødirektoratets utslippsstatistikk. Klimautfordringene er globale, og det er den samlede innsatsen som i realiteten vil være avgjørende for om vi lykkes med å begrense jordens temperaturøkning. De indirekte utslippene er antatt å være 4-6 ganger høyere enn de direkte utslippene. Det vil derfor være av stor betydning at klimabudsjettet også videreutvikles til å sette søkelyset på hvordan vi kan jobbe for å redusere utslippene som følger av vårt forbruk. Her vil arbeid med sirkulær økonomi og gjenbruk være viktige innsatsfaktorer. I tillegg vil holdningsskapende arbeid være nødvendig for å endre forbruksvaner og bidra til en omstilling til lavutslippsamfunnet.

6.2 Klimagassutslipp i egen drift

Kristiansand kommune har utarbeidet klimaregnskap (CEMAsys) for egen drift. Her rapporteres det på utvalgte både direkte og indirekte utslipp, og utvelgelsen av tema som måles er ikke sammenlignbar med Miljødirektoratets statistikk for hele kommunen.

Figur 13: Klimagassutslippene fra Kristiansand kommunes drift i 2020

Kilde: CEMAsys

I henhold til CEMAsys klimaregnskapsmodul (GHG-protokollen) kan vi fordele utslippene innenfor følgende kategorier:

- Kategori 1: transport (drivstofforbruk) og stasjonær forbrenning (biofyringsolje)
- Kategori 2: energiforbruk (elektrisitet, fjernvarme- og kjøling)
- Kategori 3: tjenestereiser (taxi, km-godtgjørelse, flyreiser) og avfall.

Totalt utslipp fra kommunes egen virksomhet i 2020 er beregnet til 6 708 tonn. Elektrisitet og transport er de største utslippskildene sammen med avfall, mens andelen knyttet til arbeidsreiser var 4,2 prosent.

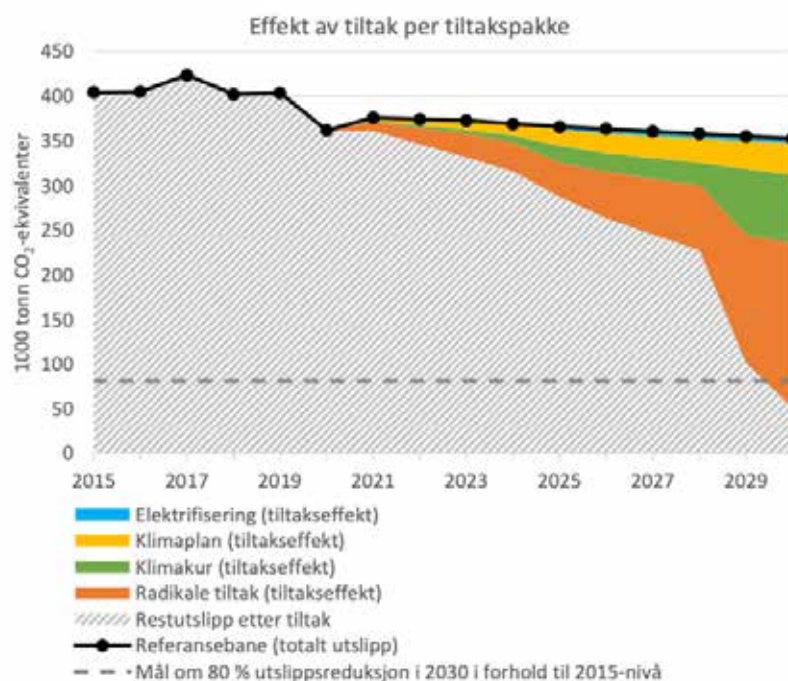
Det er viktig å poengtere at 2020 var det første året med rapportering etter kommunesammenslåingen 1.1.2020. I tillegg var mye av kommunens drift i 2020 preget av koronapandemien. Begge disse faktorene kan antas å ha hatt påvirkning på klimagassutslippene.

I rapporten "Utvikling av klimabudsjettarbeidet" som er utarbeidet av Endrava, CICERO og Asplan Viak i 2020, er det gjort en beregning av det totale klimafotavtrykket fra Kristiansand kommunes virksomhet, inkludert indirekte utslipp. For 2019 ble det beregnet til 80 786 tonn CO₂-ekvivalenter. Dette understreker både at de indirekte utslippene er betydelige, og at Kristiansand kommune som organisasjon ikke alene kan redusere utslippene slik at kommunen som geografisk område når klimamålene. Vi er helt avhengige av å samarbeide med innbyggerne og næringslivet.

6.3 Status for klimaarbeidet i Kristiansand

Under Parisavtalen har Norge meldt inn mål om reduserte klimagassutslipp med 50-55 % innen 2030. I kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt at Kristiansand skal bli et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 enn i 2015. Rapporten fra Cicero «Kristiansands klimagassutslipp fra mot 2030» viser at det er mulig å nå en reduksjon av klimagassutslippene med 80 % innen 2030, men dette forutsetter radikale tiltak.

Figur 14 : Samlet effekt av tiltak i hver av de fire tiltakspakkene

Kilde: Cicero «Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030»

Tiltaksberegningene er satt sammen i fire ulike tiltakspakker, som både er tematisk gruppert og samtidig gjenspeiler både økende effekt og stigende ambisjonsnivå. Tiltakspakkene er markert med ulike farger, og understreker at også radikale tiltak må gjennomføres:

1. Elektrifisering:

Utvalgte elektrifiseringstiltak av veitransport utredet av THEMA Consulting Group.

2. Klimaplan for 2021-2030:

Dette er Utvalgte relevante tiltak fra regjeringens Klimaplan for 2021-2030 (Meld. St. 13, 2020-2021) som har innvirkning på utslippene i Kristiansand.

Alle tiltak i tiltakspakke 1, samt utvalgte relevante tiltak fra Klimaplan for 2021-2030.

3. Klimakur 2030:

Utvalgte nasjonale tiltak fra Miljødirektoratets rapport «Klimakur 2030» (eller tilsvarende lokale tiltak) som ikke ble tatt videre i Klimaplanen, men som likevel kan være relevante for Kristiansand.

Alle tiltak i tiltakspakke 1 og 2, samt utvalgte relevante tiltak fra Klimakur 2030.

4. Radikale tiltak:

Mer inngripende tiltak som er mer utfordrende enn de foregående tiltakspakkene, men som kan være nødvendige for å lukke gapet mellom summen av tiltakspakke 1-3 og målet om 80 prosent nedgang innen 2030.

Alle tiltak i tiltakspakke 1, 2 og 3, samt radikale tiltak som tilnærmet forbyr bruk av fossile alternativer i Kristiansand. Dette omfatter tiltak som påbud om bruk av landstrøm, forbud mot fossile person- og varebiler innenfor kommunegrensen, påbudt omlasting av varer til nullutslippsvarebiler ved kommunegrensen for fossile godsvogner og lignende. Fossile klimagassutslipp vil fortsatt finnes i deler av sjøfart (særlig gjennomseiling), restutslipp fra karbonfangst i avfallsforbrenning og industri, samt CH₄- og N₂O-utslipp i jordbruk, avfall og avløp, og fra bruk av biodrivstoff i andre sektorer.

Rapporten fra Cicero understreker at dersom Kristiansand skal nå målet om å redusere utslippene av klimagass med 80 %, er vi også avhengig av statlige/internasjonale føringer og at mange av de lokale aktørene bidrar. Transportnæringen må gå over til utslippsfrie løsninger og det må etableres karbonfangst på Returkraft. Bygge- og anleggsnæringen må utvikle seg mot utslippsfrie byggeplasser, og i større grad klare å gjenbruke både bygninger og materialer. I tillegg må vi som samfunn omstille oss til å bruke mindre, og å ta bedre vare på ressursene vi har.

Bystyret har fulgt opp med å bevilge midler til tiltak som skal understøtte samarbeidet mellom kommunen, næringslivet, frivillighet og befolkning. Folkets klimadugnad, klima og omstillingsfondet, samarbeid og CO₂ fangst på Langemyr er eksempler på dette. Bystyret omdisponerte midlene fra solcellefondet til marin forsøpling, matsvinn og klimasmart landbruk. Det ble også vedtatt et ytterligere innsparingskrav på tjenestereiser med 15 mill. kr.

Overordnet klima- og miljøstrategi med handlingsplan

Kristiansand kommune har i 2021 arbeidet med ny klima- og miljøstrategi. Strategien er inndelt i syv tematiske satsingsområder; arealbruk og biologiskmangfold, mat landbruk og aquakultur, grønnmobilitet og logistikk, bærekraftig område- og eiendom utviklings, grønn omstilling i næringslivet, ombruk og gjenvinning og klimaledelse. Innenfor hvert av disse satsingsområdene er det definert delmål og strategier. Klima- og miljøstrategien planlegges vedtatt i bystyret rundt årsskiftet 2021-2022. Som en oppfølging av klima- og miljøstrategien, vil det også bli utarbeidet en handlingsplan for klima og miljø. Handlingsplanen vil være et viktig verktøy for å oppnå klima- og miljømålene som kommunen har satt seg.

Klima- og miljøstrategi for bygg og anlegg

I oktober 2021 vedtok bystyret ny klima- og miljøstrategi for bygg og anlegg. Kommunen har som mål å fase inn utslippsfrie løsninger for egne bygge- og anleggsprosjekter fram mot 2025. Dette vil kreve ny kompetanse og innovasjon i egen organisasjon og i entreprenør- og leverandørmarkedet. Pilotprosjekter vil være viktige for å nå disse målene og for å avklare økonomiske konsekvenser for skjerpede klima- og miljøkrav i kommunens investeringsprosjekter. Strategien fremmer virkemidler for å redusere klimafotavtrykket til byggesektoren. Etter pilotene er gjennomført vil man kunne beregne samlet reduksjon av klimautslipp. Mål og indikatorer står nærmere beskrevet under områdekapittelet til by- og stedsutvikling.

Institusjonalisering av klimaarbeidet

Kristiansand kommune mottok i 2021 klimasatsmidler til et større prosjekt som undersøker status og bidrar til å institusjonalisere klimaarbeidet i kommunen. Konsulentfirmaene Insam og Cicero bistår miljøvernheten med prosjektet. I prosjektet ses det konkret på styringsverktøyene Miljøfyrtårn, klimabudsjett og klimaregnskap for kommunen som organisasjon. Implementeringen av et fullstendig klimaledelsessystem internt i kommunen er viktig for å institusjonalisere klimaarbeidet og sørge for en sterk og faglig forankring. Sluttrapporten skal leveres i oktober 2021.

Samarbeid med næringslivet

Det næringsrettede arbeidet til Kristiansand kommune skjer i hovedsak gjennom næringsenheten Business Region Kristiansand. Mye av arbeidet har utgangspunkt i en felles strategisk næringsplan for

kommunene i Kristiansandsregionen som ble vedtatt i 2014. Høsten 2021 skal politikerne i Kristiansand og nabokommunene vedta en oppdatert handlingsplan for perioden 2021-2024. Det er tydelig at forhold som Parisavtalen, FNs bærekrafts-mål, økt klimafokus i media og kommunenes egne prioriteringer har bidratt positivt til et langt sterkere bærekraftfokus i 2021. Kommunene er selv opptatt av at næringsrettede tiltak og aktiviteter skal prioritere klima og bærekraft. I tillegg har næringslivet blitt mer opptatt av bærekraft som et bærende element i planlegging og prioritering. Her nevnes noen av tiltakene i den strategiske næringsplanen:

- Utvikle næringsmuligheter og nasjonal posisjon innenfor havvind – mulig grønt eksporteventyr for leverandørindustrien på Agder.
- Sertifisere Kristiansand som bærekraftig reisemål. Måltrettet og systematisert arbeid med bærekraft hos reiselivsdestinasjonen Kristiansand.
- Bærekraftig forretningsidékonkurranse - initiativ for å hjelpe frem gründere på Agder med nye, bærekraftige løsninger uavhengig av bransje.
- Bærekraftsløftet – samarbeid med KS, NHO og LO. Fokus på FNs bærekraftsmål, bærekraftig samfunnsomstilling og verdiskaping. Bidra til at Norge oppfyller sine forpliktelser innen 2030. Inspirere til regionale «bærekraftsløft».
- Satsing på energibærere for redusert klimagassutslipp og næringsutvikling, som f.eks. batteri, hydrogen, ammoniakk – tilrettelegging for produksjon og bruk i regionen.
- Videreutvikle bærekraftige og miljøvennlige havner – tilrettelegging og utvikling i samarbeid med havnene i regionen.
- Synliggjøre lokalmat - Lokalt dyrkede råvarer og produkter bidrar til reduserte klimagassutslipp og lokale arbeidsplasser.

I videre oppfølging vil regionens næringsliv, andre offentlige aktører og Business Region Kristiansand dermed være involvert i en rekke tiltak som vil bidra til oppnåelse av klimamål i Kristiansand kommune. Fagmiljøet i næringsenheten vil samarbeide tett med andre fagmiljøer, i og utenfor kommunen, for å sikre best mulig måloppnåelse på klimarelaterte tiltak.

Kristiansand kommune er også involvert i andre næringsrettede prosjekter og satsinger som ikke er nevnt i den strategiske handlingsplanen. Vi ser et stadig tydeligere fokus på klima og bærekraft, både i små bedriftsrettede prosjekter og i store regionale satsinger.

Det er gledelig å se at stadig flere prosjekter som får støtte fra kommunen har tydelig definerte mål knyttet til klima og bærekraft. Selv om økonomisk bærekraft skal være et grunnleggende premiss, kan kommunen ha enda tydeligere forventninger til klima- og bærekraftsmål i næringsrettede samarbeidsprosjekter i fremtiden.

Klimaomstilling i kommunalt eide foretak og private foretak der kommunen har eierandel

Kristiansand kommune har eierskap i selskapene Avfall Sør, Returkraft, Agder kollektiv Trafikk (AKT), Kristiansand Næringssselskap AS (KNAS) og Kristiansand havn. I dokumentet er det visst tabeller med nøkkeltall fra kommunalt eide foretak og privat eide foretak der kommunen har eierandel. Tanken er at vi skal få nøkkeltall for flere og legge klimatiltakene som kan beregnes inn i vedlegg.

Avfall sør

Avfall Sør har utarbeidet sitt første fullstendige klimagassregnskap i 2021, og har økt materialgjenvinningsgraden fra 37% i 2017 til over 50% i 2021. I og med at en stor andel av avfallet blir materialgjenvunnet bidrar Avfall Sør sine løsninger med en klimagassbesparelse på nærmere 28.700 tonn CO2 ekvivalenter. Dette er tilsvarende de årlige utslippene for 3.000 nordmenn.

Klimabudsjett

Det ble i 2018 innført henteordning for plastemballasje, og i 2019 også for glass- og metallemballasje. Det er innført materialgjenvinning av trevirke fra 2020, og gips fra 2021. Mål for materialgjenvinningsprosent i 2030 er 60 %. Med økt utsortering vil klimagassbesparelsen øke ytterligere i årene framover.

	2015	2017	2021	2030
Materialgjenvinning	36 %	37 %	50 %	60 %

En viktig følge av arbeidet med sortering er at det hvert år bidrar til å hindre klimagassutslipp, siden materialgjenvinning av avfall reduserer utslippene fra produksjon av nye materialer. Tabellen under viser forventet utslippsreduksjon for Avfall Sør.

	2020	2025	2030
Totalutslipp (tonn CO ₂ e)	-28 652	-30 763	-35 921

Andre tiltak er elektrifisering av bilparken, uttesting av tre store elektriske renovasjonsbiler. Det er også gjort tiltak for en økt omstilling til mer fossilfri drift og bruk av klimavennlige materialer på ny gjenvinningsstasjon.

Returkraft

Returkraft mottar restavfall fra 20 kommuner på Agder og 3 i Telemark, i tillegg til avfall fra næring. Hvert år forbrennes det ca. 130 000 tonn avfall og produserer energi tilsvarende årsbehovet til nesten 20 000 eneboliger. Energien i restavfallet omformes til strøm (95 GWh/år) og fjernvarme (250 GWh/år). Siden Returkraft kom i drift i 2010 har anlegget forbrent og gjenvunnet energi fra over én million tonn avfall (denne milepælen ble nådd i desember 2017). Dersom avfallet hadde havnet på deponi ville resultatet blitt et CO₂-utslipp på 830 000 tonn. Det tilsvarer det årlige utslippet fra mer enn 400 000 personbiler. Dersom fjernvarmen fra Returkraft skulle vært produsert med fyringsolje ville det gått med 26 millioner liter hvert år.

Selv om Returkrafts rolle er viktig for å håndtere avfall på Sørlandet, og ikke minst for å få giftige stoffer ut av kretsløpet, er Returkraft bevisst sin plassering i avfallshierarkiet. Når man ikke har mulighet til å gjenbruke eller gjenvinne en gjenstand, først da burde den havne i ovnen på Returkraft og gjenvinnes til energi. Returkraft arbeider for å finne løsninger for rensing av CO₂ fra røykgassen. Det jobbes med å etablere en fangstpilot i samarbeid med Eyde Klyngen. Returkraft har fått støtte til forprosjekt for fangstpilot av Gassnova (Climit). Forstudiet skal være ferdig våren 22, og vil danne grunnlag for søknad om midler til bygging av fangstpilot. Det arbeides også med en logistikkstudie for frakt av fanget CO₂, og har et budsjett på det ca. 7,5 mill. kr i perioden, hvorav 50 % er støtte fra Climit. 1.del -rapport ultimo september 21, og studien skal være ferdigstilt sommeren 2022.

Begge disse studiene er nødvendige for å bringe fram et beslutningsgrunnlag for en eventuelt fremtidig fullskala renseanlegg. Teknologivalg (fullskala anlegg) må tas innen utgangen av 2025, med investeringsbeslutning i 2026/2027 dersom et fullskala renseanlegg skal stå ferdig i 2030.

Agder Kollektivt Trafikk (AKT)

AKT påvirker egne klimagassutslipp ved å stille krav i forbindelse med inngåelse av nye kontrakter. For drosjekjøring i Kristiansand er det oppstart av ny kontrakt fra 01.01.2022. Fra oppstart har AKT og AFK stilt krav om at 50 % av kjørte kilometer skal være utslippsfrie på liten bil. Liten bil utgjør anslagsvis 50 % av kjøringen. Kravene til andel utslippsfrie kilometer økes gradvis til 75 % og videre til 100 %. Det er ikke stilt krav til utslippsfri teknologi på mellomstore og store biler i denne kontrakten. Det kan se ut til at leverandøren som er valgt kommer til å overprestere på utslippsfri teknologi i alle kategoriene.

Busskontrakten i Kristiansand driftes i dag av Boreal med 7 elbusser og 151 dieselbusser. Kontrakten løper til 30.06.2025 med mulighet for 1 + 1 års forlengelse, altså 30.06.2027. En overgang til utslippsfri teknologi vil derfor være naturlig sommeren 2025, 2026 eller 2027.

Erfaring fra anbud i sammenlignbare områder den siste tiden tilsier at det ved et nytt anbud i Kristiansandsområdet kan forventes 90 – 100% utslippsfri teknologi.

KNAS

KNAS viktigste aktivitet i forhold til klima byggeprosjektene og de klima og miljøvalg som stilles til hvert enkelt prosjekt. Eksempelvis på Marvika torv er passivhus definert som standarden som skal bygges, og dette er da lagt inn i anbudspremissene. I tillegg til å ha fokus på anbudsprosessene og lovverket er kompetanse- og gjennomføringsevne i forhold til naturvern og klimagassutslipp samt etisk handel avgjørende dimensjoner i tillegg til pris. For tradisjonelle byggeprosjekter er gjenvinningsgrad og det som ikke kan gjenvinnes og dermed skal deponeres, viktige parametere. I bygge- og prosjektmøter har KNAS, særlig i tidligfasen i forbindelse med rivning, spørsmålet om gjenvinningsgrad og deponering som faste poster på dagsorden.

Kommunens ambisjon som eier bør være at KNAS har samme regime som kommunen for energi i bygg, klimavennlig drift av bygg og utslippsfrie byggeplasser. Metodikken må utvikles i samarbeid med KNAS.

Kristiansand havn

Havna er et knutepunkt for transport og er en viktig del av infrastrukturen. Havnas arbeid med å redusere belastning på klima og miljø er todelt - å legge til rette for omstilling i maritim bransje og å omstille egen drift. Førstnevnte er der det er størst mulighet til å redusere store mengder utslipp, men også det som tar lengst tid. Kristiansand havn er en ledende havn i Europa på landstrøm og arbeider aktivt for å sørge for at alle deres markedssegmenter kan tilkobles landstrøm. Fremover vil hovedvekten av investeringer i landstrøm gå mot å muliggjøre tilkobling av containerskip til landstrøm. Etter anbudskonkurranse i vår har havnen fått levert to nye lavspente landstrømsanlegg på 2 MW hver, samt kabler, kabeltromler og tilleggsutstyr. Hvert anlegg kan benyttes til et eller to samtidige anløp/skip og i tillegg ladning av kjøretøy på opptil 350 kW/h.

Havna har planer om å bygge ut flere solceller på tak, skifter til LED belysning med automatisk styring i hele havna. Alle nyinnkjøp av egne maskiner og kjøretøy skal alle nye innkjøp som hovedregel være elektriske. Kristiansand havn har besluttet å bytte miljøsertifiseringsordning fra Miljøfyrtårn til ISO 14001. Målet er å ha et fullintegret miljøledelsessystem i driften og som er en internasjonalt anerkjent standard som deres internasjonale kunder også er kjent med. I tillegg samarbeider havna med avfallsselskap for å sikre en god avfallshåndtering med høy gjenvinning- og sorteringsgrad.

Kristiansand havn har mottatt bekreftet tilsagn på 4,8 millioner i tilskudd fra ENOVA til infrastrukturtiltak for å forsterke effektforsyning i Vestre havn. Prosjektet har en samlet kostnad på ca.15 millioner. Når prosjektet er ferdigstill vil alle skip som anløper Vestre havn kunne tilbys land- og ladestrøm. Ferdigstillelse er planlagt våre 2023.

Havna viser til følgende tall for landstrømvirksomhet i 2020: 18,2 mill. kWh viderefremidlet kraft (22,7 mill. kWh inkl. fergene). 17 200 tonn CO₂-ekvivalenter kuttet som følge av landstrøm i havna (inkl. fergene), ref. Thema-notat.

6.4 Status for klimagassutslippene i Kristiansand

Grunnlaget for klimabudsjettet er Miljødirektoratets klimagass-statistikk som publiseres årlig, vanligvis i begynnelsen av kalenderåret to år etter siste år med statistikk. Derfor rapporteres det på statistikken for 2019 i 2021. Statistikken for kommunefordelte klimagassutslipp som leveres av Miljødirektoratet inkluderer kun direkte utslipp.

Figur 15: De direkte klimagassutslippene i Kristiansand har utviklet seg fra 2009 til 2019

Kilde: Miljødirektoratet

I referanseåret (2015) var utslippene 423.900 tonn CO₂-ekvivalenter. I 2019 var utslippene for Kristiansand kommune 428.461 tonn CO₂-ekvivalenter. Det vil si at utslippene i Miljødirektoratets statistikk har hatt en økning på 1 % siden referanseåret, men dette er sannsynligvis godt innenfor usikkerhetsmarginen i statistikken. Miljødirektoratets statistikk tar ikke hensyn til landstrøm enda, men jobber med et prosjekt for å få det til.

Fra 2018 til 2019 har de direkte utslippene i Kristiansand økt fra 425.287,5 tonn CO₂-ekvivalenter til 428.461 tonn CO₂-ekvivalenter. De største økningene ser vi i sektorene Energiforsyning og Annen mobil forbrøning.

Samtidig som enkelte utslippssektorer har økt fra 2018 til 2019, ser vi at andre sektorer har reduserte utslipp. Den største nedgangen ser vi i sektoren Veitrafikk. Nedgangen skyldes i all hovedsak elektrifisering av personbiler og innblanding av biodrivstoff.

Utslippene fordeler seg på følgende kategorier og utslippskilder:

- Veitrafikk består av utslipp fra personbiler, busser, varebiler og tunge kjøretøy. Dette er den største enkeltsektoren til klimagassutslipp i Kristiansand, og den utgjør 24% av de totale utslippene. Personbiler utgjør den største kilden til utslipp, etterfulgt av tunge kjøretøy, varebiler og busser.
- Industri, olje og gass omfatter klimagassutslipp fra olje- og gassutvinning, industri og bergverk, og inkluderer mange kvotepliktige virksomheter. Industri, olje og gass er den nest største utslippssektoren i Kristiansand kommune, og utgjør 19% av de samlede utslippene. Disse utslippene stammer nesten i sin helhet fra de tre industrivirksomhetene REC Solar, Glencore og Elkem Carbon.
- Energiforsyning omfatter utslipp fra avfallsforbrøning og fjernvarme unntatt avfallsforbrøning. Dette er den tredje største utslippssektoren (16%), og kan nesten i sin helhet knyttes til avfallsforbrøning på Returkraft.
- Annen mobil forbrøning omfatter utslipp fra snøscooter og dieseldrevne motorredskaper. I Kristiansand utgjøres denne sektoren nesten fullstendig av utslippskilden Dieseldrevne motorredskaper, som domineres av bygg/anleggsmaskiner og traktorer. Omfatter også bruk av

anleggsdiesel til oppvarming og tørking. Denne utslippssektoren varierer mye fra år til år, presumptivt grunnet variasjon i bygg- og anleggsvirksomhet. Statistikken i denne sektoren er usikker ettersom den kun er basert på salgstall for avgiftsfri diesel. Usikkerhet rundt hvor mye av dieselen som faktisk er brukt i Kristiansand eller i samme kalenderår som den er solgt, gjør det utfordrende å tolke endringene i utslipp fra år til år. Totalt utgjør Annen mobil forbrenning 16% av klimagassutslippene i Kristiansand.

- Sjøfart omfatter utslipp fra en rekke ulike skip og fartøy. Kristiansand har høye utslipp knyttet til sjøfart (14%), spesielt på grunn av hyppige anløp fra fergene mellom Kristiansand og Hirtshals.
- Avfall og avløp omfatter utslipp av metan fra nedbrytning av avfall i gamle avfallsdeponier, i tillegg til metan og lystgass fra biologisk behandling av avfall (f.eks. kompostering) og fra avløp og avløpsrensing. Denne sektoren utgjør 4% av Kristiansands klimagassutslipp.
- Jordbruk viser tre utslippskilder, og inkluderer Fordøyelsesprosesser hos husdyr, gjødselhåndtering og Jordbruksarealer. Denne sektoren står for 3% av klimagassutslippene i Kristiansand.
- Luftfart inkluderer utslipp fra fly og helikoptre som lander eller tar av fra Kjevik flyplass. Denne sektoren utgjør kun 2% av de totale klimagassutslippene i Kristiansand.
- Oppvarming omfatter utslipp fra oppvarming av næringsbygg, gårdsbygg og husholdninger (utenom fjernvarme), og fordeles på utslippskildene 'fossil oppvarming' og 'vedfyring'. Denne sektoren er den minste i Kristiansand, og utgjør kun 1% av de totale klimagassutslippene.

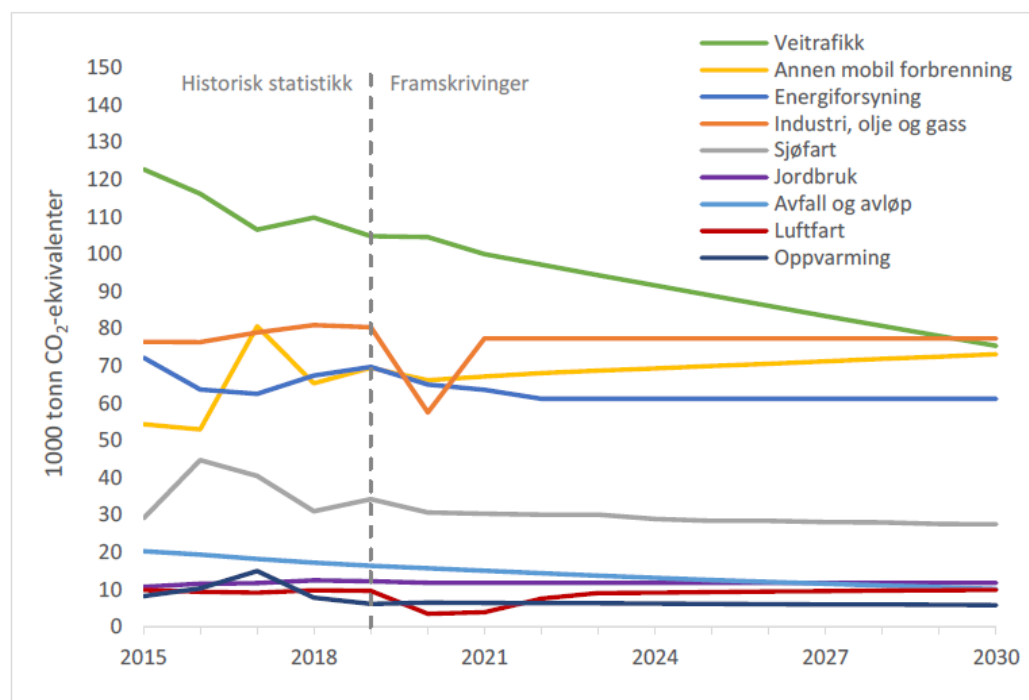
Framskrivning av utslipp (referansebane)

En utslippsframskrivning gir et anslag for forventet utvikling i klimagassutslipp i et scenario uten nye statlige eller fylkeskommunale klimatiltak utover dem som var vedtatt da referansebanen ble utarbeidet. Dette innebærer at de statlige tiltakene fra fjorårets tiltakstabell nå er flyttet inn i referansebanen. Referansebanen viser den forventede utviklingen av klimagassutslipp uten kommunale tiltak.

Kristiansand kommune benytter for årets klimabudsjett en referansebane levert av CICERO Senter for Klimaforskning. Referansebanen tar utgangspunkt i kategoriene og definisjonene som brukes i Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsstatistikk. Utgangspunktet er de nyeste utslippstallene fra 2019. Det eneste unntaket er sektoren Sjøfart, der framskrivningene bruker beregninger gjort av Thema Consulting. Disse skiller seg fra Miljødirektoratets statistikk ved at de er basert på analyser av faktisk energiforbruk for skipene som anløper Kristiansand havn, inkludert bruk av landstrøm, og gir noe lavere utslipp enn Miljødirektoratets statistikk. Miljødirektoratet anslår energiforbruk ut fra bevegelsesmønstre kombinert med tekniske data fra skipsregistre, og tar ikke hensyn til landstrøm.

Referansebanen i dette klimabudsjettet bygger på en rekke forutsetninger, blant annet befolkningsframskriving, økonomiske utsikter, videreføring av dagens klima- og miljøpolitikk med mer. Framskrivningene inneholder betydelig usikkerhet som øker desto lengre utover i tid framskrivningene strekker seg.

Figur 16: Klimagassutslipp fra hver sektor i Kristiansand, historisk i Miljødirektoratets statistikk, og fremskrevet i referansebanen av CICERO.

Kilde: Cicero «Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030»

Allerede med dagens klimapolitikk og dagens utviklingstrender er det sannsynlig at klimagassutslippene i Kristiansand vil reduseres innen 2030, men bare i beskjeden grad. I referansebanen går klimagassutslippene i Kristiansand ned med 13 % fra 2015 til 2030, fra ca. 404 til 353 tusen tonn CO₂-ekvivalenter (disse tallene bruker THEMA Consultings analyse av sjøfartsutslipp og tar hensyn til landstrøm). Nedgangen domineres av nedadgående utslipp fra veitrafikk, på grunn av elektrifisering av personbiler gjennom hele perioden, samt økninger i omsetningskravet for biodrivstoff fra 2015 til 2021. Andre sektorer bidrar lite i forhold, og enkelte sektorer viser stigende utslipp.

I rapporten «Kristiansands klimagassutslipp mot 2030» har CICERO og TØI undersøkt potensialet for at Kristiansand kan oppnå målet om 80% utslippsreduksjon innen 2030. De har definert fire tiltakspakker, som hver består av et sett med ulike tiltak. Hvis alle tilgjengelige tiltak tas i bruk, er det fullt mulig å oppnå og til og med overgå målet om 80 % reduksjon fra 2015 til 2030, men store deler av denne nedgangen vil kreve radikale tiltak og en svært ambisiøs klimapolitikk.

Radikale tiltak inkluderer nullutslippssone for de fleste typer kjøretøy og motorredskaper i hele Kristiansand, tilnærmet full landstrømsdekning og utstrakt bruk av ikke-fossile framdriftsløsninger for skip, karbonfangst for avfallsforbrenning, og enten karbonfangst i industrien eller å erstatte fossilt karbon i industrielle prosesser med biomasse. Alle disse løsningene krever et betydelig utredningsarbeid, og mye av utslippsreduksjonene vil ikke finne sted før tidligst mot slutten av 2020-tallet.

6.5 Utslippsramme

For å nå målet om 80 % reduksjon i klimagassutslippene fra 2015 til 2030 er det nødvendig med en vesentlig raskere utslippsreduksjon enn i referansebanen utarbeidet av CICERO (se 6.4). I dette avsnittet definerer vi en utslippsramme som viser hvilke utslippsreduksjoner som kreves for hvert år i budsjettperioden hvis man skal følge en utslippsbane som kan være konsistent med å nå 80-prosentsmålet i 2030. Vi beskriver også utfordringene med å definere en slik ramme, og viktige hensyn som ikke fanges opp ved bare å se på de årlige utslippstallene.

Den mest ambisiøse tiltaksbanen i CICEROs utslippsframskrivninger oppnår en utslippsreduksjon på 87 % fra 2015 til 2030, og overoppfyller dermed 2030-målet. Som en indikasjon på hva som kreves for å nå akkurat 80 % reduksjon har vi derfor skalert CICEROs tiltaksbane slik at den gir nøyaktig 80 % utslippsreduksjon i 2030, men har samme form som den opprinnelige tiltaksbanen. Dette tilsvarer at et lite antall tiltak ikke gjennomføres, eller at man antar en litt mindre effekt av hvert tiltak.

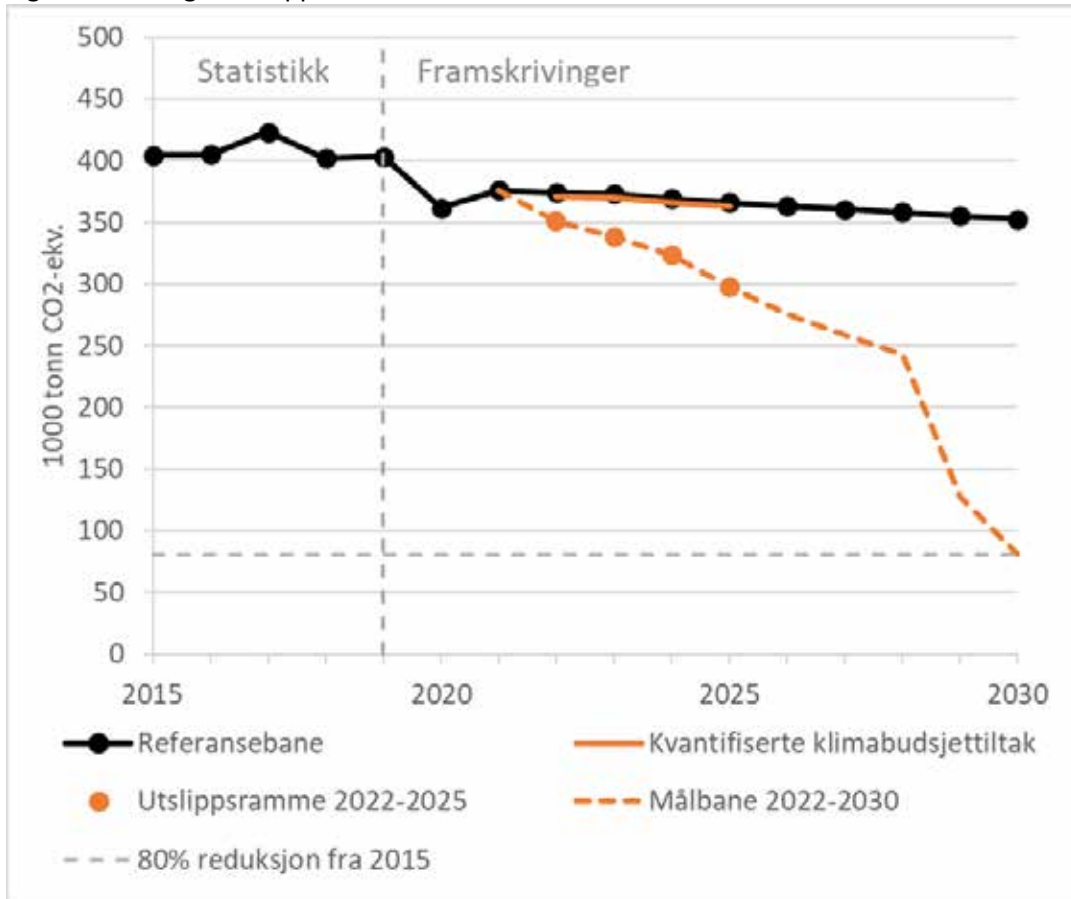
Den stiplede heltrukne oransje kurven i figur 17 er den resulterende målbanen fram til 2030, mens de oransje sirklene angir den tilsvarende utslippsrammen for årene 2022-2025. Den heltrukne oransje kurven angir reduserte utslipp på **13 024 tonn CO₂-ekvivalenter** for perioden (3 256 tonn årlig) for de kvantifiserte klimabudsjetttiltakene (6.6).

De kvantifiserte tiltakene gir en vesentlig høyere utslippsbane enn utslippsrammen/målbanen i budsjettperioden. Differansen er på 160 tusen tonn CO₂-ekvivalenter til sammen over perioden 2022-2025, med det største gapet mot slutten av perioden. Det aller meste av dette er opptrapping av bruk av fossilfrie motorredskaper og biodiesel fram mot et fullstendig forbud mot fossile motorredskaper innen 2030. En full gjennomføring av dette tiltaket vil trolig kreve statlige lov- og forskriftsendringer for å kunne stille utslippskrav til private utbyggere, men kommunen kan realisere en vesentlig del av det gjennom å stille tilsvarende krav i egne bygg- og anleggsprosjekter. Et pilotprosjekt for å stille slike krav i et utvalg prosjekter ligger inne i klimabudsjettet, men effekten gjennom budsjettperioden er usikker og ikke kvantifisert. Utover dette kommer en reduksjon på ca. 10 tusen tonn i 2025 fra hybridisering av Hirtshals-fergene, og et mindre bidrag (ca. 7 tusen tonn) fra økt utsortering av plastavfall og økt gjenbruk, samt små bidrag fra enkelte andre sektorer.

1000 tonn CO ₂ -ekvivalenter	2021	2022	2023	2024	2025
Utslipp i referansebanen	376	374	373	369	366
Reduksjoner fra kvantifiserte klimabudsjetttiltak		3	3	3	3
Utslippsramme		351	338	323	297
Utslippsramme, reduksjon fra referansebanen		23	35	46	69
Utslippsramme, reduksjon fra 2015 (prosent)		13 %	16 %	20 %	26 %

Tabellen viser tallgrunnlaget for figuren nedenfor.

Figur 17: Klimagassutslipp mot 2030 i referansebane

Kilde: Cicero «Kristiansands klimagassutslipp frem mot 2030»

Det er viktig å merke seg at de største utslippsreduksjonene i målbane først skjer mot slutten av 2020-tallet, i tråd med tidsutviklingen i CICEROs tiltaksbane. Dette gjenspeiler at de mest ambisiøse tiltakene krever lang forberedelsestid, slik at utslippsreduksjonene innenfor budsjettperioden (begynnelsen av målbaneperioden) blir tilsvarende beskjedne. Til gjengjeld er det kritisk viktig at man i denne perioden gjør det forberedende arbeidet som skal til for å realisere de store utslippskuttene nærmere 2030, men dette arbeidet gjenspeiles ikke i utslippsreduksjoner innenfor budsjettperioden. Derfor gir ikke utslippsreduksjonene i denne perioden alene noen god indikasjon på om man er i rute for å nå 2030-målet eller ikke.

6.6 Klimatiltak

Kristiansand kommune har vurdert hvor store utslippsreduksjoner som kan følge av tiltakene i klimabudsjettet. Tiltakene og aktivitetene er plassert i tabellene ut ifra kategorisering og om de kan tallfestes eller ikke. «Sektor» i tabellen viser til inndelingen som brukes i Miljødirektoratets utslippsregnskap.

Tabellen under 6.6.1 Direkte utslipp viser tiltak som det har vært mulig å anslå en kvantifisert utslippsreduksjon av. Disse tiltakene har en effekt på reduksjon av direkte klimagassutslipp, det vil si utslippene som oppstår innenfor Kristiansand kommunes grenser.

Tabellen under 6.6.2 Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner viser tiltak som antas å ha en utslippsreducerende effekt, men hvor usikkerheten er vurdert som for stor til å tallfeste effekten. Det kan for eksempel skyldes usikkerhet i omfanget på tiltaket og tidspunktet for den forventede effekten.

Klimabudsjett

Selv om utslippsreduksjonen av tiltakene ikke er tallfestet, betyr ikke det at tiltakene nødvendigvis har mindre påvirkning på klimagassutslippene.

Tabellen under 6.6.3 Indirekte utslipp viser tiltak som det har vært mulig å anslå en kvantifisert utslippsreduksjon av. Tiltaket har en effekt på reduksjon av indirekte klimagassutslipp.

Tabellen under 6.6.4 Tidligere vedtatte tiltak viser tiltak som allerede er vedtatt i tidligere budsjett, men som ikke er ferdigstilt, og derfor har bevilget midler også i 2022 og utover. Her inngår tiltak som bidrar til reduksjon av både direkte og indirekte klimagassutslipp, og tiltak som er kvantifisert eller ikke-kvantifisert.

6.6.1 Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2022	Totalkostnad 2022-2025	Sektor	Kilde	Reduksjon i perioden	Beskrivelse	Beskrivelse av finansiering
Innkjøp av elektrisk gravemaskin	2 400	2 400	Annen mobil forbrenning	Dieseldrevne motorredskaper	80,0	Innkjøp av en elektrisk gravemaskin.	Merkostnad utover støtte fra Enova.
Statlig forbud mot mineralolje til byggvarme	0	0	Annen mobil forbrenning	Dieseldrevne motorredskaper	10 965,0	Forbud mot anleggsdiesel og annen fossil olje til midlertidig byggvarme fra 1.1.2022. Beregningen gjelder for hele Kristiansand kommune som geografisk område.	
Redusert reisevirksomhet i tjeneste for kommunes ansatte	0	0	Luftfart	Innenriks luftfart	17,0	Omfatter kun direkte utslipp fra avgang og ankomst på Kjevik, iht. Miljødirektoratets utslippsstatistikk.	
Elbusser og bysykler AKT	0	0	Veitrafikk	Busser	2,0	Miljøkrav til busser og innføring av elbusser i samarbeid med Agder fylkeskommune. Det etableres også en bysykkel ordning. Effektberegningen omfatter kun elektrifisering av bybusser. Størstedelen av effekten kommer ikke før etter 2025.	
Innkjøp av elektrisk lastebil	1 500	1 500	Veitrafikk	Tunge kjøretøy	40,0	Innkjøp av 3-akslet lastebil med tipp.	Merkostnad utover støtte fra Enova.
Sum	3 900	3 900			11 104,0		

Klimabudsjett

6.6.2 Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2022	Totalkostnad 2022-2025	Sektor	Kilde	Beskrivelse	Beskrivelse av finansiering
Pilot utslippsfri byggeplass	1 500	3 500	Annen mobil forbrenning	Dieseldrevne motorredskaper	Pilotprosjektet skal forberede byggenæringen på krav som kommer i årene fremover og gi kommunen erfaringer i gjennomføringen av slike prosjekter.	Planlegges å søke støtte fra Enova eller Klimasats.
Sirkulær byggebransje	0	0	Annen mobil forbrenning	Annet	Tilrettelegge for en sirkulær byggebransje med mer bærekraftig produksjon og forbruk. Dette inkluderer blant annet rehabilitering og transformasjonsprosjekter fremfor å rive og å bygge nytt.	Vurderes i hvert enkelt investeringsprosjekt i budsjettprosessen.
BUA	0	0	Annet	Annet	Gratis utlån av sports- og fritidsutstyr til kommunes innbyggere.	
Folkets klimadugnad	890	2 390	Annet	Annet	Tilskuddsordning for enkeltpersoner, ikke-kommersielle organisasjoner, lag og foreninger som gjennomfører klimatiltak.	
Klima- og miljø kampanjer inkl. Miljøuka	950	2 450	Annet	Annet	Midlene skal brukes til å promotere tilskuddsordninger og engasjere samfunnet til klimaomstilling.	450 000 kr av beløpet i 2022 er prosjektskjønn midler fra statsforvalteren til prosjektassistent Miljøuka og Noe for deg- markedet.
Klima- og omstillingsfondet	3 000	12 000	Annet	Annet	Tilskuddsordning for privatpersoner, bedrifter, lag, foreninger, organisasjoner, borettslag og sameier som bidrar med tiltak for omstilling til lavutslippssamfunnet.	
Klimasats: flytende havvind	300	300	Annet	Annet	Prosjektstilling i business region Kristiansand som skal bidra inn i et regionalt samhandlingsprosjekt og nettverk kalt Flytende Havvind. Prosjekt har til hensikt å omstille leverandørindustrien for olje og gass i Agder til Offshore Wind.	
Marin forsøpling og matsvinn	1 500	6 000	Annet	Annet	Oppfølging og revidering av handlingsplan for redusert marin forsøpling og matsvinn. Samt bidrag til redusert matsvinn ved omsorgssentrene.	
Sirkulær økonomi	1 000	4 000	Annet	Annet	Arbeidet med sirkulær økonomi styrkes ved å ansette en 100% fast stilling i miljøvernheten.	

Klimabudsjett

Bokashi-kompostering for barnehager og skoler	200	200	Avfall og avløp	Biologisk behandling av avfall	Innkjøp av bokashi-komposteringsbokser.	
Redusere matsvinn ved omsorgssentre	1 000	1 000	Avfall og avløp	Biologisk behandling av avfall	Pilotprosjekt for etablering av matkontakter ved to kommunale omsorgssentre, som skal arbeide for redusert matsvinn og god matomsorg.	Beløpet er mottatt som prosjektskønnsmidler fra Statsforvalteren.
Forstudie fangstpilot karbonfangst Returkraft anlegg Langemyr	1 205	2 205	Energiforsyning	Avfallsforbrenning	Returkraft utreder etablering av pilot-anlegg for fangst av CO2 i samarbeid med Eyde Klyngen. Forstudiet skal være ferdig våren 22, og vil danne grunnlag for søknad om midler til bygging av fangstpilot.	Kommunen bidrar med 1,2 mill. kr i 2022 og 1 mill.kr i 2023. Returkraft har fått støtte til forprosjekt for fangstpilot av Gassnova (Climit).
Statlig forbud mot mineralolje til oppvarming av bygninger	1 800	3 600	Energiforsyning	Annet	Forskrift om forbud trådte i kraft 01.01.2020. Noen få kommunale bygg gjenstår, og bevilgningen brukes til å oppgradere disse til å bruke fjernvarme eller EL.	
Klima- og miljøkrav i kommunens innkjøp	500	1 500	Innkjøp	Annet	Midler til frikjøp av ansatte og konsulentbistand for å sikre klima- og miljøhensyn i innkjøp.	
Klimasats: klimakrav for innkjøp i avfallsbransjen	0	0	Innkjøp	Annet	Aktører: Agder fylkeskommune, Avfall Sør AS, Agder Renovasjon IKS og ÅRIM IKS	
Klimasats: ta vare på ressursene- Agder	0	0	Innkjøp	Annet	Sirkulær økonomi-prosjekt knyttet til ombruk av møbler og materialer. Aktører: Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune.	
Krav til miljøegenskaper og CO2-utslipp for materialer	0	0	Innkjøp	Annet	Kommunen skal velge materialer som har gode miljøegenskaper og størst mulig reduksjon av CO2-utslipp basert på et livsløpsperspektiv (LCA).	Vurderes i hvert enkelt investeringsprosjekt i budsjettprosessen.
Stille miljøkrav til anskaffelser bygge og anlegg	0	0	Innkjøp	Annet	Kommunen skal bruke en av en kombinasjon av virkemidler for å fremme klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.	Vurderes i hvert enkelt investeringsprosjekt i budsjettprosessen.
Klimasmart landbruk	554	2 216	Jordbruk	Annet	Prosjektet skal bidra til at landbruksnæringen reduserer utslippene gjennom et samarbeid med sentrale organisasjoner i landbruksnæringen.	
Panteordning utskiftning av vedovner	500	2 000	Oppvarming	Vedfyring	Det bevilges tilskudd på 5000 kr til privatpersoner innenfor et begrenset område som bytter til rentbrennende vedovn.	

Klimabudsjett

Klimasats: Hybridløsning for fullriggeren Sørlandet	0	0 Sjøfart	Passasjer	Skipet vil få installert en hybridløsning for å generere elektrisitet ombord. Denne vil halvere dagens klimagassutslipp.	
Oppgradere kommunens møterom med teknisk utstyr for å redusere behov for reise	660	660 Veitrafikk	Personbiler	Det er i tillegg bevilget 2,030 mill. kr i slutten av 2021 til oppgradering av konferanseutstyr i møterommene på de 3 lokasjonene Nodeland, Tangvall og Rådhuskvartalet.	
Panteordning piggdekk til sykkel	500	2 000 Veitrafikk	Personbiler	Gjelder støtte til piggdekk til sykkel for innbyggerne. Støtten gis som et fast beløp gjennom sykkelforhandlere.	
Pilot, kommunal EL-sykkellordning	300	300 Veitrafikk	Personbiler	Arbeide for at flere av kommunens transport-tjenester kan gjennomføres med mikromobilitet.	
Reduserte billettpriser buss	0	0 Veitrafikk	Busser	20 mill. kr til reduserte billettpriser i Kristiansandsregionen.	Spesielt statlig tilskudd til AKT.
Tilrettelegging for sykling	500	1 000 Veitrafikk	Personbiler	Midlene kan blant annet brukes til utbygging av sykkelstativer, innkjøp av EL-sykler med hengere til utlån i barnehager osv.	
Tiltak ATP	0	0 Veitrafikk	Personbiler	Areal- og transportsplansamarbeidet i Kristiansandsregionen finansierer kampanjer for å få flere til å sykle og gå, samt tiltak for mobilitetsplanlegging i virksomheter.	
Tiltak belønningsavtale	0	0 Veitrafikk	Personbiler	76 mill. kr til bedre busstilbud og særskilt fleksikort i Kristiansandsregionen. Investeringer i gang-, sykkel- og snarveier og ladepunkter for taxi.	
Sum	16 859	47 321			

6.6.3 Indirekte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2022	Totalkostnad 2022-2025	Sektor	Kilde	Reduksjon i perioden	Beskrivelse av finansiering
Redusert reisevirksomhet i tjeneste for kommunens ansatte	0	0	Luftfart	Innenriks luftfart	320,0	Det er vedtatt et årlig innsparingstiltak på 20 mill. kr på reiser som fordeles utover hele organisasjonen.
Sum	0	0			320,0	

6.6.4 Tidligere vedtatte tiltak

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2022	Totalkostnad 2022-2025	Sektor	Kilde	Reduksjon i perioden	Beskrivelse	Beskrivelse av finansiering
Solcellefondet	0	0	Oppvarming	Elektrisitetsproduksjon og annen energiforsyning	0,0	Tilskuddsordning til kommunens borettslag som ønsker å installere solcelleanlegg. Bevilgningen til ordningen utgår, men ubrukte midler på 3,8 mill. kr fra tidligere år brukes til ordningen i 2022.	
Bompengeordning - Samferdelspakke for Kristiansandsregionen - fase 2	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	Gjelder innføring av ny bompengeinnkreving med justerte takster og miljødifferensiering for tunge kjøretøy.	
Etablering av ladestasjoner for kommunale kjøretøy	2 000	6 000	Veitrafikk	Personbiler	0,0	Midler til å etablere ladestasjoner for kommunale kjøretøy.	
Etablering av ladestasjoner for publikum	2 000	8 000	Veitrafikk	Personbiler	0,0	Midler til å etablere ladestasjoner for private kjøretøy.	
Kjøp av elbiler til kommunale tjenester	22 600	41 300	Veitrafikk	Personbiler	1 600,0	Fossilbiler blir erstattet med elbiler når alder og tilstand tilsier utskiftning.	
Sum	26 600	55 300			1 600,0		

6.7 Beskrivelse av klimatiltak

Veitrafikk

I kommunen er overgangen fra fossile til elektriske biler et arbeid som gjøres kontinuerlig etter behov for nye kjøretøy. I budsjettet for 2022-2025 investeres det for første gang også i en elektrisk gravemaskin og en elektrisk lastebil. Som i fjorårets budsjett er det også i år bevilget midler til etablering av ladestasjoner, både for kommunale biler og for innbyggerne i kommunen.

Gjennom belønningsavtalene, ATP-samarbeidet og samarbeid med Agder Fylkeskommune og AKT iverksettes tiltak for å øke andelen som sykler, går og reiser kollektivt i kommunen. I perioden er det blant annet bevilget 76 mill.kr til bedre busstilbud og særskilt fleksikort, samt 20 mill.kr til reduserte billettpriser i Kristiansandsregionen.

Innføring av ny bompengeinnkreving med justerte takster og miljødifferensiering for tunge kjøretøy vil også kunne ha stor effekt på sektoren Veitrafikk i kommunen.

Annen mobil forbrenning

Klimabudsjettet for 2022-2025 inkludere fire tiltak innenfor sektoren Annen mobil forbrenning. Det skal kjøpes inn en elektrisk gravemaskin som kan benyttes i kommunale prosjekter. Videre skal det gjennomføres en pilot for utslippsfri byggeplass. Denne piloten skal være med å forberede bransjen på kravene som vil komme fra kommunen i framtiden. I perioden skal det også tilrettelegges for en mer sirkulær byggebransje gjennom mer bærekraftig produksjon og forbruk, i tråd med klima- og miljøstrategien for bygg og anlegg. I tillegg kommer innføring av nasjonalt forbud fra 1.1.2022 mot bruk av mineralolje til midlertidig byggvarme, deriblant bruk av anleggsdiesel til varme og tørking på byggeplasser. Forbudet er en statlig forskrift, men skal håndheves av kommunen, og var ikke med i referansebanen ettersom forbudet ble vedtatt etter 1.1.2021.

Sjøfart

Årets klimabudsjett inkluderer et tiltak innenfor sektoren Sjøfart; en hybridløsning for fullriggeren Sørlandet. Dette er et prosjekt som er støttet av Klimasats, og som vil kunne halvere klimagassutslippene fra fullriggeren.

Luftfart

Kommunedirektørens ledergruppe vedtok i 2021 et årlig innsparingskrav på kr. 5 millioner på tjenestereiser. I budsjettmøte for økonomiplanen 2022-2025 økte bystyret innsparingskravet med ytterligere 15 mill.kr. Kravet om innsparing fordeles utover organisasjonen slik at alle områdene må foreta innsparinger. En arbeidsgruppe vil jobbe videre med dette i løpet av våren 2022. Tiltaket vil mest sannsynlig redusere antall tjenestereiser som gjøres med fly, og dermed bidra til reduserte klimagassutslipp innenfor sektoren Luftfart. Direkte utslippsreduksjoner omfatter bare utslipp fra avgang og ankomst ved Kjevik.

Avfall og avløp

Kristiansand har satt seg høye mål knyttet til avfallshåndtering. Det ble blant annet vedtatt en handlingsplan mot matsvinn i mai 2018, og disse tiltakene skal oppdateres i 2022. Det arbeides også med å redusere matsvinn på omsorgssentrene. Det er i tillegg bevilget midler til innkjøp av bokashi-komposteringsbokser til kommunale barnehager og skoler.

Oppvarming

Sektoren Oppvarming inneholder klimabudsjettet to tiltak; tilskuddsordning for solceller i borettslag og panteordning for vedovner. I tillegg til at disse tiltakene kan bidra til reduserte klimagassutslipp, kan også utskiftning av gamle vedovner til rentbrennende vedovner bidra til et bedre lokalt miljø med lavere luftforurensning. Dette er også et viktig tiltak for innbyggernes helse. Videre inkluderes også et statlig tiltak som gir forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygg.

Innkjøp

For første gang inkluderer klimabudsjettet for Kristiansand kommune flere tiltak rettet mot innkjøp. Disse inkluderer å stille miljøkrav i anskaffelser innenfor bygg- og anleggsvirksomhet og stille krav til miljøegenskaper og CO₂-utslipp for materialer. Det er også bevilget midler til å styrke innkjøpsmiljøet i kommunen, enten gjennom frikjøp av ansatte eller innleie av konsulenter. Dette for bedre å ivare klima- og miljøhensyn i innkjøp.

Kristiansand kommune er også deltaker i to Klimasats støttede prosjekter rettet mot innkjøp. Det ene er i samarbeid med Agder fylkeskommune, og er knyttet til økt ombruk av møbler og inventar, som kan bidra til reduserte indirekte utslipp fra innkjøp av nye varer. Det andre prosjektet er et samarbeid med Agder fylkeskommune og renovasjonsselskapene Avfall Sør, Agder Renovasjon og Årim, med hensikt å stille bedre klimakrav for innkjøp i avfallsbransjen.

Industri, olje og gass

Prosessindustrien har laget et nasjonalt veikart for prosessindustrien. I veikartet setter prosessindustrien mål om negative utslipp innen 2050. Det er et mål som industrien selv har vedtatt og jobber for. Ut fra veikartet kan det forventes en utslippsreduksjon på litt under 40% i 2030 sammenlignet med 2015.

Utslippsreduksjon i sektoren industri vil kunne komme av bruk av biobaserte råstoffer og elektrifisering, hvor sistnevnte kan innebære bruk av hydrogen. Utslipp fra industri er en stor del av Kristiansands totale utslipp, men har allerede i dag en betydelig lavere karbonintensitet enn lignende industri i andre land.

6.8 Usikkerhet

Kristiansands klimabudsjett er fremdeles nybrottsarbeid, og byr på flere utfordringer knyttet til usikkerhet. Dette gjelder blant annet usikkerhet knyttet til endringer i den statlige utslippsstatistikken for norske kommuner, framskrivninger av klimagassutslipp og usikkerheter i vurderingene av klimaeffekter av iverksatte tiltak. Kommunens tilnærming til disse utfordringene er å bruke den beste kunnskapen som er tilgjengelig, og være åpen om usikkerhetene. Miljødirektoratets statistikk er blitt stadig bedre de siste årene, men det er fortsatt usikkerheter, og det gjenstår forbedringsarbeid. Kristiansand kommune, ved Miljøvernenheten, samarbeider med direktoratet om å forbedre statistikken.

Det er også stor usikkerhet knyttet til aktivitetsnivået som medfører utslippene, det vil si hvor mye innbyggerne benytter privatbil, aktivitet innen sjøfart, anleggsvirksomhet osv. Korona pandemien vil også påvirke statistikken over klimagassutslipp for 2020 og 2021, og muligens også i årene fremover. Kristiansand kommune arbeider for å redusere disse usikkerhetene gjennom i størst mulig grad å benytte offentlig tilgjengelige data og bruke tilgjengelige verktøy som ligger til grunn for beregninger av klimaeffekter.

Ordforklaring av sentrale begrep

BEGREP	FORKLARING
Tiltak	Med tiltak menes fysiske handlinger som reduserer utslipp av klimagasser og som er resultatet av en beslutning tatt av en samfunnsaktør; en bedrift, husholdning eller offentlig virksomhet (Klimakur2030, 2020).
Virkemiddel	I klimabudsjettsammenheng er virkemidler verktøy som statlige og kommunale myndigheter har tilgjengelig, som for eksempel avgifter, subsidier, direkte regulering og informasjon (Klimakur2030, 2020).
Direkte utslipp	Direkte utslipp er de som fysisk finner sted innenfor et geografisk område.
Indirekte utslipp	Indirekte utslipp omfatter utslipp forbundet med varer og tjenester som importeres til det geografiske området.
Klimafotavtrykk	Klimafotavtrykk er en beregning av den totale klimapåvirkningen – både direkte og indirekte utslipp- for f. eks et land, en person eller en kommune.
Referanseår	År valgt for hva utslippsreduksjonsmålet skal regnes ut i fra.
Målår	År valgt for når målet skal være nådd.
Utslippsbane	En mulig utvikling av utslippene over tid (kan også kalles et utslippsscenario). Ulke målbaner gjenspeiler ulike antakelser om hvordan utslippene kan utvikle seg.
Tiltaksbane	En utslippsbane som inneholder effekten av gitte utslippsreducerende tiltak. I dette dokumentet brukes begrepet enten om utslippsbanen som følger fra de kvantifiserte tiltakene i klimabudsjettet, eller utslippsbaner for ulike sett av tiltak i CICEROs utslippsframskrivninger.
Målbane	En utslippsbane som er konsistent med å nå mål for utslippsreduksjoner innen målåret.
Utslippsramme	Rammer for utslippsreduksjon for et gitt år. Det kan lages utslippsrammer for f.eks. budsjettåret, økonomiplanperioden og årene fram mot målåret.
Framskrivninger av utslipp	Framskrivninger av utslipp er en prognose for hvordan utslippene vil utvikle seg om det ikke iverksettes flere klimatiltak. Drivkrefter som befolkningsvekst, teknologiutvikling og økonomiske konjunkturer, samt statlig, regional og kommunal iverksatt klimapolitikk kan brukes til å lage framskrivningene i en referansebane.
Klimagasser	Karbondioksid (CO ₂), metan (CH ₄) og lystgass (N ₂ O) er de tre mest sentrale drivhusgassene, og er de som er inkludert i Miljødirektoratets kommunefordelte klimagassregnskap og som det estimeres utslipp av i denne rapporten. Utslippene kan gjøres om til CO ₂ -ekvivalenter for å sammenligne og legge utslippene sammen.
Referansebane	En utslippsbane som forsøker å kvantifisere hva den framtidige utslippsutviklingen vil være hvis det ikke iverksettes nye tiltak. En referansebane må ikke forstås som den mest sannsynlige utviklingen.

7 Hovedoversikter

7.1 §5-4 Bevilgningsoversikter – drift

Beløp i 1000

	Oppr. budsjett 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025
Rammetilskudd	-3 238 391	-3 304 930	-3 368 486	-3 395 125	-3 430 868
Inntekts- og formuesskatt	-3 255 255	-3 465 253	-3 487 766	-3 510 132	-3 530 673
Eiendomsskatt	-331 800	-328 500	-324 988	-321 510	-318 066
Andre generelle driftsinntekter	-103 513	-83 373	-84 482	-85 422	-86 803
Sum generelle driftsinntekter	-6 928 959	-7 182 056	-7 265 722	-7 312 189	-7 366 410
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	6 497 866	6 662 412	6 678 457	6 654 881	6 694 427
Avskrivninger	0	0	0	0	0
Sum netto driftsutgifter	6 497 866	6 662 412	6 678 457	6 654 881	6 694 427
Brutto driftsresultat	-431 093	-519 644	-587 265	-657 308	-671 983
Renteinntekter	-35 475	-47 332	-58 123	-61 348	-61 814
Utbytter	-41 900	-50 233	-114 622	-63 486	-61 937
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-32 607	-35 073	-35 073	-35 073	-35 073
Renteutgifter	189 561	201 356	258 250	277 832	273 133
Avdrag på lån	424 495	466 845	470 348	475 062	472 914
Netto finansutgifter	504 074	535 563	520 780	592 987	587 223
Motpost avskrivninger	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	72 981	15 919	-66 485	-64 321	-84 760
Disponering eller dekning av netto driftsresultat					
Overføring til investering	800	0	20 000	5 000	10 000
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-5 222	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	47 778	50 191	101 067	111 645	121 324
Bruk av disposisjonsfond	-116 338	-66 109	-54 582	-52 325	-46 565
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-72 982	-15 918	66 485	64 320	84 759
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-1	1	0	-1	-1

I tabellen fremkommer ordinært netto driftsresultat. I dokumentet for øvrig brukes begrepet korrigert netto driftsresultat, der det korrigeres for bruk av avsetning til bundne fond og avsetning til premiefond.

7.2 §5-4 Sum bevilgninger drift, netto

Beløp i 1000

	Oppr. budsjett 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025
Kommunedirektør	4 824	5 342	5 342	5 342	5 342
Organisasjon	221 707	235 671	238 280	227 292	233 792
Økonomi	109 195	115 012	113 667	113 667	113 167
Samhandling og innovasjon	73 334	49 163	49 164	50 039	50 039
Oppvekst	2 776 058	2 884 639	2 904 120	2 891 706	2 871 031
Helse og mestring	2 602 711	2 735 647	2 767 953	2 809 115	2 860 910
Kultur og innbyggerdialog	355 602	372 459	367 139	365 279	365 329
By- og stedsutvikling	368 662	424 274	392 981	357 085	335 894
Utenomsektorielt	9 218	-159 796	-160 190	-164 645	-141 078
Sum bevilgninger drift, netto	6 521 310	6 662 412	6 678 457	6 654 881	6 694 427
Herav:					
Netto renteutgifter og -inntekter	0	0	0	0	0
Overføring til investering	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	6 521 310	6 662 412	6 678 457	6 654 881	6 694 427

En viktig budsjettpremiss er at utgangspunktet for budsjetttrammen er opprinnelig årsbudsjett for 2021. Det betyr at alle budsjettendringer er i forhold til rammen for 2021. Dersom et tiltak er en reduksjon, vil det framkomme med et minusbeløp i budsjettendingstabellene.

Enkelte kommentarer til driftsbudsjettet pr. område:

Kommunedirektøren

Driftsbudsjettet til området kommunedirektøren består av lønns- og driftsutgifter til kommunedirektør og kommunalsjef eierskap.

Organisasjon

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 8,4 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 5,6 mill. kr. Endringene i budsjetttrammen skyldes i hovedsak styrking av lærlingordningen, endring i ramme knyttet til valg og avlevering av analoge arkiver. I tillegg er det lagt inn økning på IT-lisenser på grunn av økt behov for økt sikkerhetsnivå.

Det er lagt inn 4,5 mill. kr til kommunevalg i 2023 og 5,7 mill. kr til Stortingsvalg i 2025. Antall lærlinger økes fra 150 i 2021 til 185 i 2025.

Bystyret styrket budsjettet med 2 mill. kr årlig til tiltak for å fremme nærvær og redusere sykefravær i økonomiplanen for 2021-2024. Det legges opp til et lavere sykefravær i perioden og det tas inn en effekt av dette på 3 mill. kr fra og med 2023. Effekten blir fordelt på de områdene som får størst effekt av tiltakene. Bystyret la også inn 2,25 mill. kr årlig til satsing på flere ansatte i hele stillinger. Dette skal ses i sammenheng med arbeidet med å få ned sykefraværet. Arbeidet har vært utsatt i 2021 pga. koronapandemien.

Hovedoversikter

Bystyret vedtok 1 mill. kr til full mobil og bredbåndsdekning i hele kommunen med 1 mill. kr i 2022 og i 2023. Det ble i tillegg vedtatt et innsparingskrav på 800 000 kr fra 2024 i reduksjon av arbeids- og inkluderingsutvalget.

Innsparingskravet i området er på 7,9 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør 2,1 mill. kr.

Økonomi

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 3,1 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 2,7 mill. kr. Endringene i budsjettrammen skyldes i hovedsak tekniske justeringer med overføring av 2 årsverk fra samhandling og innovasjon og økt budsjett til innkjøp. Kommunedirektøren foreslår at kommunen melder seg inn i Offentlig fellesinnkjøp på Agder (OFA) for å øke kapasiteten på gjennomføring av rammeavtaler. Det er videre lagt inn midler for å styrke arbeidet med klima og miljøkrav innen innkjøp.

Budsjettet til revisjon og kontrollutvalget ligger i økonomiområdet. Kommunedirektøren foreslår et årlig budsjett på 10,05 mill. kr. Dette er en økning i forhold til 2021 på 50 000 kr og er i henhold til budsjettvedtaket i Kontrollutvalget.

Innsparingskravet i området er på 2,5 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør 1,2 mill. kr.

Samhandling og innovasjon

Områdets driftsbudsjett er redusert fra 2021 til 2022 med 26 mill. kr. Driftsbudsjettet er i tillegg kompensert for pris- og lønnsvekst med 1,9 mill. kr. Endringene i budsjettrammen skyldes i hovedsak tiltakspakke til næringslivet i 2021 på 11,3 mill. kr og overføring av prosjekt Nye mønstre - trygg oppvekst til NAV med 6,9 mill. kr og 4 årsverk til andre områder.

Bevilgningen på 5 mill. kr til tiltak i programmet Flere i arbeid videreføres fra 2024. Bystyret vedtok ikke kommunedirektørens forslag om finansiering av forskerstilling fra 2023.

Innsparingskravet i området er på årlig 308 000 kr (besparelser på reisekostnader).

Oppvekst

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 38,8 mill. kr. Driftsbudsjettet er kompensert for pris- og lønnsvekst på 69,8 mill. kr. Den største endringen er økning på bakgrunn av oppvekstreformen på 46,3 mill. kr og gratis kjernetid i SFO for 1.klassinger med 13,8 mill. kr.

Den generelle driftsrammen til skole er økt med 25,2 mill. kr ut over kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 34,9 mill. kr. Endringene i budsjettrammen består av flere element. Den nye regjeringen vedtok gratis kjernetid for SFO for 1. klassinger som utgjør 13,8 mill. kr. Økning av SPK satsen gir en økning på 6,1 mill.kr. Tiltakene til generell styrkning av rammen og styrkning i forhold til psykososial oppfølging i skolene er videreført. Dette øker rammen med hhv 4,1 mill. kr og 3 mill. kr. Videre er internleien av idrettshaller avviklet og vaktmestertjenestene er sentralisert, som reduserer rammen med hhv 5,7 mill. kr og 11,4 mill. kr. Det er lagt inn 5,7 mill. kr til midlertidige løsninger på Wilds Minne skole. Bystyret vedtok 5,5 mill. kr til økte læremidler og 800 000 kr (1,6 mill. kr fra 2023) til flere miljøterapeuter. Det ble videre vedtatt uttak av fysisk aktivitet med 750 000 kr (1,5 mill. kr fra 2023) og skolemat med 1 mill. kr (2 mill. kr fra 2023). Bystyret vedtok 250 000 kr til ordning med tilskudd til flinke elever.

Hovedoversikter

Barnehageområdet er redusert med 33,4 mill. kr fra 2021 til 2022. Pris- og lønnsvekst er kompensert med 24,5 mill. kr. De største endringene fra 2021 til 2022 er forventede lavere satser til private barnehager på grunn av lavere forbruk i kommunale barnehager på 15,9 mill. kr. Det er også lagt inn ett trekk på 6,9 mill. kr som følge av endringen i Statsbudsjett for 2022 i forhold til lavere pensjonspåslag. Demografi endringer gir en reduksjon på 11,7 mill. kr. Barnehage kompenseres for 7,2 mill. kr til økning i utgifter til spesialpedagogikk. Det er lagt inn 6,8 mill. kr i 2022 til endret makspris av barnehager og redusert pensjon private barnehager er trukket ut med 6,2 mill. kr. Bystyret vedtok kommunal kontantstøtte og la inn 1 mill. kr til dette i 2022 med tilsvarende reduksjon i barnehagetilbudet (2 mill. kr fra 2023).

Beregningen av tilskudd til de private barnehagene er i tråd med ordinær beregningsmetode, men en rekke forhold bidrar samlet til en betydelig reduksjon i tilskuddet. Det blir derfor et krevende år økonomisk for de private barnehagene. Gitt at de kommunale barnehagene går omtrent i balanse innværende år, vil tilskuddet øke fra 2022 til 2023.

Kravet om full barnehagedekning er fulgt opp i perioden. Det antas at kommunen har overkapasitet på 384 barnehageplasser høsten 2022 og 422 plasser høsten 2025.

Budsjettet til barne- og familietjenesten er økt med 48 mill. kr fra 2021 til 2022, i tillegg til pris- og lønnsveksten med 9,5 mill. kr. Dette skyldes i hovedsak vedtak i Statsbudsjettet 2022 der rammen totalt økes med 43,6 mill. kr som følge av barnevernsreformen/oppvekstreformen. Innlemming av øremerkede stillinger utgjør 14,5 mill. kr.

Innsparingskravet i oppvekst er på 7,8 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør bare 410 000 kr. Dette blant annet på grunn av reversering av innsparingstiltak i forbindelse med økonomiplan for 2021-2024.

Integrering

Etter anmodning fra IMDI er det budsjettetert med mottak av 83 flyktninger (hvorav 6 av disse er enslige mindreårige) og 9 familiegjenforeninger i 2022. Satsene ble satt ned i statsbudsjettet for 2022. Dette utgjorde 6,2 mill. kr i redusert integreringstilskudd i perioden.

Helse og mestring

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 67,4 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 65,5 mill. kr.

Området styrkes med 8 mill. kr til kompensasjon for økte demografikostnader i 2022. Disse er fordelt på ulike tiltak. I tillegg legges det inn midler til drift av Kleplandstunet (32 plasser i 2022, økt til 64 plasser fra 2025).

I henhold til statsbudsjettet for 2022 er det lagt inn tilsammen 18,9 mill. kr til økning av basistilskudd til fastlegeordningen, endringer som følge av ny tolkelov, midler til nasjonale e-helseløsninger, økning sosialhjelpsbudsjett som kompensering for redusert tiltakspenger, rådgivende enhet for rus-saker, barnekoordinator og kompensering for økt innslagspunkt ressurskrevende tjenester. Det er i tillegg lagt inn 4 mill. kr til fastlegeordningen

Prioriteringer fra bystyrets vedtak i forbindelse med 1. tertialrapport innenfor områdene psykisk helse, barnetrygd utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp, gjeldsrådgivning og lederstøtte er videreført i økonomiplanen. Totalt utgjør dette 4,6 mill. kr.

Hovedoversikter

Som følge av at antall bosatte flyktninger er redusert, reduseres inntekter fra integreringstilskuddet vesentlig i perioden. Dette tilsvarer et nedtrekk på 25 mill.kr i 2022 økende til 30,7 mill.kr fra 2023. Reduksjonen fordeler seg omtrent likt mellom sosialhjelpsbudsjettet og budsjett knyttet til introduksjonsprogrammet. I tillegg kommer reduksjon av kostnader knyttet til forventet effekt av Flere i arbeid med 2 mill. kr i 2023, økende til 2,5 mill. kr fra 2024.

Bystyret har vedtatt styrking av eldreomsorgen/grunnbemanningen i hjemmetjenesten med 8 mill. kr i 2022 økende til 12,5 mill. kr fra 2024. Det er i tillegg lagt inn 1 mill. kr til trivselstiltak for eldre.

Bystyret har videre vedtatt samarbeidsavtale med Blå kors til 7,5 mill. kr, åpent hus Søgne med 700 000 kr og tilskudd til Hopeful på 1 mill. kr i 2022 og i 2023. Prosjekt Nye mønstre -trygg oppvekst har fått økt budsjettet med 1,6 mill. kr i 2022 (5,2 mill. kr fra 2023) og det er lagt inn 3 mill. kr til målrettede tiltak til lavinntektsfamilier.

Innsparingskravet i helse og mestring er på 10,9 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør 4,2 mill. kr.

Kultur og innbyggerdialog

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 3,3 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 7,4 mill. kr. Hovedårsaken til dette er økte tilskudd og tekniske justeringer.

Det er tidligere vedtatt økt tilskudd til Sørlandets kunstmuseum på 4,1 mill. kr og økt tilskudd til Vest-Agder museet på 1,1 mill. kr fra 2022. Bystyret tok ut tilskudd til Sørlandets kunstmuseum i 2022. Det er vedtatt et tilskudd til Vision aktivitetspark Blå kors på 650 000 kr og økt driftsramme til Fritidsenhetens BUA-utstyrlager på 600 000 kr.

Det er vedtatt at bystyrets bevilgning i 1. tertialrapport 2021 på 750 000 kr til gruppetilbud for ungdom med oppfølging av barn og unges psykisk helse videreføres årlig i perioden. Bystyret vedtok i tillegg 500 000 kr årlig til samarbeidsavtale med Fida og 500 000 kr til Tour of Norway i 2022.

Etter en gjennomgang av budsjetttrammene til innbyggerdialog kan disse justeres ned og 5,5 mill. kr trekkes tilbake til bykassa.

Innsparingskravet i kultur og innbyggerdialog (eksklusiv kirkelig fellesråd) er på 5,2 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør 1,2 mill. kr.

Kirkelig fellesråd

Driftstilskudd til Kirkelig fellesråd er budsjettet på området til kultur og innbyggerdialog. Dette utgjør 66,5 mill. kr i 2022. Det kompenseres med 1,5 mill. kr for pris- og lønnsvekst i 2022. Det er vedtatt 4 mill. kr til utbedring av den fjerde siden på Domkirken i 2022. Det er i tillegg lagt inn en årlig økning på 200 000 kr til generelle driftskostnader. Bystyret vedtok 800 000 kr til en diakonstilling i Songdalen. Kirkelig fellesråd har et årlig innsparingskrav på 104 000 kr.

By- og stedsutvikling

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 44,8 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 10,8 mill. kr. Den største økningen er på 23,6 mill. kr som er kommunens bidrag til ny kryssløsning/avkjøringsvei til Mjåvann (i henhold til inngått avtale med Statens vegvesen). Økte kapitalkostnader knyttet til VA på 18,6 mill. kr reduserer området ramme. Omtakseringsprosjektet for eiendomsskatt har bevilgning i 2021 og gir en rammereduksjon på 9,7 mill. kr fra 2022. Sentralisering av vaktmestertjenester gir en økning på 16,7 mill. kr.

Hovedoversikter

Økte kostnader til lading av kommunes tjenestebiler er lagt inn med 540 000 kr i 2022 som øker til 1,2 mill. kr i 2025. Det er videre lagt inn midler til en geoteknikerstilling i 2025. Det er også lagt inn en geoteknikerstilling fra 2022 hos plan og bygg der 80% av stilling dekkes av selvkost. Parkvesenets budsjett til drift av gravplasser styrkes med 500 000 kr årlig i perioden.

Eiendom kompenseres for reduserte leieinntekter grunnet salg av boliger med 3,2 mill. kr i 2022 (6,5 mill. kr fra 2023). Budsjettet for energiutgifter for kommunens formålsbygg øker med 5 mill. kr fra 2021 til 2022 på grunn av høye energipriser.

For å styrke vedlikeholdet av kommunes eiendommer (B-bygg) er rammen til eiendom økt med 2 mill. kr i 2022 og med en videre opptrapping til 5 mill. kr i 2025. Det er videre lagt inn 5 mill. kr til vedlikehold av boliger i 2022 og 15 mill. kr til et fond for vedlikehold av boliger i 2023.

Det er lagt inn midler til FDV (forvaltning, drift og vedlikehold) til nye formålsbygg i henhold til kommunens eiendomsstrategi. Dette utgjør en økning på ca. 5,2 mill. kr i 2022 der de største er den nye kulturskolen og Sygna kultursenter. I 2025 utgjør økningen ca. 19,5 mill. kr der de største investeringene er Tangvall skole, Wilds Minne skole og flerbrukshall og utvidelsen av Vågsbygd skole.

Bystyret har vedtatt 4 mill. kr til trygge skoleveier og vedlikehold av boligveier i 2022 og i 2023. Det er videre lagt inn 5,7 mill. kr til kompensasjon for reduserte parkeringsinntekter ved salg av kommunalt parkeringshus. Parkeringsavgiften skal være som tidligere til kl. 17.00 på hverdager i kvadraturen (2,5 mill. kr er lagt inn til dette).

I tillegg til tidligere vedtatte klimatiltak er rammen styrket med 500 000 kr pr år fra 2023 for å videreføre folket klimadugnad og 500 000 kr pr år i perioden til holdningskampanjer inklusiv miljøuka. Det er videre lagt inn 1 mill. kr pr år for å arbeide med sirkulærøkonomi og 300 000 kr i 2022 til et pilotprosjekt for å se på muligheten for at kommunens transporttjenester kan skje ved for eksempel elsykkel. Det er lagt inn 500 000 kr i 2022 og 2023 for å legge til rette for økt bruk av sykkel til å fra kommunale tjenester.

Bystyret har omdisponert midlene til Solcelleordning og vedtatt 554 000 kr til klimasmart landbruk og 1,5 mill. kr til marin forsøpling og matsvinn. Det er videre vedtatt 150 000 kr til Odderøyas venner, 300 000 kr til opprustning av Kilenparken. 1 mill. kr i 2022 og i 2023 til samarbeid mellom returkraft og Havna for reduksjon av utslipp

Innsparingskravet i by- og stedsutvikling er på 6 mill. kr i 2025 i forhold til 2021. Økningen fra 2021 til 2022 utgjør 2,1 mill. kr.

Se kapittel for hvert område for detaljert informasjon om budsjettendringene pr. år i fireårsperioden.

Hovedoversikter

7.3 §5-5 Bevilgningsoversikter - investering

Beløp i 1000

	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025
Investeringer i varige driftsmidler	1 334 268	1 115 241	907 074	1 033 118
Tilskudd til andres investeringer	8 764	8 537	8 537	9 537
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	27 500	28 188	28 892	29 614
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	1 370 532	1 151 966	944 503	1 072 269
Kompensasjon for merverdiavgift	-164 442	-129 371	-93 503	-109 979
Tilskudd fra andre	-48 969	-2 099	-29 543	-9 965
Salg av varige driftsmidler	-181 131	-123 856	-141 950	-47 843
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-26 519	-26 559	-26 559	-26 559
Bruk av lån	-806 000	-877 000	-720 001	-861 000
Sum investeringsinntekter	-1 227 061	-1 158 885	-1 011 556	-1 055 346
Videreutlån	160 000	160 000	160 000	160 000
Bruk av lån til videreutlån	-160 000	-160 000	-160 000	-160 000
Avdrag på lån til videreutlån	95 000	100 000	105 000	110 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-95 000	-100 000	-105 000	-110 000
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	-20 000	-5 000	-10 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-1 717	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	90 701	62 637	124 475	30 172
Bruk av ubundet investeringsfond	-232 455	-35 718	-52 422	-37 095
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-143 471	6 919	67 053	-16 924
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0

7.4 §5-5 Bevilgningsoversikter – investering pr. område

Beløp i 1000

	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan Sum 2022-2025
Investeringer					
Organisasjon	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Samhandling og innovasjon	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Oppvekst	439 740	437 575	231 429	129 350	1 238 094
Helse og mestring	134 886	150 790	173 140	335 788	794 604
Kultur og innbyggerdialog	120 252	18 850	28 850	49 488	217 440
By- og stedsutvikling	299 590	132 126	78 955	87 792	598 463
Sum Investeringer	1 002 468	747 341	520 374	610 418	2 880 601
Selvkostinvesteringer					
By- og stedsutvikling	331 800	367 900	386 700	422 700	1 509 100
Sum Selvkostinvesteringer	331 800	367 900	386 700	422 700	1 509 100
Investeringer i varige driftsmidler	1 334 268	1 115 241	907 074	1 033 118	4 389 701

Hovedoversikter

Hovedsatsingen på investeringer følger av vedtatt økonomiplan for 2021-2024 og ligger i hovedsak på vann og avløp (VAR området), skole, kultur og helse- og mestring.

Enkelte kommentarer til investeringsbudsjettet pr. område:

Organisasjon

Det er lagt inn 9 mill. kr i perioden til IT kapasitet og sikkerhet av moduler og programmer.

Samhandling og innovasjon

Det er satt av 20 mill. kr i perioden til digitaliseringsprosjekter.

Oppvekst

Ny ungdomsskole på Tangvall er vedtatt bygd sammen med ny videregående skole for Kristiansandsregionen. Første byggetrinn er dimensjonert for 300 elever med mulighet for utvidelse til 540 elever. Prosjektet inneholder idrettshall og stadion og det er bevilget 311 mill. kr i perioden. Skolen skal stå ferdig desember 2022. Det er også foreslått å gå videre med prosess for å realisere byggetrinn 2 og samle hele ungdomstrinnet i Søgne på Tangvall.

Det er avsatt 446,6 mill. kr til utvidelse av Wilds Minne skole for 500 elever med oppstart bygging i 2022. Skolen skal bygges med flerbrukshall. Det er lagt inn 201,5 mill. kr i perioden til utvidelse av Vågsbygd skole for å kunne nedlegge Åsane skole.

Det er avsatt 200 mill. kr i perioden til tiltak i Hånesområdet som følge av kapasitetsbehov og at deler av Vigvoll skole brant. Egen utredning av skolestruktur avklarer hvilke tiltak som skal gjøres. Samtidig realiseres bydelshuset som har egen avsetning på 20 mill. kr

Fergefjellet barnehage totalrehabiliteres og bygges om til en funksjonell barnehage i løpet av 2022/2023 innenfor en ramme på 45,6 mill. kr.

Det er avsatt 9,7 mill. kr til å gjennomføre strakstiltak på Tordenskjoldsgate skole. Samtidig er det satt av midler til oppkjøp av boliger som forberedelse til en utvidelse av skolen.

I Justvikområdet blir det erstattet ca. 50 midlertidige barnehageplasser med permanent utvidelse av Havlimyra barnehage. 50 nye barnehageplasser i Justvik sentrum, som tidligere lå inne i økonomiplanen, er foreslått tatt ut for å unngå overetablering.

Det er lagt inn 47 mill. kr i perioden til gjenoppbygging av Øvre Slettheia barnehage. Barnehagen bygges sammen med skolen for å øke kvaliteten som et funksjonelt oppvekstsenter.

Det er lagt opp til gjennomføring av oppvekstområdets IKT-plan som legger opp til «1:1 dekning» av IKT-utstyr i skolen. Det ligger inne 61,4 mill. kr i perioden til IKT undervisning/digitalisering i perioden. Noe av bevilgningen benyttes også mot barnehage.

Bystyret har vedtatt 1 mill. kr til opprustning av Finsland skole og 5 mill. kr til inventar til skolene i 2022.

Helse og mestring

Det er lagt inn investeringsmidler til 6 samlokaliserte boliger på rus og psykisk helsefeltet med ferdigstillelse høsten/vinter 2023.

Det er behov for utvidelse av antall tilgjengelige plasser i aktivitetssenter for habilitering. Det er foreslått en begynnende avsetning til nytt aktivitetssenter vest habilitering i slutten av perioden.

Hovedoversikter

Befolkningsframskrivning og beregninger ut fra dagens tildeling av sykehjemsplasser og forventet befolkningsvekst antyder doubling av behovet for antall heldøgns omsorgsplasser mot 2040. Det er behov for 72 nye plasser med ferdigstillelse i 2026 og 84 nye plasser med ferdigstillelse i 2028. Det er avsetninger til disse i perioden.

Det er lagt inn en avsetning til helsehus – et samarbeidsprosjekt med Sørlandet sykehus med tanke på bærekraftig tjenesteutvikling og synergier innenfor akuttmedisinske tjenester. Det planlegges ny legevakt og andre kommunale tjenester samlokalisert med sykehusets akuttmottak og intensivfunksjoner. Sørlandet sykehus forventer ferdigstilling av ny bygningsmasse i 2027/2028.

Det vil være behov for å anskaffe ny elektronisk pasientjournal i perioden og det vil påløpe investeringskostnader knyttet til anskaffelsen. Det er derfor lagt inn midler til dette i 2024 og 2025 på 6,35 mill. kr.

Helse og mestring og bolig har i fellesskap gjennomgått status og behov for oppgradering av personalfasiliteter i bemannede boliger av eldre årgang, innen habiliteringsfeltet og rus og psykisk helsefeltet. Det er lagt inn 5 mill. kr fordelt i hele perioden for oppstart av dette arbeidet.

Kultur og innbyggerdialog

Det er tidligere vedtatt bygging av ny kulturskole på Silokaia. Prosjektkostnaden er 338 mill. kr og 45 mill. kr ligger inne for 2022. Ferdigstillelse av prosjektet er satt til våren 2022.

Bevilgningen til utbygging av kunstgressbaner er økt fra 6 mill. kr i 2021 til 12 mill. kr årlig fra 2022. Mange baner trenger imidlertid mer omfattende grunnarbeider og drengasfalt, som gir betydelige merkostnader. Det innebærer at det blir mulig å bytte ut 1-2 baner i året, avhengig av rehabiliteringsbehovet på den enkelte bane.

Teknisk oppgradering av hovedbiblioteket er tidligere vedtatt, men utsettes ett år med oppstart av arbeidet i 2025 (5 mill. kr).

Det er behov for viktige bydelshusfunksjoner og nærmiljøtilbud som blant annet scene, bibliotek og innbyggertorg, som mangler på østsiden av byen. Det foretas en ny gjennomgang av prosjektet og er utsatt til 2025. Prosjektet ses i sammenheng med skolestrukturprosjektet på Hånes. Det er i tillegg avsatt 10 mill. kr i 2024 til tomt for nytt kultursenter på østsiden av byen.

Bystyret har vedtatt 11,8 mill. kr i 2022 og 4 mill. kr fra 2023 til nytt museumsbygg på Odderøya. Det er videre vedtatt 150 000 kr til lydanlegg idrettsanlegg i Søgne, og 1,5 mill. kr til nytt dekke i Finslandhallen.

Kirkelig fellestråd

Det generelle investeringstilskuddet til Kirkelig fellestråd økes med 600 000 kr årlig til 3,5 mill. kr. I tillegg kommer egenkapitaltilskudd på 600 000 kr. Det er i 2025 lagt inn 1 mill. kr til oppstart av utvidelse av Randesund kirkegård.

By- og stedsutvikling

Investeringsbudsjettet til by- og stedsutvikling er omfattende og består av mange prosjekter.

I forbindelse med utvikling av sentrumsområdet på Tangvall er det lagt inn 16 mill. kr i perioden. Det er også lagt inn 19 mill. kr til kjøp av 50 avtalefestede parkeringsplasser i parkeringshus på Tangvall, samt 5 mill. kr til tilpasning av veier, 16 mill. kr til utbedring av avløpsnett og 14 mill. kr til utbedring av vannnettet.

Hovedoversikter

Boligprogrammet ligger inne med 7 mill. kr i perioden. Arbeidsplan vei ligger inne med 20,5 mill. kr i perioden. Turstier og løyper ligger inne med 6 mill. kr i perioden. Utbygging av ladestasjoner for henholdsvis kommunale biler og offentlig parkering ligger inne med henholdsvis 6 og 8 mill. kr i perioden. Bystyret har vedtatt 12,5 mill. kr i 2022 og i 2023 til Trygge skoleveier. Det er også lagt inn 8 mill. kr i driftsmidler til dette.

Ny gangbro over Otra ved Haus har en estimert total kostnad på 36 mill. kr. Byggestart er planlagt i 2022.

Det er satt av 12 mill. kr til brannsikring av kommunale bygg i perioden samt 17,2 mill. kr til energibesparende tiltak i bygg og anlegg. Det er lagt inn 5 mill. kr til planlegging og oppstart av Domkirkens menighetshus i 2025. Forventet total kostnad er 33,1 mill. kr.

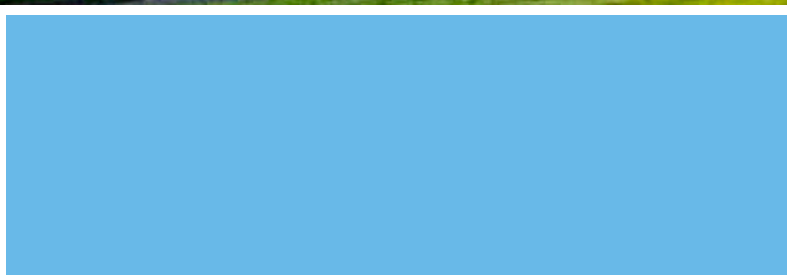
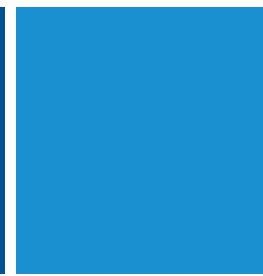
I perioden ligger det også inne 5 mill. kr til oppfølging av gatebruksplanen, 32 mill. kr til utbedring av dammer. Til kjøp av transportmidler og maskinerer det lagt inn 129,9 mill. kr hvorav 2,5 mill. kr gjelder skjærgårdsbåt til parkvesen i 2023. Det ligger videre inne omlegging til 4G - nett i kommunale bygg, radontiltak i skoler og barnehager, utfasing av mineralolje til oppvarming. Det startes opp et arbeid med å skifte ut eldre heiser.

Det ligger inne salg av utleieboliger for 45,6 mill. kr og salg av fast eiendom for ca. 121,6 mill. kr i økonomiplanperioden.

Bystyret har vedtatt salg av kommunalt parkeringshus i 2024 og lagt inn 100 mill. kr i salgsinntekter. Det er videre vedtatt salg av tomter i Songdalsveien med 12 mill. kr i inntekter i 2023 og ekstraordinært utbytte fra Kino Holding AS med salg av bygg i 2023 med 20 mill. kr.

Investeringer knyttet til selvkostområdet vann og avløp utgjør 1,5 milliarder kr i perioden. mill. kr i Arbeidsplanene på vann og avløp utgjør henholdsvis 183 mill. kr og 251,5 i perioden. Renseanlegget i Høllen har en kostnads kalkyle på 300 mill. kr som er lagt inn i årene 2023-2025. Reservevannforsyning øst for byen koster 680 mill. kr hvor 200 mill. kr er bevilget i perioden.

Bystyret har vedtatt 15 mill. kr i 2022 til oppgradering av gjestehavna etter plan inkludert universell utforming og 200 000 kr til regulering av brygge ved Trysfjorden.

8 Kommunens områder

1 Organisasjon

1.1 Kort om området

Organisasjonsområdet består av kommunalsjefområdene organisasjonsstab, personal, IT, dokumentcenter og politisk og administrativt sekretariat (PAS). I tillegg er kommuneadvokatkontoret underlagt assisterende kommunedirektør. Bedriftshelsetjenesten (BHT) hører også til organisasjon og er et nyetablert prosjekt (2020) på kommunalsjefnivå som skal vare frem til høsten 2023. Organisasjon har 112,6 årsverk fordelt på 120 fast ansatte.

Organisasjonsstab har blant annet ansvar for beredskap, informasjonssikkerhet, personvernombud, overordnet arbeidsgiverpolitikk, samt lønnspolitikk og -forhandlinger.

Personaltjenesten inneholder blant annet personaltjenester, lederstøtte- og opplæring, hovedtillitsvalgte og lærlingetjenesten. I tillegg ytes også tjenester innenfor lederopplæring og utvikling, lederrekruttering og bistand i komplekse personalsaker.

IT-tjenesten skal sørge for stabil og sikker drift for kommunens eksisterende systemportefølje, yte gode brukerstøttetjenester, styrke digital kompetanse, levere teknologisk rådgivning inn i digitaliseringsprosjekter og støtte opp under ambisjonen om en digital foregangskommune.

Dokumentcenteret er ansvarlig for kommunens digitale arkiver, journalføring av inn- og utgående korrespondanse i aktuelle systemer, publisering i offentlig journal, behandling av innsynskrav og tilrettelegging for digital samhandling internt og med innbyggere og næringsliv.

Politisk- og administrativt sekretariat (PAS) yter støttetjenester for administrativ ledelse, har ansvar for gjennomføring av kommune-, fylkesting- og stortingsvalg og er sekretariat for politisk ledelse og politiske utvalg i kommunen.

Kommuneadvokaten er underlagt funksjonen som assisterende kommunedirektør. Kontoret håndterer saker innen blant annet områdene barnevernsrett, entrepriserett, forvaltnings- og kommunalrett, arbeidsrett og enkelte forretningsjuridiske felt. Kommuneadvokaten utfører også oppgaver knyttet til folkevalgte organer og håndtering av erstatningskrav.

Bedriftshelsetjeneste er en fagkyndig og rådgivende tjeneste innen forebyggende HMS-arbeid. Tjenesten skal bistå arbeidsgiver og arbeidstakere med å følge opp arbeidsmiljøet i virksomheten.

1.2 Hovedutfordringer

Koronapandemien har skapt betydelige utfordringer også for organisasjonsområdet i kommunen. En rekke sentrale prosesser er preget av dette, gjennom nedskaleringer og utsettelse. Dette preger alle områdets enheter.

Organisasjon har i programmet *Flere i Arbeid* ansvar for temaområdet «Kommunen som arbeidsgiver». Denne delen av programmet skal medvirke til at kommunen rekrutterer flere som står utenfor arbeidslivet inn i kommunale jobber. Kommunen deltar også i KS prosjektet *Inn i Jobb*. Betydelig økt satsing på lærlinger, arbeidspraksis og opplæring vil være viktig. Temaområdet må også identifisere målkonflikter og systemutfordringer og finne løsninger på disse som medvirker til måloppnåelse.

Kommunens arbeidsgiverstrategi ble politisk vedtatt i 2020, og følges videre opp i 2021 og 2022 med implementering og konkrete handlingsplaner og prosjekter, blant annet handlingsplan for livsfasepolitikk og igangsetting av trinnvis prosess for å utvikle *fremtidens arbeidsplass* for utvalgte tjenester.

Organisasjon

Mestringsorientert ledelse er valgt som ledelsesfilosofi i Kristiansand kommune og lagt til grunn for gjennomføring av arbeidsgiverstrategien. Målet med denne type ledelse er at medarbeiderne skal utvikle seg og mestre sine roller best mulig ut ifra egne forutsetninger. Med utgangspunkt i mestringsorientert filosofi er det en prioritert oppgave å utarbeide innhold og struktur for lederutviklingsprogram for alle ledere i Kristiansand kommune.

Bystyret har vedtatt et nærværsprosjekt. Formålet med prosjektet er å kartlegge og få større kunnskap om årsaken til sykefraværet i kommunen og på bakgrunn av dette igangsette tiltak som bidrar til å øke nærværet og redusere sykefraværet.

Organisasjon skal være pådriver og støtte i arbeidet med å fremme heltidskultur i kommunen der ansatte tilbys hele og faste stillinger. Heltidskultur høyner kvalitet på tjenesteleveransene, virker positivt for arbeidsmiljøet og styrker kommunens omdømme som en attraktiv arbeidsgiver.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet peker på at det fra 2019 til 2020 har vært en tredobling og med det et markant taktskifte av det som klassifiseres som alvorlige hendelser innen digital risiko. Det endrede trusselbildet omfatter komplekse cyberoperasjoner, hvor trussel aktører går mot flere mål samtidig, gjerne på tvers av sektorer og land. Flere norske kommuner er berørt og med dramatiske konsekvenser for tjenesteleveranser. Covid-19 pandemien har også understreket viktigheten av cybersikkerhet. Området organisasjon med sin IT-tjeneste, og funksjonene Informasjonssikkerhetsansvarlig og Personvernombud, må sammen med områdene styrke det utfordrende og krevende sikkerhetsarbeidet.

Det nasjonale prosjektet Felles kommunal journal (FKJ), skal utvikle digitale fellesløsninger som kan møte fremtidens krav til samhandling på tvers av behandlingsnivåer, mellom virksomheter og innad i kommunene i helse og omsorgssektoren. Prosjektet er høyt prioritert i Kristiansand kommune. IT-tjenesten bistår i 2022 det nasjonale prosjektet med senior teknologiresurser for å sikre at løsningene som utvikles er godt avstemt og relatert til kommunenes behov.

Dokumentsenteret digitaliserer et økende antall arbeidsprosesser og har fokus å nedskalere behov for internpost pr papir og interne budtjenester. Opplysninger fra sak- og arkivsystemer tilrettelegger for innsyn i åpne løsninger som offentlig journal og for innsyn til egne saker via løsninger med pålogging. Dokumentsenteret viderefører satsingen med økt bruk av fellesløsningen SvarUt og eDialog som sikre kanaler for kommunikasjon med innbyggerne.

Bedriftshelsetjenesten (BHT) er i re-etableringsfasen i et prosjekt med varighet på tre år. Prosjektleder rapporterer direkte til organisasjonsdirektør. På denne måten blir bedriftshelsetjenestens viktige rolle i kommuneorganisasjonen synliggjort. Etterspørsel etter tjenesteleveranser fra BHT er stor.

Kommuneadvokaten har kapasitetsutfordringer blant annet på grunn av økt bistand til politiske prosesser og personalfeltet. Det er avsluttet en prosess hvor veien videre for kommuneadvokatkontoret er vurdert. Det vil bli prioritert en tydeliggjøring av hvilke bistand kommuneadvokatkontoret kan gi, og hvilken juridisk kompetanse som områdene selv skal dekke.

I Politisk og administrativt sekretariat er saksbehandlerkapasitet underdimensjonert og det er behov for egen juridisk ressurs som kan håndtere rådgivning og saksbehandling blant annet i forhold til bystyret, klagenemnda, valg- og honorarutvalget og valg.

1.3 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Arbeids- og inkluderingsutvalget	0	0	-800	-800
Naturlig avgang og andre tiltak	-1 138	-2 685	-3 505	-3 505
Redusert sykefravær (fordeles områdene)	0	-3 075	-3 075	-3 075
Trekk besparelse reise, organisasjon	-513	-513	-513	-513
Totalsum	-1 651	-6 273	-7 893	-7 893

Det er ligger til grunn nye innsparinger på 1,65 mill. kr i 2022 sammenlignet med året før. Deler av innsparingen knytter seg til naturlig avgang, mens trekk reisebesparelse dekker inn resten av kravet i 2022. Innsparingskrav knyttet til sykefraværprosjektet må fordeles ut på områdene i kommunen ila. 2022 for perioden fremover.

1.4 Hovedprioriteringer

Organisasjon har i programmet *Flere i Arbeid* ansvar for temaområdet «Kommunen som arbeidsgiver». Denne delen av programmet skal medvirke til at kommunen rekrutterer flere som står utenfor arbeidslivet inn i kommunale jobber.

Organisasjonsområdet prioriterer å levere tjenester i tråd med forventninger fra tjenesteområdene i økonomiplanperioden. I tillegg vil oppfølging og implementering av ny arbeidsgiverstrategi prioriteres. Avslutning av tidligere fagsystem fra de tre kommunene i kombinasjon med sikker arkivering av data vil være i fokus både fordi det er kostnadsbesparende (bortfall av lisenser) og tidsbesparende (bortfall av vedlikehold på avsluttede systemer).

Lederutvikling av både nye og etablerte ledere vil være et arbeid område vil legge vekt på i økonomiplanperioden. Områdets kommunalsjefområder har en sentral rolle som tilrettelegger for lederne.

Personal vil prioritere arbeidet med å kvalitetssikre arbeidsprosesser. I første omgang har en vektlagt sykefraværsoppfølging og ansettelsesprosesser.

Kommunen skal i perioden resertifiseres som en likestilt kommune av «Likestilt arbeidsliv» v/Agder Fylkeskommune i 2022. Det er nedfelt en prosjektgruppe med representanter fra personal og kultur og innbyggerdialog.

Kristiansand kommune har pr. september 152 lærlinger. Dette inkluderer ordinære lærlinger direkte fra videregående skole og lærlinger over 21 år. Av disse er det flere som er med i ulike prosjekter som for eksempel "Menn i helse" og "Fagbrev på jobb". Økt lærlingesatsing er prioritert i økonomiplanen og bystyret har vedtatt en styrking for å kunne øke antall lærlinger finansiert av kommunen hvert år i fireårsperioden.

Tilgang til gode og sikre mobil- og bredbåndstjenester er en grunnleggende forutsetning for digitalisering i alle deler av samfunnet. Disse tjenestene har stor betydning for hvordan vi organiserer fremtidens helsetjenester, utdanning og arbeidshverdag. Stabilt bredbånd med høy kapasitet er avgjørende for bruk til hjemmekontor og hjemmeundervisning, noe som har blitt tydelig aktualisert i forbindelse med Covid 19-pandemien. IT vil aktivt være en pådriver for å tilskynde bredbåndsutbygging samt kartlegge områder for som er aktuelle for den statlige bredbåndstøtteordningen.

Digitalisering er sentralt i området. Dokumentsenteret viderefører satsingen med økt bruk av fellesløsningen SvarUt og eDialog og digitalisering av interne og eksterne arbeidsprosesser.

Arbeid med cybersikkerhet og trusler er høyt prioritert av IT fremover, samt å støtte de store fagområdene ift. deres nye systemimplementeringer. I tillegg fokuserer IT på arbeid med etablering av løsninger for datasanking, -lagring og -deling.

Arbeidet med å spisse kommuneadvokatkontorets tilbud, tydeliggjøre hvilke juridiske felt og oppgaver områdene selv skal dekke og styrke samspillet mellom jurister og fagpersoner i kommunen blir viktig framover. Det er avgjørende å øke den juridiske kompetansen i kommunen blant annet gjennom kompetanseheving og rekruttering.

1.5 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområde

1.5.1 Satsingsområde: Inkluderende og mangfoldig

Retningsmål: I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv.

Kristiansand kommune kommer dårligere ut enn sammenlignbare storbykommuner når det gjelder andel personer som står utenfor utdanning og arbeidsliv, det gjelder særlig ungdom. Utenforskap har nær sammenheng med mangel på fullføring av videregående skole, og en for stor andel av de unge fullfører ikke videregående utdanning. Frafall i videregående skole gjelder særlig yrkesfag. Kommunen har en viktig rolle som stor lærlingebedrift. Det medfører et særlig ansvar for å tilby lærlingeplasser, samt god kvalitet på oppfølging av lærlinger så de ikke faller ut av utdanningsløpet.

Det er et stort potensial for økt sysselsetting ved å legge til rette for at flere av de som mottar helse relaterte ytelser, kan være helt eller delvis i arbeid. Mest mulig kvalifisering og opplæring bør skje på de aktuelle arbeidsplassene. Det gir reell arbeidserfaring, innsikt i egne ressurser og kan styrke motivasjonen. Kommunen vil være i front når det gjelder opplæring og arbeidstrening for personer som er utenfor arbeidslivet blant annet gjennom å tilby praksisplasser. Kommunen vil teste ut ulike modeller for hvordan inkluderingsarbeidet kan organiseres.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
En høyere andel under 30 år blir jobbklaare og kommer i arbeid	Antall lærlingeplasser er økt	150	160	185
Færre unge faller utenfor utdanning og arbeidsliv	Legge til rette for praksisplasser for unge mellom 18-24 år		110	140
Færre voksne faller utenfor arbeidsliv	Legge til rette for praksisplasser for personer mellom 24-35 år		80	110
	Legge til rette for praksisplasser for personer over 35 år		70	100

Strategi for å nå mål:

- Styrke tverrfaglig samarbeid i kommunen og tilretteleggingsbistand til ledere
- Øke antall godkjente lærefag
- Tett samarbeid med eksterne aktører i lærlingeordningen, som for eksempel videregående skole og fylkeskommunens administrasjon
- Kvalifisering av kandidater til læreløp gjennom deltakelse i programmet Flere i Arbeid

1.6 Planoppgaver

I planstrategien for Kristiansand kommune fremgår det et samlet program for prioritering av planarbeid for perioden 2022-2025. Følgende planer skal følges opp av organisasjon:

Livsfasepolitikk

Det er i 2021 vedtatt en foreløpig seniorpolitikk. Det vil gjennom 2022 jobbes med i en livsfasepolitikk som inkluderer dagens seniorordninger. Dette er i tråd med vår vedtatte helhetlige arbeidsgiverpolitikk, der innretningen er å tenke livsfasepolitikk for alle ansatte. Arbeidsgiverstrategien ble ferdigstilt høsten 2020, og vurdering av livsfasepolitikk vil måtte sees i sammenheng med prioriteringer derav.

Strategisk kompetanseutvikling

Plan for strategisk kompetanseutvikling ses i sammenheng med lederutvikling og opplæring. Arbeidet med planen er startet opp i 2021.

1.7 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Organisasjon	197 741	221 707	235 671	238 280	227 292	233 792
Sum	197 741	221 707	235 671	238 280	227 292	233 792

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 8,4 mill. kr. Driftsbudsjettet er i tillegg kompensert for pris- og lønnsvekst med 5,6 mill. kr. Endringene i budsjetttrammen skyldes i hovedsak styrking av lærlingordningen, endring i ramme knyttet til valg og avlevering av analoge arkiver, økt sikkerhetsnivå på IT lisenser, overført årsverk fra samhandling og innovasjon til organisasjon og digitaliseringsmidler overført til IT og midler til mobil- og bredbåndsdekning.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	221 707	221 707	221 707	221 707
Sum Lønns- og prisjustering	5 575	5 575	5 575	5 575
Tidligere vedtatte tiltak				
Avlevering analoge arkiver IKAVA IKS bevilgning 2019, 2020 og 2021	-2 648	-2 648	-2 648	-2 648
Bedriftshelsetjenesten prosjekt	0	0	-1 128	-1 128
HTV særskilt ordning videreføres 1 år i 2021	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Kommunevalg 2023	0	4 649	4 649	4 649
Korrigerings kommunvalg 2023	0	0	-5 657	-5 657
Lærlingordningen økning	2 921	3 690	4 459	4 459
Overført årsverk fra helse og mestring til BHT	0	0	-513	-513
Stortingsvalg 2021	-5 394	-4 451	-4 451	-4 451
Andre tiltak	0	0	0	0
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-6 146	215	-6 313	-6 313
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-1 548	-5 761	-6 581	-6 581
Vedtatte endringer	-2 119	29	-7 319	-7 319
Vedtatt ramme	219 587	221 736	214 388	214 388
Sum Innsparingstiltak	-103	-513	-1 313	-1 313
Nye tiltak				
AFP-kostnader politikere	780	500	0	0
BHT lønnsmidler	390	390	0	0
Bredbånd egenandel	1 000	1 000	0	0
Felleskostnader nytt stasjonsbygg Nodeland	300	300	300	300
Full mobil- og bredbåndsdekning hele kommunen	1 000	1 000	0	0
Informasjonssikkerhet økt ressurs	500	1 000	1 000	1 000
Kameraovervåking	400	400	400	400
Leiekostnader BHT	900	750	0	0
Lønnsøkning harmonisering	308	308	308	308

Organisasjon

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Organisasjonsstruktur økt ressurs	400	400	400	400
Overføring fra kultur og innbyggerdialog elevombud	205	205	205	205
Pensjon lærlinger	2 768	2 768	2 768	2 768
Stilling IT - nedjustering digitaliseringsmidler	1 000	1 000	1 000	1 000
Stortingsvalg 2025	0	0	0	5 700
Streaming av utvalgsmøter	229	229	229	229
Verneombud økt ressurs	500	500	500	500
Ytterligere økning lærlinger	800	1 600	2 400	3 200
Økt sikkerhetsnivå på IT lisenser	3 000	3 000	3 000	3 000
Årsverk overført fra SI til organisasjon	1 733	1 733	1 733	1 733
Andre tiltak	-26	-26	-26	-26
Sum Nye tiltak	16 187	17 057	14 217	20 717
Nye tiltak og realendringer	16 084	16 544	12 904	19 404
Ramme 2022-2025	235 671	238 280	227 292	233 792

Nye tiltak

AFP-kostnader politikere

Politisk virksomhet belastes organisasjonsområdet og det påløper derfor også AFP-kostnader til politikere på området.

BHT lønnsmidler

I forbindelse med tilbakelevering av årsresultat for 2020 ble det besluttet at BHT sitt overskudd for 2020 skulle tilbakeføres til sentralt disposisjonsfond mot en årlig tilførsel på 390 000 kr årlig i prosjektperioden. Det foreligger planer for bruk av midlene.

Bredbånd egenandel

Bevilgning for å kunne sikret gode mobil- og bredbåndstjenester i kommunen. For å årlig kunne søke på den offentlige støtteordningen for bredbåndsutbygging gjennom Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og Fylkeskommunen er det et krav at kommunen selv stiller med en viss egenandel.

Felleskostnader nytt stasjonsbygg Nodeland

Midler til å dekke felleskostnader (energi, renhold, vaktmester etc.) på bygget i dokumentsenderets nye lokale på Nodeland.

Full mobil- og bredbånddekning hele kommunen

Under bystyrets budsjettmøte ble det bevilget ytterligere 1 mill. kr til arbeidet med å sikre gode mobil- og bredbåndstjenester i kommunen.

Informasjonssikkerhet økt ressurs

Utstrakt bruk av hjemmekontor kan øke faren for informasjonssikkerhetshull og brudd på personvernregler. Ansattes kompetanse og bevissthet rundt disse problemstillingene må heves. Dette anses som en vedvarende utfordring og ivaretas av informasjonssikkerhetsutvalget, som ledes av beredskap.

Kameraovervåking

Midler overført fra eiendom og bykassa for at IT skal drifte kommunens sentraliserte kameraovervåking.

Leiekostnader BHT

Bedriftshelsetjenesten har flyttet inn i nye lokaler. Det fører til økt kostnadsbehov for å dekke leiekostnad og felleskostnader (energi, renhold, vaktmester etc.) knyttet til bygget.

Pensjon lærlinger

Fra 1.1.2020 mottok lærlinger pensjon i henhold til hovedtariffavtalen for 2020. Total årlig kostnad på 2,7 mill. kr er lagt inn i organisasjonsrådets budsjett.

Stilling IT - nedjustering digitaliseringsmidler

Overførte midler til 1 stilling hos IT fra digitalisering.

Stortingsvalg 2025

Det er lagt inn budsjettmidler for å avholde nytt Stortingsvalg i 2025. Dette er et anslag basert på tidligere kostnader til valg.

Streaming av utvalgsmøter

Bystyre- og hovedutvalgsmøter streames. Det har vært en kraftig økning i antall seere særlig når det gjelder behandling av blant annet lokale koronaforskrifter. Når det gjelder denne strømmetjenesten er det knyttet kostnader til selve strømmetjenesten og lagring/tilgjengeliggjøring av opptakene i ettertid. Ansvar for streaming ble overført fra kultur og innbyggerdialog våren 2021.

Ytterligere økning lærlinger

Antall lærlinger i Kristiansand pr. september 2021 er 152 stk. Bystyret vedtok at budsjetttrammen til lærlinger styrkes i økonomiplan 2021-2024 slik at det er mulig å øke antall lærlinger med fem stk. hvert år i økonomiplanperioden. Videre øker rammen knyttet til lærlinger med ytterligere 0,8 mill. kr hvert år i økonomiplan 2022-2025 i tillegg til tidligere vedtatte opptrapping av lærlingeordningen. Antall lærlinger avhenger av antall kvalifiserte søkere, behov i tjenestene og hvor mange lærlinger som er finansiert av NAV.

Økt sikkerhetsnivå på IT lisenser

IT-tjenesten ser økt behov for sikkerhetsløsninger som følge av dataangrep på andre kommuner i Norge og personvernforordningen og vurderinger fra NSM (Nasjonal sikkerhetsmyndighet).

Årsverk overført fra SI til organisasjon

Lønnsmidler for tidligere direktør i området tilbakeføres og dras inn som en del av områdets innsparingskrav.

1.8 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjekt utgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringer							
IT kapasitet og sikkerhet		3 000	3 000	3 000	3 000	12 000	0
Sum investeringer	0	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000	0

IT kapasitet og sikkerhet

Prosjektet er en løpende bevilgning og benyttes til nødvendige tiltak for å vedlikeholde den tekniske standarden på infrastrukturen. Det omfatter blant annet vedlikehold av datanettet og serverparken, samt ulike sikkerhetstiltak. Noen av tiltakene er i tråd med planlagte behov, mens andre behov igjen kommer som en følge av akutte hendelser.

1.9 Verbalvedtak

Verbalvedtak	Beskrivelse
1-22 Tilrettelegging for landstøms-anlegg i Kristiansand havn	Bystyret ber administrasjonen vurdere å legge til rette for, og innarbeide at alle cruiseskipsanløp fra og med 2025 til Kristiansand havn skal benytte seg av Kristiansand havns landstrømsanlegg.
2-22 Handlingsplan på redusert sykefravær	<p>Bystyret mener sykefraværet i Kristiansand kommune er for høyt. Dette var 9,7 prosent i 2. tertialrapport 2021. Bystyret ber om en handlingsplan hvor det settes konkrete årlige mål om hvordan måltallet på 7,6 prosent skal nås i 2025. Tallene må brytes ned og det må lages en analyse over hver sektor og hver avdeling. Oppvekst og mestring prioriteres.</p> <p>Det er en forventning om at innsparingene blir 34 mill. kr i perioden (2,5 mill. kr+7,5 mill. kr + 12 mill. kr + 12 mill. kr). Saken skal spesifisere hvilke innsparinger som kan oppnås hvert år i perioden og legges inn i økonomiplanen.</p> <p>Saken fremmes i behandlingen av 1. tertialrapport 2022.</p>

2 Økonomi

2.1 Kort om området

Økonomiområdet består av fem kommunalsjefområder; virksomhetsstyring, økonomistyring (inkludert eierskap), innkjøp, regnskap og lønn. Økonomi er en sentralisert stab- og støttetjeneste for de andre tjenesteområdene i kommunen. Området består av ca. 75 ansatte fordelt på 68,6 årsverk, der de fleste jobber heltid. Budsjettet til kontrollutvalget inngår også i økonomiområdets budsjett.

Det overordnede ansvaret for virksomhetsstyring i Kristiansand kommune, herunder internkontroll og kvalitet, er samlet i kommunalsjefområdet virksomhetsstyring. Økonomistyring er en sentralisert tjeneste med hovedansvar for utarbeidelse av kommunens økonomiplan, tertialrapportering, overordnet økonomistyring for områdene, i tillegg til andre økonomioppgaver for de enkelte områdene. Innkjøp er en sentral innkjøpstjeneste for hele kommunen, med unntak av By- og stedsutvikling. Regnskap har ansvaret for løpende regnskapsføring og årsoppgjør for ca. 35 særregnskaper i tillegg til bykasseregnskapet. Finansforvaltningen ivaretas også i regnskap. Lønn håndterer lønnskjøringer og krever refusjoner i forbindelse med sykdom og foreldrepermisjon for hele kommunen.

Økonomi skal være en tydelig pådriver for modernisering og effektivisering ved hjelp av elektroniske verktøy og kontinuerlig forbedring av økonomistyringen.

2.2 Hovedutfordringer

Områdets hovedutfordring er å få til en best mulig utvikling av kommunens systemer og rutiner for virksomhetsstyring og økonomioppfølging. I samarbeid med områdene tilpasses tjenestene som leveres etter behov, samtidig som en viss grad av standardisering er nødvendig.

Helhetlig virksomhetsstyring skal sikre at kommunen løser sine kjerneoppgaver og når sine mål effektivt og innenfor lov- og avtaleverk, ved felles forståelse av oppdrag, roller og mål. Hovedutfordringene i god metode- og systemutvikling for virksomhetsstyring er å etablere og utvikle gode, felles løsninger som dekker behovene i områdene godt. Bygge og vedlikeholde en god kultur for kvalitet- og forbedringsarbeid, samt sikre tilstrekkelig metode- og systemkompetanse i organisasjonen er også en utfordring.

I økonomistyring er hovedutfordringen å legge til rette for best mulig bistand i forbindelse med økonomistyringen i områdene. Dette krever høy kompetanse og god samhandling med områdene. Sentralisering av økonomistyring gir stordriftsfordeler som økt spesialisering og styrket fagmiljø.

Innkjøp er en sentralisert tjeneste og håndterer alle innkjøpsavtaler over 100 000 kr, med unntak av By- og stedsutvikling. God kvalitet på innkjøpsavtalene er sentralt. Kontinuerlig priskontroll av avtalene som inngås kan være en videreutvikling av tjenesten for å øke kvaliteten. I tillegg vil enheten fokusere på å øke avtalelojaliteten i kommunalområdene og sikre god opplæring av bestillere utenfor innkjøp. Til dette arbeidet vurderes anskaffelse av et digitalt verktøy for innkjøpsanalyse. Det er et steg i retning av økt internkontroll fordi det da også er enklere å avdekke misligheter.

I regnskap vil fokus fremover være digitalisering av dagens tjenester. I Kristiansand godtas kun elektroniske fakturaer (med enkelte unntak). Målet med dette er å unngå manuell skanning og importering av fakturaer. Dette gir også en tryggere og enklere fakturabehandling. Lønnstjenesten har allerede digitalisert variable transaksjoner for lønn og ser muligheter for ytterligere digitalisering i økonomiplanperioden.

2.3 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Innsparingstiltak lønn	-601	-980	-980	-980
Innsparingstiltak regnskap	-330	-515	-515	-515
Innsparingstiltak økonomistyring	0	-776	-776	-776
Trekk besparelse reise, økonomistyring	-205	-205	-205	-205
Totalsum	-1 136	-2 476	-2 476	-2 476

Innsparingstiltakene håndteres ved redusert bemanning med naturlig avgang og lavere driftskostnader generelt. Bystyrets vedtak på reduserte reisekostnader er i sin helhet er lagt på økonomistyring. Tabellen viser 207 000 kr mindre krav i 2022 stigende til 414 000 kr fra 2023 sammenlignet med økonomiplan 2021-2024. Dette skyldes innfridd krav på kontrollutvalget.

Bystyret har vedtatt 15 mill. kr i reduserte reisekostnader for kommunen totalt. Økonomi sin andel av dette vil bli klart til 1. tertialrapport 2022.

I forbindelse med kommunesammenslåingen ble det innarbeidet et innsparingskrav for kontrollutvalget og revisjonen på 488 000 i 2021 stigende til 880 000 i 2023. Innsparingskravet for 2023 ble nådd allerede i 2021. Dette med en margin på om lag 300 000 kr som vil si nærmere 1,2 mill. kr sammenlignet med 2020. Den reduserte budsjetttrammen for 2021 var i tråd med vedtaket i kontrollutvalget.

Budsjettet for kontrollutvalget og revisjonen er fra 2021 til 2022 økt med 50 000 etter vedtak i kontrollutvalget.

2.4 Hovedprioriteringer

Økonomiområdet vil i økonomiplanperioden jobbe med økt digitalisering, videreutvikling av fagområdet virksomhetsstyring og automatisering av tjenestene hvor det er mulig.

Kristiansand kommune etablerte virksomhetsstyring som et eget fagfelt for å bidra til bedre styring og internkontroll i 2020. Etablering av felles systemer og metoder for styring, oppfølging og forbedring vil være i fokus også i 2022. Det skal bidra til god og hensiktsmessig internkontroll. Videreutvikling og bruk av kommunens kvalitetssystem er en hovedprioritering. Dette gjelder både bruk av system for avvik- og uønskede hendelser, samt god dokumentstyring av styrende dokumenter, prosedyrer og prosjekter. Det er som et ledd i dette overført et årsverk på porteføljestyling fra samhandling og innovasjon til virksomhetsstyring. Innføring av metoder og digitale verktøy for strategiske og driftsrelaterte risikoanalyser vil det jobbes videre med i 2022. Det er etablert et felles verktøy for styringsdialog mellom ledernivåene i kommunen. Dette videreføres i økonomiplanperioden.

Økonomistyring har fokus på rådgiving og god økonomistøtte til direktører og kommunalsjefer i tjenesteområdene. Det innebærer tertialrapportering, økonomiplanarbeid og gevinstrealisering. Arbeidet med gevinstrealisering har vært utsatt pga. koronapandemien, men økonomistyring vil bistå områdene med dette framover.

Det skal utarbeides ny anskaffelsesstrategi for perioden 2022 – 2025. Avtaledekning er den viktigste forutsetningen for både å kunne hente ut gevinster fra, og sikre bruk av e-handel. Det vil derfor bli satset på å øke avtaledekningen i perioden. Videre vil det, som forberedelse til en fremtidig ISO-sertifisering, bli fokusert på kvalitetssikring og standardisering av anskaffelsesprosessene. Arbeidet med å utvikle og implementere en helhetlig kontraktforvaltningsstrategi er igangsatt, og vil bli slutført innen

midten av perioden. Kommunen melder seg inn i Offentlig fellesinnkjøp på Agder (OFA) for å øke kapasiteten på gjennomføring av rammeavtaler og har lagt inn 400 000 kr til medlemskap her.

I arbeidet med klimabudsjettet for 2022-2025 er det lagt vekt på å styrke arbeidet med klima og miljøkrav innen innkjøp. Derfor er innkjøp sitt budsjett styrket med 500 000 kr til frikjøp og konsulentbistand. Det vil være et samarbeid mellom by- og stedsutvikling, samhandling og innovasjon og økonomi.

Det har i 2021 vært en økning i antall egenandeler på kommunens forsikringer og det er derfor lagt inn en økning av forsikringsbudsjettet på 200 000 kr.

Videre blir området investeringsbudsjett til IT moduler erstattet med tilsvarende formål i driften på bakgrunn av mer skyløsninger. Driftsbudsjettet økes med 500 000 kr, med tilsvarende reduksjon over investeringsbudsjettet.

Budsjettet til Kontrollutvalget ligger i økonomiområdet. Det er i Kontrollutvalget i møte 23. september 2021 vedtatt en budsjettramme på 10 052 000 kr. Dette betyr en reell nedgang på 50 000 kr i forhold til 2021.

2.5 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområde

2.5.1 Satsingsområde: Attraktiv og miljøvennlig

Retningsmål: Ressursinnsats innenfor retningsmålet Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030

Kommunen skal bruke anskaffelser som virkemiddel for å nå klimamålene. Det skal vurderes hvorvidt alternative løsninger for behovsdekning kan være mindre miljøbelastende gjennom hele livsløpet. I Kristiansand kommune skal det derfor stilles krav til systemer for miljøledelse hos leverandører.

Der det er mulig, skal det i alle kommunale anskaffelser enten stilles konkrete miljøkrav eller miljø skal brukes som tildelingskriterium med vektning på minimum 10 %.

2.6 Planoppgaver

Følgende planer skal utarbeides og følges opp av økonomiområdet i perioden 2022-2025:

Anskaffelsesstrategi

Anskaffelsesstrategien var planlagt utarbeidet og vedtatt i 2020. På grunn av korona ble dette arbeidet utsatt. Oppstarten av arbeidet skjer inneværende år og behandles politisk høsten 2022.

Finansstrategi og finansreglement

Finansstrategien og finansreglementet ble vedtatt i 2019. Finansreglementet må revideres hver kommunestyreperiode og det planlegges gjennomført i 2023.

2.7 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Økonomi	112 367	109 195	115 012	113 667	113 667	113 167
Sum	112 367	109 195	115 012	113 667	113 667	113 167

Områdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 3,07 mill. kr i tillegg til kompensasjon for lønns- og prisvekst på 2,7 mill. kr. Endringene i budsjettammen skyldes i hovedsak tekniske justeringer med overføringer av 2 årsverk fra samhandling og innovasjon og økning av budsjettet til innkjøp med økt klima og miljøkrav og medlemskap i OFA.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	109 195	109 195	109 195	109 195
Sum Lønns- og prisjustering	2 742	2 742	2 742	2 742
Tidligere vedtatte tiltak				
Korrigerende budsjett revisjon og kontrollutvalg	615	820	820	820
Sum Tidligere vedtatte tiltak	615	820	820	820
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-931	-2 272	-2 272	-2 272
Vedtatte endringer	2 426	1 290	1 290	1 290
Vedtatt ramme	111 621	110 485	110 485	110 485
Sum Innsparingstiltak	-205	-205	-205	-205
Nye tiltak				
IT moduler nedjustert inv.	500	500	500	500
Klima- og miljøkrav i innkjøp	500	500	500	0
Kommunale avgifter rådhuset Tangvall overføres til eiendom	-100	-100	-100	-100
Leverandørutviklingsprogrammet	256	256	256	256
Medlemskap OFA	400	400	400	400
Rådgiverstilling overført fra SI	1 030	1 030	1 030	1 030
Økning egenandeler forsikringer	200	200	200	200
Årsverk overført fra SI til virksomhetsstyring	1 040	1 040	1 040	1 040
Andre tiltak	-230	-439	-439	-439
Sum Nye tiltak	3 596	3 387	3 387	2 887
Nye tiltak og realendringer	3 391	3 182	3 182	2 682
Ramme 2022-2025	115 012	113 667	113 667	113 167

Nye tiltak

IT moduler nedjustert inv.

Driftsbudsjettet økes med 500 0000 kr til lisenser og skybaserte IT-tjenester. Samtidig nedjusteres investeringsbudsjettet til økonomiområdet tilsvarende.

Klima- og miljøkrav i innkjøp

Det er lagt inn en årlig styrkning på 500 000 kr til å styrke arbeidet med klima og miljøkrav innen innkjøp. Det vil være et samarbeid mellom by- og stedsutvikling, samhandling og innovasjon og økonomi. Midlene tenkes brukt til frikjøp og konsulentbistand.

Kommunale avgifter rådhuset Tangvall overføres til eiendom

Det overføres 100 000 kr til by- og stedsutvikling, eiendom til håndtering av kommunale avgifter til rådhuset på Tangvall.

Medlemskap OFA

Kristiansand kommune melder seg inn i "offentlig fellesinnkjøp på Agder" OFA og legger inn 400 000 kr til medlemsavgiften.

Rådgiverstilling overført fra SI

Årsverk knyttet til eierskap er overført fra samhandling og innovasjon til økonomiområdet, eierskap.

Økning egenandeler forsikringer

Budsjettet til forsikringer er i 2021 for lite på egenandeler. Dette økes derfor med 200 000 kr fra 2022.

Årsverk overført fra SI til virksomhetsstyring

Årsverk porteføljeforvalter ble i 1. tertialrapport 2021 vedtatt overført fra samhandling og innovasjon til virksomhetsstyring. Helårsvirkning er videreført i økonomiplanperioden.

2.8 Verbalvedtak

Verbalvedtak	Beskrivelse
3-22 Eiendomsskattepakke	<ul style="list-style-type: none"> Promillesatsen settes ned fra 2,3 til 2,1 i 2022. Fremtidig inntekter fra volumvekst skal uavkortet bruke til å redusere eiendomsskatten. Dette prinsippet innarbeides ved rulleringen av neste handlingsplan. Det gis mulighet for månedlig innbetaling av eiendomsskatt som alternativ til kvartalsvis innbetaling.
4-22 Reduserte reisekostnader og krav om effektiviseringsgevinst	Kommunedirektøren fremmer en egen sak til behandlingen av 1.terital 2022 om innsparing av kostnader til reiser og effektivisering som tydeliggjort i teksten til tallbudsjettet. Det er en forventning om en innsparing på 15 mill. på reising pr år og 55 mill. kr (5 mill. kr + 10 mill. kr + 20 mill. kr + 20 mill. kr) i effektiviseringsgevinst i perioden. Saken skal vise fordelingen av innsparingen på de enkelte sektorene. Disse innarbeides i økonomiplanen.
5-22 Plan over tiltak på hvordan gjelden kan reduseres betydelig	Bystyret ber administrasjonen om å fremlegge en plan som viser konkrete tiltak på hvordan gjelden kan reduseres betydelig, herunder innbefatte vurdering av salg av områder/selskaper/aktiviteter som ikke anses å være kommunens kjerneoppgaver.
6-22 Offentlig/privat samarbeid for bygging og drift av omsorgssenter	Bystyret ber om en sak hvor det gjennomføres et offentlig/privat samarbeid for å bygge og drifte det neste omsorgssenteret i kommunen. Ulike modeller skal belyses og en ser for seg alternativer hvor kommunen står for drift mens private står for bygging og eie og alternativt at private aktører står for både drift, bygging og eie.
7-22 Utredning av sammenslåing av Kjøkkenservice og Kjøkkenservice industrier	Bystyret ber om en sak hvor det gjennomføres en sammenslåing av Kjøkkenservice og Kjøkkenservice Industrier AS (KSI AS). Formålet er å utnytte synergiene en slik sammenslåing medfører. Både ved at KSI AS får tilført flere arbeidsoppgaver som gir dem et ekstra ben å stå på, samt for å gjennomføre samfunnsopdraget deres, men også for å redusere kommunens økonomiske forpliktelser og risiko ved å operere innenfor markedet for catering og kafedrift, samt investeringskostnader knyttet til maskiner, emballasje og så videre.

9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

1 UTRYDDE FATTIGDOM

10 MINDRE ULIKHET

14 LIV UNDER VANN

13 STOPPE KLIMAENDRINGENE

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN

3 Samhandling og innovasjon

3.1 Kort om området

Samhandling og innovasjon er ett av tre stabsområder og har et særskilt ansvar for å koordinere oppgaver på vegne av kommunedirektøren og være rådgiver for resten av organisasjonen. Området skal bidra til at samarbeid og nettverk med eksterne aktører utvikles strategisk og profesjonelt på regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Området har overordnet ansvar for fremtidsrettet strategi og planarbeid, herunder bidra til å realisere mål og strategier i kommuneplanen. Området har i tillegg hovedansvar for næringsarbeid, forskning og innovasjon samt digitalisering.

Samhandling og innovasjon er organisert i fire kommunalsjefområder; Strategi, Forskning og innovasjon, Business Region Kristiansand og Digitalisering. Pr. september 2021 har området 29,5 årsverk fordelt på 31 ansatte, herav 14 kvinner og 17 menn. I tillegg er det 8 midlertidig prosjektansatte i området.

I strategiområdet ligger systemansvaret for kommunens overordnede planverk, helhetlig bærekraftsarbeid og ansvaret for å bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for alle kommunens områder gjennom analysearbeid. I strategiområdet ligger også ansvaret for internasjonalt arbeid, herunder rådgivning for utvikling av internasjonale prosjekter og nettverk.

Forskning og innovasjon har hovedansvar for prosjekt-, program- og porteføljestyling som skal sikre at innsatsen innen forskning, utvikling og innovasjon samlet bidrar til å nå kommunens strategiske mål. Området skal bidra til at Kristiansand kommune fremstår som aktivt deltakende i forskning og innovasjon.

Digitalisering skal bidra til at kommunen når målet om å være en digital og innovativ kommune. Området skal bidra til en enklere hverdag for innbyggere og næringsliv gjennom utvikling av løsninger som setter brukeren i sentrum og at digitale løsninger blir et førstevalg.

Business Region Kristiansand er kommunens næringsavdeling og er en tilrettelegger for verdiskaping og vekst i Kristiansandsregionen. Området skal være et bindeledd og en døråpner mellom næringsaktører og Kristiansand kommune, og har ansvaret som kommunens vertskap for bedrifter, næringslivs delegasjoner og internasjonalt nærings samarbeid. Det er viktig at det legges til rette for at det skapes nye virksomheter og arbeidsplasser i fremtiden og her bidrar området blant annet med initiering av prosjekter, prosjektledelse og gjennomføring sammen med eksterne aktører.

3.2 Hovedutfordringer

Områdets hovedutfordring er å bidra til best mulig koordinering internt i kommunen slik at vi bruker ressursene mest mulig effektivt og fremstår som en profesjonell organisasjon. Området skal bidra til at kommunedirektør og områdene med driftsansvar opplever at stabsområdene opptrer koordinert i rådgivning, utvikling og støtte til å løse samfunnsoppdraget. Videre skal området bidra til økt kompetanse innen prosjekt- og programutvikling og utvikling av kompetanse i prosjektledelse og porteføljestyling. Området skal bidra til at implementering av nye digitale løsninger både internt og eksternt gjennomføres og bidra til økt digital kompetanse, samt bidra til at kommunens rolle som regional drivkraft for næringsutvikling og regionalt samarbeid ivaretas.

3.3 Endrede forutsetninger

Business region Kristiansand har i 2021 forvaltet tre forskjellige statlige hjelpepakker på totalt 43 mill. kr. I tillegg forvaltes 2 kommunale hjelpepakker på totalt 37 mill. kr (17 mill. kr + 20 mill. kr). På grunn av allerede tildelte og utlyste midler fra de statlige hjelpepakkene til næringslivet, samt endringer i situasjonsbildet for næringslivet ble det ved behandling av 2. tertial i bystyret besluttet å trekke tilbake

20 millioner kr av de kommunale midlene. I desember 2021 mottok Kristiansand kommune ytterligere 2 statlige hjelpepakker på totalt 20 mill. kr som Business Region Kristiansand vil forvalte i 2022.

3.4 Innsparinger

Samhandling og innovasjon har på lik linje med de andre kommunalområdene et innsparingskrav på reisekostnader. Dette utgjør 308 000 kr pr år i økonomiplanperioden. Videre vil området gjennom omprioritering av oppgaver spare inn 1-2 årsverk i 2022. To medarbeidere vil i økonomiplanperioden ha sluttet med AFP og området ser foreløpig ikke behov for å erstatte begge disse, men heller omprioritere oppgaver internt i området.

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Trekk besparelse reisekostnader	-308	-308	-308	-308
Totalsum	-308	-308	-308	-308

3.5 Hovedprioriteringer

Samhandling og innovasjon har ansvar for å drive det 5-årige programmet for «Flere i arbeid» som skal pågå i perioden 2021-2025. Programmet er et samarbeid med Agder fylkeskommune, NAV Agder, Næringsforeningen i Kristiansands-regionen og UiA. Programmet består i oppstarten av 7 prosjekt som omhandler både kvalifisering av personer som står i fare for eller opplever utenforskap, og hva som skal til for at flere arbeidsplasser rekrutterer personer som stiller svakt i arbeidsmarkedet. Programmets prosjekter er i planleggingsfasen i 2021, og prosjektene starter gjennomføring i 2022. Programmet har som overordnet mål at flere unge under 30 år blir jobbklaare og kommer i jobb.

Samhandling og innovasjon vil prioritere ressurser i form av ledere og rådgivere som programstøtte. I tillegg har området ansvar for to av de 7 prosjektene: «Flere og nye arbeidsplasser», og «StimuLab»-prosjektet om «Mer treffsikker innsats for arbeidsinkludering».

I tillegg til det omfattende programmet skal området støtte og bistå kommunen i arbeidet med å etablere prosjekter som realiserer målet om en enklere hverdag for innbyggere og næringsliv i møte med kommunen. I andre enden skal området sikre forsvarlig innføring av prosjekters resultater i tjenestene som igjen tilrettelegger for gevinstrealisering og legge grunnlaget for fortsatt fornying, forenkling og forbedring. Området skal også jobbe aktivt med å øke den digitale kompetansen i ledelsen, hos ansatte og innbyggere ved behov.

Videre vil samhandling og innovasjon styrke intern samhandling ved å koordinere kommunens samlede innsats innen planarbeid og bærekraft gjennom plan-team og bærekrafts-team. Områdets rolle som rådgiver og støtte til kommunedirektør og kommunedirektørens ledergruppe videreutvikles.

Området skal bidra til at samarbeidet i regionen styrkes gjennom den nye samhandlingsstrukturen og at Europakonferansen videreutvikles til en nasjonalt og internasjonalt anerkjent arena. Videre skal området samarbeide med regionens aktører om bærekraftsløftet og fortsatte med å posisjonere Kristiansand som ledende bærekraftsby i det nasjonale nettverket.

3.6 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder

Alle kommunalsjefområdene i samhandling og innovasjon har en sentral rolle i kommunens arbeid for bærekraftig samfunnsutvikling. Området bidrar til oppfølging av kommuneplanens satsingsområder gjennom målrettet samhandling og koordinasjon internt mellom direktørområdene. For realisering av mål og strategier bidrar området også til utvikling av samarbeid med næringsliv, forskningsmiljø, andre

samarbeidspartnere og innbyggere. Dette gjøres ved å utarbeide godt kunnskapsgrunnlag med god analyse, lage godt system for overordnet planstyring og sikre at innsatsen innen forskning, utvikling og innovasjon samlet bidrar til å nå kommunens strategiske mål.

Business Region Kristiansand har svart ut evalueringen og videre oppfølging fra næring og eierskapsutvalget er sendt ut på høring. Business region Kristiansand har nå mottatt flere høringsvar, og arbeider med en oppsummering av disse. En del av dette arbeidet skal også omtale indikatorer for å måle effekten av sitt arbeid. Dette arbeidet er noe forsinket blant annet på grunn av prioritering av hjelpepakkene til næringslivet.

Retningsmål: Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggerne bruker og utvikler sin kompetanse

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Tiltrekke kompetansearbeidsplasser	Andel sysselsatte	63,8 %	økende	økende
	Antall arbeidsplasser i Kristiansand kommune	52 282	økende	økende

3.7 Planoppgaver

I vedtatt planstrategi for Kristiansand fremgår det et samlet program for prioritering av planarbeid for perioden 2019-2023. Følgende planer skal følges opp av samhandling og innovasjon:

- Utarbeidelse av ny kommuneplan i to trinn:
  - Samfunnsdelen med arealstrategi - vedtatt
  - Arealdelen (ansvar by og sted)
- Digitaliseringsstrategi inkludert strategi for bredbåndsutvikling – under arbeid
- Innovasjonsstrategi inkludert forskningsstrategi – vedtatt
- Internasjonal strategi – vedtatt
- Strategi for universitetsbyen Kristiansand og Handlingsplan 2019-2022 - vedtatt
- Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen 2014 - Handlingsplan for nye Kristiansand – under arbeid, sammen med nabokommuner

Smart-by strategi (vurdere planbehov) – ikke påbegynt, koordineres med bærekraftsarbeidet.

3.8 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Samhandling og innovasjon	47 342	73 334	49 163	49 164	50 039	50 039
Sum	47 342	73 334	49 163	49 164	50 039	50 039

Områdets driftsbudsjett er redusert med 26 mill. kr i 2022 sammenlignet med 2021. Driftsbudsjettet er i tillegg kompensert for pris- og lønnsvekst med 1,9 mill. kr. Flytting av budsjettpost fra 2020 til 2021 knyttet til tiltakspakke for næringsliv som trekkes tilbake i 2022, utgjør alene en reduksjon på 11,3 mill. kr. Prosjekt «Nye mønstre, trygg oppvekst» overføres til fast drift hos NAV Kristiansand og rammemidler på totalt 6,9 mill. kr følger med. Videre utgjør overføring av netto 4 stillinger fra kommunalsjefområdet en ytterligere reduksjon av rammen på 4,8 mill. kr. Ved budsjettbehandling i bystyret ble det vedtatt at den ideelle organisasjonen Hopeful skulle finansieres med 1. mill. kr fra prosjekt «Flere i arbeid». Andre endringer i rammen utgjør i sum en ytterligere reduksjon på 2 mill. kr.

Totalt vil Samhandling og innovasjon ha et driftsbudsjett på 49,2 mill. kr i 2022, økende til 50 mill. kr i 2024 og videre i perioden. Se endringstabell for detaljer.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	73 334	73 334	73 334	73 334
Sum Lønns- og prisjustering	1 909	1 909	1 909	1 909
Tidligere vedtatte tiltak				
Business region møtebyen	-339	-339	-339	-339
Egenandeler prosjekter og andre utviklingsaktiviteter	513	513	513	513
Flere i arbeid	0	0	-5 125	-5 125
Folkets klimadugnad	-878	-878	-878	-878
Folkets klimadugnad utsatt fra 2020 til 2022	892	0	0	0
Forskningsprosjekt- strukturell rasisme	-410	-410	-410	-410
Tiltakspakke næringsliv andel overført fra 2020	-11 275	-11 275	-11 275	-11 275
Andre tiltak	0	0	103	103
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-11 498	-12 390	-17 412	-17 412
Vedtatte endringer	-9 589	-10 480	-15 503	-15 503
Vedtatt ramme	63 745	62 853	57 831	57 831
Sum Innsparingstiltak	-308	-308	-308	-308
Nye tiltak				
Akson koordinatormidler til Helse og mestring	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Flere i arbeid - tiltak	0	0	5 000	5 000
Fritidsfond fra Nye Mønstre til kultur	-285	-285	-285	-285
Ikke finansiere stilling forskning / prosjektstøtte	0	-950	-950	-950
Leverandørutviklingsprogram til økonomi	-256	-256	-256	-256
Ny stilling forskning / prosjektstøtte	0	950	950	950
Nye mønstre - trykk oppvekst overføring av midler til helse og mestring, NAV	-6 909	-6 909	-6 909	-6 909
Overføring Folkets klimadugnad til klima og miljø	-893	0	0	0
Overføring klagenemnd til organisasjon	-103	-103	-103	-103
Rådgiverstilling klima overføres til by- og stedsutvikling	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Rådgiverstilling overført til økonomi	-1 030	-1 030	-1 030	-1 030
Stilling digitalisering nedjustert investering	1 000	1 000	1 000	1 000
Trekk flere i arbeid. Finansiering av tilskudd til Hopeful	-1 000	-1 000	0	0
Årsverk besparelse overført til org	-1 733	-1 733	-1 733	-1 733
Årsverk overført fra SI til virksomhetsstyring	-1 040	-1 040	-1 040	-1 040
Andre tiltak	0	0	-103	-103
Sum Nye tiltak	-14 274	-13 381	-7 484	-7 484
Nye tiltak og realendringer	-14 582	-13 689	-7 792	-7 792
Ramme 2022-2025	49 163	49 164	50 039	50 039

Tidligere vedtatte tiltak

Business region møtebyen

Prosjekt Møtebyen Kristiansand - vekst og økt aktivitet i konferanse-, møte og arrangementsmarkedet ble vedtatt i Kristiansand Bystyre 20.6.2018 med 2,2. mill. kr fordelt i perioden 2018 til 2021. Siste del av disse midlene tilbakeføres bykassen nå.

Egenandeler prosjekter og andre utviklingsaktiviteter

Kommunen er avhengig av ressurser for å hente inn eksterne midler til prioriterte prosjekter, delta i viktige satsninger sammen med andre og drive internt utviklingsarbeid. Egenandelskrav og andre finansieringsbehov til utviklingsarbeid varierer, men i alt gir det mer forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette formålet ble tilgodesett med 1 mill. kroner i 2021, økende til 1,5 mill. kroner fra 2022

Flere i arbeid

Bystyret vedtok i behandling av ØP 2021 å øke budsjettet for "Flere i arbeid" med 5 mill. kr i perioden 2021 - 2023. Fra 2024 trekkes disse midlene tilbake til bykassen. Men med det nye tiltaket på 5 mill. kr fra 2024 i denne økonomiplanen, vil imidlertid satsingen på "Flere i arbeid" videreføres også etter 2023.

Folkets klimadugnad

Bystyret vedtok i økonomiplan 2020-2023 å bruke 850 000 kr til folkets klimadugnad i 2020 og 2021. Den opprinnelige posten blir trukket inn i 2022. Men ettersom arbeidet ble forsøkt i 2020 og midlene var ubenyttet, ble 2020-midlene i økonomiplan 2021 flyttet til 2022 for å kunne ha 2 fulle prosjekt-år i 2021 og 2022. Det er derfor 2 poster knyttet til dette prosjektet under tidligere vedtatte tiltak.

Forskningsprosjekt- strukturell rasisme

Bystyret vedtok i økonomiplan 2021-2024 å bruke 400 000 kr på et forskningsprosjekt om innbyggernes erfaringer av rasisme og diskriminering. Dette for å øke kommunens mulighet til å møte og motarbeide strukturell rasisme. Midlene trekkes tilbake til bykassen i 2022.

Tiltakspakke næringsliv andel overført fra 2020

29.4.20 bevilget bystyret 17 mill. kr i tiltakspakke til næringslivet. Midlene ble allokert til prosjekter med forskjellig løpetid og etterskuddsvis utbetaling. 11 mill. kr ble derfor flyttet fra 2020 til 2021 for utbetaling. Denne posten trekkes inn til bykassen i 2022.

Nye tiltak

Akson koordinatormidler til Helse og mestring

I 1.tertial 2021 ble budsjettmidler til «Akson koordinator» flyttet til Helse og mestring. Dette videreføres i økonomiplan 2022-2025.

Flere i arbeid - tiltak

Bystyret vedtok en økt bevilgning på 5 mill. kr i tiltak fra 2024. Satsing på å få flere i arbeid er et strategisk og langsiktig mål som krever bred og helhetlig koordinering av flere gjensidig avhengige prosjekter over et lengre tidsrom. Det kan bli behov for omprioriteringer og innarbeidelse av nye arbeidsformer. Økt bevilgning fra 2024 vil bli brukt til videre tiltak for å tilrettelegge for nødvendige endringer i organisasjonen.

Under bystyrets behandling av økonomiplan 2022-2025 ble det også vedtatt å finansiere støtte til stiftelsen Hopeful ved å redusere bevilgningen til programmet "Flere i arbeid" med 1 mill. kroner.

Fritidsfond fra Nye Mønstre til kultur

I 1. tertial 2021 ble det overført fondsmidler fra prosjektet «Nye mønstre, trygg oppvekst» til fritidsfond hos kultur og innbyggerdialog som skal videreføre fondsutbetalinger til målgruppen når prosjektfasen til "Nye mønstre, trygg oppvekst" avsluttes. Dette videreføres i økonomiplan 2022-2025.

Ikke finansiere stilling forskning / prosjektstøtte

Under bystyrets behandling av økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å ikke finansiere ny stilling fra 2023 til opprettelse av et prosjektkontor, som foreslått av kommunedirektøren. Prosjektkontoret var tiltenkt en rolle i å fremme og gi profesjonell støtte til forskning, innovasjon og andre utviklingstiltak i områdene, samt å frigjøre forskningsressurser som er bundet opp til administrativ støtte i dag.

Leverandørutviklingsprogram til økonomi

Ansvar for leverandørutviklingsprogrammet og midler til dette ble i 1.tertial 2021 overført til Økonomi ved innkjøp. Dette videreføres permanent i økonomiplan 2022-2025.

Nye mønstre - trykk oppvekst overføring av midler til helse og mestring, NAV

Tilleggsinnstilling 2022-2025: Prosjekt Nye mønstre – trygg oppvekst hos Forskning i Samhandling og innovasjon avsluttes ved årsskiftet og går over i vanlig drift hos NAV Kristiansand fra

2022. Prosjektmidler som lå i rammen hos Samhandling og innovasjon på totalt 6.909 mill. kr. overføres dermed til NAV Kristiansand.

Overføring Folkets klimadugnad til klima og miljø

Folkets klimadugnad ble i 1.tertial 2021 overført til By og stedsutvikling. Denne overføringen videreføres i økonomiplan 2022-2025.

Overføring klagenemnd til organisasjon

Midler til klagenemnd ble i 1.tertial 2021 overført til Organisasjon. Dette videreføres permanent i økonomiplan 2022-2025.

Rådgiverstilling klima overføres til by- og stedsutvikling

Rådgiverstilling klima ble i 1.tertial 2021 flyttet til by og stedsutvikling. Dette videreføres permanent i økonomiplan 2022-2025.

Rådgiverstilling overført til økonomi

En rådgiverstilling knyttet til porteføljestyling ble i 2.tertial 2021 overført til økonomi. Dette videreføres i økonomiplan 2022-2025.

Stilling digitalisering nedjustert investering

Digitalisering har i to år finansiert en stilling med midler fra investeringsrammen. Kommunedirektøren foreslår at lønnsmidler i stedet blir lagt i driftsrammen. Samtidig nedjusteres investeringsrammen tilsvarende.

Årsverk besparelse overført til org

Kommunedirektøren foreslår å tilbakeføre besparelse etter tidligere organisasjonsdirektør til organisasjon.

Årsverk overført fra SI til virksomhetsstyring

I 1.tertial 2021 ble rådgiverstilling innen porteføljeforvaltning flyttet til økonomi ved virksomhetsstyring. Dette videreføres i økonomiplan 2022-2025.

3.9 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjekt utgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringer							
Digitalisering		5 000	5 000	5 000	5 000	20 000	0
Sum Investeringer	0	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000	0

Digitalisering

Det årlige investeringsbudsjettet til digitaliseringsporteføljen foreslås redusert fra 7 mill. kr til 5 mill. kr hvert år i perioden. Digitaliseringsporteføljen har i 2020 og 2021 finansiert 2 stillinger i driftsregnskapet hos Samhandling og innovasjon og Organisasjon. Kommunedirektøren foreslår at 2 mill. kr i lønnsmidler i stedet blir lagt i driftsrammen fra 2022 og fordelt med 1 mill. kr for hver av de to områdene.

Digitaliseringsporteføljens årlige pott på 5 mill. kr fordeles videre gjennom søknader der hvert prosjekt finansieres og skilles ut som selvstendige investeringsprosjekter. Midlene vil i hovedsak brukes til fellestiltak som det ikke er naturlig at et område skal finansiere alene.

Det foreslås følgende bruk av tildelt budsjett knyttet til digitaliseringsmidler i 2022:

- «DigiBarnevern» delfinansieres med 1,2 mill. kr.
- «Assistert selvhjelp» finansieres med 350.000 kr.
- «KartAi» finansieres med 750.000 kr.

Vedtaket knyttet til bruk av digitaliseringsmidler på prosjektet «KartAI» er i hovedsak knyttet til prosjektledelse. Det må ses i sammenheng med det som nå foreslås lagt til driftsrammen (se over). Prosjekt «Digitale innbyggertjenester» er i gjennomføringsfasen.

3.10 Verbalvedtak

Verbalvedtak	Beskrivelse
8- 22 Tiltrekking av næringsetableringer og statlige arbeidsplasser	Bystyret ber om å få en sak på hvordan Kristiansand kan bli bedre på å tiltrekke seg næringsetableringer og statlige arbeidsplasser. Saken skal vise hvordan kommunen best kan utøve rollen som pådriver og tilrettelegger. Næringsliv, offentlige aktører og andre aktuelle samarbeidspartnere bør være med i prosessen.

Mosby
Oppvekstsenter

4 Oppvekst

4.1 Kort om området

Oppvekst har ansvaret for et helhetlig tjenestetilbud til barn og unge som skal sikre trygge oppvekstvilkår og gode læringsarenaer for barn og ungdom. Formålet som beskrives i strategiplan for oppvekst - *Sterkere sammen for barn og unge* - er at alle barn og unge skal oppleve at de er inkludert i fellesskapet. Opplevelsen av å være inkludert i fellesskapet er grunnleggende for at barn og unge skal oppleve trygghet, mestring, mening og glede, og for all læring og utvikling. Inkludering må også forstås og ses i et videre og mer langsiktig perspektiv, der formålet er at alle barn og unge i fremtiden skal kunne delta og påvirke i arbeids- og samfunnsliv, og få et godt og meningsfullt liv.

Fire retningsmål er særlig sentrale:

- I Kristiansand opplever alle barn og unge trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i fellesskapet.
- I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv.
- Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggere bruker og utvikler sin kompetanse.
- Kristiansand tar vare på naturen og sikrer naturmangfoldet og kulturlandskapet.

Området består av disse kommunalsjefområdene:

- Direktørområde med stab
- Skole og SFO
- Barnehage
- Barn- og familietjenester (helsetjenester, forebyggende tjenester, barnevern og PP-tjeneste)

4.2 Hovedutfordringer

Barn og unge vokser opp under svært ulike vilkår. De fleste barn og unge har det bra, men noen lider under omsorgssvikt og blir utsatt for vold og overgrep. Det er også en stor gruppe barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier, uten mulighet til å delta i ordinære fritidsaktiviteter. En del barn og unge trives ikke i barnehagen og på skolen, og for mange opplever mobbing. For å lykkes med tidlig innsats og hjelp til barn og familier med sammensatte behov, må samhandlingen mellom tjenester for barn og unge forbedres - innad i kommunalområdet og mellom kommunalområder.

Nesten 20 prosent av elevene går ut av grunnskolen med så svake lese- og skriveferdigheter at de kan få problemer med å fullføre videregående opplæring og ta del i arbeidslivet senere. Det er for store kvalitetsforskjeller mellom enheter og internt i enheter, og vi ser at utdanningssystemet reproducerer i for stor grad sosiale forskjeller - i stedet for å jevne dem ut.

Kompleksitet, mangfold og rask endringstakt gjør at samfunnet har et stort behov for innovasjon, forskning og nyskaping for å kunne håndtere sammensatte oppgaver og utfordringer. Kunnskapssamfunnet stiller større krav til kompetanse enn noen gang før, og utdanningssystemet utdanner barn og unge for framtidens arbeidsmarked som vi ikke kjenner, og til jobber som ennå ikke finnes.

De økonomiske utfordringene

Økonomien i oppvekst er fortsatt utfordrende, selv om situasjonen har vist bedring siden 2019. Området har stramme rammer og må forholde seg til lovpålagte krav innen de fleste tjenestene som leveres. Enhetene har måttet tilpasse seg nye harmoniserte rammer i den sammenslåtte kommunen. Ellers kan utfordringene oppsummeres til å gjelde:

Oppvekst

- Grunnskole – rammene er stramme, og det er utfordrende å drive innenfor lovpålagte krav. Det er særlig lærernormen og krav om særlige tiltak for å gi barn trygt læringsmiljø som er årsaken til utfordringen.
- Voksenopplæring – omstilling som følge av bortfall av norsktilskudd og integreringstilskudd er krevende som følge av at deltakerne fortsatt er i et opplæringsløp.
- Spesialpedagogiske tiltak i barnehage - omfang av vedtak om spesialpedagogiske tiltak og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsnivå (Barnehageloven §§ 31 og 37) øker stadig og rammene er ikke tilstrekkelige.
- Barnehagevirksomheten – Rammene er lagt ut fra en forutsetning om optimalisering av bemanningen innenfor pedagog og bemanningsnorm på kommunenivå, altså alle barnehager (på desimal) har lovpålagt minimumsbemanning. Det er en særlig bekymring knyttet til at satsene for de private barnehagene blir vesentlig redusert i 2022 i forhold til 2021 som følge av forskjell i forbruk i kommunale barnehager. I tillegg kommer redusert pensjonspåslag for kjedebarnhager.
- Helse barn og unge – Rammene er knappe, men det er særlig utfordringen med forutsetningen for styrkingsmidler fra Staten som binder oss til å opprettholde aktiviteten på nåværende nivå.

I tillegg til utfordringene knyttet til den løpende driften, må flere enheter dekke inn underskudd fra tidligere år. I kommunedirektørens forslag til økonomiplan var det i økonomiplanperioden bare lagt inn ett nytt innsparingskrav som var knyttet til reise, mens øvrige innsparinger som ble foreslått var en videreføring fra forrige økonomiplan. I bystyrets vedtak ligger det inne vedtak om innsparinger blant annet som følge av redusert sykefravær og reduserte kostnader til reiser. Dette er enda ikke fordelt mellom områdene, slik at man kommer tilbake til dette i 1. tertialrapport.

4.3 Endrede forutsetninger

Nasjonale reformer/lovendringer som har betydning i økonomiplanperioden:

- Oppvekstreformen (barnevernsreformen) gjennomføres fra 2022. Kommunene får økt ansvar i oppgaver som hittil har vært statlige. Dette vil stille store krav til kommunens evne til å forebygge og sette inn egnede tiltak i egen regi. Kostnadsfordelingen mellom stat og kommune endres, og det blir stilt økt krav til formell kompetanse for dem som skal arbeide i barnevernet. Det uttalte målet er 80% av de ansatte i barnevernet skal ha kompetanse på masternivå i 2031.
- Ny læreplan, Fagfornyelsen ble innført fra høsten 2020 - skolene er inne i en krevende og spennende utviklings- og omstillingsprosess for å videreutvikle skoletilbudet i tråd med prinsippene i læreplanens overordnet del og de nye fagplanene. Ny læreplan krever investeringer i nye læremidler. Statens bidrag til innkjøp av læremidler er langt lavere enn hva som tidligere har vært tildelt ved innføring av nye læreplaner. Det er derfor lagt inn betydelige kommunale midler for å sikre tilfredsstillende finansiering.
- Ny barnehagelov - fra 01.01.21 har alle barn rett til et trygt og godt miljø.
- Ny opplæringslov er på høring- med flere endringer av betydning, blant annet nærskoleprinsippet og spesialundervisning.

4.4 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
20 Innsparingstiltak stab	-307	-307	-307	-307
21 Innsparingstiltak skole	4 223	4 920	2 368	2 368
22 Innsparingstiltak barnehage	-2 532	-5 003	-8 088	-8 088
23 Innsparingstiltak barn og familie	-154	-154	-154	-154
Trekk besparelse reise, oppvekst	-1 640	-1 640	-1 640	-1 640
Totalsum	-410	-2 184	-7 821	-7 821

Oppvekst

Tabellen viser innsparingskravene i økonomiplanperioden og fordeling på kommunalsjefsområdene. I forhold til forrige økonomiplan er det lagt til et innsparingskrav på 1,64 mill. kr på reiser. Kommunalsjefområde skole har et positivt innsparingskrav på grunn av reverserte innsparingstiltak i vedtatt økonomiplan for 2021-2024.

I økonomiplanen for 2021-2024 ble en rekke innsparingstiltak vedtatt, se tabell under for effekt i 2022-2025. Total summen av innsparingstiltak er høyere enn innsparingskravet og dette ble gjort for å frigjøre midler til styrking av kjernetjenestene. I forhold til den vedtatte økonomiplanen er det noen mindre forskyvinger i innsparingstiltakene, dette blir forklart under tabellen. Det ligger også inne en reduksjon i styrkingen fra bykassa fra 2022 på 3 mill. kr, slik at totalt i 2022 kan skolebudsjettet som følge av innsparingsgrepene styrkes med 2,9 mill. kr og økende i perioden til 6,2 mill. kr i 2025.

Tabellen er justert opp til 2022 kr.

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Stab - nedbemanning, helårskonsekvens	-308	-308	-308	-308
Besparelse reise	-687	-687	-687	-687
Sum oppvekst stab	-995	-995	-995	-995
Etter- og videreutdanning - naturlig nedtrapping	0	-513	-1 025	-1 538
Kinesisk som fremmedspråk - utfasing helårskonsekvens	-154	-154	-154	-154
Bursdagsrom - avslutte satsing som tidligere vedtatt	0	-769	-769	-769
Skolemat - ungt entreprenørskap - avslutte prosjektet etter 3 år	-513	-513	-513	-513
Mottaksskolen (omdisponere øvrige ressurser til nærskolen)			-2 563	-2 563
Nedlegge kvalifiseringssenteret ("Vi mestrer norsk" og "På 'an igjen"), helårskonsekvens	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Legge ned Åsane skole (strukturalternativ OB)	0	0	0	-256
Innsparing reise	-543	-543	-543	-543
Sum skole	-2 234	-3 516	-6 591	-7 359
Redusert åpningstid (30 min.) kommunale barnehager. helårskonsekvens	-256	-718	-1179	-1179
Kongsgård Bhgsenter - åpning for barn i nærområdet, helårskonsekvens	-820	-820	-820	-820
Redusert ledelsesressurs barnehage, helårskonsekvens	-1 076	-2 409	-4 356	-4 356
Legge ned Hamretun barnehage, helårskonsekvens	-379	-1 056	-1 732	-1 732
Innsparing reise	-205	-205	-205	-205
Sum barnehage	-2 737	-5 207	-8 292	-8 292
MOT-satsing Søgneskoler inn i drift, helårskonsekvens	-154	-154	-154	-154
Innsparing reise	-205	-205	-205	-205
Sum barne- og familietjenester	-359	-359	-359	-359
Sum innsparing/omfordeling	-6 324	-10 076	-16 236	-17 005
Innsparingskrav	-410	-2 184	-7 821	-7 821
Redusert styrking fra bykassen	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Sum midler som kan omdisponeres, til skole	2 914	4 892	5 415	6 184

Kommentarer til innsparingstiltakene:

Stab - nedbemanning

Staben er justert ned til et minimum for å løse oppgavene, blant annet innen forvaltning, barnehagemyndighet, fagutvikling, saksbehandling og til å støtte direktør og kommunalsjefer.

Etter- og videreutdanning skole - naturlig nedtrapping

Oppvekst skole bruker i dag ca. 4 mill. kr som egenandel knyttet til Statens opplegg for videreutdanning (Kompetanse for kvalitet). I forrige økonomiplan lå det inne en forventning om en reduksjon i 2022, dette har vist seg ikke å være realistisk slik at denne skyves til 2023. Tiltaket vurderes årlig og skal ikke føre til begrensninger i forhold til behovet for videreutdanning.

Kinesisk som fremmedspråk - utfasing

I økonomiplan 2020-23 ble det vedtatt å ikke videreføre tilbudet om kinesisk som fremmedspråk. Tilbudet utfases over en treårsperiode ved at det ikke ble tatt inn nye elever på 8. trinn fra høsten 2020.

Bursdagsrom - avslutte satsing fra 2023

Satsningen avsluttes som vedtatt etter to år med opprustning av lokaler ved skoler med behov for å oppruste bursdagsrom til gratis utlån. Det er totalt brukt 1,5 mill. kr på dette tiltaket.

Skolemat - ungt entreprenørskap - avslutte prosjektet etter 2021

Skolematprosjekt i regi av UiA og Ungt entreprenørskap (UE) avsluttes i tråd med vedtak i økonomiplanen 2021-2024. Det andre skolematprosjektet som er innrettet som et arbeidsmarkedstiltak ble i forbindelse med behandlingen av økonomiplanen også vedtatt nedlagt.

Mottaksskolen - vurdere nedleggelse - redusert administrasjon og ledelse

Bystyret la inn midler for å videreføre Mottaksskolen fram til og med 2023, etter at kommunedirektøren foreslo nedleggelse fra 2022. I løpet av 2022 har Bystyret bedt om en faglig vurdering, der elevtall og rekruttering blir en viktig del av vurderingen. En nedleggelse vil gi besparelser på ledelse og administrasjon med 2-3 årsverk. Lærerressursene som brukes på mottaksskolen i dag kan omdisponeres og styrke tilbudet der nyankomne elever er - enten i nærskolen eller i desentrale innføringstilbud.

Nedlegge kvalifiseringssenteret - ("Vi mestrer norsk" og "På'an igjen"), helårskonsekvens

Tilbudet ble lagt ned fra høsten 2021 og helårskonsekvensen legges inn.

Legge ned Åsane skole når Vågsbygd skole er utvidet

Utvidelse av Vågsbygd skole i samsvar med strukturalternativ OB ble vedtatt ved budsjettbehandling for 2020 og er lagt inn i investeringsprogrammet med ferdigstillelse til skolestart 2023. Utvidelsen skal ta høyde for at elevene som går på Åsane skole kan samles på Vågsbygd skole, Augland. Tilsvarende som på Voiebyen skole er Vågsbygd skole kompensert for driftsulempene ved å ha to skolesteder. Kompensasjonen faller bort fra 01.08.2023 når skolen er samlet. Tiltaket forventes å være to år forsinket og først tre i kraft fra 2025

MOT-satsing Sogneskoler - helårskonsekvens

Helårskonsekvensen av å ikke tilføre særskilte midler til formålet er lagt inn.

Redusert åpningstid kommunale barnehager – 30 min – økt konsekvens

I tråd med vedtak i økonomiplanen for 2021-2024 legges økt effekt av reduksjonen av åpningstid inn.

Kongsgård barnehagesenter, åpning for barn i nrområdet, helårskonsekvens

I forbindelse med økonomiplanen for 2021-2024 ble det vedtatt å også åpne Kongsgård barnehagesenter for barn i nrområdet. Finansieringen av barnehagen er redusert og helårskonsekvensen er nå lagt inn.

Redusert ledelsesressurs kommunale barnehager, helårskonsekvens

I økonomiplanen for 2021-2024 er det vedtatt en reduksjon og omfordeling av ledelsesressurs i kommunale barnehager. Arbeidet med dette er noe forsinket, men det forventes helårsvirkning av tiltaket i 2022.

Legge ned Hamretun barnehage, helårskonsekvens

Hamretun barnehage ble lagt ned fra høsten 2021, og helårskonsekvensen av nedleggelsen er lagt inn fra 2022.

4.5 Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringen for oppvekst er å skape god kvalitet i de ordinære og universelle tjenestene. Gjennom å bygge trygge, gode og inkluderende læringsmiljø i barnehager, skoler og SFO vil man skape trivsel og trygghet og øke læringsutbyttet for alle barn og elever. Arbeidet med å utvikle god

Oppvekst

kvalitet i det ordinære tilbudet i barnehager, skoler og helsetjenester for barn og unge er det viktigste bidraget for å hjelpe utsatte grupper og utjevne sosiale forskjeller. Strategiplanen for Oppvekst "Sterkere sammen" som ble vedtatt i 2021 gir retning for utvikling på oppvekstfeltet fram mot 2025.

For å sikre et likeverdig tjenestetilbud og utjevne kvalitetsforskjeller mellom enheter og innad i enheter er det fokus på organisasjonsutvikling gjennom å bygge gode lederteam og legge til rette for at enheter deler og utvikler kunnskap på tvers gjennom lærende nettverk.

Barn- og familietjenestene er samlokalisert i Familiens hus i hver bydel. Denne organiseringen skal legge til rette for bedre tverrfaglig samhandling slik at det i større grad vil lykkes med tidlig innsats og koordinerte tjenester for å hjelpe barn og familier.

Økonomiske prioriteringer

Innsparingstiltakene som ble vedtatt ved forrige rullering, samt styrkingen fra Bykassa, vil gi en styrking av rammene til skole i 2022 på 25,2 mill. kr i forhold til opprinnelige rammer for 2021. I

kommunedirektøren forslag ble det lagt inn videreføring av styrkingen fra 1. tertial av de ordinære rammene til grunnskole med 4 mill. kr, opptrappet med 2 mill. kr fra 2023 og til oppfølging av psykisk helse med 3 mill. kr. Dette vil samlet sett gi en styrking av skoleområdet fra 2022 med ca 10 mill. kr i forhold til de ordinære rammene som ble vedtatt i budsjett 2021.

Det legges også inn totalt 10,5 mill. kr i 2022 til innkjøp av læremidler, som sammen med styrkingen i 2021 utgjør 16,5 mill.kr i kommunale midler. Samlede øremerkede midler fra Staten til læremidler er 5,8 mill. kr i 2020 og 2021. Til sammen vil skolene i perioden 2020-2022 ha blitt tilført 16,8 mill. kr til kjøp av læremidler.

Kommunedirektøren viderefører også styrkingen fra 1. tertial til spesialpedagogiske tiltak i barnehage med ca. 7,2 mill. kr. Styrkingen innebærer imidlertid at rammen fortsatt vil være på samme nivå som i 2020, noe som er lavere enn behovet tilsier.

Det er innarbeidet 43 mill. kr (Statsbudsjettet) i forbindelse med innføring av oppvekstreformen (barnevernsreformen), derav er 14,5 mill. kr knyttet til innlemming av øremerkede stillinger i rammetilskuddet.

Andre prioriteringer:

- Geitmyra Matkultursenter, 2 mill. kr er lagt inn for å sikre driften omtrent på nåværende nivå. Det vil bli utarbeidet nødvendig dokumentasjon som sikrer at avtalen er i samsvar med lov om offentlige anskaffelser.
- Videreføring av forebyggende familie- og nettverksråd fra 1. tertial, 0,5 mill. kr
- Midlertidige løsninger ved Fergefjellet barnehage
- Økt telletidspunkt i barnehager
- Kompetansekrav i barnevernet (statsbudsjettet)
- Fra 2025 er det lagt inn 2,2 mill. kr til økt pedagogisk bemanning i barnehage, ut fra nasjonalt mål om 50% pedagogisk bemanning i 2025.

I forbindelse med bygging av Wilds Minne skole, må hele skolen relokaliseres i midlertidige lokaler. Det er lagt inn 11,5 mill. kr i rammen på grunn av dette.

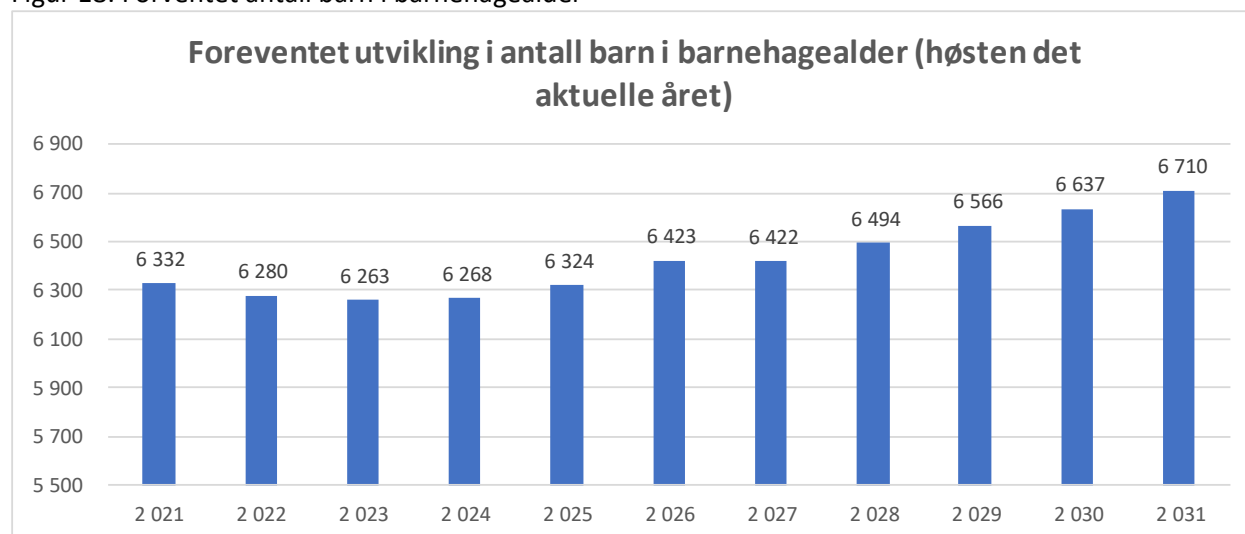
Demografi

Det er ikke kommet nye SSB-prognoser ved denne rulleringen av økonomiplanen. Egne prognoser viser imidlertid synkende barnekull, noe som får betydning i barnehage den første perioden og på skole fra 2023.

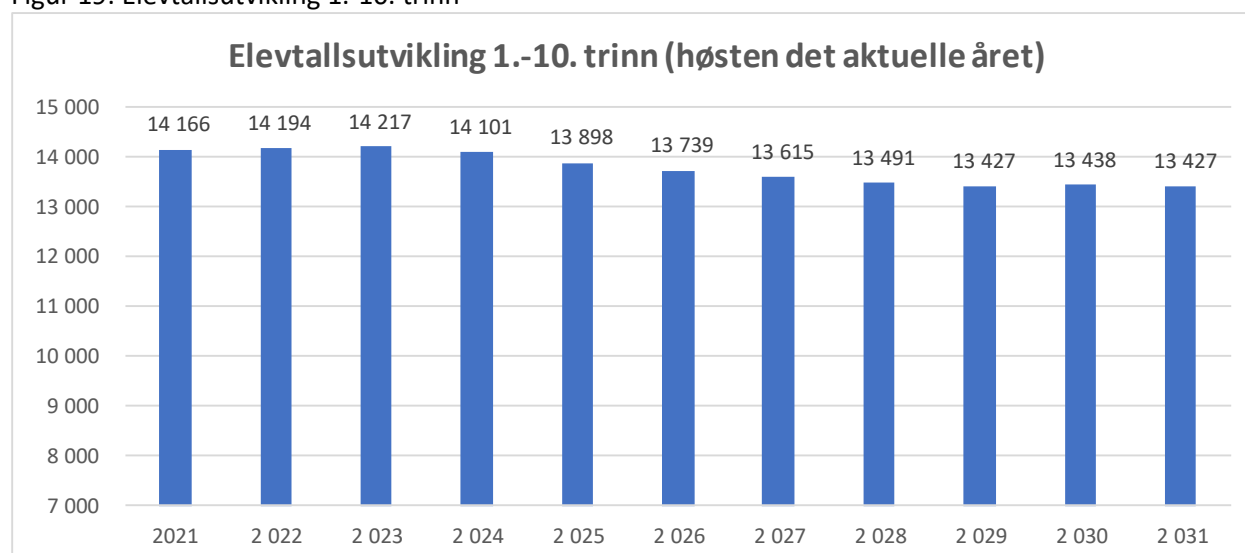
Oppvekst

Tabellene under viser den forventede demografiske utviklingen på henholdsvis barnehage og skole.

Figur 18: Forventet antall barn i barnehagealder

Figur 19: Elevtallsutvikling 1.-10. trinn

Grafene over viser forventet antall barn/elever på høsten det aktuelle året. Det er lagt til grunn kommunens egne prognoser/Kompass tall. Fødselstallene varierer en del år for år.

Antall barn i barnehagealder forventes å øke med ca. 380 barn frem til 2031. Basert på 1. halvår legges det til grunn at det blir født 60 flere barn enn opprinnelig prognose. Disse 60 barna er tatt inn i tallene inntil de er gjennom barnehageløpet. Det er altså kun 2021 kullet som er tatt høyde for at blir høyere enn prognosen tilsier.

Demografimodellen innebærer for barnehage et trekk på 11,7 mill. kr fra 2021 til 2022. I 2025 er rammen økt med 4,4 mill. kr sammenlignet med 2022. Dette på tross av at det også forventes færre barn i 2025, men andelen små barn, som krever mer bemanning, forventes å øke.

Elevtallet i skole forventes å synke fra og med 2024. I 2031 forventes det å være 740 færre elever enn i 2021.

Demografimodellen gir skole en økning på 4,2 mill. kr i 2022 og en reduksjon på 19,5 mill. kr i 2025 sammenlignet med 2021.

Satser til private barnehager i 2022

Driftstilskudd-satsene fastsettes etter forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager der satsene for 2022 beregnes ut fra forbruket i kommunale barnehager i 2020 og lønns og prisjusteres til 2022 nivå. I tillegg til forbruket i kommunale barnehager, påvirkes satsene blant annet av kommunal deflator og makspris på foreldrebetaling.

I Statsbudsjettet ble det foreslått at pensjonspåslaget skulle reduseres fra 13 til 11 prosent, men at uavhengige barnehager som en overgangsordning skulle få 13 prosent i 2022, 12 prosent i 2023 og 11 prosent fra 2024. I vedtatt statsbudsjett ble dette endret til 10% med en overgangsordning der de uavhengige barnehagene får 12% i 2022, 11% i 2023 og 10% fra 2024. Dette betyr en nedgang i tilskuddene til de private med 13,1 mill. kr i 2022.

Lønns og prisjustert vil de private ordinære barnehagene samlet sett få en nedgang på 30,7 mill. kr i fra 2021 til 2022. Det betyr i snitt, lønns og prisjustert, nesten 6 prosent lavere tilskudd.

Private barnehager i Søgne hadde etter forskriften egne satser i 2021 og vil ikke gå ned like mye i tilskudd, da alle ordinære private barnehager fra 2022 skal ha like satser per barn.

Barnehagebehovsplan 2022 – 2025

Etter at antall barn i barnehagealder i en lengre periode vokste til dels kraftig har kommunen nå vært inne i en periode med noe nedgang i antall barn i barnehagealder. De tre siste barnekullene har vært unormalt lave, men våren 2021 er det født omtrent like mange barn som snittet av de 10 siste årene. Dette er det justert for i prognosen, men kun for 2022 kullet, slik at man ikke rokker ved prognosen for øvrig.

Som følge av at det forventes relativt stabilt antall barn i barnehagealder de neste årene er det ikke behov for å opprette spesielt mange nye barnehageplasser. Barnehagebehovsplanen søker å balansere utbygging på både bydel- og delområdenivå for å gjøre hverdagen best mulig for foresatte og for å redusere transportbehovet og derved reduserte klimautslipp. Prognosene er noe usikre i og med at det går kort tid fra barn er født til foreldrene søker om barnehageplass. Andre faktorer, slik som en eventuell fjerning av den nasjonale kontantstøtten, vil kunne føre til at flere barn vil bruke barnehageplass.

Hovedopptaket i 2021 gikk greit, men det er alltid noen steder man sliter med å få plassert de siste rettighetsbarna. Dette gjaldt Midtre Vågsbygd, Hellemyr og Indre Randesund. Andre steder var det god kapasitet, særlig Flekkerøy, Voie, Slettheia, Grim, Lund, Tveit, Ytre Randesund, Søgne og Songdalen.

Tabellen nedenfor viser barnehagebehovsplanen 2022-2025. Tabellen viser at en i dag rent teoretisk har 277 flere barnehageplasser enn nødvendig for å oppfylle retten til barnehageplass. I praksis har en del barnehager for en periode bevisst tatt inn færre barn enn tidligere, slik at alle disse plassene er ikke søkbare, men plassene kan tas i bruk igjen når behovet evt. oppstår.

Som følge av at det allerede er barnehager under utbygging, samt at det er gitt konsesjoner til private barnehager om bygging, er det vanskelig å ta ned kapasiteten. Kommunen er nå etter kommunesammenslåingen blitt langstrakt som betyr at det må være mer overkapasitet av plasser for å få til et hensiktsmessig barnehageopptak der alle med rett til plass skal få plass.

Oppvekst

Årstall	2021	2022	2023	2024	2025
Kommunens prognose. Antall barn 1-5 år (på høsten)	6 332	6 280	6 263	6 268	6 324
Dekningsgrad:	94,3 %	94,3 %	94,3 %	94,3 %	94,3 %

Beregnet etterspørsel	5 971	5 922	5 906	5 911	5 964
------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Antall barnehageplasser	2021	2022	2023	2024	2025
Antall barnehageplasser i kommunen nå	6 248	6 248	6 248	6 248	6 248
Bjørndalen barnehage - P (vedtatt og under bygging)		78	78	78	78
LV. Solkollen Drangsvann - P (vedtatt 40 pl. 2024)			50	90	90
Vedtatt utvidelse og relokalisering av L.V. Grim - P				50	50
Naturlig utfasing av små bhger/reduksjon av plasser der det er lite etterspørsel		-20	-40	-60	-80
Antall barnehageplasser	6 248	6 306	6 336	6 406	6 386
Endring i antall plasser	0	58	88	158	138

Beregnet barnehagedekning	2021	2022	2023	2024	2025
Beregnet etterspørsel	5 971	5 922	5 906	5 911	5 964
Antall barnehageplasser	6 248	6 306	6 336	6 406	6 386
"Ledige" plasser	277	384	430	495	422

Antall "ledige" plasser ser ut til å øke med 145 plasser de neste 4 årene, fra 277 til 422. For ikke å få ytterligere overkapasitet er det foreslått å ta ut barnehagen på Justvik, som var planlagt lyst ut som konkurranse mellom private tilbydere. Det er heller ikke behov for at det bygges barnehage på Lauvåsen i perioden. Bjørndalen barnehage er under bygging og står ferdig høsten 2022. Barnehage i Indre Randesund ved Læringsverkstedet Drangsvann foreslås å fremskyves et år som følge av stort press i dette området. Relokalisering og utvidelse av Læringsverkstedet Grim er under planlegging og har fått konsesjon, slik at den ikke kan skyves på.

Overkapasitet er positivt for foreldre ved at de lettere kan få barnehageplass i en av de barnehagene de ønsker plass i og er et fortrinn når det gjelder å tiltrekke seg utenbys arbeidskraft ved at det kan tilbys barnehageplasser - også midt i året. Det vil derimot bli noe dyrere for kommunen, særlig dersom det er tomme plasser i kommunale barnehager uten at bemanningen tilpasses umiddelbart.

Endringer i forhold til økonomiplan 2021-2024:

- Læringsverkstedet Drangsvann er fremskjøvet fra 2024 til 2023.
- Ny privat barnehage i Justvikområdet (50 plasser) er tatt ut av planen.
- Bystyret gjorde vedtak om å innarbeide bygging av barnehage på Lauvåsen i perioden 2022-2025. Prognosene for kommunen, bydelen og delområdet tilsier at det ikke blir behov for nye plasser i den perioden. Barnehagen er foreløpig foreslått lagt inn i 2029, men vil bli særskilt vurdert ved hver rullering av planen.

Kommentar til hver enkelt av de nye barnehager, samt nedleggelse:

- Bjørndalen barnehage, privat, 78 plasser: Er under bygging og åpner høsten 2022.
- Læringsverkstedet Solkollen - Drangsvann: Barnehagen, den gang Solkollen Strømme, ble gitt konsesjon helt tilbake i Barnehagebehovsplanen 2010-2013. Eier har i samarbeid med kommunen skjøvet på byggingen av ny barnehage i lang tid ut fra at det ikke har vært behov for plassene. Ved forrige rullering ble barnehagen skjøvet fra 2022 til 2024. Indre Randesund var i hovedopptaket 2021 et av de største pressområdene som medførte at det var vanskelig å få barnehageplass i delområdet. Som omtalt i fjorårets økonomiplan, vil Drangsvann være en langt bedre plassering enn Strømme ettersom det er på Benestad/Drangsvann økningen i barn i barnehagealder kommer som følge av betydelig boligutbygging. Læringsverkstedet, som har konsesjonen på plassene på Strømme, har inngått en intensjonsavtale med Drangsvann AS. De er nå, etter ønske fra kommunen klare for å flytte konsesjonen fra Strømme og bygge

Oppvekst

barnehagen på avsatt barnehagetomt på Drangsvann. Plasseringen for barnehagen er meget god i forhold til hvor de første trinnene av utbyggingen skjer. Det vil gi klimagevinst og være bra i forhold til den praktiske hverdagen for foreldrene. Det er ønskelig at barnehagen starter opp høsten 2023 med 50 plasser, økende til 90 plasser fra høsten 2024.

- Ny privat barnehage i Justvikområdet etter anbud: Barnehagen ble vedtatt i forrige økonomiplan med oppstart høsten 2023 og forskjøvet til høsten 2024 i forrige rullering. Som følge av at kommunen er på vei inn i en periode med stor overkapasitet på barnehageplasser og området Lund har god dekning, foreslås barnehagen ikke realisert. Vi oppfatter dessuten at Justvik Vel nå har andre ønsker for området enn barnehage da området er trangt og parkerings-/avsetningsmulighetene er problematiske, slik at plasseringen av barnehagen vil gi en del utfordringer. Idrett har dessuten ønske om å utvide rundt fotballbanen.
- Naturlig utfasing av små barnehager: Normalt velger 2 til 3 private familiebarnehager å legge ned hvert år, noe som gir et mindre overskudd av plasser.

Bydel	2021	2022	2023	2024	2025	2031
Bydel - Vågsbygd:	103	114	112	116	104	21
Bydel - Sentrum:	-11	2	13	61	52	43
Bydel - Lund:	26	113	110	97	73	28
Bydel - Tveit/Randesund:	43	40	72	109	79	69
Bydel - Søgne	76	63	66	64	65	6
Bydel - Songdalen	40	52	57	48	50	21
"Ledige plasser"	277	384	430	495	422	188

Tabellen over gir oversikt over ledig kapasitet i den enkelte bydel i økonomiplanperioden og i 2031.

Bydel 1 - Vågsbygd (Delområde: Flekkerøy, Voie/Møvig, Midtre Vågsbygd og Slettheia)

Bydelen har totalt sett overkapasitet av barnehageplasser og ser ut til å ha mer enn nok barnehageplasser i mange år fremover. Det har vært litt press i midtre Vågsbygd, Det foreslås ingen endringer i barnehagekapasiteten i økonomiplanperioden, men det pågår en mulighetsstudie i med tanke på fremtidig bruk/utvikling av tomte til Voie skole og Voie barnehage. Dette med tanke på å reetablere og utvide barnehagen i sammenheng med boligutvikling eller annen tjenesteutvikling, for eksempel omsorg, på sikt.

Bydel 2 - Sentrum (Delområde: Hellemyr, Tinnheia, Grim, Kvadraturen/Eg, Strai og Mosby)

Sentrum har nå en liten teoretisk underdekning av barnehageplasser. Vurderingen er at Hellemyr gjerne kunne hatt flere barnehageplasser, men ikke nok til at en ønsker å etablere ny barnehage. Ut over det er det god balanse i delområdene og det trengs ikke tiltak ut over vedtatt bygde barnehager.

Bydel 3 - Lund (Delområde: Lund/Sødal, Kongsgård/Gimlekollen og Justvik/Ålefjær)

Tabellen viser at det teoretisk skulle være 29 ledige plasser, i praksis er det noe mer enn dette nå i høst. De ledige plassene er hovedsakelig på Lund. Bjørndalen barnehage åpnes høsten 2023. Midlertidig barnehagebygg på Havlimyra barnehage erstattes med permanent bygg i 2022.

Bydel 4 - Tveit/Randesund (Delområde: Tveit, Hånes, Søm/Torsvikheia og Randesund)

I praksis er det god kapasitet på Tveit og stort sett god balanse i de andre delområdene utenom Indre Randesund (Søm) der det er noe underdekning som følge av utbyggingen på Drangsvann.

Bydel Søgne - (Delområde: Langenes, Nygård og Lunde)

Det er overkapasitet i hele perioden. Spiren barnehage som eies av Oasen menighet fikk via fjorårets rullering av økonomiplanen mulighet til å samle sine opprinnelige 4 lokasjoner i en barnehage.

Bydel Songdalen - (Delområde Finsland, Nodeland og Rosseland)

Det ser ut til å bli god kapasitet i Songdalen i lang tid fremover. Barnehagene er imidlertid uheldig lokalisert ved at ingen barnehager ligger langs "pendleraksen" eller nært lokalsenter. Kommunen har avsatt ei tomt "Nodeland Syd" som det på sikt om nødvendig kan bygges barnehage på. I forbindelse med videre utredning av skolestruktur i nedre del av Greipstad, ønskes det også vurdert hvorvidt barnehage(r) på Birkelid og/eller Nodelandsheia kan lokaliseres til Rosseland.

Gjeldende søknader om å få starte private barnehager

Noatun NærNode har søkt om å bygge barnehage for 120 barn på Justnes. Tomten eier viser til ligger mellom Justvik og Justneshalvøya, like ved Havlimyra barnehage. Barnehagen ønskes etablert som en NærNode-barnehage som er et nytt barnehagekonsept der barnehagen kombineres med et nærmiljøsender.

Vurdering: Ut fra totalbehovet i bydelen er det ikke grunnlag for å etablere barnehagen.

Drangsvann AS som er utbygger av boligområdet ønsker at det skal etableres barnehage på Benestad med ca. 90 barn. De ønsker denne barnehagen skal komme så fort som mulig.

Vurdering: Barnehagen er tatt inn i planen og det vises til kommentarer over.

Fire Årstider/eier av Bjørndalen barnehage ønsker å utvide Bjørndalen gård barnehage med ca. 50 plasser i Låven på Bjørndalen gård, dvs. i nærheten av der den nye barnehagen kommer.

Vurdering: Området ser ut til å få god kapasitet de neste 10 årene. Det anbefales ikke å etablere flere barnehageplasser i delområdet Kongsgård/Gimlekollen.

Sentrumsbarnehager - innlemme Kløvergården barnehage i Fergefjellet og Odderøya barnehager

Kvadraturbarnehagene Kløvergården, Fergefjellet og Odderøya inngår i en felles barnehageenhet med en enhetsleder og styrer på hver av barnehagene. Fergefjellet barnehage er foreslått rehabilitert som følge av byggets tilstand og lite uteområde. I tillegg ligger det inne tiltak på Odderøya barnehage, som gjelder sove- og garderobefasiliteter.

I det opprinnelige budsjettforslaget er det ikke foreslått tiltak som gjelder Kløvergården. Denne barnehagen har også, i likhet med Fergefjellet, vesentlige bygningsmessige mangler og har et svært lite uteområde. I "Gamle Kristiansand" ble det vurdert mulige lokaliseringer for en større sentrumsbarnehage der både Fergefjellet og Kløvergården ble innlemmet, uten å finne mulig tomtealternativ. Kommunen har en leieavtale for Kløvergården som utløper i 2024 med Sanitetsforeningen, som eier bygget. Årlig leieutgift er ca. 590 000 kr/år. Etter at budsjettforslaget ble fremlagt, har Miljørettet helsevern kommet med en tilsynsrapport som avdekker svært omfattende behov som må løses og korte frister for å fremlegge forpliktende planer. Det er vurdert at barnehagens nåværende lokalisering, med et altfor lite uteområde, byggets forutsetninger ellers og at bygget er leid tilsier at det ikke vil være aktuelt å satse videre der barnehagen nå er lokalisert. På denne bakgrunn er det jobbet med alternative løsninger for å opprettholde et tilsvarende antall barnehageplasser i sentrum i kommunal regi og avvikle Kløvergården.

Det er planlagt å rehabilitere hele bygget der Fergefjellet holder til. Det er imidlertid arealer i bygget som ikke har vært forutsatt å ta i bruk til barnehage, ut fra at kapasiteten begrenses av størrelsen på uteområdet. Det er derfor gjort nye vurderinger av hvorvidt det er mulig å få tilgang på større utearealer slik at det totale potensialet på Fergefjellet kan benyttes og antall plasser kan økes. Foreløpige vurderinger viser at det er mulig å lage adkomst slik at et svært godt egnet areal i Baneheia, i nær

Oppvekst

tilknytning til barnehagen, kan tas i bruk. Det forutsettes at det gjennomføres relativt omfattende sikringstiltak og noe tilrettelegging ellers.

På Odderøya barnehage er det utredet 2 alternativ for oppgradering. Det laveste alternativet med en kostnadsramme på 4,3 mill. kr ble vedtatt. Tiltaket vil imidlertid ikke gi økt kapasitet. Det mer omfattende tiltaket, kostnadsberegnet til 6,3 mill. kr, vil imidlertid gi økt kapasitet og plass til flere barn. Kommunedirektøren vurderer derfor at det kan opprettholdes et tilsvarende antall kommunale barnehageplasser som er på Kløvergården ved å ta i bruk større innearealer på Fergefjellet, samt tilrettelegge for større uteareal i kombinasjon med å gå for en utvidet ombygging på Odderøya barnehage. Det er også undersøkt bostedsadresse til alle barna som går på Kløvergården. Adressene er stort sett sammenfallende med adressene til barna som går på Fergefjellet, slik at det gir små eller ingen ulemper for foresatte. Bystyret anser derfor at eneste realistiske løsning er å innlemme Kløvergården barnehage i de to eksisterende barnehagene som beskrevet.

Tiltaket vil gi en besparelse med hensyn til bortfall av leiekostnader og reduserte utgifter til ledelse. Deler av besparelsene foreslås trukket ut av rammen til oppvekst barnehage og finansierer de økte investeringsbehovene på Odderøya og Fergefjellet. 750 000 kr av de årlige besparelsene beholdes på barnehageområdet. Som følge av dette vil det utvidede alternativet på Odderøya legges til grunn og rammen til investeringsprosjektet utvides fra 4,3 mill.kr til 6,3 mill. kr. I tillegg settes det av 4,5 mill. kr ekstra til å utvide det eksisterende prosjektet som er foreslått på Fergefjellet. Tiltakene på Odderøya forventes utført i 2022. Fergefjellet vil være ferdig sommeren 2023 slik at Kløvergården fra da av kan innlemmes. Det vil være avgjørende viktig med god involvering fra ansatte og foresatte for å sikre en god prosess som ivaretar foreldre og ansattes behov. Utover redusert ledelse, forventes det ikke å bli overtallighet.

Skolebehov

Vurdering av skolebehov gjøres årlig i forbindelse med økonomiplanarbeidet. Til grunn for disse vurderingene utarbeides årlige prognoser på delområdenivå på bakgrunn av eksisterende befolkningssammensetning, utbygging og andre demografiske forhold. Prognosene holdes opp mot tilgjengelig kapasitet på den enkelte skole og i det enkelte delområde. Før kommunesammenslåingen er det foretatt en grundig kapasitetsvurdering på hver enkelt skole. Det er stort sett god skolekapasitet i de fleste områdene i Kristiansand. Enkelte områder har svært god kapasitet.

I områdene som har kapasitetsutfordringer er det igangsatt eller planlagt skoleutvidelser. Dette gjelder:

- Wilds minne skole - den gamle skolen rives, ny skole bygges for 500 elever med ferdigstilling til skolestart 2024
- Hånesområdet - kapasiteten på barne- og ungdomstrinnet må utvides. Det er avsatt 200 mill. kr til tiltak i økonomiplanperioden. Det vil bli fremmet egen sak i 2022 på bakgrunn av utredning av fremtidig skolestruktur i området som vil avklare konkrete tiltak.

Tordenskjoldsgate skole har en todelt problemstilling. Skolen har vesentlige bygningsmessige mangler og har kapasitetsutfordringer. Det foreslås å utføre akutt-tiltak til en kostnadsramme på 9,3 mill. kr i 2022. Samtidig settes det av midler til oppkjøp av boliger i område avsatt til tjenesteyting, noe som er en forutsetning for en utvidelse. Det gjøres for øvrig en avsetning på 2 mill. kr for å planlegge utvidelse i 2025.

Øvrige investeringstiltak er på bakgrunn av nedslitt bygningsmasse eller andre forhold som ikke dreier seg om kapasitetsutfordringer. Dette gjelder:

- Tangvall skolesenter - ferdigstilles ved årsskiftet 2022/23.
- Vågsbygd skole - utvidelse for å realisere vedtak om skolestruktur i området og nedleggelse av Åsane skole. Ferdigstilling til skolestart 2023.

Skole- og barnehagestruktur i Songdalen

Kommunedirektøren foreslo ved forrige rullering av økonomiplanen en nedleggelse av Rosseland skole ut fra at Tunballen og Nygård har betydelig ledig kapasitet og kan ta imot alle elevene med mindre ombyggingstiltak. Bystyret la inn midler til å opprettholde driften av skolen videre, og vedtok samtidig at skolens fremtid og lokalisering skulle vurderes som del av mulighetsstudiet på Birkelid.

Mulighetsstudiet på Birkelid blir fremmet som egen sak. Konklusjonen er imidlertid at det vil være store utfordringer med å etablere ny virksomhet der. Det må gjøres omfattende flomsikringstiltak, særlig med tanke på å sikre veien, men også området for øvrig. Det må i tillegg påregnes at veien må utbedres, selv om de fleste elevene ved en skoleetablering vil kunne benytte gangbroa. På grunn av at store deler av området består av kvikkleire, vil det påløpe betydelige ekstrakostnader dersom det er mulig i dette hele tatt vil kunne bygges der. På denne bakgrunn anbefales det ikke å gå videre med å vurdere skole (Rosseland skole) etablert på Birkelid.

Det er viktig nå å få en avklaring rundt skolestruktur og hva som skal skje på Rosseland/Volleberg. Kommunedirektøren ser flere ulike alternativ som ønskes utredet nærmere. Ved forrige rullering av økonomiplanen ble det pekt på at Tunballen skole har kapasitet til å ta alle elevene som i dag går på, eller i fremtiden vil gå på, Rosseland skole med mindre ombyggingstiltak og at dette er vurdert som en god faglig og økonomisk løsning. Det ble imidlertid ikke gjort vurderinger eller foreslått tiltak som bidro til å styrke Rosseland/Volleberg som lokalsenter.

En annen problemstilling er barnehagestrukturen i området. De 5 barnehagene i gamle Songdalen kommune er lokalisert slik: En barnehage på Finsland, to barnehager på Nodelandsheia og to barnehager på Birkelid/på vei til Birkelid. Ingen barnehager er lokalisert sentrumsnært eller langs naturlig akse for arbeidsvei. Barnehagene på Nodelandsheia har 75 barn som bor på aksene Rosseland - Hortemo, nede i dalen. Det er ønskelig å relokalisere en eller to av barnehagene på Birkelid/Nodelandsheia til mer sentrumsnære områder eller langs "pendler-/bussakse". Alternativet kan være i området Løvolden, der det er avsatt barnehagetomt i kommuneplanen. Det andre alternativet kan være tomte til Rosseland skole.

De mest aktuelle alternativene for barnehage- og skolestruktur vil da være:

- Bygge 1-7 skole på Rosseland, på sikt reetablere Birkelid barnehage (eventuelt også Tunballen barnehage) på avsatt barnehagetomt på Løvolden.
- Bygge oppvekstsenter med 1-4 skole og barnehage på tomte til Rosseland skole. 5.-7. trinn fra området får skoletilbud på Tunballen. Det er da naturlig at det er Birkelid barnehage som inngår i oppvekstsenteret.
- Etablere Birkelid barnehage på Rosseland og skoleelevene fra området (1-7) får sitt skoletilbud på Tunballen (det er også kapasitet på Nygård skole).
- Etablere Birkelid barnehage og Tunballen barnehage på Rosseland og skoleelevene fra området (1-7) får sitt skoletilbud på Tunballen. (Det er også kapasitet på Nygård skole).
- Etablere bydelshus/samlingslokale og eventuelt nærmiljøpark på Rosseland. Skoleelevene fra området (1-7) får sitt skoletilbud på Tunballen. (Det er også kapasitet på Nygård skole). På sikt reetablere Birkelid barnehage (eventuelt også Tunballen barnehage) på avsatt barnehagetomt på Løvolden.

Kommunedirektøren ønsker å utrede alternativene nærmere med hensyn til faglige forhold, økonomi, mulighetsstudie på Rosselandtomte og behovene i lokalmiljøet for øvrig. Det legges opp til bred involvering av lokalmiljø og aktuelle interessenter. Det er avsatt 400 000 kr til å gjennomføre utredningen og mulighetsstudiet.

På bakgrunn av mulighetsstudiet fremmes egen sak ved rullering av økonomiplan 2023-2026.

Tangvall skolesenter, byggetrinn 2

Tangvall skolesenter som er under bygging er dimensjonert for i underkant av 300 elever på ungdomstrinnet. I dag har skolen ca. 200 elever. Ved forrige rulling av økonomiplanen ble det vedtatt å utrede de økonomiske sidene ved å utvide Tangvall skole med et byggetrinn 2, samle alle elevene på ungdomstrinnet fra Søgne og legge ned Tinntjønn skole. Prognosene viser at et samlet ungdomstrinn da bør dimensjoneres for 450 elever, som inkluderer en buffer på 30-50 elever.

Investeringskostnader

Arealbehovet i byggetrinn 2 vil være 1075 m², kostnadsberegnet til 58,8 mill. kr. Til sammenligning er investeringskostnadene for den kommunale andel av byggetrinn 1 på 415 mill. kr inkludert idretts- og kulturarealer.

Vurdering av etterbruk Tinntjønn skole

Tinntjønn skole er bygd i 2001/2002 og er en ungdomsskole (8. – 10. trinn) med i underkant av 200 elever. Tomten som er regulert til off. formål, er på nær 71000 m². og innehar mye naturtomt. Skolens tilstand, størrelse, fasiliteter og beliggenhet/uteområder fremstår som meget bra totalt sett. Dersom skolen fraflyttes, vil det være en utfordring å få inn en alternativ bruk enten gjennom utleie eller salg, som totalt sett kan forsvare å bygge ut Tangvall skole med et byggetrinn 2.

Det er trolig svært begrenset med aktører i et slikt marked, der det også er begrenset betalingsvilje.

Tomten ligger i dalføret opp mot Vedderheia, og vil trolig ha en begrenset utbyggingsverdi ved delvis konvertering til boliger og det er usikkert om konvertering/utbygging til boligformål vil bli tillatt. Friskoler, folkehøgskoler, barnehager og menigheter er typiske aktører som kan være aktuelle for en lokalisering i anlegget på Tinntjønn. Men betalingsevnen hos disse er ofte begrenset, det finnes svært få sammenlignbare overdragelser og et anslag på verdi er derfor veldig usikkert.

Momenter som taler for at eiendomsmassen kan være attraktiv som salgsobjekt er:

- Utvendig og innvendig idrettsanlegg som ligger helt inntil bygningsmassen og som etter nærmere avtaler med kommunen trolig i stor grad kan benyttes på dagtid
- Umiddelbar nærhet til flott natur/skog/turløyper
- Sør og vestvendt beliggenhet
- Forholdsvis sentral beliggenhet, men like vel noe "for seg selv" og med eget "tun" som ligger bort fra idrettsanleggene slik at "ny virksomhet" vil kunne få "sin egen identitet"
- Forholdsvis ny bygningsmasse som er fullt tilrettelagt med tilgjengelighet for alle, ventilasjon med mer.

Økonomiske forhold

Anslått salgsverdi er mellom 9 og 13 mill. kr. Verdivurderingen ved utleie vil være mellom 1,5 - 2 mill. kr/år. Det understrekes at det er stor usikkerhet med hensyn til tallene.

Man har i dag for tynt grunnlag til å gjøre en konkret vurdering ift. verdi ved utvikling til boligformål. Det kan også stilles spørsmål med om beliggenheten er i tråd med gjeldende arealpolitikk ift. boligutvikling. Potensialet for utvikling til boligformål forutsetter at det gjennomføres en mer detaljert mulighetsstudie.

Det største økonomiske potensialet ligger i skoledriften, der en felles ungdomsskole vil gi besparelser på ca. 3 mill. kr pr år i forhold til dagens situasjon med to ungdomsskoler. I tillegg vil kommunen spare betydelige beløp på drift og vedlikehold av bygningsmasse. Å samle ungdomstrinnet på Tangvall vil

Oppvekst

kunne frigjøre drift og vedlikehold av minst 2000 m² bygningsmasse, anslått til mellom 2,5-3,5 mill. kr/år, avhengig av vedlikeholdsinnsetningen på Tinntjønn.

Kvalitetsmessige forhold

Både Tinntjønn og Tangvall skoler er i minste laget som ungdomsskoler. Nye kompetansekrav for lærere, størrelse på fagmiljø og muligheter for et bredt språk- og valgfagstilbud er viktige forhold som bedre kan ivaretas på større skoler. Det nye skolesenteret på Tangvall, med svært gode kultur og idrettsfasiliteter og ikke minst potensialet for samarbeid/samhandling med Videregående skole, gir andre rammebetingelser enn det som er mulig å oppnå på Tinntjønn.

Konsekvenser for skolekretsgrenser/skolevalg

I henhold til dagens skolekretsgrenser går elever fra Langenes og en del elever på Lunde skole til Tinntjønn. Det betyr at elevene fra Langenes-/Stokkelandsskogen passerer Tangvall skole for å komme til Tinntjønn. Det må derfor påregnes at flere elever som i henhold til dagens skolekretsinndeling har tilhørighet til Tinntjønn vil velge Tangvall skole ut fra at den får vesentlig økt kapasitet i forhold til i dag. Det er også tvilsomt hvorvidt dagens kretsinndeling vil være i henhold til opplæringslovens bestemmelser når det vil være kapasitet til flere elever på Tangvall, Konsekvensen kan derfor bli at elevtallet på Tinntjønn kan bli vesentlig lavere enn i dag.

Kommunedirektørens anbefaling

Det er vesentlige argumenter, faglige, økonomiske og skoletilhørighetsmessige som tilsier at det bør være et samlet ungdomstrinn på Tangvall. Kommunedirektøren ønsker derfor å gå videre med en prosess som involverer berørte parter, elever, foreldre og ansatte, med sikte på å avklare realisering av et byggetrinn 2 og legge ned Tinntjønn skole.

Bystyrets vedtak

Bystyret vedtok at Tinntjønn skole skal opprettholdes. Kommunedirektøren har derfor avsluttet prosessen, og saken blir ikke tatt opp igjen i denne bystyreperioden.

Skolestruktur på barnetrinnet Grim/Suldalen

Solholmen og Krossen skole er nærskoler for områdene Grim/Suldalen på barnetrinnet. I tillegg har Krossen skole egen kompetanseavdeling med vel 80 elever. Elevfordelingen mellom skolene er problematisk ved at elevgrunnet som har Krossen skole som nærmeste skole er svært lite slik at elever som bor nærme Solholmen må få tilbud på Krossen. Dette betyr at Solholmen vil være "fylt opp", mens trinnene på Krossen til tider blir svært lave. Ut fra opplæringslovens rett til å gå på nærmeste skole, er det ikke anledning til å kreve at elever som har Solholmen som nærmeste skole går på Krossen dersom ikke Solholmen er fylt opp. Det er også ulike sosioøkonomiske forhold i områdene som kan tale for en endring i skolestrukturen.

Det ønskes derfor gjennomført en utredning og prosess med sikte på å vurdere fordeler og ulemper ved å legge om skolestrukturen ved at alle de minste elevene (f.eks. 1-3) i hele området går til Krossen, mens alle på f.eks. 4-7 går til Solholmen. En slik endring vil formelt måtte behandles som en skolenedleggelsessak med særskilte krav til prosessen. En slik endring ventes ikke å ha økonomiske konsekvenser.

4.6 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder

4.6.1 Satsingsområde: Attraktiv og miljøvennlig

Ressursinnsats innenfor retningsmålet Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030

Barnehager og skoler er viktige i kommunens felles innsats for klima og miljø. Gjennom den daglige driften kan barnehager og skoler bidra til å redusere klimautslipp gjennom å legge til rette for og oppmuntre til at barn og elever ikke blir kjørt med bil til og fra barnehager og skoler, og gjennom å redusere reisevirksomhet til ansatte og legge til rette for mer klimavennlige transportmåter. Mange vektlegger også å utvikle en kultur for gjenbruk gjennom bytte av leker, utstyr og klær. I dette arbeidet ligger det også en unik mulighet for å kople den daglige driften sammen med den pedagogiske virksomheten, slik at barn og elever gjennom praktiske erfaringer knyttet til det virkelige liv, får mulighet til å utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst. Gjennom dette arbeidet skal barn og unge få utvikle en forståelse for at handlingene og valgene til den enkelte har betydning.

Rammeplanen for barnehage beskriver betydningen av bevissthet om bærekraftig utvikling. Ny læreplan for grunnskolen har også et tydelig fokus på bærekraftig utvikling gjennom at dette området er et av tre gjennomgående temaer som alle fag skal fokusere på. Barn og unge skal få økt kunnskap om lokale, nasjonale og globale utfordringer innen klima og miljø. De vil også delta i lokale aktiviteter som kan bidra til bærekraftig utvikling

Både i barnehage og på skole er det et sterkt fokus på gode miljøopplevelser og å ta vare på miljøet. Eksempler er naturgrupper i barnehager, uteskole og skolehage. Mange enheter deltar i kampanjer som «Beintøft» eller Naturesekken. Det foregår samarbeid med kommunale og andre samarbeidspartnere, som Grønt Flagg og Geitmyra matkultursenter.

4.6.2 Satsingsområde: Inkluderende og mangfoldig

Retningsmål: I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv.

Kvaliteten innenfor de ordinære tjenestene i oppvekst er grunnleggende for at kommunen skal lykkes med arbeidet innenfor dette satsingsområdet. Barnehager og skoler er de to mest sentrale inkluderingsarenaene i barns oppvekst. For at alle barn og unge skal oppleve trygghet, trivsel og læring er fokuset på å skape trygge og gode relasjoner et hovedfokus i kvalitetsarbeidet.

Tidlig innsats og god samhandling mellom tjenestene er også viktig for å hindre utenforskap. Arbeidet med å implementere samhandlingsmodellen BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) i barnehager og skoler startet i 2020, og skal bidra til tidlig innsats og sikre bedre koordinert innsats mellom tjenestene.

Rammeplan for barnehager, læreplanen for grunnskolen og føringer i andre nasjonale retningslinjer gjør også at tjenestene innenfor oppvekstområdet har økt oppmerksomhet på temaet livsmestring. Fysisk og psykisk helse, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner er sentralt i dette arbeidet.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Alle barn og unge får et sammenhengende utdanningsløp og aktivitet ut fra egne forutsetninger.	Foreldres tilfredshet med tilvenning og skolestart, kommunale barnehager (skala 1-5)	4,3	4,4	4,6
	Vurdering for læring 10. trinn (skala 1-5)	3,3	3,4	3,7
	Vurdering for læring 7. trinn (skala 1-5)	3,9	4,0	4,3

Oppvekst

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Andel barn i barnehage med flerkulturell bakgrunn øker.	Andel minoritetsspråklige barn (1-5 år) som går i barnehage	82,3 %	85,0 %	89,0 %
Andel barn som har utbytte av det ordinære pedagogiske tilbudet i barnehager og skoler øker.	Andel barnehagebarn som mottar spesialpedagogisk hjelp	3,7 %	3,1 %	3,0 %
	Andel elever som mottar spesialundervisning.	6,1 %	6,0 %	5,5 %
	Andel elever som mottar spesialundervisningen i klasserommet.	47,8 %	50,0 %	55,0 %
Foreldre er tilfredse med barnehagetilbudet.	Foreldres generelle tilfredshet med barnehagetilbudet, kommunale barnehager (skala 1-5)	4,4	4,5	4,6

Retningsmål: I Kristiansand opplever alle barn og unge trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i fellesskapet

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Barn og elever opplever trygghet og trivsel i barnehager og skoler.	Andel elever som opplever mobbing 10. trinn (skala 1-5)	4,9 %	4,5 %	4,4 %
	Andel elever som opplever mobbing 7. trinn (skala 1-5)	6,8 %	5,5 %	5,0 %
	Relasjon mellom barn og voksen i barnehagen, kommunale barnehager (skala 1-5)	4,3	4,4	4,6
	Støtte fra lærerne 10. trinn (skala 1-5)	4,1	4,2	4,5
	Støtte fra lærerne 7. trinn (skala 1-5)	4,5	4,6	4,8
	Trivsel i skolen 10. trinn (skala 1-5)	4,2	4,3	4,5
	Trivsel i skolen 7. trinn (skala 1-5)	4,3	4,4	4,6
	Barn og unge opplever at de får medvirke og påvirker innholdet i barnehage og skole.	Barn og foreldres medvirkning i barnehagen, kommunale barnehager (skala 1-5)	4,2	4,3
Elevdemokrati og medvirkning 10. trinn (skala 1-5)		3,4	3,6	4,0
Elevdemokrati og medvirkning 7. trinn (skala 1-5)		3,8	3,9	4,2
Barn og unge opplever mestring og utvikler ferdigheter i å mestre eget liv.	Andel elever på de to øverste mestringsnivåene på nasjonale prøver i lesing 5. trinn	76,9 %	78,0 %	80,0 %
	Andel elever på de to øverste mestringsnivåene på nasjonale prøver i regning 5. trinn	76,3 %	78,0 %	80,0 %
	Andel elever på de tre øverste mestringsnivåene på nasjonale prøver i lesing 8. trinn	71,5 %	75,0 %	80,0 %
	Andel elever på de tre øverste mestringsnivåene på nasjonale prøver i regning 8. trinn	70,0 %	72,0 %	75,0 %

Oppvekst

Barnets utvikling i barnehagen, kommunale barnehager (skala 1-5)	4,5	4,6	4,7
Mestring i skolen 10. trinn (skala 1-5)	3,9	4,0	4,3
Mestring i skolen 7. trinn (skala 1-5)	4,1	4,2	4,5
Motivasjon for skolearbeidet 10. trinn (skala 1-5)	3,5	3,6	3,9
Motivasjon for skolearbeidet 7. trinn (skala 1-5)	3,8	3,9	4,2

4.6.3 Satsingsområde: Skapende og kompetent

Retningsmål: Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggerne bruker og utvikler sin kompetanse

Flere i arbeid-programmet legger til grunn en bred og helhetlig tilnærming for å kunne løse en kompleks samfunnsflope. Gjennomføring av videregående opplæring er viktig for å bli kvalifisert for arbeidslivet, og oppvekst er den sentrale aktøren i dette arbeidet. Gjennom temaet *Yrkesrettede utdanningsvalg* settes det fokus på å stryke yrkes- og utdanningsveiledning og utvikling av entreprenørielle arbeidsmåter i grunnskolen, slik at elever skal bli bedre i stand til å ta gode utdannings- og yrkesvalg.

Oppvekst bidrar også til å utvikle universitetsbyen Kristiansand gjennom et bredt samarbeid med universitetet. Flere studenter har praksis i kommunen, og ulike samarbeid vektlegger å utvikle partnerskapet. Gjennom blant annet desentraliserte og regionale ordninger for kompetanseutvikling, samarbeid omkring masterutdanning og forsknings- og utviklingsprosjektet *Handlekraftig oppvekstsektor* får praksisfeltet og universitetet økt felles forståelse for utfordringsbildet. Det skal bidra til en mer kunnskapsbasert praksis i kommunen og til mer relevant forskning og utdanning.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
En høyere andel unge under 30 år blir jobbklaare og kommer i arbeid	Andel elever som gjennomfører videregående opplæring i løpet av 5 år	79,5 %	81,0 %	85,0 %
	Andel elever som har fullført og bestått vg1	90,9 %	92,0 %	95,0 %
	Grunnskolepoeng (skala 10-60)	43,2	43,0	4,4
	Karaktersnitt på skriftlig eksamen i matematikk (skala 1-6)		3,8	3,9
	Karaktersnitt på skriftlig eksamen i norsk hovedmål (skala 1-6)		3,6	3,7
	Utdanning og yrkesveiledning		3,9	4,0

4.7 Endring betalingsatser

Barnehage

Betalingsattsene fastsettes i samsvar med statens fastsatte makspris og reguleres i Statsbudsjettet. Det gjelder også moderasjons-ordningene for gratis kjernetid, søskenmoderasjon og redusert betaling pga. lav inntekt. I statsbudsjettet er makspris for full barnehageplass vedtatt til 3.315 kr per måned til august. Fra august settes maksprisen ned til 3.050 kr. Alle husstander med samlet skattbar inntekt på under 607.750 kr t vil ha rett til reduksjon i foreldrebetalingen (6% regelen) Fra august vil grensen være 598.825 kr. Inntektsgrense for 20 timer gratis kjernetid per uke vil være 583.650 for våren og 598.825 fra august.

Oppvekst

Kostpenger er basert på selvkost dvs. kommunene kan ikke ta mer inn i kostpenger enn det som brukes på mat til barna. Som følge av at det ikke ble servert mat i en lang periode har en ikke godt nok grunnlag til å oppjustere kostpengene og disse foreslås å fremdeles være 210 kr per måned. Det arbeides for øvrig med en sak om kvaliteten på matservering i kommunale barnehager der spørsmålet om å øke kostpenger kan bli aktuelt. Delte plasser betaler andelen av dette, dvs. plassprosent ganget med 210 kr.

Skole/SFO

Satsene for foreldrebetaling, gjeldende fra 01.01.2022 er fastsatt i samsvar med de plasstyper som ligger i vedtektene. Det er på bakgrunn av vedtak knyttet til vedtektene også lagt inn egen betalingsatts for time-/dagtilbud. Satsene for 2022 er prisjustert tilsvarende kommunal deflator på 2,5%. Søskenmoderasjonen er videreført med 15%.

Sats for hel plass i SFO blir med dette 3 491 kr per måned, en økning på 85 kr i forhold til 2021. Satsene inkluderer kostpenger.

Noen SFO-ordninger tilbyr, etter søknad til kommunalsjef, utvidet åpningstid ved at oppstarttidspunktet er framskjøvet med 1/2 time fra kl. 07:30 til kl. 07:00, slik det er åpnet for i vedtektene. I dag har 5 SFO-ordninger slikt tilbud. Merkostnadene ved å gi dette utvidede tilbudet er ca. 250 000 kr. For at dette tilbudet ikke skal gå ut over kvaliteten ved øvrige SFO-ordninger - ved at de i praksis måtte subsidiere dette tilbudet - eller at den enkelte SFO som har ordningen må ha generelt lavere bemanning i øvrig åpningstid for å dekke kostnadene, foreslås det innført egen betalingsatts på 175 kr/mnd. som tillegg dersom denne oppholdstiden benyttes. Dette vil dekke ca. 70% av merkostnaden.

Inntektsgraderingsordningen

Inntekt under 200 000 kr trinn 1 til 4 - ingen betaling

Inntekt over 200 000 trinn 1 til 4 - maksimalt 6% av husholdningens samlede inntekt.

For funksjonshemmede brukere av SFO fra 5. trinn og oppover: Ingen betaling

Leie av skolelokaler

Satsene for leie av skolelokaler er justert med kommunal deflator på 2,5%. Endringene gjøres gjeldende fra 01.01.2022.

Gratisprinsippet gjelder for barn/unge, frivillige foreninger og lag som ønsker å benytte kommunale bygg/gymsaler.

4.8 Planoppgaver

- Skolestrukturplan for Hånes området og ungdomstrinnet på Tveit.
- Barnehagestruktur i Songdalen og skolestruktur i nedre del av Songdalen
- Skolestruktur ungdomstrinnet Søgne

4.9 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Oppvekststab	33 055	34 835	34 720	33 997	35 637	35 637
Skole	1 374 948	1 385 276	1 445 344	1 450 126	1 442 658	1 419 433
Barnehage	972 252	978 027	969 069	983 315	975 553	975 751
Barne- og familietjenester	362 764	377 921	435 506	436 682	437 858	440 210
Sum	2 743 019	2 776 058	2 884 639	2 904 120	2 891 706	2 871 031

Oppvekst sitt driftsbudsjett er økt med 38,8 mill. kr fra 2021 til 2022. Lønns- og prisvekst er kompensert med 69,8 mill. kr, slik at budsjettet i kr er 108,6 mill. kr høyere enn i 2021.

4.10 Oppvekststab

4.10.1 Kort om kommunalsjefområdet

Oppvekst stab er organisert under to stabsledere og har følgende hovedansvar:

- Støtte kommunalsjefer og direktør i oppfølging av enhetene
- Saksbehandling og utredning - politisk og administrativt
- Fagutvikling
- Myndighetsansvar etter lovverk, særlig barnehagemyndighet som også gjelder alle private barnehagene
- Forvaltningsoppgaver som blant annet barnehageopptak, vedtak om spesialpedagogiske tiltak barn i barnehager, spesialundervisning i friskoler og fosterbarn i andre kommuner
- Realisere barnehage- og skoleanlegg i samsvar med investeringsprogram
- Ulike planoppgaver

4.10.2 Hovedutfordringer

I forbindelse med kommunesammenslåingen og den nye organiseringen, er det viktig at staben er dimensjonert og tilpasset nye behov og arbeidsmåter. Ved innplassering av ansatte var staben noe overdimensjonert på enkelte områder, men manglet kapasitet på andre. Disse forholdene, og den økonomiske situasjonen har medført at det er gjennomført en betydelig nedbemanning ved ikke å erstatte ved naturlig avgang, i tillegg til egen nedbemanningsprosess ut fra definert økonomisk overtallighet. Noe av reduksjonen skjer ved å overføre personell med lønnsmidler til tjenester andre steder i organisasjonen. Samlet sett blir budsjetttrammen til stab som følge av nedbemanning redusert med 5,5 mill. kr i 2022 i forhold til 2020. Frigjorte midler er omdisponert til å styrke kjernetjenestene i barnehage, skole og helse.

4.10.3 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Oppvekststab	33 055	34 835	34 720	33 997	35 637	35 637
Sum	33 055	34 835	34 720	33 997	35 637	35 637

Kommunalsjefområdet oppvekst stab sitt driftsbudsjett er redusert med 1 mill. kr. Budsjettet er kompensert for pris- og lønnsvekst med 876 000 kr, slik at endringen i kr er en reduksjon på 115 000 kr fra 2021. Hovedårsakene til reduksjonen er trekk pga. besparelse reise, overføring av lønnsmidler til et annet kommunalsjefområde og helårskonsekvens av nedbemanningen i stab. Det er for 2022 også tilført kommunalsjefområdet 400 000 kr til en mulighetsstudie Rosseland-Volleberg og 200 000 kr til bokashi-kompostering.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	34 835	34 835	34 835	34 835
Sum Lønns- og prisjustering	876	876	876	876
Tidligere vedtatte tiltak				
Fresh Water Project - vannprosjekt Rajshahi	0	-123	-123	-123
Overføring av årsverk fra oppvekst til organisasjon BHT prosjektperiode	0	0	1 128	1 128
Tilskuddsordning fritidsfond overføring til kultur og innbyggerdialog	0	0	513	513
Sum Tidligere vedtatte tiltak	0	-123	1 517	1 517
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-308	-308	-308	-308
Vedtatte endringer	568	445	2 085	2 085
Vedtatt ramme	35 403	35 280	36 920	36 920

Oppvekst

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Innsparingstiltak	-687	-687	-687	-687
Nye tiltak				
Bokashi-kompostering for barnehager og skoler	200	0	0	0
Mulighetsstudie Rosseland - Volleberg	400	0	0	0
Sum Nye tiltak	600	0	0	0
Nye tiltak og realendringer	-87	-687	-687	-687
Sum Rammefordeling	-596	-596	-596	-596
Interne rammeendringer	-596	-596	-596	-596
Ramme 2022-2025	34 720	33 997	35 637	35 637

Nye tiltak

Bokashi-kompostering for barnehager og skoler

Klimatiltak - innkjøp av komposteringsløsninger som er tilpasset for barnehage og skole.

Mulighetsstudie Rosseland - Volleberg

Det settes av 400 000 kr for å gjennomføre en mulighetsstudie for området Rosseland -Volleberg for å se på kvalitetene og potensialet som finnes med henblikk på videreutvikling av området.

4.11 Skole

4.11.1 Kort om kommunalsjefområdet

Skoleområdet har virksomhet knyttet til følgende tjenesteområder:

- Grunnskolevirksomhet knyttet til 43 ordinære grunnskoler. Tolv av disse er ungdomsskoler, fire er kombinerte barne- og ungdomsskoler, to er oppvekstsentre der barnehage og skole er samlokalisert og resten er rene barneskoler. Ved skolene Hellemyr, Krossen og Nygård er det egne kompetanseavdelinger for elever med spesielle behov.
- Skolefritidsordning (SFO)
- Internasjonal skole (KIS)
- Voksenopplæring (Kongsgård skolesenter)
- Innføringstilbud for nyankomne innvandrere og flyktninger (Mottaksskolen)
- Leirskole (Bringsvær)
- Svømmeopplæringen
- Skolelokaler og skoleskyss

Tilsammen har skoleområdet 47 selvstendige enheter som rapporterer til kommunalsjef. Skoleområdet er kommunens største kommunalsjefsområde. På grunn av størrelse, kompleksitet og lederspenning har kommunalsjefsområdet også assisterende kommunalsjef.

4.11.2 Hovedutfordringer

Hovedutfordringen for skoleområdet er å gi alle barn og unge et likeverdig og godt tilbud som gjør at de opplever seg inkludert i fellesskapet og at de opplever mestring og utvikling både faglig og sosialt.

Skoleområdet økonomiske ramme er styrket noe i inneværende år, men ikke tilstrekkelig til at alle skoler klarer å holde sine budsjetter. Skal skolene klare å levere på lovpålagte oppgaver og samtidig gi et ordinært skoletilbud av høy kvalitet, må rammen økes ytterligere og det må gjøres grep for å omfordele ressurser.

Oppvekst

Skolestørrelsen er en av de viktigste kostnadsdriverne i grunnskolen og skolene i Kristiansand har betydelig færre elever i gjennomsnitt enn sammenlignbare kommuner. En mer effektiv utnyttelse av skolekapasiteten vil frigjøre ressurser som kan omfordeles og brukes til å styrke kvaliteten.

En styrking av skoleområdets ramme må til for å håndtere økte utgifter i forhold til å innfri kravene i lærernormen, håndtere ettervirkningene av pandemien, sikre elevene tilgang på nye læremidler i forbindelse med Fagfornyelsen og ivareta lovpålagte oppgaver som spesialundervisning og elevers krav på et trygt og godt læringsmiljø.

4.11.3 Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringene for neste budsjettår er knyttet til disse områdene:

- Fortsette arbeidet med at flere elever inkluderes i fellesskapet og at det sosiale og faglige læringsutbyttet økes.
- Styrke skoleområdets økonomi - frigjøre og omfordele ressurser gjennom bedre utnyttelse av skolekapasiteten, utvikle tiltak som ikke gjelder kjernetilbudet og styrking av rammen
- Fortsatt arbeid med implementering av ny læreplan - Fagfornyelsen
- Organisasjonsutvikling med fokus på videreutvikling av profesjonsfellesskapene
- Fortsatt satsning på etter- og videreutdanning av lærere og ledere
- Fortsatt arbeid med å videreutvikle en innovativ og samarbeidsorientert ledelse med handlekraft
- Innføring av BTI (Bedre tverrfaglig innsats) - bedre og mer koordinert tilbud til barn, unge og familier gjennom økt samhandling mellom de ulike tjenestene i kommunalområdet
- Bidra til å utjevne sosiale forskjeller og gjøre hverdagen bedre for barn i lavinntektsfamilier
- Utbygging av skoler for å ha tilstrekkelig skolekapasitet
- Utvikle kvaliteten i SFO-tilbudet

4.11.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap		Økonomiplan			
	2020	Budsjett 2021	2022	2023	2024	2025
Skole	1 374 948	1 385 276	1 445 344	1 450 126	1 442 658	1 419 433
Sum	1 374 948	1 385 276	1 445 344	1 450 126	1 442 658 5	419 433

Kommunalsjefområdets driftsbudsjett er økt med 3,8 mill. kr ut over kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 34,9 mill. kr.

Budsjettendringen fordeler seg på følgende endringer:

- Endring demografi 4,2 mill. kr
- Endring integreringstilskudd -1,3 mill. kr
- Geitmyra matkultursenter 0,8 mill. kr
- Gratis buss til elever i skoletiden - prøveprosjekt -0,3 mill. kr
- Endring midlertidige løsninger -4,8 mill. kr
- Forsinket fremdrift Mosby - økte leiekostnader i 6 mnd. andel skole -1,5 mill. kr
- Møvig skole, overføring drift til investering 0,3 mill. kr
- Fysisk aktivitet ungdomsskolen 1,0 mill. kr
- Statsbudsjett 2021: SFO 3 og 4 trinn 0,7 mill. kr
- Økning i SPK sats fra 8,61 % til 9,29 % 6,1 mill. kr
- Avvikling av internleie idrettshaller -5,7 mill. kr
- Læremidler 5,0 mill. kr
- Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom -11,4 mill. kr

Oppvekst

- Skole generell styrking av rammen 4,1 mill. kr
- Styrking av psykososial oppfølging i skolene - koronapakke videreført 3,0 mill. kr
- Endring driftsramme/innsparinger 0,6 mill. kr
- Statsbudsjettet 2022 En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen 2,2 mill. kr
- Statsbudsjettet 2022 SFO inntektsgradert 0,8 mill. kr

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	1 385 276	1 385 276	1 385 276	1 385 276
Sum Lønns- og prisjustering	34 870	34 870	34 870	34 870
Tidligere vedtatte tiltak				
Forsinket fremdrift Mosby - økte leiekostnader i 6 mnd andel skole	-1 538	-1 538	-1 538	-1 538
Fysisk aktivitet ungdomsskolen	1 025	1 025	1 025	1 025
Geitmyra matkulturfestival	-1 230	-1 230	-1 230	-1 230
Gratis buss til elever i skoletiden - prøveprosjekt	-266	-266	-266	-266
Integreringstilskudd	-1 287	-1 287	-1 287	-1 287
Midlertidige løsninger Mosby avsetning	-2 769	-2 769	-2 769	-2 769
Midlertidige løsninger Tangvall skole	51	-461	-461	-461
Midlertidige løsninger Wilds minne skole	-2 118	-2 118	-2 118	-2 118
Møvig skole, overføring drift til inv.	299	299	299	299
Statsbudsjett 2021: SFO 3 og 4 trinn	718	718	718	718
Økt driftsramme skole	-3 075	-5 125	-5 125	-5 125
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-10 189	-12 752	-12 752	-12 752
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	4 223	4 920	2 368	2 368
Sum Demografijustering	4 218	3 353	-2 782	-19 487
Vedtatte endringer	33 122	30 392	21 704	4 999
Vedtatt ramme	1 418 397	1 415 667	1 406 979	1 390 274
Sum Innsparingstiltak	-543	-543	-543	-543
Nye tiltak				
Avvikling av internleie idrettshaller	-5 662	-5 662	-5 662	-5 662
Ekstra naturfagtime legges ikke inn	-2 157	-4 314	-4 314	-4 314
Flere miljøterapeuter i skolen	800	1 600	1 600	1 600
Geitmyra matkursenter	2 000	2 000	2 000	2 000
Grunnskole ordinær drift	0	2 000	2 000	2 000
Læremidler	5 000	0	0	0
Midlertidige løsninger Wilds Minne skole	5 700	3 300	4 520	-2 000
Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom	-11 378	-11 378	-11 378	-11 378
Skole generell styrking av rammen	4 100	4 100	4 100	4 100
Statsbudsjett 2022 SFO ligger allerede inne i vedtatt	-775	-775	-775	-775
Statsbudsjett 2022: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen	2 157	4 314	4 314	4 314
Statsbudsjett 2022: SFO - inntektsgradert	775	775	775	775
Statsbudsjett 2022: Kompensasjon for gratis plass SFO	13 830	33 192	33 192	33 192
Styrking av psykososial oppfølging i skolene - koronapakke videreført	3 000	3 000	3 000	3 000
Ta ut fysisk aktivitet	-750	-1 500	-1 500	-1 500
Ta ut skolemat	-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tilbud til flinke elever. Se verbalforslag	250	250	250	250
Økning i SPK sats fra 8,61% til 9,29%	6 100	6 100	6 100	6 100
Økte midler til læremidler	5 500	0	0	0
Sum Nye tiltak	27 490	35 002	36 222	29 702
Nye tiltak og realendringer	26 947	34 459	35 679	29 159
Ramme 2022-2025	1 445 344	1 450 126	1 442 658	1 419 433

Nye tiltak

Avvikling av internleie idrettshaller

Idrettsenheten fakturerer i dag skolenes bruk av idrettshaller og idrettsbaner. Når en ny idrettshall står klar til bruk, er oppvekst tildelt midler til å betale for skolens bruk av hallen, mens idrett har fått et

Oppvekst

tilsvarende inntektskrav. Budsjettmidlene avsatt til leie av idrettshaller overføres fra oppvekst skole til idrett for å avvikle ordning med internfakturering.

Ekstra naturfagtime legges ikke inn

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Forslaget om ekstra skoletime naturfag i grunnskolen. Ikke vedtatt.

Flere miljøterapeuter i skolen

Bystyrets vedtak 2022-2025. Midlene skal gå til dekke merutgifter knyttet til flere miljøterapeuter i skolen.

Geitmyra matkultursenter

Tilskuddet er foreslått videreført i Økonomiplan 2022-2025 med en årlig bevilgning på 2 mill. kr.

Grunnskole ordinær drift

Det er foreslått en generell styrking av skolerammen med 2 mill. kr fra 2023 for å kompensere for tidligere vedtatt rammereduksjon .

Læremidler

I 1. tertialrapport 2021 ble det bevilget 6,0 mill. kr i kommunale midler til kjøp av læremidler. Bevilgningen foreslås videreført med 5,0 mill. kr i 2022.

Midlertidige løsninger Wilds Minne skole

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Bevilgningen gjelder oppjustert behov knyttet til Midlertidige løsninger.

Skole generell styrking av rammen

Tiltaket gjelder videreføring av bevilgning gitt i 1. tertialrapport 2021 som styrking av skoleområdet for å håndtere særlige utfordringer.

Statsbudsjett 2022 SFO ligger allerede inne i vedtatt

Statsbudsjett 2022 Solberg-regjeringen. Bevilgningen gjelder oppfinansiering til årseffekt - inntektsgradering SFO 3.-4. trinn. Midlene er trukket ut da effekten er lagt inn i forrige økonomiplan.

Statsbudsjett 2022: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen

Statsbudsjettet 2022. Forslaget om ekstra skoletime naturfag i grunnskolen. Ikke vedtatt.

Statsbudsjett 2022: SFO - inntektsgradert

Statsbudsjett 2022 Solberg-regjeringen. Bevilgningen gjelder oppfinansiering til årseffekt - inntektsgradering SFO 3.-4. trinn.

Statsbudsjett 2022: Kompensasjon for gratis plass SFO

Statlige bevilgning til gratis kjernetid SFO (12 timer i uka) for 1. trinn fra 1. august 2022 (5/12 effekt)

Styrking av psykososial oppfølging i skolene - koronapakke videreført

I 1. tertialrapport 2021 ble det bevilget 3,0 mill. kr til styrking av psykososial oppfølging i skolen som en del av koronapakken. Bevilgningen er foreslått videreført i økonomiplan 2022-2025.

Ta ut fysisk aktivitet

Bystyrets vedtak 2022-2025. Midler avsatt til fysisk aktivitet tas ut av budsjett med 5/12 effekt fra høsten 2022. Midlene tas ut med full årseffekt fra 2023

Ta ut skolemat

Bystyrets vedtak 2022-2025. Midler avsatt til skolemat tas ut av budsjettet fra 2022.

Tilbud til flinke elever. Se verbalforslag

Bystyrets vedtak 2022-2025. Tiltaket skal gi mulighet for ungdomsskoleelever til å ta fag på videregående nivå, samt vurdering av elevpriser og pedagogpris.

Økning i SPK sats fra 8,61% til 9,29%

Statens pensjonskasse (SPK) gjør en årlig beregning av premiesats for kommende år. Satsen for 2021 var på 8,61% men er for 2022 økt til 9,29%

Økte midler til læremidler

Bystyrets vedtak 2022-2025. Midlene gjelder økt ramme kjøp av læremidler i 2022.

4.12 Barnehage

4.12.1 Kort om kommunalsjefområdet

Barnehageområdet består av til sammen 105 barnehager. Av disse er 36 kommunale barnehager, 51 private barnehager og 18 private familiebarnehager. I tillegg er det også 8 åpne barnehager som gir tilbud til barn og foreldre. Samlet er det per september 5831 barn som har barnehageplass i Kristiansand. 59% av barna går i privat barnehage, mens 41% går i kommunal barnehage.

På barnehagefeltet har kommunen to hovedoppgaver.

- Barnehagemyndighet for alle barnehagene.
- Eier for de kommunale barnehagene.

Som barnehagemyndighet har kommunen ansvar for forvaltningsoppgaver som tilskudd til private barnehager, tilsyn, godkjenning av barnehager, dispensasjonssøknader og lignende. Vi har også et overordnet ansvar for faglig kvalitet i alle barnehager. Dette krever et godt samarbeid mellom administrasjon, private og kommunale barnehager.

Som eier for de kommunale barnehagene, har vi særlig ansvar for lederoppfølging og drift av de kommunale barnehagene innenfor fag, økonomi og personal.

4.12.2 Hovedutfordringer

Hovedutfordringen er å sikre likeverdig og god kvalitet i tilbudet for alle barn i alle barnehager. Fokusområdene er inkluderende fellesskap, læring og utvikling og livsmestring.

I barnehagene skal barn i sårbare og utsatte situasjoner få hjelp tidlig. Dette krever stor innsats internt i barnehagene, men også økt samhandling og kvalitetsutvikling med aktuelle fagmiljø i familiens hus. Samlet har vi store utfordringer med et økende behov for tilrettelagte tiltak og spesialpedagogisk hjelp. Vi har et pågående prosjekt for å organisere, endre praksis og skape bedre samhandling mellom de ulike aktørene på feltet. Dette er en utvikling som vil kunne gi store effekter for det enkelte barn, barnegrupper og barnehagene, men det vil kreve stø kurs over tid.

Oppvekst

I barnehagene skal alle barn oppleve at de er inkludert i fellesskapet. Fra 1. januar 2021 ble det lovfestet at alle barn har rett til et trygt og godt læringsmiljø. De ansatte har en aktivitetsplikt. Vi har en økning i antall saker hvor systematisk arbeid igangsettes, men det er for tidlig å si noe om omfang og helhet i Kristiansand. Både eier- og myndighetsnivå har et særlig fokus på dette arbeidet.

Arbeid med samhandling og kvalitetsutvikling utfordres av krevende økonomiske rammer for den enkelte barnehage og kommunalsjefområdet i sin helhet.

For kommunale barnehager er hovedutfordringene høyt sykefravær og ledelsesressursene til den enkelte barnehage. Gjennomsnittlig er det en leder per barnehage som utfører alle oppgavene innenfor fag, personal og økonomi. Vi har opprettet flere lederteam, men da også tilsvarende antall barnehager under samme ledelse. Det er svært lite administrativ støtte rundt lederne.

4.12.3 Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringene for neste budsjettår er knyttet til disse områdene:

- Organisasjonsutvikling med fokus på godt og tydelig lederskap og videreutvikling av de profesjonelle fellesskapene både i og rundt barnehagene.
- Fortsette implementering av BTI (Bedre tverrfaglig innsats) - bedre og mer koordinert tilbud til barn, unge og familier gjennom økt samhandling mellom de ulike tjenestene i kommunalområdet.
- Arbeid med det spesialpedagogiske feltet i barnehagene og samtidig videreutvikle den allmennpedagogiske kvaliteten .
- Kommunens rolle som barnehageeier for egne kommunale barnehager.

4.12.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Barnehage	972 252	978 027	969 069	983 315	975 553	975 751
Sum	972 252	978 027	969 069	983 315	975 553	975 751

Oppvekst – barnehages driftsbudsjett er redusert med 36 mill. kr fra 2021 til 2022. Lønns og prisvekst er kompensert med 24,5 mill. kr, slik at budsjettet i kr er 11,5 mill. kr lavere enn 2021.

De største endringene fra 2021 til 2022 er forventede lavere satser til private barnehager på grunn av lavere forbruk i kommunale barnehager på 15,9 mill. kr. Det er også lagt inn ett trekk på 6,9 mill. kr som følge av endringen i forslag til Statsbudsjett i forhold til lavere pensjonspåslag. I tillegg er det et trekk på 1,7 mill. kr i kapitaltilskudd til private pga. at de blir eldre. Trekk i demografi utgjør 11,7 mill. kr og det er innsparingstiltak på 2,7 mill. kr. Endringer av oppgaver reduserer rammen med 4,7 mill. Diverse endringer i leiekostnader m.m. utgjør pluss 0,4 mill. kr. Det er kompensert 7,2 mill. kr for økning i utgifter til spesialpedagogikk.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	978 027	978 027	978 027	978 027
Sum Lønns- og prisjustering	24 517	24 517	24 517	24 517
Tidligere vedtatte tiltak				
Forsinket fremdrift Mosby - økte leiekostnader i 6 mnd andel barnehage	-513	-513	-513	-513
Kapitaltilskudd private barnehager (statsbudsjett)	-3 383	-3 383	-3 383	-3 383
Kutte kontantstøtte	-2 358	-2 358	-2 358	-2 358
Ny demografiprognose	2 390	2 999	9 883	9 883

Oppvekst

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Nye satser Søgne (underskudd kommunale barnehager)	-2 563	-2 563	-2 563	-2 563
Pensjonspåslag private barnehager reduseres ikke (statsbudsjett)	1 743	3 485	3 485	3 485
Redusert integreringstilskudd	-414	-414	-414	-414
Redusert kapitaltilskudd private barnehager	-1 696	-3 394	-5 090	-5 090
Statsbudsjett 2021: Besparelser 2% lavere pensjonspåslag private barnehager	-1 743	-3 485	-3 485	-3 485
Styrke barnehagesektoren	2 358	2 358	2 358	2 358
Underskudd kommunale barnehager effekt satser private barnehager	-8 713	-8 713	-8 713	-8 713
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-14 890	-15 979	-10 791	-10 791
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-2 532	-5 003	-8 088	-8 088
Vedtatte endringer	7 094	3 535	5 637	5 637
Vedtatt ramme	985 121	981 562	983 664	983 664
Sum Innsparingstiltak	-205	-205	-205	-205
Nye tiltak				
Barnehage spesialpedagogiske tiltak	7 175	7 175	7 175	7 175
Endret makspris barnehager	6 800	15 100	15 100	15 100
Innlemming av Kløvergården barnehage i Fergefjellet og Odderøya barnehage	0	0	-1 000	-1 500
Kommunal kontantstøtte som tidligere (24-36 mnd). Innførers fra aug. 2022	1 000	2 000	2 000	2 000
Kommunal kontantstøtte som tidligere (24-36 mnd): Innførers fra aug. 2022	-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Midlertidige løsninger Fergefjellet barnehage	1 225	1 620	0	0
Nye satser Søgne (underskudd kommunale barnehager)	2 562	2 562	2 562	2 562
Redusert pensjon private barnehager	-6 200	-6 300	-6 400	-6 400
Reversering trekk kapitaltilskudd private barnehager (statsbudsjett)	3 382	3 382	3 382	3 382
Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom	-1 204	-1 204	-1 204	-1 204
Spesialpedagoger overført til barn og familietjenesten	-3 446	-3 446	-3 446	-3 446
Statsbudsjett 2022: Pensjon i private barnehager	-6 900	-8 600	-10 400	-10 400
Statsbudsjett 2022: Økt grunnbemanning barnehage (merkelapp)	0	0	0	2 196
Tilskudd private barnehager	-7 200	0	0	0
Økning tellestidspunkt barnehager	2 000	2 000	2 000	2 000
Økt pedagoger 50% andel i barnehager opptrapping	0	2 196	2 196	0
Andre tiltak	6	-1	1	-1
Sum Nye tiltak	-1 800	14 484	9 966	9 464
Sum Demografijustering	-14 047	-12 526	-17 872	-17 172
Nye tiltak og realendringer	-16 052	1 753	-8 111	-7 913
Ramme 2022-2025	969 069	983 315	975 553	975 751

Nye tiltak

Barnehage spesialpedagogiske tiltak

Videreføring av tilleggsbevilgning i 1. tertial 2021 for at rammen for tjenesten kan være på samme nivå som i 2020.

Endret makspris barnehager

Tilleggsinnstilling 2022-2025, Maksprisen ble vedtatt satt ned fra 3.315 kr til 3.050 kr fra høsten 2022.

Innlemming av Kløvergården barnehage i Fergefjellet og Odderøya barnehage

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Kløvergården barnehage innlemmes i Odderøya og Fergefjellet barnehage som begge utvides. Tiltaket vil gi en besparelse med hensyn til bortfall av leiekostnader og reduserte utgifter til ledelse. Tiltakene på Odderøya forventes utført i 2022. Fergefjellet vil være ferdig totalrenovert sommeren 2023, slik at Kløvergården fra da av kan innlemmes.

Kommunal kontantstøtte som tidligere (24-36 mnd). Innførers fra aug. 2022

Bystyrets vedtak 2022-2025. Kommunal kontantstøtte forventes å ha nøytral økonomisk betydning ved at utbetalte beløp i kontantstøtte omtrent tilsvarer besparelsen i at færre barn som søkes til barnehage. Tilsvarende beløp ligger som trekk i tiltaket "Redusert barnehagetilbud"

Kommunal kontantstøtte som tidligere (24-36 mnd): Innførers fra aug. 2022

Bystyrets vedtak 2022-2025. Forventning om færre barn i barnehage som følge av i gjeninnføring av kontantstøtte for barn 24-36 mnd. Tilsvarende beløp ligger som økt ramme.

Midlertidige løsninger Fergefjellet barnehage

Gjelder leie og driftskostnader, inkl. demontering av brakkerigg på Oddernes.

Nye satser Søgne (underskudd kommunale barnehager)

Tiltaket ble i forrige økonomiplan kun lagt inn i 2021, men får permanent effekt.

Redusert pensjon private barnehager

Tilleggsinnstilling 2022-2025, I vedtatt statsbudsjett ble pensjonspåslaget endret fra foreslåtte 11 prosent til 10 prosent. Det er vedtatt en overgangsordning der de uavhengige barnehagene får 12 prosent i 2022, 11 prosent i 2023 og 10 prosent i fra 2024.

Reversering trekk kapitaltilskudd private barnehager (statsbudsjett)

I revidert nasjonalbudsjett ble det bestemt at kapitaltilskuddet for 2021 skulle videreføres på 2020 nivå. Hele trekket pga. lavere kapital tilskuddssatser for 2021 er dermed reversert.

Spesialpedagoger overført til barn og familietjenesten

Spesialpedagogene i Songdalen er flyttet fra å være ansatt i barnehagene til å være ansatt i Pedagogisk støtteenhet barnehage. Dette for å få det likt i hele kommunen. Midlene flyttes derfor til barn og familietjenesten.

Statsbudsjett 2022: Pensjon i private barnehager

Statsbudsjett 2022 ved Solbergregjeringen har foreslått å redusere pensjonspåslaget til private barnehager fra 13 til 11 prosent. Det er foreslått en overgangsordning for enkeltstående barnehager som foreslås å få 13 prosent i 2022 og 12 prosent i 2023. Fra 2024 foreslås alle private ordinære barnehager å få 11 prosent i pensjonspåslag.

Statsbudsjett 2022: Økt grunnbemanning barnehage (merkelapp)

I forslag til statsbudsjett 2022 er det lagt inn 100 mill. kr i frie inntekter for å bidra til målet om 50 prosent barnehagelærere i 2025. Kristiansand kommunes andel av midlene legges inn fra 2025.

Tilskudd private barnehager

Effekt av kommunale barnehagers overskudd i 2020 på satsene til private barnehager i 2022.

Økning telletidspunkt barnehager

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Gjelder vedtak om å innføre et ekstra telletidspunkt 1. februar. Telletidspunktene er fra 2022 endret til: 15.12 (lovpålagt), 01.02, 01.04 og 15.09. Det nye telletidspunktet 01.02 er innført for å økte fleksibiliteten i opptaket ytterligere.

Økt pedagoger 50% andel i barnehager opptrapping

Tilleggsinnstilling 2022-2025, I statsbudsjettet ble det bevilget 100 mill. kr på landsbasis til opptrapping til den nasjonale ambisjon om en pedagognorm på 50 prosent fra 2025. Det forventes en opptrapping i midler til formålet de neste årene.

4.13 Barne- og familietjenester

4.13.1 Kort om kommunalsjefområdet

Barne- og familietjenester består av barneverntjenester, helsetjenester barn og familie, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) og enhet for fag og støtte. Tjenestene er lokalisert i fem "Familiens Hus" med ansvar for hvert sitt geografiske område. Barnevernet for Kristiansandsregionen har i tillegg fire avdelinger som er lokalisert i Gyldengården. Gjennom interkommunalt samarbeid utøver barnevernet også tjenester for Lillesand og Birkenes. Kristiansand barnevern har akuttberedskap for også Midt-Agder barnevern, Barnevern Sør, Lister barnevern, Grimstad barnevern og Setesdal barnevern. I tillegg driftes nasjonal Alarmtelefon for barn og unge.

I enheten helsetjenester barn og familie inngår svangerskapsomsorg, helsestasjon, skolehelse, familieveiledning og barnefysio- og ergoterapi. PPT samarbeider med barnehager og skoler for å øke kvaliteten i læringsmiljøene og sikrer vurdering av enkeltbarns utbytte av opplæring. Fag og støtte enheten består av forebyggende avdeling, spesialpedagogisk støtte i barnehagene og mobilt team i skolene.

4.13.2 Hovedutfordringer

Hovedutfordringen for barne- og familietjenestene er å bidra til riktig hjelp tidligst mulig i livsløpet og tidlig identifisere barn i risiko for en uønsket utvikling.

Det er etablert fem "Familiens hus" i bydelene med sikte på å forsterke tverrfaglig samhandling. Innbyggere skal motta koordinerte og treffsikre tjenester ved at Familiens hus har samlet kommunens ulike fagmiljøer bak felles inngangsdør.

Det er ønskelig at barnehager og skoler har faste samarbeidspartnere for å gi riktig støtte og stimulering til barn i opplæringen. Både PPT og enhet for Fag og støtte skal sammen med barnehager og skoler bidra til å sikre inkluderende opplæringsmiljøer der barnet deltar ut fra sine forutsetninger. For ofte rapporterer brukere av ulike tjenester at det kan gis ulike anbefalinger fra tjenestene eller at tiltak som allerede er forsøkt kan foreslås på nytt fra andre tjenester. En viktig hensikt med "Familiens hus" er at hver tjeneste er kjent med hvilke tilbud andre tjenester kan gi og at innbyggere møter et koordinert og profesjonelt hjelpetilbud, når de møter utfordringer der de trenger støtte eller profesjonell bistand.

Nasjonalt definerte normtall som for helsesykepleiere og leger i skolehelsetjenesten møter Kristiansand fortsatt ikke fullt ut. Detaljerte nasjonale faglige retningslinjer for helsestasjon og skolehelsetjeneste samt svangerskaps- og barselomsorg, bidrar til klare beskrivelser av hvilke kvaliteter tjenesten skal levere. Detaljeringsgraden gjør det lokale handlingsrom til å utforme tjenestene mindre.

Styringsmidler fra Helsedirektoratet er viktig for å sikre kapasitet på helsesykepleiere i barneskole, jordmødre og fysioterapeuter. Det er en stor utfordring at midlene tildeles etter søknad og for kun ett år av gangen. Dette er særlig kritisk fordi påkrevde jordmorstillinger som finansieres av styringsmidler ikke kan tilsettes fast, fordi kommunen er avhengig av årlige og uforutsigbare tilskudd fra staten. Styringsmidler som faller bort og ikke finansieres opp fra kommunen vil medføre reduksjon i kapasiteten for en viktig kompetanse i det forebyggende helsearbeidet.

Oppvekstreformen pålegger kommunen å sikre kraftfulle forebyggende tiltak som reduserer behovet for oppfølging fra barnevernet. Barn og familie arbeider for å identifisere riktige innsatser for hver

Oppvekst

enkelt familie gjennom å dreie tiltak fra kostbare kjøpetiltak til mer hensiktsmessige tiltak i egen regi - mest mulig i samarbeid med barnets familie. Barnevernet søker å styrke samarbeidet i den enkelte familie gjennom tiltaksavdelingen og økt bruk av familieråd/nettverksjobbing både i forkant og gjennom alle fasene i en barnevernssak. Økte egenandeler ved bruk av statlige barneverntiltak blir ikke kompensert fullt ut og er en vesentlig faktor for utgiftsveksten tjenesten har hatt de senere år. Samtidig er presset på tjenestene høyt med mange meldinger og undersøkelsessaker. Dette gjelder særlig barnevernets områdeavdelinger.

4.13.3 Hovedprioriteringer

Oppvekstreformen innføres i 2022 og innebærer at flere statlige oppgaver og finansieringsansvar særlig innen barnevern overføres til kommunen. Det vil stille særlige store krav til at kommunen lykkes i det forebyggende arbeidet

Hovedprioriteringen neste år vil ellers være å sikre sammenheng mellom tjenestene i Barn og familie, gjøre synlig hvilke tilbud kommunen gir til ulike grupper innbyggere og sikre profesjonelle voksne som er nysgjerrige på og lyttende til barnets fortelling.

Barn og familie vil på ulike måter arbeide for et opplærings og fritidstilbud som fremmer barn og unges psykiske helse, styrke tilbudet om foreldreveiledning, familieråd og sikre god oppfølging gjennom de forebyggende helsetjenestene.

Barneverntjenesten prioriterer å dreie tiltakene til mer lokalt baserte tiltak. Dette er spesielt aktuelt for ungdom på institusjon eller unge som har vanskelige omsorgsbetingelser i sin biologiske familie. Reduserte utgifter til plasseringer i fosterhjem og institusjon omprioriteres til økte stillingsressurser i områdebarnevernet. Gjennom etablering av god internkontroll og nye rutiner, sikrer tilbakemeldinger etter tilsyn fra Statsforvalteren at kommunen har faglig forsvarlige og tjenester av god kvalitet.

Innføring av BTI er sentralt for å sikre bedre tverrfaglig samhandling, overfor barn med behov for koordinerte tiltak.

4.13.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Barne- og familietjenester	362 764	377 921	435 506	436 682	437 858	440 210
Sum	362 764	377 921	435 506	436 682	437 858	440 210

Kommunalsjefområdets driftsbudsjett er økt fra 2021 til 2022 med 49,5 mill. kr. Lønns og prisvekst er kompensert med 9,5 mill. kr, slik at budsjettet er 58,9 mill. kr høyere enn i 2021. Hovedårsakene til økningen er ansvars overtaking i forbindelse med oppvekstreformen 29,1 mill. kr, innlemming av øremerkede stillinger til barnevernet på 14,5 mill. kr og overføring av andre stillinger til kommunalsjefområdet 4 mill. kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	377 921	377 921	377 921	377 921
Sum Lønns- og prisjustering	9 511	9 511	9 511	9 511
Tidligere vedtatte tiltak				
Vest/Administrasjon	0	0	0	0
Andre tiltak	-23	-23	-23	-23

Oppvekst

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-23	-23	-23	-23
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-154	-154	-154	-154
Vedtatte endringer	9 334	9 335	9 335	9 335
Vedtatt ramme	387 256	387 256	387 256	387 256
Sum Innsparingstiltak	-205	-205	-205	-205
Nye tiltak				
Forebyggende familie og nettverksråd - koronapakke videreføres	500	500	500	500
Nye mønstre trygg oppvekst	800	800	800	800
Nye mønstre trygg oppvekst - overføres til NAV	-800	-800	-800	-800
Oppvekstreform avvikling øremerket tilskudd	14 522	14 522	14 522	14 522
Reduserte kostnader bosetting av flykninger	-500	-500	-500	-500
Renhold familiens hus på Lund	205	205	205	205
Spesialpedagoger overført fra barnehage	3 446	3 446	3 446	3 446
Statsbudsjett 2022 kompensasjon for oppvekstreform note ny regjering	-578	-578	-578	-578
Statsbudsjett 2022: Kompensasjon for ansvarsovertaking oppvekstreform	29 114	29 114	29 114	29 114
Statsbudsjett 2022: Kompetansekrav i barnevernet	1 176	2 352	3 528	5 880
Andre tiltak	-26	-26	-26	-26
Sum Nye tiltak	47 859	49 035	50 211	52 563
Nye tiltak og realendringer	47 654	48 830	50 006	52 358
Sum Rammefordeling	596	596	596	596
Interne rammeendringer	596	596	596	596
Ramme 2022-2025	435 506	436 682	437 858	440 210

Nye tiltak

Forebyggende familie og nettverksråd - koronapakke videreføres

Videreføring av tiltak vedtatt i forbindelse med 1. tertialrapport. Utvidelse av familieråd fra barnevern til andre arenaer.

Nye mønstre trygg oppvekst

Tiltaket ble i tillegginnstillingen flyttet over til helse og mestring, NAV.

Nye mønstre trygg oppvekst - overføres til NAV

Tiltaket ble overført til Helse og mestring, NAV.

Oppvekstreform avvikling øremerket tilskudd

I forbindelse med oppvekstreformen blir øremerkede stillinger innen barnevernet innlemmet i rammetilskuddet. For Kristiansand gjelder dette 15,2 stillinger og for Lillesand/Birkenes gjelder det 2,5 stillinger.

Reduserte kostnader bosetting av flykninger

På grunn av færre bosetninger og derav lavere integreringstilskudd er det anslått at budsjetttrammen til barn- og familie reduseres med 500 000 kr.

Renhold familiens hus på Lund

Oppjustering av rammen for renhold ved familiens hus Lund.

Spesialpedagoger overført fra barnehage

Overføring av 4,5 årsverk fra barnehage til pedagogisk støtteenhet for barnehage.

Statsbudsjett 2022 kompensasjon for oppvekstreform note ny regjering

Etter at forslaget til statsbudsjett ble lagt frem ble det funnet en feil i beregningen av kompensasjonen for ansvarsovertaking oppvekstreform og Kristiansand vil få 0,6 mill. kr lavere kompensasjon i 2022 enn først beregnet .

Statsbudsjett 2022: Kompensasjon for ansvarsovertaking oppvekstreform

I forbindelse med oppvekstreformen/barnevernsreformen som trer i kraft 1. januar 2022 får kommunen et økt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem, samt høyere egenandeler for statlige barnevernstiltak. Kommunen får også et økt faglig ansvar, blant annet gjennom et helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning av fosterhjem. I statsbudsjettet styrkes dermed rammen totalt med 1,3 mrd. kr, der Kristiansand sin andel utgjør 29,1 mill. kr.

Statsbudsjett 2022: Kompetansekrav i barnevernet

Stortinget har vedtatt nye krav om relevant utdanning for ansatte i barnevernet. Kravene trer i kraft i 2022, med en implementeringsperiode på ti år.

4.14 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringsprosjekter							
Investeringer							
EIE- Benestad tomt oppvekst	9 000	9 000	0	0	0	9 000	0
EIE- Fergefjellet barnehage	50 084	22 198	27 886	0	0	50 084	0
EIE- Finsland skole opprusting	1 000	1 000	0	0	0	1 000	0
EIE- Havlimyra barnehage	32 656	27 487	0	0	0	27 487	0
EIE- Odderøya barnehage	6 552	6 552	0	0	0	6 552	0
EIE- Skolestruktur Hånesområdet	200 000	0	20 000	80 000	100 000	200 000	0
EIE- Strømme senter	3 370	3 370	0	0	0	3 370	0
EIE- Tangvall skole	414 838	139 865	15 707	0	0	155 572	0
EIE- Tangvall skole - byggetrinn 2	58 767	0	0	0	2 000	2 000	0
EIE- Tordenskjoldsgate skole - planlegging av utvidelse	2 000	0	0	0	2 000	2 000	0
EIE- Tordenskjoldsgate skole strakstiltak	9 764	9 764	0	0	0	9 764	0
EIE- Utvidelse av Vågsbygd skole	201 534	56 587	98 567	43 379	0	198 533	0
EIE- Voie skole utvidelse - avsetning	10 000	0	0	2 000	8 000	10 000	0
EIE- Wilds Minne Skole og flerbrukshall	446 642	107 267	244 122	88 700	0	440 089	0
EIE- Øvre Slettheia barnehage/strukturendringer	63 748	34 300	13 943	0	0	48 243	0
IKT til undervisning/digitalisering		15 350	15 350	15 350	15 350	61 400	0
Inventar til skolene	5 000	5 000	0	0	0	5 000	0
Reserve - strakstiltak i skolen		1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	0
Utendørsarbeid ved skolene		1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	0
Sum Investeringer	1 514 955	439 740	437 575	231 49	129 350	1 238 094	0

IKT til undervisning/digitalisering

Det ligger til sammen 15,35 mill. kr årlig til IKT i oppvekst for å realisere kontinuerlig 1:1 dekning av IKT-utstyr i skole. Noe av midlene brukes også på barnehage. Nivået er nødvendig for å ivareta målsettingen i henhold til IKT-planene.

Inventar til skolene

Det er bevilget 5 mill. kr til inventar til skolene i 2022.

Oppvekst

Reserve - strakstiltak i skolen

Årlig bevilgning på 1 mill. kr til å tilrettelegge skoler, og til en viss grad barnehager, for elever med ulike funksjonshemninger. Gjelder særlig hørsels- og bevegelseshemmede. Rammen er ikke tilstrekkelig i forhold til behovet. Det må også brukes midler fra ordinær drift.

Utendørsarbeid ved skolene

Årlig bevilgning på 1 mill. kr årlig til opprusting av skolenes , og i noen grad barnehagenes, utearealer. Midlene brukes i stor grad som egenandel i forbindelse med spillemiddelanlegg. Slik realiseres anlegg for nærmere 2 mill. kr årlig. Det er fortsatt behov knyttet til uteområdene ved barnehagene og skolene som ikke lar seg løse innenfor den årlige rammen.

EIE- Benestad tomt oppvekst

Kristiansand kommune v/ Eiendom har fremforhandlet en avtale mellom Kristiansand kommune og utbygger av boligområde på Benestad. Avtalen sikrer kommunen bl.a. arealer til oppvekstsenter. Det er en kontraktsforpliktelse til utbetaling som forventes å inntre i 2022.

EIE- Fergefjellet barnehage

Fergefjellet barnehage har omfattende rehabiliteringsbehov, i tillegg til at barnehagen er lite funksjonell for barnehagedrift. Miljørettet helsevern har laget en tilsynsrapport der det er gitt omfattende pålegg om utbedring. Som følge av dette ble det i 1. tertialrapport 2021 lagt inn midler til å flytte barnehagen midlertidig i tilknytning til Oddernes barnehage. Det er gjennomført egen utredning av to alternativer for oppgradering. Kommunaldirektøren foreslår det mest omfattende alternativet som vil innebære funksjonell ombygging og full innvendig oppgradering, nytt ventilasjonsanlegg, utskifting av vinduer, rehabilitering av fasader og tiltak på uteområdet. Oppgraderingen gjennomføres i 2022/23 slik at barnehagen kan flytte tilbake til barnehageåret 2023/24.

Som følge av at Kløvergården barnehage innlemmes i Fergefjellet og Odderøya utvides prosjektet med en avsetning på 4,5 mill. kr som beskrevet her:

Det er planlagt å rehabilitere hele bygget der Fergefjellet holder til. Det er imidlertid arealer i bygget som ikke har vært forutsatt å ta i bruk til barnehage, ut fra at kapasiteten begrenses av størrelsen på uteområdet. Det er derfor gjort nye vurderinger av hvorvidt det er mulig å få tilgang på større utearealer slik at det totale potensialet på Fergefjellet kan benyttes og antall plasser kan økes. Foreløpige vurderinger viser at det er mulig å lage adkomst slik at et svært godt egnet areal i Baneheia, i nær tilknytning til barnehagen, kan tas i bruk. Det forutsettes at det gjennomføres relativt omfattende sikringstiltak og noe tilrettelegging ellers.

EIE- Finsland skole opprusting

Det er bevilget 1 mill. kr til opprusting av Finsland skole i 2022.

EIE- Havlimyra barnehage

Justneshalvøya og Justvikområdet har hatt dårlig barnehagedekning. Derfor ble det til barnehagestart i 2017 etablert 46 midlertidige barnehageplasser i modulbygg ved Havlimyra barnehage som etterhvert må erstattes med permanent bygg.

Prognosene har tidligere vist at barnehagebehovet som følge av utbyggingen på Justneshalvøya ville fortsette å øke. Derfor ble det ved forrige rullering av økonomiplanen vedtatt:

- Havlimyra barnehage utvides med ca. 50 plasser, som i praksis er erstatning for de midlertidige plassene.
- Det etableres i tillegg ca. 50 plasser på Justvik sentrum, forutsatt at reguleringsplan gir rom for det. Plassene etableres i privat regi etter anbudskonkurranse.

Oppvekst

Som følge av lavere barnetall i kommunen som helhet og at kapasiteten på Lund blir svært god når Bjørndalen barnehage er etablert (2023), foreslås det å ta ut barnehagen på Justvik sentrum, for ikke å bidra til overetablering. Dette innebærer at arealene på Justvik Torv som var tiltenkt barnehage kan fristilles til andre formål, som idrett, lek/aktivitet og parkering.

Permanent erstatning av de 50 plassene på Havlimyra barnehage gjennomføres som forutsatt i 2022/23.

EIE- Odderøya barnehage

På Odderøya barnehage er det utredet 2 alternativer for utredning. Det laveste alternativet med en kostnadsramme på 4,3 mill. kr ble tidligere vedtatt. Tiltaket vil imidlertid ikke gi økt kapasitet. Det mer omfattende tiltaket, kostnadsberegnet til 6,5 mill. kr, vil gi økt kapasitet og plass til flere barn. På bakgrunn av at Kløvergården barnehage legges ned og innlemmes i Fergefjellet og Odderøya barnehager, vedtas det utvidede alternativet. Det er lagt inn 6,5 mill. kr til oppstart og ferdigstilling i 2022.

EIE- Skolestruktur Hånesområdet

I økonomiplan 2021-24 ble det avsatt 100 mill. kr i perioden til tiltak i Hånesområdet som følge av kapasitetsbehov og at deler av Vigvoll skole brant. Egen utredning av skolestruktur pågår som skal avklare hvilke tiltak som skal gjøres. Lokalisering av Bydelshus ses i sammenheng med strukturutredningen og bevilgningen er skjøvet slik at bydelshuset kan realiseres samtidig med skole. I økonomiplan 2022-25 legges ytterligere 100 mill. kr inn i 2025, slik at samlet avsetning er på 200 mill. kr til skole og 20 mill. kr til bydelshuset. Dette muliggjør en oppstart av bygging i 2023 eller 2024.

EIE- Strømme senter

Familiens hus Øst er etablert i Strømme senter. Det er flere forhold ved bygningsmassen som ikke oppfyller arbeidsmiljøkrav eller krav til funksjonalitet for virksomheten. Det gjelder blant annet ventilasjon, lydskjerming og etterslep på innvendig vedlikehold. På bakgrunn av behovsutredning ble det ved forrige rullering av økonomiplanen vedtatt å legge inn 3,37 mill. kr til nødvendige tiltak i 2022.

EIE- Tangvall skole

Tangvall skole, 8.-10. trinn, har i mange år hatt slitne lokaliteter nær sentrum av Tangvall. Ny skole er under bygging sammen med kulturskole og ny videregående skole for Kristiansandsregionen. Ungdomsskolen er planlagt for å kunne utvides med et andre byggetrinn. Første byggetrinn er dimensjonert for inntil 300 elever med mulighet for senere utvidelse til 540 elever (6 klasser per trinn).

Kommunen og fylkeskommunen planlegger og realiserer sine skoler gjennom et partnerskap med felles styringsgruppe. Administrasjonene har laget felles politiske saksfremlegg og beslutningsgrunnlag for hhv. kommunestyret og fylkestinget underveis i prosessen. I tilknytning til skolene bygges det ny idrettshall med flerbrukshall og turnhall, ny friidrettsstadion, nye klubblokaler for idrettsklubber og rehabilitering av kunstdekker på fotballbaner. Det ble inngått kontrakt for skoleanlegget for gjennomføringsfasen i september 2020. Friidrettsstadion ble ferdigstilt i 2021. Ungdomsskolen og idrettsbygg er planlagt ferdigstilt desember 2022. Videregående skole skal stå ferdig til skolestart 2023.

EIE- Tangvall skole - byggetrinn 2

Det vises til kommentarer under kapitlet "Hovedprioriteringer" og overskriften "Skolebehov", Tangvall skole byggetrinn 2. Det foreslås å gjennomføre en utredning og prosess med tanke på å utvide Tangvall skole til å ta imot alle elevene på ungdomstrinnet i Søgne og legge ned Tinttjønn skole. Endelig beslutning fattes på bakgrunn av egen sak og nødvendige prosesser som en skolenedleggelse krever. Det er gjort en mindre avsetning på 2 mill. kr i 2025 til oppstart av prosjektet.

EIE- Tordenskjoldsgate skole - planlegging av utvidelse

Det vises også til beskrivelse under prosjektet "Todda strakstiltak".

Mulighetsstudiet som er gjennomført har utredet utvidelsesmuligheter og peker på tre alternative måter å utvide skolen på innenfor arealene som i Kvadraturplanen er avsatt til tjenesteyting. Kostnadsrammen ligger mellom 91 mill. kr og 105 mill. kr (i tillegg til akutt tiltakene som er beskrevet i annet prosjekt). Det er også utredet et alternativ om å rive hele skolen og bygge ny, kostnadsberegnet til 126 mill. kr. Alternativet anses imidlertid ikke realistisk ut fra hovedbygningens bevaringsverdi.

Skolen er i dag full, i tillegg ventes elevtallet å øke framover. På grunn av gjeldstaket og det høye investeringsnivået ellers, er det ikke funnet rom for å realisere prosjektet så tidlig som det burde. Det er derfor først i 2025 avsatt 2 mill. kr til planlegging av utvidelsen. I tillegg er det avsatt midler i annet prosjekt til oppkjøp av boliger med tanke på en utvidelse.

EIE- Tordenskjoldsgate skole strakstiltak

Tordenskjoldsgate skole har flere utfordringer. Skolen har vesentlige bygningsmessige mangler, det er utfordringer knyttet til støy/støv og skolen har kapasitetsutfordringer. Rapport fra Miljørettet helsevern gir flere pålegg om utbedring. Det er gjennomført eget mulighetsstudie med tanke på problematikken. Mulighetsstudiet konkluderer med behov for en flere omfattende strakstiltak. Det er derfor avsatt 9,7 mill. kr i 2022.

EIE- Utvidelse av Vågsbygd skole

I dette prosjektet er det tatt høyde for å utvide Vågsbygd skole og legge ned Åsane skole i samsvar med skolestrukturutredningens alternativ OB.

Oppstart av prosjektering i 2021, med ferdigstilling til skolestart i 2024. I forbindelse med utarbeidelse av rom- og funksjonsprogram og kvalitetssikring av behovsutredningen, er prosjektkostnadene økt betydelig, noe det også ble redegjort for i 1. tertialrapport og som er innarbeidet i den nye kostnadsrammen for prosjektet. Kostnadsøkningen skyldes blant annet økt areal til kroppsøving, prisstigning og enkelte andre elementer som ikke var medtatt i opprinnelig kalkyle.

EIE- Voie skole utvidelse - avsetning

Voie skole, som del av Voiebyen skoleenhet, ble nedlagt i 2021 ved at brakker ble etablert ved Torkelsmyra slik at alle elevene på 1-7 nå er samlet.

Det er gjort en avsetning på til sammen 10 mill. kr i 2024 og 2025 for oppstart av permanent utvidelse av Voiebyen (Torkelsmyra) skole.

EIE- Wilds Minne Skole og flerbrukshall

Elevtallsutviklingen på Lund tilsier at det er behov for å utvide kapasiteten på barnetrinnet snarest. Wilds Minne skole er sprengt og elever i nærområdet avvises. Foreslått grep i kommuneplanen tilsier økt utbygging i sentrumsnære områder. Det er et vesentlig poeng å ha tilstrekkelig skolekapasitet for økt utbygging i sentrumsnære områder. Det legges til grunn en dimensjonering av den nye skolen på 500 elever. Kommunen har kjøpt Starthallen slik at denne tomten også kan inngå som del av disponibelt areal for skolen og for nærmiljøfunksjoner. Det skal bygges ny flerbrukshall i tilknytning til Wilds Minne skole, i tillegg tilrettelegges det for øvingslokaler for korps.

Prosjektet har høye ambisjoner når det gjelder klima, herunder alternativer for arealeffektivitet, limtre/KL-tre/lavkarbon betong/resirkulert stål/resirkulert isolasjon, passivbygg standard, fossilfri byggeplass, prioritere kortreiste produkter, behandling av overvann og klimavennlig drift av skolen.

Oppvekst

Det er inngått samspillskontrakt med Veidekke AS om bygging av skolen og skisseprosjekt er utarbeidet. Det er avsatt 446 mill. kr til prosjektet. Arbeidet er fortsatt i forprosjektfasen og det er meldt inn usikkerhet knyttet til prisforhold og grunnforhold. Foreløpige kalkyler indikerer en betydelig overskridelse. Skolen må i tillegg i sin helhet flytte ut og etableres i midlertidige lokaler i hele byggeperioden, noe som innebærer betydelige kostnader. Saken tas opp i formannskapet i begynnelsen av 2022 når prosjektet er bedre bearbeidet.

Bygging starter opp sommeren 2022,- og ferdigstilling av skolen er planlagt til skolestart 2024.

EIE- Øvre Slettheia barnehage/ strukturendringer

Barnehagen ved Øvre Slettheia Oppvekstsenter er revet, ref. kommunalutvalgets behandling av saken 02.04.2019. Eksisterende barnehagebygg var totalskadet av råte, og tilstandsvurderingen utført i slutten av 2018 viste at konstruksjonen hadde, i tillegg til fuktskadene, store bygningstekniske feil og mangler.

Ved tidligere rullering av økonomiplanen ble det vedtatt å gjenoppbygge barnehagen på eksisterende tomt og avslutte utredning om 1-10 skoler.

Det ble tatt utgangspunkt i samme fotavtrykk og prosjektering som eksisterende bygg, men med noen endringer. Tanken var også å forbinde barnehagen med skolen på en bedre måte enn tilfelle var før.

Underveis i planleggingen er det på bakgrunn av ønsker fra oppvekstsenteret gjort en vurdering av et nytt alternativ der barnehagen ble integrert i bygningskroppen til skolen for å få en mer funksjonell sammenheng i oppvekstsenteret. Den opprinnelige kalkylen for gjenoppbygging på eksisterende tomt ble også revidert. På grunn av fallende barnetall og ledig barnehagekapasitet i området ble det også gjort en ny vurdering av størrelsen på barnehagen.

Disse nye vurderingene viste at:

- En funksjonell sammenbygd barnehage med skolen vil bli vesentlig billigere enn å gjenoppbygge barnehagen på den gamle tomten
- Det er grunnlag for å nedjustere størrelsen på barnehagen fra 104 barn til 90 barn
- Generell betydelig kostnadsøkning i forhold til opprinnelige kalkyler som følge av:
  - Prisregulering som følge av forsinket utbygging
  - Generell prisstigning i markedet
  - Krav om bygging i massivere/KL-tre
  - Elementer som ikke var tatt tilstrekkelig høyde for (blant annet uteområdet)

På denne bakgrunn foreslås barnehagen bygd sammen med skolen og størrelsen nedjusteres til 90 barn. Investeringsrammen oppjusteres i samsvar med nye kalkyler fra 47 mill. kr til 63,7 mill. kr. Oppstart bygging i løpet av 2022, ferdigstilling i 2023.

4.15 Verbalvedtak

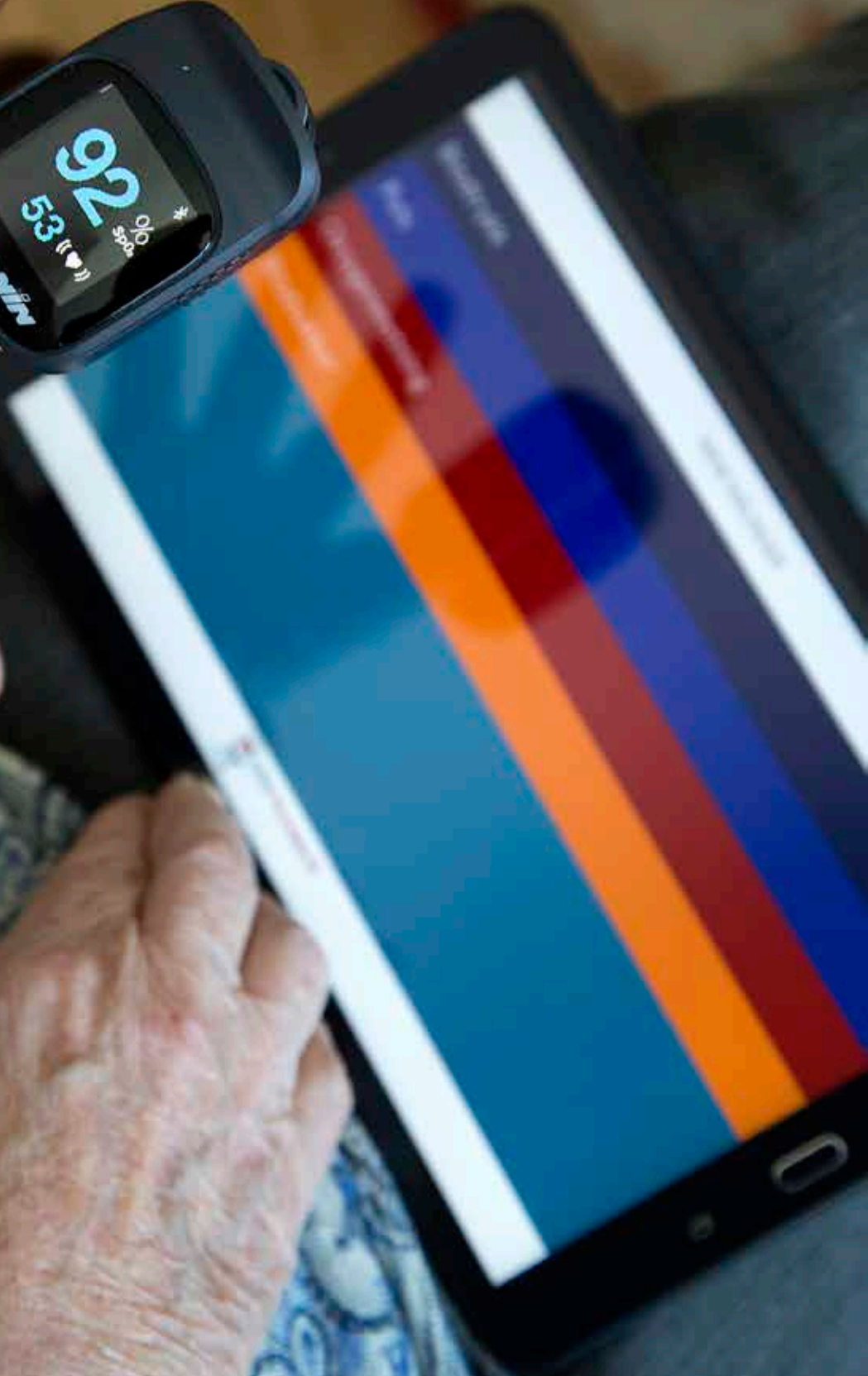
Verbalvedtak	Beskrivelse
9-22 Prøveprosjekt drift av videregående skoler	Bystyret ber administrasjonen vurdere å lage en sak hvor det søkes om å gjennomføre et prøveprosjekt om å drifte de videregående skolene i kommunen.
10-22 Digital løsning for kommunikasjon mellom hjem og skole/barnehage	Bystyret anser kommunikasjonen mellom skole, barnehage og hjem som særdeles viktig for barnas læring og trivsel. Bystyret ber derfor om at oppvekstsektoren snart setter i gang et arbeid for å utvikle en digital enhetlig, brukervennlig og standardisert løsning for hele kommunen, som kan brukes for kommunikasjon mellom hjemmene og skolene/barnehagene gjennom hele oppveksten, og som er lik for alle enhetene.
11-22 Mulighet for ungdomsskoleelever til å ta fag på videregående nivå, samt vurdering av elevpriser og pedagogpris	Bystyret ber kommunedirektøren vurdere samarbeid og ordninger som gir flere ungdomsskoleelever mulighet til å ta fag på videregående nivå. Det settes av midler til kompetanseheving av lærere og skoleledere, slik at de kan identifisere elevene og gi de et tilbud som er tilpasset deres behov. Det vurderes innført elevpriser for gode faglige prestasjoner i avgangsåret. Det vurderes også å innføre en årlig pedagogpris for god undervisning. Oppvekstutvalget utarbeider forslag til tildelingskriterier for elevprisene og pedagogpris.
12-22 Kommunens søker samarbeid med private og ideelle barnevernstiltak	Bystyret ber om at kommunen søker samarbeid med private og ideelle barnevernstiltak som gjennom faglige kvalifikasjoner garanterer barn og unge god omsorg og oppvekstvilkår, og som utrunder dem til å møte voksenlivet på en trygg og forutsigbar måte.
13-22 Vurdering om hvordan Kristiansand kan nå en 0-visjon om mobbing	Bystyret ber om å få en sak som viser hvordan Kristiansand kan nå en 0-visjon om mobbing. Herunder tiltaksplaner om mobbing i barnehager og skoler.
14-22 Opprettholdelse av Tinntjønn skole	Tinntjønn skole opprettholdes.
15-22 Vurdering av tilstanden til skolenes inventar	Bystyret ber om en sak hvor tilstanden til skolenes inventar vurderes. Det settes av 5 mill. som fordeles der hvor behovet er størst. Oppvekstutvalget behandler saken før sommeren 2022.
16-22 Vurdering av hvordan kommunen kan koble seg på fylkes satsing på kompetansesenter for samliv og samlivsbrudd	Det fremmes en sak innen mai 2022 som viser på hvilken måte kommunen skal koble seg på fylkets nye satsning på kompetansesenter for samliv og samlivsbrudd.

Omron
79
53
SpO2 %

5 Helse og mestring

5.1 Kort om området

Området helse og mestring består av 6 kommunalsjefområder: *forvaltning og koordinering, livsmestring, NAV, helsefremming og inkludering, hjemmetjenester og rehabilitering og omsorgssenter*. I tillegg er helse- og mestringsdirektørens stab. Området har et netto driftsbudsjett på 2 735 647 000 kr og totalt 2 897 årsverk, fordelt på 4 559 ansatte.

Området har ansvaret for å utvikle og levere tjenester til alle innbyggere innenfor helse- omsorgs og sosialfeltet. Dette omfatter tjenester til barn, unge og voksne innenfor store områder som hjemmetjenesten, heldøgns omsorgstjenester, tjenester innen rus- og psykisk helsefeltet, habilitering, bolig – og oppfølgingstjenester. Området har også ansvar for blant annet legetjenester, frisklivs- og mestringstilbud, tjenester på integreringsfeltet og sosiale tjenester i NAV.

5.2 Hovedutfordringer

Hovedutfordringene i perioden er relatert til følgende

Økt press på helse- og omsorgstjenestene

- Behov for stor volumøkning innenfor både hjemmetjenester og institusjonstjenester – på grunn av demografiske endringer
- Økende demografiskostnader kompenseres ikke fullt ut
- Endringer i sykdomsbildet i befolkningen – flere med komplekse behov
- Behandlingsløp flyttes ut av sykehusene
- Medisinske fremskritt og nye behandlingsmuligheter

Økt utenforskap

- Høy andel utenfor arbeid og utdanning
- Svært høy og voksende andel unge uføre og unge på sosialhjelp
- Bolig og tjenester til vanskeligstilte på boligmarkedet ikke tilpasset behov
- Personer med flyktningbakgrunn og med annen innvandrerbakgrunn som har arbeidsevne og kapasitet, blir ikke tilstrekkelig integrert i arbeid
- Høy andel barn i lavinntektsfamilier

Arbeidskrafts - og omstillingsutfordringer

- Utfordrende å rekruttere kompetent personell
- Manglende heltidskultur
- Marginalt handlingsrom til omstillingsarbeid
- Økte forventninger til helse- og omsorgstjenestene
- Implementering av teknologi basert på behovet for bærekraftige tjenester

Pandemisituasjonen

- Eftervirkninger av koronapandemien vil forsterke flere av utfordringene og det vil gi behov for å øke innsatsen på flere tjenesteområder
- En del av ledelse og nøkkelpersonell vil være bundet opp til beredskapsarbeid så lenge pandemisituasjonen krever det

Økt press på helse- og omsorgstjenestene

Demografikostnadene vil være raskt voksende og vil utgjøre en permanent utfordring fremover. Merutgiftene som følge av befolkningsendringer og allerede påløpt aktivitetsvekst i tilknytning til dette, er det som vil utfordre driftssituasjonen mest i perioden.

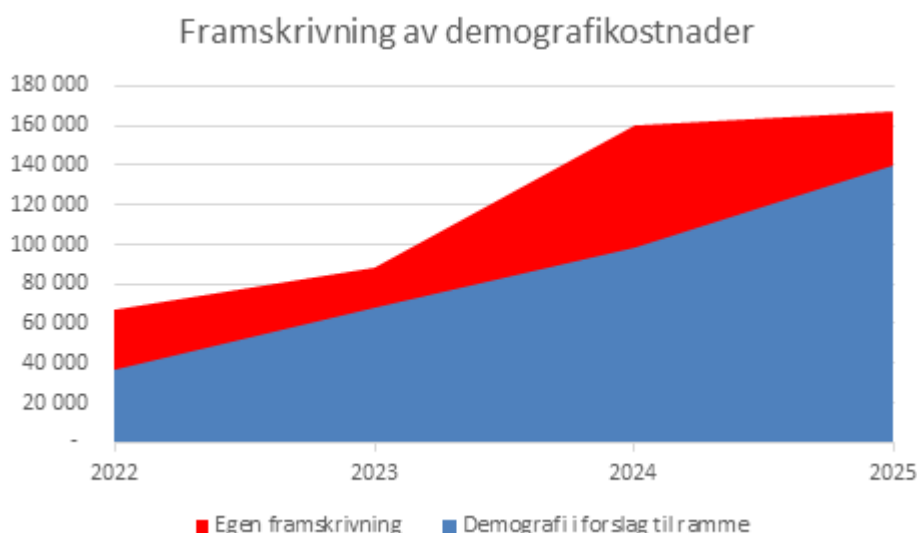
Kristiansand kommunes viktigste fortrinn innenfor helse- og omsorgsfeltet er knyttet til god utnyttelse av tiltakskjeden, en riktig dimensjonert og differensiert omsorgstjeneste og strategisk utvikling av hjemmebaserte tjenester over lang tid. Dette er forutsetningene for den kostnadseffektive driften av omsorgstjenesten som kommunen er kjennetegnet ved. Det er derfor avgjørende at Kristiansand har tilstrekkelig differensiering og kapasitet på sine basistjenester fremover- tilpasset demografiutviklingen og behovet for volumøkning. I det stramme budsjettopplegget for perioden, er det dette forholdet det er knyttet mest bekymring til når det gjelder å opprettholde profilen som hjemmetjenestekommune.

Demografi – framskrivning av kostnadsbehov

KOSTRA-tall for 2020 viser at Kristiansand kommune fortsatt har en kostnadseffektiv drift innen pleie og omsorg hvor utgiftene er på 93 % av gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Demografimodellen til KS anslår en årlig gjennomsnittlig vekst på 60 mill. kr som følge av befolkningsendringer for årene 2022–2025. I modellen til KS benyttes landsgjennomsnittets utgifter per innbygger, som var 16 % høyere enn utgiftene for Kristiansand i 2020.

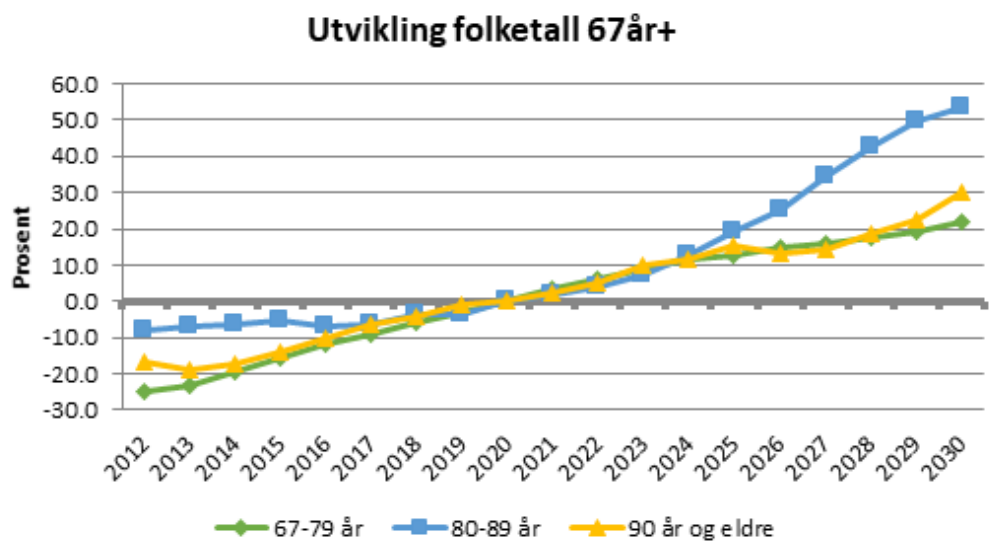
Med utgangspunkt i eksisterende driftseffektivitet og det kostnadsnivået en har i Kristiansand, har kommunen gjort framskrivninger som estimerer en årlig gjennomsnittlig vekst i behovet knyttet til økte demografikostnader på 42 mill. kr. I framskrivningene ligger en forutsetning om at en klarer å opprettholde effektiviteten som ligger i rett volum og dimensjonering av ulike typer heldøgns omsorgstilbud og hjemmetjenester. Tabellen under viser framskrivningen opp mot den økningen som ligger i vedtatt budsjett for 2022-2025. I 2025 er det en differanse på 12,9 mill. kr mellom framskrevet behov knyttet til demografikostnader og det som er vedtatt kompensert i rammene til helse og mestring i perioden. Dette illustrerer risikoen i vedtatt budsjett.

Figur 20: Framskrivning av demografikostnader

I 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Kommunens egen framskrivning	67 200	88 200	160 100	166 800
Demografi i rammen	44 200	78 100	111 400	153 900
Demografibehov utenfor rammen	23 000	10 100	48 700	12 900

Figur 21: Utvikling folketall 67år+

Området har over tid ikke blitt fullt kompensert for økte demografikostnader. Dette er i realiteten en effektivisering i form av en skjult innsparing for området. For 2021 er det beregnet til at dette beløper seg til i underkant av 50 mill. kr. I beregningen inngår vurdering av ISF-satsene på institusjonstjenester. Se nærmere omtale under omsorgssentre.

Videreutvikling av hjemmetjenestekommunen - bærekraftig og effektiv drift

Over flere år er det gjennomført en langsiktig, strategisk satsing på hjemmebaserte tjenester. Målet er å legge til rette for at befolkningen kan bo trygt og godt hjemme så lenge som mulig, slik at man utsetter behov for omfattende omsorgstjenester. Denne utviklingen har vært avhengig av en tjenesteprofil hvor kommunen har satset på styrking av hjemmetjenester, dagtilbud til ulike målgrupper, samling og forsterking av korttidsplasser og rehabiliteringsplasser og ambulante tjenester i bofellesskap. Disse grepene bidrar til å utsette brukernes behov for heldøgns omsorgsplasser (omsorgsboliger og sykehjem), og kan gjøre behovsutviklingen for utbygging av nye heldøgns omsorgsplasser mindre bratt. Det er imidlertid ser, som følge av smittesituasjonen og nedstengning/nedskalering av flere sentrale tjenester under pandemien, er at presset allerede har økt og en forholdsvis liten overkapasitet er innhentet. En har erfart hvor raskt dette skaper press på hjemmetjenestene og økt etterspørsel etter langtidsplass i heldøgns omsorgstilbud. Dette har bekreftet hvor kritisk det er at kommunen sørger for tilstrekkelige og riktig differensierte omsorgstilbud og hjemmebaserte tjenester.

Behovet for volumøkning i heldøgns omsorgstilbud i perioden

Kommunen vil på grunn av befolkningsøkning i de eldste aldersgruppene ha en stor utfordring med å etablere tilstrekkelig antall heldøgns omsorgsplasser i kommende år. Hvis den reelle utviklingen av behov svarer til framskrivningene, tilsvarer det en økning på inntil 100 plasser hvert annet år i perioden

2026-2040. Behovsutviklingen følges nøye i perioden og oppdaterte beregninger gjøres ved hver rullering av økonomiplan.

I det økonomiske opplegget som er vedtatt med hensyn til investering og drift – ligger det en risiko i perioden som innebærer at kommunen går med en underdekning på heldøgns omsorgsplasser, i forhold til framskrivningen og underkapasiteten som er oppstått i etterkant av pandemien. Underkapasiteten tilsvarer om lag 68 plasser i 2024. Risikoen betyr at kommunen må være forberedt på å sette inn kompensierende tiltak for å sikre forsvarlige helsetjenester i tråd med lovkrav. Det kan innebære å levere tjenester på andre måter, kompensere ved hjelp av hjemmebaserte tjenester på døgnbasis eller kjøp av plasser fra andre kommuner.

I det økonomiske opplegget er det ikke funnet rom for å starte opp økning av institusjonsplasser før 2023. Helse og mestring må derfor vurdere behovet og mulighetene for omprioriteringer innenfor eksisterende rammer med tanke på å starte volumøkningen allerede fra 2022. De må søkes løst gjennom allokering av ressurser, noe som kan innebære å redusere tjenestenivået på andre områder. En må vurdere bruk av disposisjonsfond, avhengig av årsresultat. Vurderingen må også henge sammen med hvorvidt området klarer å finne kostnadsdekning for andre utgifter området vil få i perioden, som det ikke er budsjettmessig inndekning for i opplegget. Direktør for helse og mestring må komme tilbake til dette i sak til Helseutvalget i forbindelse med oppfølging av vedtatt budsjett, på nyåret 2022.

Når det gjelder planlegging og differensiering av nye heldøgns omsorgsplasser blir det viktig å hente erfaring fra den faglige utviklingen og driften ved Strømmehaven og Kleplandstunet. Dette er omsorgsboliger i bokollektiv med heldøgnsbemanning, men med ulik utforming og tilliggende tilbud. I vedtatt budsjett for neste periode er det avsatt midler til etablering av nye omsorgssentre i 2026 og 2028.

Behovet for harmonisering og driftstilpasninger i perioden

Det vil være sentralt at kommunen i de kommende år justerer organisasjonen slik at ressursbruken tilpasses den økonomiske rammen. Det må foretas prioriteringer slik at ressurser vris mot de største utfordringsområdene. Innbyggerne i Kristiansand kommune skal ha likeverdige tjenester uavhengig av hvor de bor. Tjenestene må i perioden ha stort fokus på å gjennomføre driftstilpasninger og sørge for nødvendig harmonisering. Dette vil i størst grad få konsekvenser innenfor hjemmetjenesten og omsorgssentre.

Endringer i sykdomsbildet

Den mest dramatiske endringen i sykdomsbildet fremover er knyttet til demografiutviklingen og det raskt økende antallet eldre med demenslidelser. Forekomsten av demenslidelser i befolkningen vil øke kraftig frem mot 2040. Dette øker behovet for kompetanse, spesiell tilrettelegging og forsterkning i tjenestene. Det vil også kreve planlegging og tilrettelegging i samfunnet generelt, med tanke på at langt flere personer med kognitiv svikt skal kunne bo og være trygge i sine nærmiljø. Dette vil kreve stor grad av samhandling og samordning på tvers av områder.

Livsstilssykdommer har økt i omfang, noe som gjør at helsefremmende og forebyggende tiltak blir sentralt å utvikle fremover. Hjerte- karsykdommer, hjerneslag, type 2-diabetes, KOLS og overvekt er blant de sentrale sykdommene som er viktig å forebygge. Det er utfordrende å finne økonomisk handlerom til dette. Kommunens hovedoppdrag slik det følger av samhandlingsreformen, er å øke innsatsen i folkehelsearbeidet og sikre mer helsefremming og forebygging. Dette oppdraget er i liten grad sikret gjennom økonomiske insitamenter. Det er avhengig av kontinuerlig prioritering i den enkelte kommune. Når kommunene trekkes i retning av behandlingstunge oppgaver, viser erfaring og forskning at dette kan ta oppmerksomhet og vri ressurser bort fra helsefremmende tiltak og tidlig innsats. Endringer som kan gi slike utilsiktede konsekvenser må motvirkes. Felles kunnskapsgrunnlag og

omforent forståelse av utfordringsbildet mellom helseforetak og kommuner kan bidra til dette. Ulike endringsfaktorer som påvirker forvaltningsnivåene, må sees i sammenheng med tanke på å utforme et helhetlig helsetilbud til befolkningen.

Rus- og psykisk helseutfordringer

Pandemisituasjonen har ført til økte bekymringer, blant annet for innbyggere som har utfordringer relatert til rus og psykisk helse. Dette viser kunnskapsoppsummeringer nasjonalt, blant annet Kjøs-utvalgets rapport. De lokale erfaringene fra smitteutbruddene viste at blant annet lavterskeltiltak på rus- og psykisk helsefeltet bør videreutvikles. Det er behov for å styrke det tverrfaglige samarbeidet mellom fastleger, kommunalt tjenesteapparat og spesialisthelsetjenesten overfor innbyggere som ikke evner å ta imot ordinær medisinsk oppfølging. Det selvmordsforebyggende arbeidet bør vurderes styrket – det samme gjelder pårørendearbeid. Innbyggere med språkutfordringer er en særlig utsatt gruppe. Det fremkom også under pandemien at mennesker uten oppholdstillatelse i Kristiansand kommune har tilgang til akutt helsehjelp, men de var for øvrig i en svært vanskelig situasjon. Det er flere forhold kommunen må se nærmere på i lys av eget kunnskapsgrunnlag fra pandemien – også i samarbeid med organisasjonene som har vært en sentral ressurs i tiltakskjeden. Mye vil være naturlig å relatere til planarbeid som skal gjennomføres i perioden.

Ungdom

Kommunens oppfølgingstjenestene rettet mot ungdom er bekymret for en utvikling hvor stadig flere unge får vedtak på nødvendig helsehjelp som følge av sammensatte problemer. Mange unge blir lengre i barneverntjenestens tiltak og det er utfordrende at det forventes tilsvarende nivå på bolig- og tjenestetilbud når helse og mestring skal overta oppfølgingen. I forbindelse med innføring av oppvekstreformen må en sammen med oppvekst vurdere hvilket tiltaksapparat kommunen må ha, blant annet for å forebygge utstrakt bruk av tiltak fra BUF-etat, som vil bli svært kostbare. Det er bekymring for hvordan koronasituasjonen har påvirket ungdom spesielt og hvordan dette vil påvirke behovet for helse- og omsorgstjenester. Området vil søke mer kunnskap og innrette tiltak på dette feltet i perioden. Se nærmere omtale under kommunalsjefområdet Livsmestring.

Flere innbyggere med komplekse og omfattende tjenestebehov

Parallelt med veksten i de eldste aldersgruppene ser en også at antallet yngre med omfattende tjenestebehov øker. En betydelig andel av aktivitetsøkningen er relatert til yngre innbyggere under 67 år som har komplekse sykdomsbilder og stort behov for helse- og omsorgstjenester. Økningen er særlig innenfor habiliteringsfeltet og psykisk helse- og rusfeltet.

Behandlingsløp flyttes ut av sykehusene

Kommunen får flere og ofte mer krevende pasienter, uten at dette er fulgt tilstrekkelig opp gjennom økonomiske virkemidler fra nasjonalt hold.

Sykehuset har over en tid redusert antall sengeplasser innen psykiatrien til målgrupper som trenger langvarig og samtidig tjenestetilbud fra spesialisthelsetjeneste og kommune. Sykehuset bruker også flere sengeplasser til personer som er dømt til psykisk helsevern. Dette gjør at andre pasientgrupper som tidligere ble prioritert til inneliggende behandling, ikke får dette tilbudet. Det øker presset på kommunale tjenester og det er flere krevende enkeltsaker hvor kommunen verken har juridiske eller tilstrekkelige ressursmessige virkemidler til å gi forsvarlige tjenester. Dette utfordrer samfunnsvernet i en økende grad av tilfeller. Det berører naboskap, arbeidsforhold og ikke minst livsbetingelsene for den enkelte som er i behov av individuelt tilrettelagt hjelp- som ofte kan være vanskelig å gi på en tilfredsstillende måte. Kommunen er avhengig av at den enkelte innbygger ønsker å ta imot hjelp, for å komme i posisjon med tiltak. Endringer i tvangslovgivningen har økt utfordringene for en del målgrupper.

Situasjonen innen psykisk helsefeltet krever intensivt samarbeid om løsninger og tiltak med spesialisthelsetjenesten i perioden. Det krever samtidig nasjonal oppmerksomhet rettet mot problemstillinger som ikke kan løses lokalt.

Økt utenforskap

Utjevning av ulikhet i helse og tiltak rettet mot fattigdomsproblematikk kan bidra til at kommunen bedrer sine muligheter til å håndtere de demografiske utfordringene. Barn og unges levevaner danner grunnlag for helsen i senere leveår. Gjennom systematisk prioritering av tidlig innsats kan gapet mellom det økte behovet for tjenester og den fremtidige mangelen på personell bli mindre.

Kristiansand har en høyere andel utenfor yrkesdeltakelse enn landet for øvrig. Arbeidsmarkedet etterspør i økende grad utdanning og tilbyr stadig færre arbeidsplasser for ufaglærte, noe som gjør at særlig unge og personer med innvandrerbakgrunn står utenfor arbeidslivet. Drop-out problematikk fra videregående skole er fortsatt en utfordring som bidrar til at unge står utenfor arbeid og utdanning. Kristiansand skiller seg særlig ut fra de andre storbyene ved å ha en høy andel innbyggere på helserelaterte ytelser. Psykisk helseproblematikk er en stor del av denne utfordringen.

Andelen unge på sosialhjelp er fortsatt forholdsvis høy. Andel unge med helserelaterte ytelser fra NAV er også økende. Andelen barn i lavinntektsfamilier er høyere enn landssnittet og det er en høy andel sosialhjelpsmottakere som har barn.

Pandemien har særlig vanskeliggjort situasjonen for innbyggere med lavere utdanning, ungdom med lite arbeidserfaring, lavinntektsfamilier og innbyggere med innvandrerbakgrunn. For disse gruppene er antakelig veien tilbake til arbeid blitt lengre enn for andre grupper. Det vil være utfordrende å sikre god integrering av bosatte flyktninger, hvor en fra før av har hatt en for lav overgang til arbeid etter endt introduksjonsprogram. Det vil kreve økt ressursinnsats fra NAV og andre tjenester for å motvirke konsekvensene og forebygge langvarig utenforskap. Det er avgjørende å komme så tidlig som mulig inn med rett bistand og kompetanse som økonomirådgivning, lovpålagt råd og veiledning og økt oppfølging. Konsekvensene vil ellers bli at utsatte grupper på arbeidsmarkedet, inkludert ungdom, risikerer å stå enda lenger fra arbeid med tilhørende langsiktige kostnader for kommunen.

De sentrale forholdene relatert til å redusere utenforskap vil det bli jobbet målrettet med i programmet Flere i arbeid, hvor helse og mestring har et særskilt ansvar for prosjektet «Fra stønad til arbeid»

Flyktning- og integreringsfeltet

Kristiansand ligger under gjennomsnittet for de største byene når det gjelder sysselsettingsandel både for vestlige og ikke vestlige innvandrere, arbeidsinnvandrere og flyktninger. For å lykkes på integreringsfeltet vektlegger både nasjonale og kommunens egne strategier, tiltak som skal sikre kvalifisering, utdanning og arbeid og samfunnsdeltakelse. Det er utfordrende rammebetingelser på integreringsfeltet i perioden. Dette skyldes i hovedsak nedtrekk i integreringstilskudd. Å nedjustere driften i takt med dette, samtidig med at tjenesten skal videreutvikles for å sikre måloppnåelse, er en utfordring for området. Se nærmere omtale under kommunalsjefområdet helsefremming og inkludering

Planlegging for et aldersvennlig samfunn

Fremtidsrettet kommunal planlegging av helse- og omsorgstilbudet til befolkningen må i langt større grad sees i sammenheng med arealutvikling, byplanlegging og utvikling av lokalsamfunn med gode bomiljø. Boligplanlegging må ta hensyn til utviklingen i familiestrukturer og andre faktorer med tanke på å motvirke ensomhet, og bygge opp under innbyggernes selvstendighet og ressurser. Det er viktig at kommunen planlegger for et aldrende samfunn ved å tilrettelegge infrastruktur og sikre innbyggerne bo-

muligheter i sitt nærmiljø gjennom et livsløp. På denne måten kan en sikre trygghet og tilhørighet for flere eldre, slik at ensomhet motvirkes. Virkemidler knyttet til byutvikling vil være svært viktig fremover, ikke minst med tanke på de store arealbehovene kommunen vil ha relatert til volumøkning i institusjonstjenesten.

Bolig og tjenester til vanskeligstilte på boligmarkedet

Kommunen er i en krevende situasjon med hensyn til å ha tilstrekkelig og riktig differensiert boligmasse til innbyggere som av ulike grunner er vanskeligstilte på boligmarkedet. Det er til enhver tid omlag 30-40 vanskeligstilte som ikke har tilfredsstillende bosituasjon og som venter på bolig. Dette er hovedsakelig innbyggere som har utfordringer relatert til rus og psykisk helse. Dette har vært en vedvarende situasjon over lengre tid. Kommunen har opparbeidet et etterslep på etablering av bemannede boliger til denne målgruppa. Det medfører at mange har ventet i lang tid på egnet bolig med det tjenestenivået de er vurdert å ha lovmessig rett til etter lov om helse og omsorgstjenester. Dette gir utfordringer med hensyn til tildeling av bolig i boligmasse og bomiljø som ikke er optimale sett i forhold til behovene til den enkelte. Det gir uheldige sammensetninger i bofellesskap og det medfører uro og behov for ekstra tryggingstiltak i boligområder og boligkomplekser. Kommunen har også som følge av mangelfullt tilpassede bolig- og tjenestetilbud til målgruppen en svært uheldig situasjon med hensyn til press på det lovpålagte nødbolig-tilbudet. Det er uønsket og i konflikt med nasjonale målsettinger, at mange blir i nødbolig langt utover tre måneder.

Det er beregnet behov for en ny bolig med heldøgns bemanning til 6 innbyggere med utfordringer knyttet til rus- og psykiske lidelser i 2022. I vedtatt investerings- og driftsbudsjett er det ikke funnet rom for å prioritere denne boligetableringen før mot slutten av perioden. Det er estimert innflytting i 2024. Dette er en utfordrende situasjon for kommunes boligsosiale arbeid rettet mot vanskeligstilte. Det har også som konsekvens at innbyggere som er inneliggende i spesialisthelsetjenesten ikke kan tas forsvarlig imot av kommunen. Det har i første rekke konsekvenser for den enkelte, men det vil også ha konsekvenser for kommunen som må betale sykehuset.

Situasjonen for vanskeligstilte barnefamilier er fortsatt utfordrende. Dette gjelder familier med lav og usikker inntektsituasjon, som kommunen ikke kan hjelpe gjennom lån og tilskuddsordninger. Kommunen har også for få utleieboliger til store barnefamilier. Dette utfordrer også situasjonen med hensyn til bosetting av flykninger. By- og stedsutvikling jobber med å framskaffe egnede boliger ved hjelp av bevilgningen tidligere vedtatte budsjetter.

I perioden må kommunen utvikle en differensiert boligmasse som er bedre tilpasset behovene til vanskeligstilte på boligmarkedet. Dette må skje i et samarbeid mellom helse og mestring og by- og stedsutvikling som har ansvar for forvaltning og utvikling av kommunale utleieboliger til vanskeligstilte. Særlig utfordrende er det å sikre areal og tilpasse og utvikle eksisterende boligmasse til innbyggere som trenger botilbud med hensiktsmessig beliggenhet tilpasset deres behov. By og stedsutvikling opplever sammen med helse og mestring, at dette er et krevende arbeid også med tanke på at bo- og nærmiljø skal ivaretas på en god måte. Dette vil være viktige hensyn i den strategiske arealplanleggingen og stedsutviklingen fremover. Kommunen har per i dag ikke tilstrekkelig arealer til framskrevne behov for bemannede boliger på rus- og psykisk helsefeltet og habiliteringsfeltet.

Startlån og tilskudd er sentrale virkemiddel for å hjelpe flere til å eie egen bolig. Aktiviteten i boligmarkedet har tatt seg opp, også blant søkere til startlån. Antall søknader har økt betydelig gjennom 2020 og videre i 2021, noe som tilsier at også antallet utbetalinger vil øke. Videre har boligprisene økt noe i Kristiansand det siste året. Dette vil normalt medføre at et gjennomsnittlig startlån vil være større enn tidligere. Det må også legges til at det i tiden som kommer vil være fokus på å gjøre startlånordningen mer kjent, samtidig som kommunen har et mål om å kunne hjelpe flere barnefamilier

inn på boligmarkedet. Behovene for å øke opp innlånet til startlån er omtalt under kommunalsjefområdet Forvaltning.

Ledelseskapasitet

Helse og mestring er det området som har størst utfordringer knyttet til sentrale forhold på arbeidsgiverfeltet som sykefravær, heltid og rekruttering av nødvendig kompetanse. I tillegg står området ovenfor betydelige krav til innovasjon, effektivisering og brukerinvolvering hvor det stilles økte krav til digitalisering i tjenestene. Arbeidskraftutfordringen fremover vil forsterke rekrutteringsutfordringene. Kommunene må yte stadig mer komplekse helse- og omsorgstjenester som stiller økte krav til kompetanse i tjenestene. Dette utfordringsbildet krever ledere som har kapasitet og kompetanse til å utøve ledelse.

Helse og mestring er området med færrest antall ledere i forhold til antall ansatte. Ledernes arbeidshverdag er i stor grad bundet opp i administrative oppgaver. I de største driftsenhetene er det en overveiende andel ansatte som jobber i turnus. Dette er tjenester som skal driftes gjennom hele døgnet, noe som innebærer mange ansatte per leder. Det krever mer av ledelse og støttefunksjoner for å sikre forsvarlig bemanning. Det har over år vært bekymring og oppmerksomhet rettet mot kapasitet hos avdelingsledere. Det er periodevis høy turnover og vanskelig å rekruttere avdelingsledere innenfor flere tjenesteområder. Det meldes om et stort arbeidspress hvor avdelingsledere ikke opplever å ha kapasitet til å jobbe med sentrale utviklingsområder med tanke på å sikre nødvendig omstilling og kompetanse i tjenestene.

Arbeidskraft og omstillingsutfordringer

Helse og mestring erfarer at rekrutteringssituasjonen når det gjelder kritisk kompetanse er utfordrende når det gjelder flere fagprofesjoner. Dette gjelder særlig sykepleiere, vernepleiere og medisinfaglig kompetanse. Dette fører til bruk av kostbare rekrutteringsløsninger for å sikre forsvarlig bemanning.

Rekrutteringssituasjonen når det gjelder leger har vært bekymringsfull over tid. Dette er en nasjonal utfordring. Situasjonen i Kristiansand har imidlertid tilspisset seg betydelig det siste halve året. Dette som følge av sterk konkurranse om legekompentanse i regionen. Ved legevakten er det problemer med å dekke alle stillinger- det samme gjelder for fastlegehjemler og leger ved institusjoner og helsestasjoner. For å sikre forsvarlig legetjenester må det settes inn tiltak for å beholde og rekruttere, på kort og lengre sikt. Virkemidlene er flere og sammensatte, men samtlige vil innebære at kommunen må være forberedt på økte kostnader.

Implementering av teknologi

Kommunen må søke etter de teknologiske løsningene som understøtter de helsefaglige arbeidsprosessene på en slik måte at det ytes gode og effektive tjenester i hele pasientforløpet, Det er en målsetting å bidra til økt egenmestring, noe som igjen bygger opp om leveranse av gode helse- og omsorgstjenester med mindre personell.

Ved innføring av teknologi i omsorgssektoren er det avgjørende at man kan dokumentere realisering av gevinster i form av effektiv bruk av helsepersonell og/eller økt kvalitet på tjenestene. I perioden vil det være behov for å håndtere investeringer og sikre ressurser til implementering i tjenestene. Det er behov for å implementere flere nye digitale løsninger.

Det vil i perioden være behov for anskaffelse av ny elektronisk pasientjournal (EPJ). Dette med bakgrunn i at dagens løsning Visma- profil går over til webbasert løsning i 2025. Det vil også være behov for anskaffelse av nytt sosialsystem på NAV og utvikling av nødvendig infrastruktur for digitale arbeidsverktøy ved legevakta.

Crane som er et EU-prosjekt som går fra juni 2021- til mai 2026 er uavklart foreløpig med hensyn til fremtidig kostnadsbehov. Dette må en komme tilbake til, men prosjektet vil generere behov for ressurser og kompetanse både med hensyn til prosjektkoordinering og faglig bidrag fra tjenesteområdene. Det er forventet helsefaglig prosjektstøtte ressurser i tillegg til IT og Innkjøp.

Situasjonen er nokså lik når det gjelder Innovasjonspartnerskapet for velferdsteknologi på Agder. En må komme nærmere tilbake til dette.

Pandemisituasjonen – økte tjenestebehov

Det er svært usikkert hvordan situasjonen vil utvikle seg i perioden. Tilstrekkelig tilgang på effektive vaksiner og om det vil komme nye virusvarianter som er mer smittsomme eller alvorlige- er det viktigste for utviklingen av koronaepidemien framover. Det vil med stor sannsynlighet være behov for å opprettholde TISK, smittevern- og vaksinasjonskapasitet i varierende grad gjennom perioden. Det vil være behov for å styrke psykososiale tiltak, tjenester inne rus og psykisk helsefeltet og mestrings- og rehabiliteringstjenester. Det er nødvendig å foreta fortløpende behovsvurderinger når det gjelder tjenesteområder og enkelttiltak som må styrkes med tanke på oppfølging av post-koronapandemien og behovet for videreført pandemiberedskap.

5.3 Endrede forutsetninger

Konsekvenser av endring i tvangslovgivning

Det er foreslått endringer i lovgivning vedrørende tvangsbegrensning. Forlagene er av en omfattende og inngripende karakter som vil påvirke kommunene både når det gjelder bemanning, saksbehandling, kompetanse og opplærings- og veiledningsbehov. I tillegg vil endringen stille økte krav til forebygging og alternativer til bruk av tvang og makt medføre økt ressursbruk i tjenestene. Det vil trolig også medføre behov for strukturelle endringer- som blant annet krav til bygningsmasse med tanke på økt sikkerhet. I en rapport fra riksrevisjonen vurderes det at samfunnet må tåle og akseptere flere konsekvenser av negativ karakter. Endringen kan medføre at samfunnsvernet blir ytterligere utfordret. KS har utarbeidet høringsinnspill hvor departement oppfordres til å foreta en grundigere konsekvensutredning før i ikrafttredelse av lovendring.

Oppvekstreformen (barnevernreformen)

Reformen vil få stor innvirkning på flere av kommunens tjenester og tjenesteinnretning – også tjenester innenfor helse og mestring. Dette har kommunen ikke tilstrekkelig oversikt over enda. Midlene som er tildelt over statsbudsjettet til kostnadsdekning er lagt til oppvekst.

Rusreformen

Det ble ikke flertall på Stortinget for den forrige regjeringens forslag til rusreform, men Stortinget vedtok å etablere rådgivende enheter for rus-saker i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. I stedet for bot eller fengselsstraff kan personer som blir tatt for bruk eller besittelse av mindre mengder narkotika til egen bruk, ilegges møteplikt for den rådgivende enheten. Oppmøte for den kommunale enheten vil være obligatorisk for å unngå en vanlig straffereaksjon. Det må utredes hvordan Kristiansand kommune skal innrette et slikt tjenestetilbud.

Norsk pasientskadeerstatning NPE

Dette er en kostnad som kommunen ikke selv kan påvirke og som påløper gjennom året. Det har vært en økning i utbetalingene siste år. Erstatning i forbindelse med koronasykdom og dødsfall som skjer i forbindelse med smitte av beboere på sykehjem er også omfattet av ordningen. En må påregne at dette kan øke kostnadene fremover. Helse og mestring har ikke budsjetttrammer til å håndtere økte kostnader.

Felles kommunal journal (FKJ)

I 2021 etablerte KS et heleid selskap som skal videreføre arbeidet med Felles kommunal journal.

Kristiansand kommune deltar i arbeidet som en såkalt foregangskommune. Helse og mestring har ett koordinerende ansvar på vegne av Kristiansand kommune.

I tråd med Regjeringens overordnede mål for IKT i helse- og omsorgstjenesten (beskrevet i Meld. St 9 (2012-2013), Én innbygger – Én journal) er det et hovedmål at helsepersonell skal ha enkel og sikker tilgang til pasient- og brukeropplysninger og at innbyggere skal ha tilgang på enkle og sikre digitale tjenester og at data skal være tilgjengelig for kvalitetsforbedring, helseovervåking, styring og forskning.

Helse og mestring vil i perioden organisere arbeidet som ansvarlig foregangskommune for å bidra inn i det nasjonale prosjektet. I dette ligger også et ansvar for å sikre god koordinering opp mot øvrige kommuner i regionen og at Kristiansand kommunens interesser og informasjonsbehov ivaretas. Det vil være sentralt å koordinere dette arbeidet inn mot ny anskaffelse av elektronisk pasientjournal (EPJ). Kostnadsutviklingen knyttet til felles kommunal journal er lite konkret på nåværende tidspunkt.

Ny lov om integrering

Det er vedtatt ny lov om integrering fra 1.1.2021 som vil gjelde for alle deltakere som er bosatt fra og med den datoen. Det er da innført en differensiering av programtid på bakgrunn av deltakers tidligere kompetanse fra hjemlandet. Dette vil gi særlig utsalg for overføringsflyktninger, noe kommunen frem til nå ikke har hatt særlig mange av. Det er sannsynlig at Kristiansand kommune må ta et større ansvar ved å bosette flere i denne gruppen. Da vil en kunne få flere deltakere som har krav på å gå i introprogram opp mot 4 år. Som følge av nedbemanning knyttet til omfattende inntektsbortfall de siste årene, vil tjenesten få utfordringer med å håndtere en endret situasjon mht. overføringsflyktninger.

AFP

Økende AFP-kostnader er en stor utfordring for helse og mestring. Det mest sentrale virkemiddelet for å kunne dempe veksten i AFP-kostnader er god ledelse og ledelseskapasitet til å følge opp ansatte med mål om å beholde sentral kompetanse. Det er en utfordring at påløpte AFP-kostnader er håndtert ved bruk av midler som var planlagt brukt til blant annet lederstøtte og omstillingsarbeid for å oppnå økt heltid.

Området har hatt en vekst på over 15 % i antall nye med overgang til AFP de siste årene, og en vil ha et økende antall ansatte i målgruppen også i årene fremover. I hovedsak er det i kommunalområdene Omsorgssenter, Livsmestring og Hjemmetjenester og rehabilitering som en ser den største overgang til AFP.

Kostnader til AFP er økende i perioden og er estimert til 7 mill. kr i 2025. Det er utfordrende når området er uten personalpolitiske virkemidler som kan redusere avgangen til AFP. Kostnadene må håndteres gjennom ytterligere effektivisering i tjenestene.

	2022	2023	2024	2025
AFP	2 700	4 100	5 500	7 000

5.4 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Innsparingstiltak Helsefremming og inkludering	-615	-2 255	-2 255	-2 255
Innsparingstiltak Hjemmetjenester og rehabilitering	0	0	-3 075	-3 075
Innsparingstiltak Livsmestring	-2 152	-2 665	-2 665	-2 665
Innsparingstiltak NAV	-2 050	-2 050	-2 050	-2 050
Innsparingstiltak Omsorgssenter	-3 280	-3 280	-3 280	-3 280
Omprioritering andre tiltak	5 205	3 741	3 741	3 741
Trekk besparelser reisekostnader, helse og mestring	-1 282	-1 282	-1 282	-1 282
Totalsum	-4 175	-7 791	-10 866	-10 866

I økonomiplan 2021-2024 ble det vedtatt flere innsparings- og effektivitetstiltak, se tabell under. Samlet sum overstiger vedtatte innsparingskrav og vil bli satt av sentralt i området til det videre omstillingarbeidet og til kostnader ved gjennomføring av tiltak som området ikke er tilført midler til.

	2022	2023	2024	2025
Effektivisering tilsvarende en halv stilling i introavdelingen	0	-308	-308	-308
Utrede bærekraftig driftsmodell Gyldengården helsesenter	0	-1 333	-1 333	-1 333
Optimalisere/effektivisere bestilling, utførelse og finansiering av intern tolketjeneste	-615	-615	-615	-615
Sum Helsefremming og inkludering	-615	-2 255	-2 255	-2 255
Optimalisering av akuttmedisinske tjenester	0	0	-3 075	-3 075
Sum Hjemmetjenester og rehabilitering	-	-	-3 075	-3 075
Optimalisering av turnus/vaktbank på kort sikt	-513	-1 025	-1 025	-1 025
Redusere nattevaktressurs ved bruk av alarmsystem	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Slå sammen to avdelinger (reducere med én avdelingsleder)	-718	-718	-718	-718
Sum Livsmestring	-2 255	-2 768	-2 768	-2 768
Bedre utnyttelse av sysselsettingsvedtak for sosialhjelpsmottakere	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Innføring av Digisos, innsparing på administrative oppgaver	-1 025	-1 025	-1 025	-1 025
Sum NAV	-2 050	-2 050	-2 050	-2 050
Nedleggelse av kafédrift ved Kongens senter og Vågsbygdtonet	-2 870	-2 870	-2 870	-2 870
Utredning av vaskeritjenesten i Søgne/Songdalen, evt. Strai	-410	-410	-410	-410
Sum Omsorgssenter	-3 280	-3 280	-3 280	-3 280
Trekk besparelser reisekostnader, helse og mestring	-1 282	-1 282	-1 282	-1 282
Totalsum	-9 482	-11 635	-14 710	-14 710

Innsparingstiltak i Hjemmetjenester og rehabilitering i 2024 er i stor grad knyttet til å ta i bruk innovative løsninger i akuttmedisinsk kjede og på ulike legevakt lokasjoner. Det vil i perioden bli behov for utbedringer knyttet til IT-løsninger ved legevakta. Dette vil også ha økonomiske konsekvenser, noe en må komme tilbake til når kostnadsbildet er mer avklart. Det jobbes prioritert med utfordringen, sammen med IT.

Innsparingen knyttet til nedleggelse av kafedriften ved Kongens senter og Vågsbygdtonet vil ikke oppfylle hele innsparingskravet tilsvarende 2,8 mill. kr. Området må komme tilbake med konkrete tiltak for å håndtere hele innsparingskravet. Se nærmere omtale under kommunalsjefsområdet omsorgssentre.

Det er generelt utfordrende å håndtere nedtrekk og innsparinger hvor en er avhengig av å redusere lønnsutgifter i forbindelse med nedbemanning. For å gjennomføre vedtatte tilpasninger til budsjettrammer så vil en være avhengig av at det finnes omplasseringsmuligheter gjennom «vårt interne arbeidsmarked» (VIA), og at dette kan skje raskt for at innsparingskravene skal kunne effektueres i tråd med planlagt tidslinje.

I tillegg til de vedtatte innsparingskravene er ikke området fullt ut kompensert for demografikostnader. Dette utgjør også et innsparings- og effektiviseringskrav. Det blir en krevende å tilpasse driften til rammene i perioden. Det vil innebære at helse og mestring må vurdere justering av nivå på tjenester og eventuelt nedleggelse av tjenester for å allokere ressurser til de mest sentrale områdene. Hvis dette får konsekvenser for tjenestebeskrivelser, vil disse bli lagt frem til politisk behandling.

5.5 Hovedprioriteringer

Basert på utfordringsbildet for Kristiansand kommune er følgende hovedområder for strategisk tjenesteutvikling prioritert i perioden:

- Videreutvikle profilen som hjemmetjenestekommune - for å gi befolkningen mulighet til å bo trygt i eget hjem og nærmiljø så lenge som mulig
- Videreutvikle helsefremmende og forebyggende innsatser- for å gi befolkningen i alle aldre mulighet til å leve et aktivt og selvstendig liv så lenge som mulig
- Videreutvikle bolig- og tjenestetilbud – for å sikre grunnleggende livsbetingelser som inkluderer innbyggere i alle aldre og livssituasjoner i gode bomiljø og sosiale fellesskap
- Videreutvikle tiltak og virkemidler som motvirker «utenforskap» i samfunnet og bidrar til økt deltakelse i utdanning og arbeidsliv

Strategiene er sentrale for hvordan helse og mestring følger opp kommuneplanens satsingsområder

Prioriterte utviklingsområder

Regionalt samarbeid og arbeid i strategiske fagnettverk

Helse- og omsorgsfeltet har stort behov for omstilling. Utviklingsarbeid i samhandling med eksterne samarbeidsparter vil være svært sentralt fremover. Kristiansand kommune har flere roller og funksjoner i det strategiske samarbeidet på helsefeltet regionalt. Gjennom arbeidet i ulike nettverk og fora ivaretas behov og interesser relatert til samarbeidet med spesialisthelsetjenesten, academia og opp mot regionale råd, utvalg og nasjonale myndigheter. Kristiansand har pådriverrolle, leder- og sekretariatsfunksjoner i mange prosjekter og interkommunale beslutningsorgan og nettverk som har regional og nasjonal verdi. Dette arbeidet vil fortsatt ha prioritet på fagområdene innen helse og mestring. I den svært utfordrende økonomiske situasjonen kommunen er i vil det kreve at en må prioritere de mest sentrale nettverkene med tanke på utvikling av bærekraftige helse-, sosial og omsorgstjenester.

Følgende nettverk vil ha høy prioritet i perioden:

- Samhandling med spesialisthelsetjenesten gjennom OSS - Helsefellesskapet i Agder
- Strategisk samarbeid innenfor helse-, sosial - og omsorgsfeltet med kommunene i Agder Kommunalt strategisk samarbeidsorgan (KOSS)
- Samarbeid om innovasjon, forskning og utdanning gjennom trepartssamarbeidet mellom SSHF, UIA og kommunene på Agder i Overordnet samarbeidsorgan (OSO)
- Nasjonalt strategisk kommunesamarbeid på helsefeltet mellom de ti største byene (K10)
- Nettverk knyttet til E-helse og velferdsteknologi som sikrer implementering og utvikling av teknologi som understøtter de behov området har for å utvikle bærekraftige og fremtidsrettede helsetjenester.

Særskilte satsinger i perioden er også relatert til regional samhandling i forbindelse med Campus sør om arbeidet med medisinskfaglig rekruttering og samarbeidet med UiA om ambisjonen om å få etablert psykologutdanning på Agder.

Partnerskapet i NAV

Et sentralt satsingsområde for perioden vil være å utvikle partnerskapet i NAV i den nye kommunen. Partnerskapet vil ha en sentral funksjon også i forbindelse med satsingen på programmet «Flere i arbeid» og delprosjektet «Fra stønad til arbeid» som helse og mestring har ansvar for.

Utvikling av vertskommuneoppdraget for Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT)

Kristiansand er vertskommune for USHT Agder (vest). Dette er et nasjonalt oppdrag fra Helsedirektoratet. USHT har en sentral rolle i fag- og tjenesteutvikling i Agder (vest). I perioden vil en ha stort fokus på utvikling av vertskommuneoppdraget for å legge til rette for intern samhandling i den nye kommunen, samt utadrettet samarbeid med de andre kommunene i Agder. Det er viktig å sikre synergi mellom kommunens behov for fag- og tjenesteutvikling og vertskommuneoppdraget som USHT har.

Samarbeidsutvikling med frivillige og ideelle organisasjoner

På helse- og mestringsområdet er det lange tradisjoner for samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner. For å løse utfordringer og utvikle gode og utfyllende tilbud til målgrupper blir det viktig å gjøre dette også i et samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner. Helse- og mestring har også en rekke tjenestekjøp fra organisasjoner. Videreutvikling av god kontraktsoppfølging og samarbeidsstrukturer blir prioritert i perioden. Det viktige samarbeidet en har hatt rundt oppfølging av rusmiddelavhengige under pandemien, vil bli videreført. Samskaping med organisasjonene vil også være sentralt i forbindelse med utvikling av den samhandlende kommunen

Brukermedvirkning og pårørendearbeid

Helse- og mestring vil vektlegge brukermedvirkning og brukerkompetanse i utvikling av tjenestetilbudet. I perioden vil også det å utvikle et godt samarbeid med pårørende bli prioritert. Brukerundersøkelser og kontinuerlig dialog med mottakere av tjenester er svært avgjørende kunnskapsgrunnlag for kvalitetsarbeidet. Dette er et område en vil utvikle i perioden- i samarbeid med brukere og pårørende og gjennom innbyggerdialog. Alt planarbeid skal ha et sterkt fokus på dette.

Forebygging av vold og overgrep

Kommunen er forpliktet etter helse - og omsorgstjenesteloven § 3-3 a å ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal også legge til rette for at helse- og omsorgstjenestene blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep. Det er besluttet å innføre TryggEst som en modell som skal bidra til å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne mennesker som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv.

5.6 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder

5.6.1 Satsingsområde: Attraktiv og miljøvennlig

Retningsmål: I Kristiansand oppnår kommunen og innbyggerne mer med mindre ressursbruk

Helse og mestring er et stort tjenesteområde som foretar mange innkjøp gjennom året. Det vil sammen med innkjøp bli jobbet med hvordan blant annet krav til miljø kan vektes høyere i forbindelse med anskaffelser.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Helse og mestring redusere matsvinn.	Redusert matsvinn ved omsorgssentrene, målt i reduksjon av kilo bioavfall	97 tonn	93 tonn	86 tonn

Retningsmål: Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 enn i 2015

Helse og mestring har et stort antall tjenestebiler. Det vil i perioden bli arbeidet med å redusere reisevirksomhet til møter, kurs og seminarer blant annet gjennom økt bruk av digitale verktøy og deltakelse.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Helse og mestring reduserer reisevirksomhet og benytter klimavennlig transportformer	Andel elbiler i tjenestene	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	Bruken av fjerntolk er økt	40,0 %	45,0 %	60,0 %

5.6.2 Satsingsområde: Inkluderende og mangfoldig

Retningsmål: I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv.

Økt inkludering i utdanning og arbeid blir et sentralt område for innsats i perioden. Oppfølging av oppgaveutvalgets anbefalinger er prioritert gjennom programmet Flere i arbeid. Helse og mestring er ansvarlig for delprosjektet "Fra stønad til arbeid". NAV vil ha de mest sentrale virkemidlene, men også helse- og oppfølgingstjenester vil spille en viktig rolle. Innsatsen vil rettes både mot unge og voksne som står i fare for, eller har falt utenfor arbeid eller utdanning. Reduksjon av utenforskap er en hovedmålsetting. Målgrupper innenfor integreringsfeltet og ungdom er særlig prioritert for dette arbeidet. Det vil også være viktig å rette innsats mot å etablere flere arbeidsplasser i det ordinære arbeidslivet for innbyggere med utviklingshemming. Gjennom blant annet bruk av metodikken «Helt med» har en målsettinger om å øke antall arbeidsplasser i kommunen for denne målgruppa.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
En høyere andel unge under 30 år blir jobbklare og kommer i arbeid	Andel av befolkningen i alderen 18-24 år som mottar sosialhjelp (på nivå med ASSS kommune)	4,6 %	4,5 %	4,5 %
	Andel selvhjulpne etter avsluttet tiltak «Diverse prosjekter arbeid» innenfor rehabilitering av bygg.	30,0 %	50,0 %	50,0 %
	Andel selvhjulpne etter avsluttet tiltak med langvarige tilrettelagte arbeidsplasser (LTA) for sosialhjelpsmottakere	25,0 %	50,0 %	50,0 %
Flere innbyggere er tilknyttet utdanning og arbeidsliv	Andel arbeidssøkere med overgang til arbeid	76,0 %	65,0 %	65,0 %
	Andel KVP-deltakere med overgang til arbeid/utdanning	57,0 %	65,0 %	65,0 %
	Andel langtidsmottakere sosialhjelp (6 mnd.) av alle mottakere beregnet i henhold til definisjonen som benyttes i storkommunesamarbeidet.	38,0 %	33,0 %	33,0 %
	Andel personer med redusert arbeidsevne med overgang til arbeid	39,0 %	45,0 %	45,0 %
	Antall deltakere i KVP (kvalifiseringsprogrammet)	248	240	220
	Samlet antall mottakere av sosialhjelp	1077	1050	1050
	Nyankomne flyktninger og innvandrere er integrert i arbeid og samfunnsdeltakelse innen fem år	Andel med overgang til arbeid/utdanning 1 år etter endt Introduksjonsprogram	60,0 %	55,0 %

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
	Andel med overgang til arbeid/utdanning etter endt Introduksjonsprogram er økt	45,0 %	63,0 %	63,0 %

Retningsmål: I Kristiansand opplever alle barn og unge trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i fellesskapet

Det er prioritert i perioden å sikre at ungdom får rask og fleksibel hjelp. Det er også viktig å øke bruken av virkningsfulle kurstilbud, slik som tankeviruskurs - mestringskurs til ungdom som har psykiske helseutfordringer. Når det gjelder ungdom som har sammensatte behov, er det prioritert å jobbe med overganger mellom tjenester og styrke samhandlingen blant annet mellom NAV, kommunale oppfølgingstjenester og spesialisthelsetjenesten. Innsatser i forbindelse med barn som vokser opp i lavinntektsfamilier prioriteres videre i perioden.

Retningsmål: Kristiansand er en helsefremmende by

Boligsosiale virkemidler

Bolig er en grunnleggende betingelse for helse og deltakelse i samfunns- utdannings og yrkesliv. Kommunens innsatser rettet mot å utvikle boligmasse og sikre differensierte boligtilbud tilpasset behov, vil være viktig i perioden. Gjennom målrettet bruk av Husbankens virkemidler kan kommunen bidra til at så mange som mulig av de som er vanskeligstilte på boligmarkedet kan settes i stand til å eie sin egen bolig. For vanskeligstilte som trenger bistand for å etablere og opprettholde et boforhold og skape seg et trygt hjem, er boligsosiale oppfølgingstjenester et sentralt virkemiddel.

Helsefremmende og forebyggende innsatser

Kommunen har en rekke tilbud som er sentrale når det gjelder å fremme helse og livskvalitet og utsette innbyggernes behov for tjenester. Dette er viktige innsatser i folkehelsearbeidet og omfattes blant annet av: Rask psykisk helsehjelp, frisklivs- lærings- og mestringstilbud (diagnoseuavhengige frisklivskurs, diagnoserettede lærings- og mestringskurs) og Aktiv senior som er et sentralt tilbud til kommunenes seniorer. Det er viktig å sikre innbyggernes tilgang på medisinsk faglig kompetanse gjennom god rekruttering av leger.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Flere er selvhjulpne på boligmarkedet	Andel barnefamilier som er innvilget startlån til kjøp av bolig	52,9 %	58,0 %	58,0 %

Retningsmål: Kristiansand er et aldersvennlig samfunn

For å møte konsekvensene av de store demografiske endringene er det avgjørende at kommunen sikrer et godt differensiert tjenestetilbud. Dette omfatter riktig dimensjonering og sammensetning av tjenester til hjemmeboende og ulike typer heldøgns omsorgsplasser som omsorgsboliger, sykehjemsplasser, rehabiliterings – og korttidsplasser. Dette vil videreutvikle og styrke profilen som hjemmetjenestekommune. Tiltak som bidrar til at seniorbefolkningen gis mulighet til å være deltakende og aktive for å bevare egen helse og livskvalitet lengst mulig vil være sentrale å videreutvikle.

Kommunen skal ha heldøgns omsorgstjenester som er tilpasset brukernes behov på individnivå, med fokus på egenmestring. Områder som følges opp særskilt er ernæring, fallforebygging og systematisk legemiddelgjennomgang. Dette er også sammenfallende med noen av målsettingene i den nasjonale kvalitetsreformen «Leve hele livet». Bruk av trivselskoordinator skal bidra til å rekruttere og beholde frivillig innsats, som er en svært viktig ressurs.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Profilen som hjemmetjenestekommune forsterkes og utvikles	Andelen innbyggere over 80 år som mottar pleie- og omsorgstjenester og som bor hjemme	28,0 %	29,3 %	29,3 %
	Andelen korttidsplasser i forhold til totalt antall heldøgns omsorgsplasser	14,0 %	14,0 %	14,0 %
	Den direkte brukertiden i hjemmetjenesten er økt	50,0 %	50,0 %	50,0 %

5.6.3 Satsingsområde: Skapende og kompetent

Retningsmål: Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggerne bruker og utvikler sin kompetanse

Helse og mestring er opptatt av å sikre tjeneste- og tiltaksutvikling som bygger opp om dette. Områdets satsinger i forbindelse med Flere i arbeid vil være et sentralt bidrag i perioden. Det er ønskelig at tjenesteutvikling i så stor grad som mulig skjer gjennom samskaping mellom erfaringskompetanse og fagkompetanse. Jegersberg gård er et regionalt rehabiliterings- og kompetansesenter på rusfeltet. I perioden er det prioritert å videreutvikle kompetansesenterdelen hvor brukerkompetansen gjennom mentorordningen, fagkompetansen og dialogen med eksterne samarbeidspartnere og sentrale samfunnsaktører blir viktig.

Retningsmål: Kristiansand er regional drivkraft og nasjonal pådriver i utvikling av effektive og behovsdrevne tjenester

Implementering av teknologi vil være et prioritert område i perioden, selv om dette er krevende på grunn av samtidige effektiviseringskrav fra tidligere vedtatte budsjett. For å oppnå ønsket effekt er det avgjørende at kommunen søker etter de teknologiske løsningene som:

- Understøtter de helsefaglige arbeidsprosessene på en slik måte at det ytes gode og effektive tjenester i hele pasientforløpet
- Forbedrer brukernes mulighet til å mestre egen hverdag
- Øker brukere og pårørendes trygghet
- Sikrer god samhandling mellom ulike helseaktører og brukere/pårørende
- Øker brukernes mulighet til å ha kontakt med andre
- Gir pasienter, pårørende og ansatte større mulighet for å skaffe seg opplysninger og motta veiledning gjennom nettbaserte programmer
- Sikrer at pasienter og pårørende i størst mulig grad kan bli gjort i stand til å håndtere egen helse
- Muliggjør leveranse av gode helse- og omsorgstjenester med mindre personell

Det vil i perioden være viktig å kartlegge hvorvidt andel behovsdrevne FoUI prosjekt initiert fra helse og mestring øker og hvordan utviklingen er når det gjelder prosjekt der området er deltaker eller partner.

Det er sentralt for tjenesteutviklingen å ta i bruk nye digitale løsninger, som også kan bidra til å dempe det omfattende behovet for helse og omsorgstjenester som vil komme- i retning av «mindre mer». Dette vil blant annet gjelde digital hjemmeoppfølging som kan redusere oppfølgingsbesøk i hjemmene, digitale løsninger for sikker dialog med brukere, økt bruk av selvhjelpsverktøy, digitale legevaktskonsultasjoner og legemiddelgjennomgang med video. Det er også prioritert i perioden å videreutvikle effektive digitale kompetanse- og opplæringsverktøy.

I tjenesteutviklingen vil dialogen med innbyggere, brukere og pårørende være et utviklingsområde, blant annet gjennom brukermedvirkning og erfaringskompetanse og gjennom samhandling og utviklingsarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner.

5.7 Endring betalingssetser

Betalingssetsene gjelder for helse- og omsorgstjenesten. Det legges til grunn en prisvekst på 2,5 %.

Betaling beregnes av et inntektsavhengig tak som tar utgangspunkt i statens grunnbeløp (G).

Brukerbetaling for husstander med inntekt under 2 G fastsettes statlig og offentliggjøres i eget rundskriv i desember. Mer informasjon om betalingssetser finnes på kommunens nettside.

5.8 Planoppgaver

Planoppgaver

En rekke plan- og strategiarbeid som helse og mestring har ansvar for, har vært omfattet av kommunens nedskaleringsplan i forbindelse med håndteringen av pandemien og er derfor blitt utsatt. Dette er derfor et område som vil kreve ressurser og prioritet i perioden. Helse og mestring vil være avhengig av bistand og kompetanse fra flere stabsområder for å gjennomføre arbeidet. Planene går på tvers av direktørområder og vil kreve prioritert ressursbruk fra alle involverte, også eksterne aktører. Det vil antakelig også kreves bruk av eksterne ressurser for å gjennomføre de største planprosessene.

Planoppgaver som er prioritert ferdigstilt i 2022:

- Helhetlig rusmiddelpolitisk handlingsplan (Alkoholpolitisk del ferdigstilt i 2020)
- Plan for psykisk helsearbeid
- Plan for integreringsfeltet
- Plan for legetjenester
- Boligsosial handlingsplan

Planer som er prioritert for oppstart i 2022 og ferdigstilling i perioden:

- Plan for helse og omsorgstjenester
- Plan for habiliteringsfeltet

Med bakgrunn i de alvorlige rekrutteringsutfordringene helse og mestring allerede har i sine tjenester, vil rekruttering og strategisk kompetanseplanlegging være særlig prioritert i perioden – også med tanke på plan- og utredningsarbeid.

Helse og mestring viderefører arbeidet med verbalvedtak fra økonomiplan 2021-2024 som omhandler utredning av kommunal bostøtte. Arbeidet er innlemmet i oppdraget for boligsosial handlingsplan. I dette planarbeidet vil også revisjonsrapporten fra juni 2021 som omfatter det boligsosial arbeidet, følges opp og inngå sentralt i kunnskapsgrunnet. Det samme vil gjelde når arbeidet med plan for habiliteringsfeltet starter opp, mht. revisjonsgjennomgangen som er igangsatt høsten 2021.

5.9 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Helse- og mestringsstab	106 713	69 450	111 644	118 490	129 654	146 254
Forvaltning og koordinering helse og mestring	1 052 720	1 216 278	1 288 958	1 308 983	1 330 293	1 340 293
Livsmestring	490 964	401 905	390 315	389 803	401 388	401 388
Helsefremming og inkludering	198 796	184 170	181 454	176 164	176 190	176 190
Hjemmetjenester og rehabilitering	334 558	338 584	337 295	337 295	334 359	334 359
Omsorgssenter	142 072	130 244	142 287	154 064	154 064	179 259
NAV	275 028	262 080	283 694	283 154	283 167	283 167
Sum	2 600 851	2 602 711	2 735 647	2 767 953	2 809 115	2 860 910

Helse og mestring

Budsjettet for helse og mestring er fra 2021 til 2022 økt med 67,4 mill. kr. I tillegg er området kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 65,5 mill. kr. De ulike budsjettpostene beskrives i tilknytning til kommunalsjefområdene.

Tabellen under viser sentrale endringer som er vedtatt i perioden.

Tall i 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Tidligere vedtatt				
Demografimidler	20 300	26 000	46 500	46 500
Kleplandstunet fase 1	12 318	24 096	24 096	24 096
Nytt hjelpemiddellager	1 500	1 500	1 500	1 500
5 boenheter rus og psykiatri	3 400	3 400	3 400	3 400
6 boenheter med personalbase habilitering	-	500	9 300	9 300
Brukerstyrt personlig assistent utvikling av ordningen	1 030	3 100	3 100	3 100
Redusert integreringstilskudd - integrering	-10 700	-14 700	-14 700	-14 700
Redusert integreringstilskudd – NAV	-6 600	-7 600	-7 600	-7 600
Nye vedtak				
Sosialhjelp (barnetrygd holdes utenfor beregningsgrunnlaget i 2 mnd.)	1 800	1 800	1 800	1 800
Sosialhjelp (barnetrygd holdes utenfor beregningsgrunnlaget i 4 mnd.)	4 400			
Helsestasjon for ungdom, lavterskel - koronapakke videreført	750	750	750	750
Rask psykisk helsehjelp - koronapakke videreført		1 000	1 000	1 000
Gjeldsrådgivning - koronapakke videreført	1 000			
Lederstøtte	1 000	1 000	1 000	1 000
Generell økning ramme - endring av rammebetingelser		5 000	5 000	5 000
Kapasitetsutvidelse institusjonsplasser		9 400	9 400	9 400
Full drift Kleplandstunet - fase 2				25 000
6 samlokaliserte boliger rus/psykisk helsefeltet			11 500	11 500
Ny elektronisk pasientjournal				16 600
Fornyhet avtale med Blå Kors	2 360	2 360	2 360	2 360
RNB Basistilskudd fastleger økt sats	1 480	1 480	1 480	1 480
Basistilskudd - økning 2022 og helårseffekt vekst 2021	2 474	2 474	2 474	2 474
Tiltak rekruttere/beholde leger	4 000	6 000	7 500	7 500
Styrking av eldreomsorgen/grunnbemanning i hjemmetjenesten	8 000	10 000	12 500	12 500

Helse og mestring

Trivselstiltak for eldre	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye mønstre - trygg oppvekst	2 400	6 000	6 000	6 000
Økt antall timer til sosial deltakelse og aktiviteter, BPA	1 000	1 000	1 000	1 000
Målretta tiltak til lavinntektsfamilier	3 000	3 000	3 000	3 000
Statsbudsjettet: ny Tolkelov	402	402	402	402
Statsbudsjettet: nasjonale e-helseløsninger	6 223	6 223	6 223	6 223
Statsbudsjettet: økt sosialhjelp, kompensering for redusert dagsats tiltakspenger	1 603	1 603	1 603	1 603
Statsbudsjettet: rusreform - rådgivende enheter for rus-saker	2 323	2 323	2 323	2 323
Statsbudsjettet: barnekoordinator	1 931	3 553	3 553	3 553
Statsbudsjettet: Krisepakke strøm	2 000	2 000	2 000	2 000
Statsbudsjettet: Fjerne avkorting av barnetrygd i utmaling av øk. Sosialhjelp (tilsvarer 4 måneder)		4 343	4 343	4 343
Redusert integreringstilskudd - integrering	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert integreringstilskudd – NAV	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
SUM	66 394	105 007	149 807	191 407

5.10 Helse- og mestringsstab

5.10.1 Kort om kommunalsjefområdet

Helse – og mestringsdirektørens stab skal betjene og støtte alle nivå i hele området. Staben er delt inn i 3 team: Virksomhetsstyring og driftsstøtte, Strategi- og planarbeid og Utvikling og kompetanse.

Driftsbudsjettet under HM stab består i tillegg til lønnsutgifter og løpende drift for stab utgifter til felles prosjekt, satsinger og tiltak innenfor hele området.

5.10.2 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjetttrammer

I økonomiplan for 2021-2024 la Bystyret inn kr 100 000 kr til "Aktiv på dagtid". Aktiv på dagtid er et tilbud i regi av Agder idrettskrets. Det er et folkehelse tilbud som personer som mottar en ytelse fra NAV kan delta i (gjelder ikke barnetrygd). Kommuner som ønsker at innbyggerne skal ha dette tilbudet må betale en egenandel. Egenandelen for Kristiansand kommune er i størrelsesorden 500 000 kr. Kommunedirektøren vil fremme egen sak med vurdering av Kristiansand kommunes deltakelse i "Aktiv på dagtid".

Endringer som følger av vedtatt budsjett for perioden

Koordinator felles kommunal journal

Helse og mestring har fått et koordinerende ansvar for felles kommunal journal og blir overført 1 mill. kr til dette oppdraget.

Elektronisk pasientjournal

Området styrkes med 16,6 mill. kr til implementering og opplæring i nytt fagsystem, samt til økte lisenskostnader på 3 mill. kr.

Generell økning i ramme

Det er vedtatt at Helse og mestring styrkes med 5 mill. kr fra 2023 i generell budsjettøkning for å imøtekomme endrede rammebetingelser. Midlene vil benyttes til å dekke kostnader som helse og mestring ikke selv kan påvirke. Kostnadsbehovet i perioden vil være større enn bevilget budsjettamme og må derfor søkes løst gjennom omfordeling av ressurser i området.

Lederstøtte

Som oppfølging av bystyrets vedtak i 1. tertial blir området tilført 1 mill. kr til lederstøtte.

Lønnsharmonisering

Helse og mestring blir kompensert med 1 mill. kr for harmonisering av lønn til ledere som ble gjennomført i 2021.

Tiltak rekruttere/beholde leger

På grunn av den svært bekymringsfulle situasjonen vedrørende rekruttering av fastleger og leger i legevakt er det iverksatt et arbeid med tanke på tiltak på kort og lang sikt. Langsiktige tiltak vil bli behandlet i plan for legetjenester som skal utarbeides i 2022 og finansiering av disse innarbeides i økonomiplan 2023 – 2026. Kommunedirektøren har i vurderingen lagt til grunn bedre rammebetingelser fra staten fremover og at helse og mestring vurderer å benytte disposisjonsfond i tillegg til budsjettøkningen fra bykassa. Det er behov for enkelte strakstiltak for å sikre tilgang på nødvendige legeressurser. Det er vedtatt å styrke området med 4 mill. kr i 2022, økende til 7,5 mill. kr fra 2024, til tiltak som bidrar til at kommunen i større grad klarer å rekruttere og beholde medisinskfaglig kompetanse. Midlene er plassert sentralt i påvente av at tiltak planlegges og iverksettes.

Samarbeidsavtaler og tilskudd til frivillige og ideelle organisasjoner

Bystyret vedtok at det skal inngås en samarbeidsavtale med Blå Kors pålydende 7,5 mill. kr. Området er foreløpig tilført 4,5 mill. kr, mens 3 mill. kr skal hentes fra eksisterende driftstilskudd og tilskuddsordninger i kommunen. I tillegg er følgende organisasjoner tildelt årlig driftstilskudd:

- Søgne Misjonskirke - Åpent hus Søgne for innvandrere (700 000 kr)
- Matsentralen (336 000 kr)
- Hopeful Kristiansand (1 mill. kr i 2022 og 2023)

Kommunedirektøren vil komme tilbake til oppfølging av dette vedtaket og endelig plassering av disse midlene i egen sak.

Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett

Etablering av rådgivende enhet i rus-saker

Det ble ikke flertall på Stortinget for regjeringens forslag til rusreform, men Stortinget vedtok å etablere rådgivende enheter for rus-saker i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. I stedet for bot eller fengselsstraff kan personer som blir tatt for bruk eller besittelse av mindre mengder narkotika til egen bruk, ilegges møteplikt for den rådgivende enheten. Det er påtalemyndigheten som kan ilegge slik møteplikt som vilkår ved betinget påtaleunntatelse i bruk- og besittelsessaker. Oppmøte for den kommunale enheten vil være obligatorisk for å unngå en vanlig straffereaksjon. Det må utredes hvordan Kristiansand kommune skal innrette et slikt tjenestetilbud. Midlene som er innvilget over statsbudsjettet er lagt sentralt på helse og mestring.

Innføring av rett til barnekoordinator

Som en del av Likeverdsreformen vil regjeringen sikre at familier som har eller venter barn med behov for sammensatte tjenester får en barnekoordinator. Kommunene er tildelt midler over statsbudsjettet med tanke på å planlegge og utvikle tjenestetilbudet i forbindelse med lovendring som trer i kraft fra august 2022. Midlene som er innvilget over statsbudsjettet er lagt sentralt på helse og mestring.

Nasjonale e-helseløsninger

Regjeringen vil styrke arbeidet med digital samhandling i helse- og omsorgssektoren. Det er bevilget midler for å videreutvikle og implementere nasjonale e-helseløsninger som kjernejournal, helsenorge.no, pasientens medisinaliste og e-resepter. Det innføres lovendringer som pålegger kommunene å ta i bruk nasjonale e-helseløsninger og plikt til å betale for disse. Kommunen er tilført 6,2 mill. kr og midlene er overført til helse og mestring som har et ansvar for å følge opp dette.

5.10.3 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Helse- og mestringsstab	106 713	69 450	111 644	118 490	129 654	146 254
Sum	106 713	69 450	111 644	118 490	129 654	146 254

Budsjett for helse- og mestring stab er fra 2021 til 2022 økt med 40,4 mill. kr. I tillegg er driftsbudsjettet kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 1,7 mill. kr. En betydelig del av økningen er foreslåtte styrkinger fra statsbudsjettet på til sammen 10,4 mill. kr, økt bevilgning til å rekruttere og beholde leger på 4 mill. kr, lederstøtte på 1 mill. kr og kompensering lønnsharmonisering på 1. mill. kr.

Budsjett på helse- og mestring stab i 2022 består blant annet av følgende:

- Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester, IKT-drift for hele området, samt lønns- og driftsbudsjett for helse- og mestringsdirektørens stab, inkludert simuleringssenter 36,3 mill. kr.
- Kostnader til avtalefestet pensjon (AFP) for ansatte i hele helse og mestring, 24,3 mill. kr.
- Tilskudd til ideelle organisasjoner, 9 mill. kr.
- Årlig driftstilskudd til ideelle organisasjoner, 5,9 mill. kr
- 100 000 kr til Aktiv på dagtid. Kommunedirektøren vil fremme egen sak om medlemskap som vil koste om lag ytterligere 500 000 kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	69 450	69 450	69 450	69 450
Sum Lønns- og prisjustering	1 747	1 747	1 747	1 747
Tidligere vedtatte tiltak				
Andre tiltak	-236	-236	-232	-232
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-236	-236	-232	-232
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	3 565	2 101	2 101	2 101
Sum Demografijustering	1 954	1 642	12 302	12 302
Vedtatte endringer	7 030	5 255	15 919	15 919
Vedtatt ramme	76 481	74 705	85 369	85 369
Sum Innsparingstiltak	-191	-191	-191	-191
Nye tiltak				
Blåkors samarbeidsavtale	4 500	4 500	4 500	4 500
Generell økning ramme - endring av rammebetingelser	0	5 000	5 000	5 000
Koordinator felles kommunal journal overført fra SI	1 025	1 025	1 025	1 025
Lederstøtte	1 000	1 000	1 000	1 000

Beløp i 1000

Økonomiplan

	2022	2023	2024	2025
Lønnsharmonisering til fordeling kommunalsjefområder	1 000	1 000	1 000	1 000
Matcentralen - tilskudd	336	336	336	336
Ny elektronisk pasientjournal	0	0	0	16 600
Statsbudsjett 2022: Barnekoordinator	1 931	3 553	3 553	3 553
Statsbudsjett 2022: Nasjonale e-helseløsninger	6 223	6 223	6 223	6 223
Statsbudsjett 2022: Rusreform	2 323	2 323	2 323	2 323
Teknisk justering psykologmidler overføres fra livsmestring til staben	700	700	700	700
Tilskudd til Hopeful	1 000	1 000	0	0
Tiltak rekruttere/beholde leger	4 000	6 000	7 500	7 500
Åpent hus Søgne for innvandrere - samarbeidsavtale	700	700	700	700
Andre tiltak	103	103	103	103
Sum Nye tiltak	24 841	33 463	33 963	50 563
Nye tiltak og realendringer	24 650	33 272	33 772	50 372
Sum Rammefordeling	10 513	10 513	10 513	10 513
Interne rammeendringer	10 513	10 513	10 513	10 513
Ramme 2022-2025	111 644	118 490	129 654	146 254

5.11 Forvaltning og koordinering helse og mestring

5.11.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet er delt inn i tre avdelinger: Mottak og koordinering og to avdelinger med ansvar for bolig- og tjenestetildeling. Kommunalsjefområdet har også en del tiltak rettet mot tidlig innsats og forebygging, som kreftkoordinator, hukommelsesteam og helseveiledning for seniorer.

Forvaltning og koordinering har ansvaret for å tildele individuelle helse- og omsorgstjenester. Etter pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven skal det fattes enkeltvedtak ved tildeling for flere tjenester, deriblant helsetjenester i hjemmet, praktisk bistand og opplæring, støttekontakt, plass i institusjon, avlastningstiltak, omsorgstønad og brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Kommunalsjefområdet skal sikre likebehandling og ivareta rettsikkerheten til brukerne gjennom profesjonell saksbehandling med tverrfaglige og helhetlige vurderinger av behov. Hovedprinsippet er at Forvaltning og koordinering har myndighet til å fatte vedtak og tildele helse- og omsorgstjenester, i riktig mengde og til riktig tid, i tråd med innbyggernes behov – og har det økonomiske ansvaret for tildelt tjeneste. Forvaltning og koordinering har ansvar for framskrivning og behovsvurdering på kort og lengre sikt- både når det gjelder bolig- og tjenestebehov.

Kommunalsjefområdet har også ansvar for å vurdere behov og tildele alle typer kommunale utleieboliger, individuelle økonomiske virkemidler- startlån og husbankens tilskudd og fremskaffer private leieavtaler ved førstegangsbosetting av flyktninger. Boligavdelingen vil ha et tett samarbeid opp mot By- og stedsutvikling som har ansvaret for å fremskaffe og forvalte den kommunale utleieboligmasse.

Koordinerende enhet er en lovpålagt tjeneste som har et overordnet ansvar for arbeid med individuell plan og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator. Koordinerende enhet skal bidra til å sikre helhetlig tilbud til pasienter og brukere med behov for sosial, psykososial eller medisinsk habilitering og rehabilitering.

5.11.2 Hovedutfordringer

Det oppleves stadig økt forventninger til helse- og omsorgstjenester. Forvaltning og koordinering gir vedtak på tjenester innfor gitt lovverk, vedtatt tjenestenivå og budsjett. For å sikre effektiv fordeling av ressurser i tråd med prinsippet om likebehandling, er forankring og god praksis i tråd med vedtatt forvaltnings- og finansieringsmodell sentralt.

Økt behov for heldøgns plasser i perioden

For å lykkes med kommunens hovedstrategi om at innbyggerne skal kunne bo trygt i eget hjem så lenge som mulig, er det avgjørende at også tilbudet til heldøgns omsorgsplasser er tilpasset behovet i målgruppen, riktig dimensjonert og differensiert. Forvaltning har et særskilt ansvar for å vurdere dette basert på behovsutvikling. Erfaringer etter pandemien med reduksjon i antall korttids plasser, som er benyttet til beredskap til koronasykdom, har ført til økt antall personer på venteliste til institusjons plasser. Det er knyttet stor usikkerhet til hvilken effekt gjenåpning av korttids plassene vil ha på underkapasiteten på heldøgns plasser i perioden. Forvaltning og koordinering vil følge nøye med på utviklingen knyttet til underkapasitet. Det må i forbindelse med rullering av neste års økonomiplan foretas nye vurderinger av behovet for å fremskynde åpning av fase 2 ved Kleplandstunet (fra 2025 til høst 2024), samt vurdere omgjøring av 12 kommunale boliger til omsorgsboliger ved Langenes omsorgssenter.

Det er lagt inn midler til å øke kapasitet på institusjons plasser med 9,4 millioner fra 2023 for å redusere underkapasitet i perioden. Helse og mestring må også vurdere hvorvidt det vil være nødvendig med omprioriteringer innenfor eksisterende rammer med tanke på å starte volumøkningen av institusjons plasser allerede fra 2022. Det vil innebære omprioriteringer, bruk av disposisjonsfond og det kan innebære at området også må vurdere muligheter for å redusere nivået på andre tjenesteområder.

I det økonomiske opplegget er det lagt til grunn en risiko for underdekning på heldøgns omsorgsplasser som tilsvarer 52 plasser i 2025.

Det er avdekket behov for å differensiere heldøgn omsorgsplasser til personer med rusmiddelavhengige. Arbeidet med å planlegge utvikling av dette ledes av omsorgssentre i samarbeid med forvaltning og livsmestring.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en måte å organisere individuelle tjenester til brukere som har krav på helse- og omsorgstjenester. Det ble i økonomiplan for perioden 2020-2023 bevilget ekstra midler til styrking av denne ordningen, som i 2023 utgjør en styrking av budsjetttramme på 7 millioner. Dette med bakgrunn i politisk sak hvor det ble gjort rede for at ved å øke antall timer til sosial aktivitet og samfunnsdeltakelse for innbyggere med vedtak på BPA – ordning, måtte dette gjelde for alle brukere med like behov for å ivareta likebehandlingsprinsippet.

Det ble derfor i saken besluttet å øke tildelingsnivået på antall timer til sosial deltakelse og aktiviteter. Det betyr økt tildeling av støttekontakttimer og bistand til sosial deltakelse for innbyggere med tilsvarende behov. Dette har medført økt press på tjenestene Aktiv fritid og Konsulenter for funksjonshemmede barn og unge. Disse tjenestene har ansvar for å skaffe til veie støttekontakter og fritidstilbud for å effektivisere tildelte vedtak. Disse tjenestene ble ikke oppjustert i forbindelse med kommunesammenslåingen ettersom dette var oppgaver som inngikk i delte funksjoner i tidligere Søgne og Songdalen. Det har medført at tjenestene ikke er justert i forhold til økt innbyggertall i tillegg til at det har vært økt aktivitet på tjenestene.

Det er vedtatt på bakgrunn av dette å omfordele budsjetttrammer til følgende tjenester:

- Øke kapasitet på tjenesten aktiv fritid
- Øke kapasitet hos konsulenter for funksjonshemmede barn og unge
- Koordinatorfunksjon ved forvaltning som gis ansvar for kontraktsoppfølging og samhandling med private leverandører ved innføring av fritt brukervalg i BPA ordningen

Det er forventet en økning i antall søknader til BPA ordningen etter innføring av fritt brukervalg 01.01.2022. Det er derfor fortsatt holdt av budsjettmidler tilsvarende 2,4 mill.kr. til å håndtere en økning i antall BPA vedtak.

Økte behov på habiliteringsfeltet og rus- og psykisk helsefeltet

Det er aktivitetsvekst i tjenestene til personer med kognitive funksjonsnedsettelse og i tjenestene til personer med psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet. Veksten er knyttet til yngre brukere med store og sammensatte behov. Det er stadig flere krevende enkeltsaker med hensyn til kompetanse, bemanning og fysisk tilrettelegging.

Det er press på avlastningstjenestene til foreldre med særlig tyngende omsorgsoppgaver, og dette vil øke i perioden. Det har blant annet sammenheng med dekningsgraden på boliger tilpasset behov i målgruppen. I vedtatt økonomiplan for perioden 2021-2024 fremkommer behovet for investeringer til utvidelse av avlastningstilbudet ved Langenes i 2025. Det er i budsjettopplegg ikke funnet rom til denne investeringen. En må komme tilbake til dette ved neste rullering. Den pressede situasjonen knyttet til behovet for avlastningsplasser gjør det nødvendig å jobbe prioritert med dette frem mot neste rullering. Det er også økt antall ungdommer som i perioden vil ha krav på dagaktivitetstilbud etter fullført videregående skole. Det er en utfordring at kapasiteten og begrensninger ved de fysiske lokalene ved dagsentrene ikke er tilpasset behovene i målgruppen. Siden dette er en lovpålagte tjenester må kommunen finne andre løsninger i perioden, og dette vil medføre økte kostnader inntil nye lokaler er tilgjengelig.

Vekst i saksmengde

Forvaltning og koordinering har i den nye kommunen hatt en vekst i omfang av saker til behandling, særlig innen søknad om kommunal bolig. Budsjetttrammene er ikke tilstrekkelige kompensert for å kunne ivareta veksten på en forsvarlig måte. Tidligere analyser viser at konsekvensene ved å ikke ha tilstrekkelig saksbehandlerkapasitet hos forvaltning er en risiko for glidning på tjenestenivå.

Endringer i spesialisthelsetjenesten

Kommunen ser en utvikling i retning av flere utskrivninger fra spesialisthelsetjenesten innen rus- og psykisk helsefeltet, som følge av betalingsplikten for utskrivningsklare pasienter som ble innført i 2019. Det er et økende press både på bofellesskap til personer med samtidige rus- og psykiske lidelser og institusjonsplasser. Flere som utskrives fra døgnpostene ved sykehuset har behov for et så omfattende tjenestetilbud at det er vanskelig for kommunen å ivareta i form av hjemmetjenester. Boligsituasjonene er også svært utfordrende.

Koordinerende enhet

Pågående arbeid med videreutvikling av Koordinerende enhet vil fortsatt være et prioritert arbeid i perioden. I arbeidet inngår også samhandling med oppvekst.

Mangelfullt tilpasset boligmasse og tjenestetilbud til vanskeligstilte på boligmarkedet

Boligmassen til vanskeligstilte på boligmarkedet er ikke tilpasset behovene. Mangelfull differensiering og tilpasning av boliger medfører vedvarende ventelister på om lag 30-40 personer som har behov for kommunal bistand for å skaffe seg egnet bolig. Andelen bostedsløse i kommunen antas å øke i perioden med denne situasjonen. Det er venteliste på døgnbemannet bofellesskap innen rus og psykisk helse, samtidig som noen brukere som bor i døgnbemannede bofellesskap uttrykker ønske om å flytte til annen bolig med punktoppfølgning. Dette er vanskelig å gjennomføre som følge av at kommunens utleieboligmasse ikke er tilpasset behov i målgruppen. Dette gir utfordringer med hensyn til tildeling av bolig i boligmasse og bomiljø som ikke er optimale i forhold til behovene til den enkelte. Det gir uheldige sammensetninger i bofellesskap og det medfører uro og behov for ekstra tryggingstiltak i boligområder og boligkomplekser. Kommunen får også gjennom dette en svært uheldig situasjon med hensyn til press

på det lovpålagte nødbolig-tilbudet. Utfordringsbildet på det boligsosiale feltet innebærer at kommunen ikke har en robusthet i bolig- og tjenestetilbudet som sikrer gode nok løsninger for innbyggere med en atferd og livsproblematikk som periodevis truer samfunnsvernet og vanskeliggjør samhandling og inkludering i bomiljø.

I perioden vil det bli en gjennomgang av boligmasse og behov i brukergruppene, i regi av forvaltning. Den dårlige tilpassede boligporteføljen skaper behov for å se på muligheten for å utvikle differensierte boligsosiale tjenestetilbud i perioden. Forvaltning vil jobbe sammen med Livsmestring for å vurdere en modell for bærekraftig tjenesteyting i tilknytning til noen boliger hvor en har hatt store driftsutfordringer over tid. Det vil i perioden også bli jobbet med å utvikle nye boligmodeller innenfor flere områder. Dette skjer i samarbeid med By og stedsutvikling som har ansvaret for kommunens boligportefølje samt det boligpolitiske arbeidet. Dette er utviklingsarbeid som også må sees i et byutviklingsperspektiv.

5.11.3 Hovedprioriteringer

Brukerstyrt personlig assistanse

Det ble vedtatt i økonomiplan 2020 – 2023 en gradvis opptrapping av budsjetttrammer hvor det ligger inne en økning på 1 mill.kr fra 2022, økende til 3 mill. kr fra 2023.

Økt kostnad ved inngåelse av ny avtale

Det ble i juni 2021 inngått ny avtale med Blåkors om kjøp av bo- og tjenestetilbud til rusmiddelavhengige. Området er kompensert for økt avtalekostnad på 2,3 mill. kr årlig i perioden.

Kapasitetsutvidelse institusjonsplasser

Det er lagt inn midler til å utvide kapasitet på institusjonsplasser fra 2023 for å imøtekomme behovet som følger av demografiendringer i perioden.

Demografi – aktivitetsvekst hjemmetjenesten

Det er forventet en økt aktivitetsvekst i tjenester til hjemmeboende i perioden som følger av demografiutvikling. Området er delvis kompensert for kostnader som følger av den demografisk vekst i perioden med 10 mill. kr fra 2025.

Styrking av eldreomsorg og grunnbemanning i hjemmetjenesten

Det er vedtatt en økning på med 8 mill. kr 2022, økende til 12,5 mill. kr fra 2024 til styrking av eldreomsorg og grunnbemanning i hjemmetjenesten.

Boliger på rus og psykisk helsefeltet

Det er vedtatt driftsmidler for 6 bemannende boenheter på rus- og psykisk helsefeltet med oppstart fra 2024.

Innlån fra husbanken i perioden

Det er behov for å øke innlån fra husbanken i perioden. På bakgrunn av utviklingen er det vurdert at behovet for startlånmidler vil øke i 2022. Basert på utviklingen tilsier vurderingene at det i 2022 vil være behov for et innlån fra Husbanken på 160 mill. kr.

Styrking til økt antall timer til sosial deltakelse og aktivitet (BPA)

Det er bevilget 1 mill. kr til økt antall timer til sosial deltakelse og aktiviteter.

5.11.4 Driftsbudsjett

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Forvaltning og koordinering helse og mestring	1 052 720	1 216 278	1 288 958	1 308 983	1 330 293	1 340 293
Sum	1 052 720	1 216 278	1 288 958	1 308 983	1 330 293	1 340 293

Beløp i 1000

Kommunalsjefsområdets budsjett er fra 2021 til 2022 økt med 42 mill. kr. I tillegg er området kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 30,6 mill. kr. Hovedårsaken til endringen er økning i avlastningsplasser i habilitering for voksne (9,2 mill. kr) og at en bolig innen habilitering barn og unge har gått over til innsatsstyrt finansiering (21,8 mill. kr). Drift av 32 plasser på Kleplandstunet fra høsten 2022 skal være rammefinansiert og budsjettmidlene overføres fra Forvaltning til Omsorgssenter.

Store deler av helse- og omsorgstjenestene finansieres gjennom innsatsstyrt finansiering (ISF). Budsjettmidlene til disse tjenestene ligger på dette kommunalområdet og finansieres med stykkprisfinansiering til de utførende kommunalområdene.

De ulike budsjettpostene og prioriteringene som fremkommer hos forvaltning og koordinering kommenteres og beskrives ytterligere hos tilhørende kommunalsjefområder.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	1 216 278	1 216 278	1 216 278	1 216 278
Sum Lønns- og prisjustering	30 635	30 635	30 635	30 635
Tidligere vedtatte tiltak				
5 boenheter rus og psykiatri	3 434	3 434	3 434	3 434
6 boliger med personalbase habilitering	0	543	9 268	9 268
Aktivitetsøkning dagsenterplasser habilitering	2 768	5 125	8 405	8 405
Avlastningsplasser habilitering	9 225	9 225	9 225	9 225
Brukerstyrt personlig assistent utvikling av ordningen	1 033	3 100	3 100	3 100
Andre tiltak	11 357	23 134	23 379	23 379
Sum Tidligere vedtatte tiltak	27 816	44 561	56 811	56 811
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	1 640	1 640	1 640	1 640
Sum Demografijustering	6 371	10 029	16 589	16 589
Vedtatte endringer	66 463	86 864	105 674	105 674
Vedtatt ramme	1 282 741	1 303 143	1 321 953	1 321 953
Sum Innsparingstiltak	-291	-291	-291	-291
Nye tiltak				
Fornytt avtale med Blå Kors	2 358	2 358	2 358	2 358
Kapasitetsutvidelse institusjonsplasser	0	9 400	9 400	9 400
Kleplandstunet omsorgsboliger - fase 1	-12 318	-24 095	-24 095	-24 095
Ressurskrevende tjenester reversering	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Ressurskrevende tjenester statsbudsjett 2022 svekket ordning 2021	6 500	6 500	6 500	6 500
Styrking av eldreomsorgen/grunnbemanning i hjemmetjenesten	8 000	10 000	12 500	12 500
Økt antall timer til sosial deltakelse og aktiviteter	1 000	1 000	1 000	1 000
Økt kapasitet konsulenter funksjonshemmede til livsmestring	-700	-700	-700	-700
Økt kapasitet på tjenesten aktiv fritid til livsmestring	-700	-700	-700	-700
Økt sats VTA plasser	268	268	268	268
Sum Nye tiltak	-2 092	-2 469	31	31
Sum Demografijustering	0	0	0	10 000
Nye tiltak og realendringer	-2 383	-2 760	-260	9 740
Sum Rammefordeling	8 600	8 600	8 600	8 600
Interne rammeendringer	8 600	8 600	8 600	8 600
Ramme 2022-2025	1 288 958	1 308 983	1 330 293	1 340 293

5.12 Livsmestring

5.12.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet Livsmestring har ansvar for store deler av kommunens tjenestetilbud innen psykisk helse, rus og habilitering. Livsmestring har omkring 1480 fast ansatte fordelt på 9 enheter. Det gis råd og veiledning, individuelle oppfølgingstjenester, gruppebaserte tilbud i form av kurs, fritidstilbud, aktivitetstilbud, arbeidstilbud og praktisk bistand og oppfølging i forbindelse med bosituasjon.

Tjenester på habiliteringsfeltet

Kommunalsjefområdet har ansvaret for tjenester til barn, unge og voksne med kognitiv funksjonsnedsettelse.

- Habilitering voksne har ansvar for:
- 35 bofellesskap/tiltak som er bemannet gjennom hele døgnet.
- 6 aktivitetshus som tilbyr fellesskap og aktivitet tilpasset funksjonsnivå og behov.
- Ambulerende tjenester som følger opp brukere som ikke har døgntjenester

Habilitering barn og unge, gir tilbud til multifunksjonshemmede barn og unge i kommunen.

Tjenesten har ansvar for:

- 4 kommunale avdelinger som gir avlastningstilbud (døgntilbud, dagtilbud)
- Avdeling for privat avlastning / krutt
- To boliger for unge over 18 år
- Nattjeneste til barn og unge
- Etterskoletidsordning til videregående elever

Tjenester på psykisk helse- og rusfeltet

Kommunalsjefområdet har følgende tjenestetilbud:

- 7 aktivitetssentre til personer med rus- og psykiske lidelser og pårørende
- Aktiv fritid, støttekontakt og arbeidsforberedende tiltak
- Livsmestring Ung: Tjenester til unge i ulike aldersgrupper 13-30 år, som består av avdelingene Ungdomstjenesten og Ungdomshelse. Tjenestene omfatter blant annet tilbud om hasjavvenning, skolehelsetjenesten i videregående skole og Helsestasjon for Ungdom (HFU)
- Drop-in/lavterskeltilbud for både ungdom og voksne
- Tverrfaglige team som tilbyr psykisk helsehjelp og sosialfaglig oppfølging til voksne over 25 år
- 16 bemannede bofellesskap
- Midlertidig botilbud (nødbolig)
- Jegersberg gård. Rehabiliteringstilbud for rusavhengige med 26 rehabiliteringsplasser.
- Feltsykepleien

Flere av tilbudene i tjenesten er ambulerende og oppsøkende. Disse tiltakene er tilpasset brukere som har utfordringer med å nyttiggjøre seg det ordinære helse- og oppfølgingstilbudet.

5.12.2 Hovedutfordringer

Habiliteringsfeltet

På habiliteringsfeltet har det vært en utvikling i retning av at stadig flere beboere har et sammensatt og økt tjenestebehov. Dette stiller andre krav til kompetanse og økt ressursbruk. Målgruppen har et underforbruk av helsetjenester. Utviklingshemmede har også i liten grad tilgang til tilrettelagt arbeid

Boligtilbudet for utviklingshemmede er ikke tilstrekkelig differensiert. Det er behov for å utvikle og harmonisere boligoppfølging og mestringstilbud med utgangspunkt i den enkeltes ressurser, muligheter og behov. Blant annet er det behov for å utvikle og harmonisere ambulerende oppfølgingstjenester innenfor habiliteringsfeltet.

Habilitering for barn og unge har en økning i antall barn med store og komplekse tjenestebehov, hvor foreldre trenger avlastning og har stort behov for informasjon. Det vil i perioden bli prioritert å ha et fokus på dialog med pårørende. Det er økt press på avlastningstilbud, se omtale under Forvaltning

Tjenesten har også utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert personell. Det er behov for økt kompetanse i tjenestene. Dette gjelder både med hensyn til å øke andelen faglærte generelt, men også spesifikt med tanke på kompetansekrav som øker behovet for helsepersonell. Det vil i perioden bli jobbet med utviklingsarbeid i tjenesten med utgangspunkt i den nasjonale veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming»

Det er utfordringer med kapasiteten ved aktivitetshusene. Det er i forslag til budsjett ikke funnet rom til å prioritere nødvendig kapasitetsutvidelse og etablering av nytt aktivitetssenter Vest og renovering av Prestbekken aktivitetshus. Dette vil gi økt press på tjenesten og driften vil være utfordrende i lokaler som ikke er tilpasset og dimensjonert for økningen av brukere i perioden. Det vil påløpe alternativkostnader- både relatert til bygg og leiekostnader. Kommunen løper risikoen ved at kompenserte tilbud må gis i hjemmet ved sprengt kapasitet i aktivitetshusene. Dette er kostbart og ikke nødvendigvis gode løsninger for brukere og pårørende.

Tjenestene Aktiv fritid og Konsulenter for funksjonshemmede barn og unge opplever en økning i aktivitet og et press på tjenesten som følge av økt tildeling av støttekontakttimer og bistand til sosial deltakelse for innbyggere med like behov. Se nærmere omtale under Forvaltning.

Habiliteringsfeltet for voksne har hatt en økning i antall beboere i bofellesskap med komplekse tjenestebehov og presset i tjenesten øker. Det er store avdelinger med kompleks drift. Habilitering for voksne har hatt overforbruk utover budsjettet i flere år – det jobbes med analysearbeid og tiltak og det vil også bli vurdert hvordan ISF- modellen har slått ut etter en tid i drift. Selve ISF-satsene på habiliteringsfeltet har ikke vært gjennomgått og justert i den senere tid. Behovet for dette vil bli vurdert i perioden.

En stor andel av registrerte HMS-avvik knyttet til vold og utagerende atferd finner en innen habiliteringsfeltet. Dette er svært krevende og det gjør at tjenesten må ha høyt fokus på forebygging, rett kompetanse og tverrfaglig miljøarbeid. Dette må også sees i sammenheng med behovet for differensierte boligtilbud, både med hensyn til fysisk utforming og sammensetning av beboere.

I videreutvikling av tjenestetilbudet vil det kartlegges aktuelle velferdsteknologi verktøy som kan støtte tjenesten i drift og lage en implementeringsplan for dette.

Rus og psykisk helsefeltet

Psykisk helseutfordringer regnes som en av Norges største folkehelseutfordringer. Nasjonale føringer formidler at tjenestene skal utformes i et proaktivt perspektiv, med tidlig innsats og legge vekt på lett tilgjengelige lavterskel tilbud til alle målgrupper. Samtidig skal det sikres tilpassede tjenester med god tilgjengelighet for brukergruppen med store hjelpebehov som følge av rusmiddelavhengighet og alvorlige psykiske lidelser. Det er utførende å prioritere tiltak som sikrer begge deler. En vil i perioden jobbe med å sikre en bærekraftig tjenesteinretning, forankret i faglige strategier i forbindelse med planarbeidet som skal gjennomføres.

Mangelfull differensiering og tilpasning av boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet medfører at et økende antall blir boende i nødbolig over lang tid. Dette skaper et press på tjenesten og vil på sikt øke andelen bostedsløse i kommunen. I perioden vil det bli en gjennomgang av boligmasse og behov, i regi av forvaltning i samarbeid med Livsmestring og by og stedsutvikling. Det jobbes med å forbedre det boligsosiale arbeidet med å tilby mer fleksible og tilgjengelig oppfølging gjennom ulike ambulerende team og Housing first prosjekt. Det har over tid vært driftsutfordringer i en del boliger hvor en sammen med Forvaltning vil vurdere og teste ut bærekraftige driftsmodeller.

Det er i forslag til budsjett for perioden lagt inn rammer til etablering av et bofellesskap til 6 personer med heldøgns bemanning som er antatt ferdigstilt i 2024. Det er ikke lagt inn midler til lederressurs til planlegging, ansettelser m.m. i forkant av innflyttingstidspunkt. Dette vil være krevende for tjenesten å håndtere og må vurderes igjen ved rullering av økonomiplanen.

Pågang i spesialisthelsetjenesten medfører økt press i kommunale tjenester. Det er behov for utvikling av samhandling, gode samarbeidsstrukturer og felles tiltaksutvikling med spesialisthelsetjenesten. Viktige problemstillinger løftes gjennom oppfølgingen av den regionale samhandlingsmeldingen på rus- og psykisk helsefeltet.

Jegersberg gård har stor pågang av nye beboere. Det er høy aktivitet både i næringsdelen og rehabiliteringstilbudet. Det er prioritert i perioden å jobbe med planer for videreutvikling av tiltaket, blant annet med tanke på et neste byggetrinn. Det er et prekært behov for utvidelse av spisesalen som må sees i sammenheng med behovet for ytterligere utvidelse. Det vil frem mot neste rullering bli jobbet i samarbeid med By og stedsutvikling for å utvikle og legge til rette for bygningsmasse som kan håndtere en utvidelse i perioden.

Ungdom

Når det gjelder ungdom har det særlig vært bekymring for de som har behov for omfattende og helhetlige tjenester fra både kommune og spesialisthelsetjenesten. Det er en bekymring knyttet til at det er målgrupper tjenesten ikke når, eller fanger opp for sent. Det er spesifikke overganger som er ekstra sårbare for ungdom, og dette er særlig prioritert med tanke på samhandling.

Andelen unge som rapporterer om psykiske helseplager er økende. De ungdommene som hadde psykososiale utfordringer før pandemien, ser ut til å ha fått det verre. Det er særlig stor bekymring for den økende andel ungdommer som strever med spiseproblematikk. Dette er en utfordring som er registrert både nasjonalt og internasjonalt. For å møte disse utfordringene er det helt vesentlig med tidlig innsats og lett tilgjengelige lavterskeltilbud til ungdom. Gjennom prioritert prosjektarbeid følges spiseproblematikk særskilt.

Skolehelsetjenesten er unik ved at den som eneste helsetjeneste er tilgjengelige på barn og unges egen arena, men bemanningen i tjenesten reduseres betraktelig ettersom barna/ungdommene blir eldre. Dette skjer altså samtidig som de gradvis skal ta mer ansvar for egen helse, og behovet for samtaler og veiledning øker. En god dimensjonering av tjenesten er et viktig tiltak for å kunne videreutvikle universelle helsefremmende tiltak og sikre at barn og unge står bedre rustet til å møte de utfordringer og belastninger de utsettes for i dagliglivet, samt å sikre rask og fleksibel hjelp når de har behov for det.

5.12.3 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjетtrammer

Helårsjobbprosjektet

Midler som er bevilget til sommerjobbprosjektet, tilsvarende 1,5 mill. kr er lagt inn fast i drift til

«Helårsjobbprosjekt». Det har under pandemien blant annet ført til prioritering av ungdom helt ned til 15, 16 og 17 år. Tiltaket videreføres i perioden på bakgrunn av gode effekter.

Endringer som følge av vedtatt budsjett for perioden

Styrking av Aktiv fritid og Konsulenter for funksjonshemmede

Tjenestene Aktiv fritid og Konsulenter for funksjonshemmede styrkes gjennom en omprioritering av vedtatte budsjetttrammer, tilsvarende 700 000 kr per tjeneste. Det har vært kapasitetsutfordringer knyttet til økning i antall vedtak.

Psykososialt kriseteam

Kommunedirektøren har i vedtatt økonomiplan foreslått at psykososialt kriseteam kompenseres for kostnader utover budsjett i forbindelse med behandling av 1. og 2. tertialrapport.

Styrking av helsestasjonstilbud til ungdom

Som en videreføring av bystyrets prioriterte områder i forbindelse med koronasituasjonen, i 1 tertial 2021 styrkes Helsestasjon for ungdom (HFU) med 750 000 kr, fast i rammen.

5.12.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Livsmestring	490 964	401 905	390 315	389 803	401 388	401 388
Sum	490 964	401 905	390 315	389 803	401 388	401 388

Store deler av tjenestene innenfor dette kommunalsjefsområdet finansieres gjennom innsatsstyrt finansiering (ISF) som ikke fremkommer i budsjetttabellen over. Kommunalsjefområdet budsjett er fra 2021 til 2022 redusert med 21,7 mill. kr. I tillegg er området kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 10,1 mill. kr. Hovedårsaken til reduksjonen er overgang til innsatsstyrt finansiering for avdeling innenfor habilitering barn og unge, og budsjettet er flyttet over til Forvaltning og koordinering.

Forventet ISF-finansiering utgjør om lag 379 mill. kr i 2022. Samlet sett har dermed området tilgjengelig ca. 770 mill. kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	401 905	401 905	401 905	401 905
Sum Lønns- og prisjustering	10 118	10 118	10 118	10 118
Tidligere vedtatte tiltak				
Andre tiltak	-960	-960	-875	-875
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-960	-960	-875	-875
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-2 153	-2 665	-2 665	-2 665
Vedtatte endringer	7 005	6 492	6 577	6 577
Vedtatt ramme	408 909	408 397	408 482	408 482
Sum Innsparingstiltak	-435	-435	-435	-435
Nye tiltak				
6 samlokaliserte boliger rus/psykisk helsefeltet	0	0	11 500	11 500
Helsestasjon for ungdom lavterskel - koronapakke videreført	750	750	750	750
Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom	-369	-369	-369	-369
Teknisk justering psykologmidler overføres fra livsmestring til staben	-700	-700	-700	-700
Økt kapasitet konsulenter funksjonshemmede til livsmestring	700	700	700	700
Økt kapasitet på tjenesten aktiv fritid til livsmestring	700	700	700	700
Sum Nye tiltak	1 081	1 081	12 581	12 581
Nye tiltak og realendringer	646	646	12 146	12 146
Sum Rammefordeling	-19 240	-19 240	-19 240	-19 240
Interne rammeendringer	-19 240	-19 240	-19 240	-19 240
Ramme 2022-2025	390 315	389 803	401 388	401 388

5.13 Helsefremming og inkludering

5.13.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet server hele kommunen på flere områder, eksempelvis miljørettet helsevern, legetjenester, smittevern og tolketjenester. Kommunalsjefområdet har tre enheter:

Mestringsenheten

Mestringsenheten skal gjennom tidlig innsats redusere forekomsten av og forebygge utvikling av livsstilssykdommer og psykiske plager, slik at den enkelte kan opprettholde sin arbeidsevne og livskvalitet. Enheten skal fremme helse og livskvalitet og utsette innbyggernes behov for tjenester gjennom å legge til rette for deltakelse, aktivitet og mestring. Mestringsenheten består av tre avdelinger:

- Friskliv og mestring gir en rekke tilbud til personer som har økt risiko for eller allerede har utviklet sykdom og som trenger hjelp til å endre levevaner og mestre helseutfordringer.
- Aktiv senior har fire seniorsentre og tilbyr aktiviteter, kurs og sosiale møteplasser for seniorer flere steder i kommunen. Tilbudene besøkes i snitt av 1300 hver uke. kurs
- Rask psykisk helsehjelp er et kommunedekkende lavterskeltilbud for personer over 16 år med symptomer på angst og depresjon av lett til moderat grad.

Samfunnsmedisinsk enhet

Samfunnsmedisinsk enhet skal ha en bred tilnærming til helse og sykdom og til sammenhengen mellom medisin og samfunn. Enheten har ansvar for kommunelegene og for fastlegeadministrasjon i tilknytning til 105 fastlegehjemler. I tillegg har samfunnsmedisinsk enhet ansvar for institusjonsleger, helsestasjonsleger og leger på korttids- og rehabiliteringsinstitusjoner og legevakt. Enheten har ansvar for turnusleger (leger i spesialisering - LIS 1) og leger i spesialisering innen allmenntilmedisin (LIS 3) og drifter ett av fem ALIS kontor i landet (Allmenntilmedisin i spesialisering). ALIS kontoret er basert på et nasjonalt oppdrag og har en regional rådgivende funksjon. Kontoret skal bistå og gi råd til 60 kommuner innenfor helse Sør-øst i forbindelse med planlegging og oppfølging av spesialistutdanningen i allmenntilmedisin. Samfunnsmedisinsk enhet omfatter også miljørettet helsevern, smittevern, flyktningehelseteam, og vaksinasjonskontor.

Integreringsenheten

Integreringsenheten består av statlig mottak, heldagstilbud til asylanter og tilrettelagt avdeling for asylanter med helseutfordringer og behov for ekstra oppfølging. Introavdelingen jobber med flyktninger som er bosatt, hvor bosetting og introduksjonsprogrammet er kjerneoppgaver. Tolketjenesten leverer tolkeoppdrag til hele kommunen og andre aktører som etterspør og kjøper tjenesten. Enheten har også tjenester til enslige mindreårige flyktninger.

5.13.2 Hovedutfordringer

Det er svært utfordrende for kommunalsjefområdet å tilpasse seg rammene for drift i den nye kommunen. Området server hele kommunen og flere av tjenestene er ikke tilført ressurser tilpasset befolkningsstørrelsen i ny kommune.

Det er utfordrende å sikre at frisklivs- og mestringstilbudene har tilstrekkelig kapasitet og er dimensjonert i tråd med demografisk utvikling og utviklingen av ikke-smittsomme folkesykdommer og livsstilssykdommer (kreft, diabetes, hjerte/kar, kronisk lungesykdom, psykisk helse). Med dagens nivå på tilbudene vil en ikke kunne betjene økt etterspørsel og behov som følge av sykdomsutvikling og befolkningsøkning. Det vil innebære ventetid og redusert bistand, noe som vil kunne bidra til å øke helsemessige og sosiale utfordringer i befolkningen på sikt.

Aktiv senior er et viktig bidrag til det å skape et aldersvennlig samfunn, hvor seniorbefolkningen gis mulighet til å være deltakende og aktive for å bevare egen helse og livskvalitet lengst mulig. Det er behov for nye og funksjonelle lokaler til Aktiv senior for å sikre drift og videreutvikling av dagens tilbud i takt med den raskt økende seniorbefolkningen. Særlig ett av lokalene har store bygningstekniske utfordringer som begrenser tilbudet betydelig. Det må jobbes med fremtidig lokalisering og utvikling av tjenesten inn mot neste rullering av økonomiplanen.

Kommunalsjefsområdet vil få økte kostnader knyttet til legetjenesten i perioden som det ikke er inndekning for i det økonomiske opplegget. Utgiftspostene forventes å være økende i perioden.

Følgende kostnadselementer har en samlet sum på 8,6 mill. Kr fra 2022:

- Det er i forbindelse med handlingsplan for allmennlegetjenesten 2020-2024, etablert en tilskuddsordning for ALIS avtaler med fastleger som kan søke om tilskudd til spesialisering. For hver lege som søker om tilskudd må kommunen dekke 20 % av egenandelen. Dette vil medføre økte kostnader for å imøtekomme rekrutteringsbehov i legetjenesten.
- I tillegg gir særavtale mellom KS og legeforeningen rett på 4 måneders studiepermisjon med lønn for spesialister hvert 5 år (gjelder stillinger over 40 %). Dette har inntil nå vært lite benyttet av legene, men har vært økende den senere tid. Dette fører også til økte kostnader i perioden.
- Endret basistilskudd for null-hjemler- demografiske endringer i befolkningen har økt behovet for fastlegehjemler. Rameavtale utløser basistilskudd fra kommunen. Ny fastlege godkjøres med inntil 500 listepasienter fra oppstart og frem til pasientliste er opparbeidet. Det er opprettet 3 nye fastlegehjemler i 2021
- Endret basistilskudd fastleger - Fra 1.7.2021 økte basistilskudd til fastleger pr listeinnbygger fra 577 kr til 642 kr. I RNB ble det lagt til grunn en økning opp til 610 kr som kommunen ble kompensert for. Dette utgjør en kostnad på 4 mill. kr. årlig.

Rekrutteringssituasjonen knyttet til legeressurser har forverret seg betydelig det siste året og særlig siden juni 2021. Det er betydelig antall ledige legestillinger og- hjemler i kommunen. Dette gjelder både fastlegehjemler og fast ansatte leger i legevakten, institusjoner og helsestasjoner. Kjernen i utfordringen er mangel på leger totalt sett i regionen. Kristiansand står i en konkurransesituasjon med andre kommuner, om lønnsnivå og arbeidsforhold. Mange fastleger ønsker lavere arbeidsbelastning, og nyutdannede leger ønsker i større grad fast ansettelse framfor å være næringsdrivende. Det arbeides med tiltak for å håndtere det akutte behovet for legeressurser på kort sikt. Dette vil sannsynligvis innebære tiltak av både økonomisk og strukturell karakter. Kommunene har fått ansvar for spesialisering av allmennleger, og det jobbes med en struktur som skaper trygghet og forutsigbarhet for leger i spesialisering. I tillegg vil det bli arbeidet langsiktig med utvikling av tjenesten, samhandling med andre kommuner gjennom de regionale strukturene, og justeringer i tråd med forventede endringer av statlige rammer og incentiver. Langsiktige utviklings- og rekrutteringsstrategier og tiltak vil omfattes av Plan for legetjenester. Planarbeidet påbegynnes høsten 2021 og ferdigstilles 2022.

Kommunens andel av kostnader til Norsk pasientskade erstatning, NPE har økt den senere tid. Innbetalingen beregnes ut fra innbyggertall og dekker utgifter til erstatning som knyttes til kommunale helse og omsorgstjenester. Viser til tidligere omtalen under endrede forutsetninger og merkostnad utgjør 2,5 mill. kr for inneværende år.

Integreringsfeltet er et fagområde som stadig vil være i endring når det gjelder ytre rammebetingelser, endringer i målgruppen og endringer i krav til tjenesten - blant annet med hensyn til måloppnåelse innenfor både nasjonale strategier og kommunens egne strategier. Kommunalsjefsområdet har i vedtatt økonomiplan et nedtrekk knyttet til redusert integreringstilskudd på 10,4 mill. kr i 2022 som øker til 15 mill. kr fra 2023. I tillegg kommer nedtrekk fra 1 tertial på 1 mill. kr som er videreført i perioden. Det er

svært utfordrende å nedjustere driften i takt med dette, da en ikke ser en umiddelbar effekt i redusert deltakelse i introduksjonsprogram, selv om antall bosettinger går ned. Det vil si at nedtrekk må håndteres i driften, noe som betyr reduksjon i en bemanning som allerede er kraftig nedjustert. Tjenesten er nå nede på et minimumsnivå og ved ytterligere reduksjon må det vurderes om det kan opprettholdes et introduksjonsprogram ettersom en vil mangle sentral kompetanse. En ytterligere nedskalering vil også gi utfordringer i bosettingsarbeidet.

I tjenestene til enslige mindreårige har det over de siste årene vært foretatt omfattende driftstilpasninger, blant annet med hensyn til redusert boligdrift. I tillegg vil det i 2022 komme et ganske kraftig inntektsbortfall relatert til enslige mindreårige, som fyller 21 år. Dette vil utgjøre et nedtrekk på 4,3 mill. kr, som vil medføre omfattende nedskalering av dagens tjenestetilbud, hvis ikke en finner andre løsninger. Dette er et prioritert arbeid som må sees i sammenheng med utarbeidelse av handlingsplan på integreringsfeltet.

Endring av lovverket knyttet til tolketjenester som trer i kraft fra 2022, vil kreve at kommunen tilpasser tjenesten til økte kvalitetskrav. I tillegg har det trolig vært et underforbruk av tolketjenester i deler av kommunen, slik at dagens tolketjeneste vurderes å være underfinansiert. Det foretas en gjennomgang av dette, som vil være et underlag ved neste rullering av økonomiplan.

5.13.3 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjetttrammer

Kommunalsjefsområdet har i vedtatt økonomiplan et nedtrekk knyttet til redusert integreringstilskudd på 10,4 mill. kr i 2022 som øker til 15 mill. kr fra 2023.

Endringer som følge av vedtatt budsjett for perioden:

Redusert integreringstilskudd

Som en videreføring av vedtak fra 1. tertial 2021, reduseres rammen med 1 mill. kr årlig i perioden.

Økt basistilskudd til fastleger

I tråd med revidert nasjonalbudsjett styrkes ordningen med basistilskudd til fastleger med 1,5 mill. kr.

Lønnsoppgjør leger

Som et virkemiddel for rekruttering av legerressurser er Helse og mestring styrket med 400 000 kr som en delvis kompensasjon for økte kostnader i forbindelse med lønnsoppgjøret for leger i 2021.

Rask psykisk helsehjelp

I første tertial 2021 ble det lagt inn 2 mill. kr til rask psykisk helsehjelp (RPH) i forbindelse med "krisepakke korona" fra bystyret. Midler som ikke ble benyttet i 2021 vil bli overført til 2022, og fra 2023 styrkes tjenesten med 1 mill. kr fast i rammen.

Endringer som følge av vedtatt statsbudsjettet

Økt basistilskudd

Regjeringen følger opp Handlingsplanen for allmennlegetjenesten og i vedtatt statsbudsjett styrkes denne i 2022 for å stimulere rekruttering. Et av tiltakene er styrking av basisfinansieringen. Regjeringen har styrket basistilskuddet også i 2022 og kompenserer kommunene for dette. I tillegg er det vedtatt å legge inn helårsvirkning av økte satser i 2021. Dette tilsvarer 2,5 mill. kr for Kristiansand kommune og områdets rammer er økt tilsvarende.

Ny Tolkelov

Regjeringen har vedtatt å kompensere kommunene for økte krav om bruk av kvalifisert tolk når tolkeloven trer i kraft fra 1.1.2022, noe som tilsvarer 402 000 kr til Kristiansand kommune. Disse midlene er tilført tolketjenesten i Helse og mestring.

5.13.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Helsefremming og inkludering	198 796	184 170	181 454	176 164	176 190	176 190
Sum	198 796	184 170	181 454	176 164	176 190	176 190

Kommunalsjefsområdets budsjett er fra 2021 til 2022 redusert med 7,3 mill. kr. Driftsbudsjettet er kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 4,6 mill. kr. Reduksjonen i rammen skyldes bortfall av inntekter fra integreringstilskuddet som følge av redusert antall bosatte flyktninger til kommunen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	184 170	184 170	184 170	184 170
Sum Lønns- og prisjustering	4 619	4 619	4 619	4 619
Tidligere vedtatte tiltak				
Integreringstilskudd	-11 205	-11 205	-11 205	-11 205
Redusert integreringstilskudd flyktninger	517	-4 133	-4 133	-4 133
Andre tiltak	333	333	359	359
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-10 355	-15 005	-14 979	-14 979
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-615	-2 255	-2 255	-2 255
Vedtatte endringer	-6 351	-12 640	-12 615	-12 615
Vedtatt ramme	177 819	171 529	171 555	171 555
Sum Innsparingstiltak	-121	-121	-121	-121
Nye tiltak				
Lønnsoppgjør leger	400	400	400	400
Rask psykisk helsehjelp - koronapakke videreført	0	1 000	1 000	1 000
Redusert integreringstilskudd	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
RNB Basistilskudd fastleger økt sats	1 480	1 480	1 480	1 480
Statsbudsjett 2022: Basistilskudd - økning 2022 og helårseffekt	2 474	2 474	2 474	2 474
Statsbudsjett 2022: Tolkeloven	402	402	402	402
Sum Nye tiltak	3 756	4 756	4 756	4 756
Nye tiltak og realendringer	3 635	4 635	4 635	4 635
Sum Rammefordeling	0	0	0	0
Interne rammeendringer	0	0	0	0
Ramme 2022-2025	181 454	176 164	176 190	176 190

5.14 Hjemmetjenester og rehabilitering

5.14.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet har ansvar for hjemmetjenester, samt flere tilgrensende tjenester som samlet sett understøtter tjenester som gir innbyggerne mulighet for å bo trygt i eget hjem lengst mulig.

Kommunalsjefområdet har omkring 1100 fast ansatte med aktiv stillingsprosent, fordelt på seks enheter.

Fire enheter: Hjemmetjenester inndelt i geografiske områder (øst, vest, nord og sentrum)

- Helsehjelp i hjemmet (hjemmesykepleie)
- Praktisk bistand (hjemmehjelp)
- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)
- Dag- og aktivitetssentre

Lokalmedisinske tjenester

- Døgnopphold rehabilitering ved Kløvertun rehabiliteringssenter
- Korttidsopphold på sykehjem ved Valhalla helsesenter
- Øyeblikkelig hjelp døgnopphold (ØHD)
- Responssenter
- Ambulerende blodprøvetaking
- Legevakt (Eg og Tangvall)
- Teststasjon og smittesporing av koronavirus

Enhet for rehabilitering

- Rehabiliteringsmottak og hjelpemiddellager
- Velferdsteknologiteam
- Fysioterapi og ergoterapi, rehabiliteringsteam, Sansetap
- Transportsentral
- Administrasjon av driftsavtaler med private fysioterapeuter

5.14.2 Hovedutfordringer

Hjemmebaserte tjenester er sentrale for å sikre opprettholdelse av kommunens hjemmetjenesteprofil. Tjenestene bidrar til at kommunens innbyggere kan bo trygt hjemme lengst mulig, sammen med differensierte dagsenterplasser og tilstrekkelig tilgang til korttids-, rullerings- og rehabiliteringsplasser i institusjon.

De hjemmebaserte tjenestene står overfor store utfordringer, både når det gjelder behovet for volumøkning og økte krav til kompetanse som følge av at flere brukere har komplekse helsetilstander. Behovet for samhandling og koordinering opp mot blant annet pårørende, fastlege og sykehus og andre kommunale tjenester har økt, en kan se dette blant annet i lys av at mange brukere har mer sammensatte behov og komplekse sykdomsbilder enn tidligere.

Kravet til dokumentasjon og administrativ oppfølging har økt over tid og dette påpekes også ved tilsyn. Dette påvirker arbeidet med å øke direkte brukertid i hjemmetjenesten. Det jobbes med organisering av en robust og bærekraftig tjeneste, samt utprøving og implementering av teknologiske løsninger som kan bidra til å optimalisere arbeidsprosesser, logistikk og kompetansesammensetning. Det er også et stort behov i perioden å fortsette satsningen på implementering av velferdsteknologi hos hjemmeboende. Hjemmetjenesten og andre ambulerende tjenester har i perioder utfordringer med fremkommelighet

som følge av vanskelige værforhold, og vil fremover ha behov for tilgang til kjøretøy med god framkommelig og sikkerhet.

Det gjenstår fortsatt noen avdelinger i hjemmetjenesten som har utfordringer med dårlig egnede og for små lokaliteter. Ved å samlokalisere mindre avdelinger vil en få gevinster med faglig robusthet, bedre ressursutnyttelse og økt samhandling. Det må i perioden jobbes videre med å vurdere løsninger for enten investering eller leie av lokaler i forbindelse med dette.

Driftstilpasninger i hjemmetjenesten

Det er et kontinuerlig arbeid med tilpassing av drift for tjenester med ISF-finansiering. Det er godt samarbeid mellom avdelinger ved opp/nedgang av vedtakstimer hvor ansatte i samlokaliserte avdelinger kan benyttes på tvers. Aktiviteten svinger, og det er nødvendig å tilpasse driften fortløpende. En har sett at det er en økende utfordring å få tak i kvalifiserte vikarer, spesielt ved ferieavvikling. Det jobbes kontinuerlig med utfordringer knyttet til økte utgifter til overtid, doble vakter og merarbeid på enkelte med nøkkelfunksjoner

Dagsentertjenesten

Aktivitetstilbud er et viktig virkemiddel for å øke livskvalitet til både brukere og pårørende, og tilrettelegge for at innbyggerne kan bo i eget hjem så lenge som mulig. Det vil i perioden være en prioritert oppgave å jobbe med videreutviklingen av dagaktivitetstilbudet til personer med demenslidelser. Dagaktivitetstilbud til denne målgruppen er et veldig sentralt virkemiddel for å lette den enkeltes hverdag og sykdomsforløp, utsette institusjonsbehovet og avlaste pårørende. For å videreføre profilen som hjemmetjenestekommune er en avhengig av å ha rett dimensjonering, differensiering og hensiktsmessig lokalisering av dagaktivitetstilbudene i kommunen. Dette er derfor et av utviklingsområdene fremover.

Legevakt

Akuttmedisinforskriften stiller krav til organisering av kommunal legevaktordning. Det er blitt særdeles utfordrende å rekruttere leger til stillinger på legevakt, der en i 2021 har store vanskeligheter med å dekke alle stillinger. Nye spesialiseringskrav for allmennleger og forventning fra fastleger om lav vaktbelastning, gjør at lønnskostnader til leger er under sterkt press. Det er samme situasjon i den øvrige legetjenesten i kommunen, og i omkringliggende kommuner. Det vil bli behov for tiltak i perioden som kan avhjelpe noen av rekrutteringsutfordringene en ser nå. Det vil bli behov for lokale tiltak, men det er samtidig et nasjonalt utfordringsbilde som en må forvente at også blir fulgt opp i tråd med den nasjonal Handlingsplan for allmennlegetjenesten (2020-2024)

Legevakt har også utfordringer med å sikre gode og fremtidsrettede tjenester for publikum. Det er derfor igangsatt et prosjekt for «innovativ legevakt» som kan legge grunnlaget for nye og mer effektive måter å gi publikum gode legevaktstjenester på. Det vil i perioden bli behov for utbedringer knyttet til IT-løsninger ved legevakta. Dette vil også ha økonomiske konsekvenser, noe en må komme tilbake til ved neste rullering. Det jobbes prioritert med utfordringen, sammen med IT.

I påvente av at nytt helsehus kan realiseres, slik at legevakten kan flytte inn i nye lokaler må det også gjennomføres flere midlertidige tiltak, da dagens lokaler er små, og ikke har kapasitet til å håndtere en økning utover dagens nivå. Det er estimert at ny bygningsmasse på Eg kan stå ferdig 2028. Et tiltak som avhjelper situasjonen frem mot dette, er å samorganisere legevakttelefonentralen i 2022 med kommunalt responscenter på Valhalla helsesenter.

Det har vært kapasitetsutfordringer i den kommunale transporttjenesten i dag, og kapasiteten er derfor blant annet nylig økt med en ekstra bussrute i Søgne. Tjenesten har blant annet mange oppdrag med

kjøring av dagsenterbrukere. Transport er et område som må videreutvikles i perioden med tanke på effektiv utnyttelse og bærekraftige modeller.

Videre drift av kommunal responsentertjeneste

Responsenteret leverer en god og fremtidsrettet tjeneste, men har ikke lyktes med å oppnå inntekter som dekker kostnadene ved tjenesten. I 2021 har situasjonen bedret seg noe, og en har samtidig reforhandlet driftsavtaler som har gitt grunnlag for økte inntekter. Responsenteret inngår også i et interkommunalt samarbeid i Agder, der en høst 2021 har et pågående arbeid for å sikre bærekraftige økonomiske forutsetninger for driften fra 2022.

5.14.3 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjetttrammer

Dagsentertjenesten

Det vil i perioden være en prioritert oppgave å jobbe med videreutviklingen av dagaktivitetstilbudet til personer med demenslidelser. Det er i vedtatt økonomiplan fra 2020 lagt inn midler til dette. Det er avgjørende å sikre rett dimensjonering, differensiering og framtidrettet modeller for dagaktivitetstilbudene i kommunen.

I forbindelse med behandlingen av økonomiplan 2021-2024 ble følgende verbalforslag vedtatt: *Bystyret tar sikte på i perioden 2021-2024 å tilrettelegge for et aktivitetstilbud for hjemmeboende personer over 70 år som har demens.*

Kristiansand kommune har en rekke ulike aktivitetstilbud til personer med demenslidelser, og skal også utvikle dette tilbudet videre, i tråd med verbalvedtaket. Det er behov for framskrivninger og utredningsarbeid for å sikre tilbud som er tilpasset fremtidig demografisk utvikling.

Som et ledd i videreutviklingen av aktivitetstilbud til hjemmeboende med demens, er det igangsatt et utviklingsarbeid hvor en vil prøve ut ambulant dagtilbud for hjemmeboende personer med demens. Tilbudet vil ha oppmerksomhet rettet mot individuelle behov for aktivitet og vil i hovedsak gjelde for personer som ikke klarer å nyttiggjøre seg øvrige dag- og aktivitets tilbud.

I tillegg til å videreutvikle og iverksette nye tiltak vil administrasjonen i perioden gjennomføre nødvendig utredningsarbeid. Dette for å sikre langsiktig utvikling av aktivitets- og tjenestetilbud til innbyggere med demenslidelser i tråd med vedtatte strategier.

Endring som følger av vedtatt budsjett i perioden

Demografi – aktivitetsvekst hjemmetjenesten

Det er forventet en økt aktivitetsvekst i tjenester til hjemmeboende i perioden som følge av demografiutvikling. Området kompenseres delvis for demografisk vekst i perioden med 10 mill. kr fra 2025.

Renhold over til Eiendom

I 1. tertial ble det vedtatt å overføre budsjettmidler for renhold til Eiendom fra Hjemmetjenester og rehabilitering. Dette skal videreføres i perioden og endringen på 433 000 kr er trukket fra budsjettet.

5.14.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Hjemmetjenester og rehabilitering	334 558	338 584	337 295	337 295	334 359	334 359
Sum	334 558	338 584	337 295	337 295	334 359	334 359

Store deler av tjenestene innenfor dette kommunalsjefområdet finansieres gjennom innsatsstyrt finansiering (ISF) som ikke fremkommer i budsjett-tabellene over. Kommunalsjefrådets budsjett er fra 2021 til 2022 redusert med 7,7 mill. kr. I tillegg er området kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 8,5 mill. kr. Reduksjonen i rammen skyldes blant annet at engangsbevilgningen fra bystyret til Songdalen sone i 2021 trekkes ut igjen, samt at budsjettmidler knyttet til omsorgsboliger i Songdalen flyttes til Omsorgssenter. Forventet ISF-finansiering utgjør ca. 300 mill. kr i 2022. Samlet sett har dermed området tilgjengelig ca. 640 mill. kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	338 584	338 584	338 584	338 584
Sum Lønns- og prisjustering	8 521	8 521	8 521	8 521
Tidligere vedtatte tiltak				
Nytt hjelpemiddellager	1 538	1 538	1 538	1 538
Sonekontor Songdalen	-3 075	-3 075	-3 075	-3 075
Andre tiltak	0	0	139	139
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-1 538	-1 538	-1 398	-1 398
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	0	0	-3 075	-3 075
Vedtatte endringer	6 983	6 983	4 047	4 047
Vedtatt ramme	345 567	345 567	342 631	342 631
Sum Innsparingstiltak	-171	-171	-171	-171
Nye tiltak				
Renhold overføres til eiendom	-433	-433	-433	-433
Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom	-621	-621	-621	-621
Andre tiltak	-42	-42	-42	-42
Sum Nye tiltak	-1 096	-1 096	-1 096	-1 096
Nye tiltak og realendringer	-1 267	-1 267	-1 267	-1 267
Sum Rammefordeling	-7 005	-7 005	-7 005	-7 005
Interne rammeendringer	-7 005	-7 005	-7 005	-7 005
Ramme 2022-2025	337 295	337 295	334 359	334 359

5.15 Omsorgssenter

5.15.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet består av syv enheter som omfatter 14 omsorgssentre med heldøgns omsorgstilbud og en enhet bestående av Omsorgssenter servicetjenester.

Totalt antall plasser i omsorgssentrene er 790, hvorav 176 er omsorgsboliger. Alle omsorgssentre har heldøgns omsorgsplasser i form av sykehjemsplasser. Seks av omsorgssentrene har tilhørende omsorgsboliger. Det er to typer omsorgsboliger: Selvstendige leiligheter og bokollektiv. Omsorgsboligene er lokalisert i omsorgssentrene Strømmehaven, Randesund, Prestehøia, Grimtunet, Ternevig og Songdalstunet og omsorgsboliger ved Kleplandstunet etableres på Tangvall.

Omsorgssenter Servicetjenester består av Kjøkkenservice på Bråvann, og kjøkkenene ved Søgne og Songdalstunet omsorgssenter. Kjøkkenservice leverer også mat til enkelte andre institusjoner, til

dagsenter og til hjemmeboende. Kafeer som driftes av Kjøkkenservice er tilbudene ved: Valhalla, Kløvertun, Kongens senter, Vågsbygdtnet, Songdalstunet, Søgne omsorgssenter. Kafeene ved Vågsbygdtnet og Kongens senter vil avvikles i tråd med vedtatt budsjett (se nedenfor)

5.15.2 Hovedutfordringer

De hjemmebaserte tjenestene er innrettet med tanke på å gi forsvarlige helse- og omsorgstjenester så lenge som mulig i hjemmet. Som følge av dette, og den generelle demografiutviklingen, ser en at helsetilstanden til beboere i sykehjem stadig blir mer sammensatt og komplisert. De fleste beboere har kognitive funksjonsnedsettelse og demenslidelse som krever spesiell tilrettelegging og oppfølging gjennom døgnet.

Endret beboergruppe over tid stiller store krav til rett kompetanse, blant annet når det gjelder å håndtere krevende situasjoner og utagerende adferd. Tjenesten har en rekke avvik relatert til vold og trusler i forbindelse med sykdomstilstander som gir utagerende adferd- både overfor med-beboere og ansatte. Dette er utfordrende problemstillinger som det jobbes med kontinuerlig.

Situasjonen totalt sett stiller økte krav til rett kompetanse for å sikre god kvalitet i tjenesten, blant annet gjennom god dokumentasjon og muligheten til å drive nødvendig utviklings- og omstillingsarbeid. Dette vil ofte gi seg utslag i at en opplever økt arbeidsmengde og tidspress ute i avdelingene. Pleie og omsorgstjenesten har over lang tid hatt en svært kostnadseffektiv drift, noe som gjør at handlingsrommet til utvikling og omstillinger for å håndtere økte utfordringer er begrenset. Satsene for ISF (innsatsstyrt finansiering) har ikke vært justert i tråd med utvikling i sykdomsbilde, demografi og endrede krav og pålegg til tjenesten. Det er i forbindelse med rullering av økonomiplanen foretatt beregninger som viser et kraftig etterslep. Kostnader knyttet til økt krav til dokumentasjon, tilsvarer alene et etterslep på 12,4 mill.kr som ikke satsene er justert med. Det er også en utfordring at kommunalsjefområdet ikke har tilstrekkelige midler til systematisk kompetanseheving.

Høyt sykefravær er en utfordring da det går utover tilgjengelig kompetanse, stabilitet i personalgruppen og kjennskap til beboeren. Det er store variasjoner mellom avdelingene. En vil intensivere systematisk arbeid med nærværestiltak i hele kommunalsjefområdet i perioden. Dette er imidlertid utfordrende med hensyn til ledelseskapasitet.

Turnusene ved bo- og omsorgssentre er tilpasset behov hos beboere og økonomiske rammer som over tid har ført til stor andel av korte vakter i turnusene. Korte vakter betyr stor andel oppmøter for ansatte på jobb uten at de har mulighet for å øke stillingsprosent hvis ikke lengde på vekten endres. Det er utfordringer som må løses gjennom tilførte demografimidler i de tjenestene det er mulig, men for omsorgssentre vil ikke demografimidler bli tilført uten at det er behov for kapasitetsutvidelse i form av nyetableringer.

Kommunalsjefområdet opplever utfordringer med rekruttering av sykepleiere, da særlig på natt. Til tider er det ingen søkere på sykepleierstillinger, selv med flere utlysninger, noe som er kritisk i forhold til tjenesten. Dette har ført til kortsiktige løsninger som ikke er bærekraftige på lenger sikt, noe som medfører stor belastning på de ledere og sykepleiere som er til rådighet i dag. Det jobbes med å utvikle mer robuste løsninger, blant annet natt-team som er en modell for mer effektiv bruk av kompetanse og mindre sårbarhet ved fravær.

I kommunalsjefområdet har avdelingslederne svært mange ansatte de er ansvarlige for å følge opp. Oppgavene til avdelingsleder på omsorgssentrene har blitt endret over tid. Administrative oppgaver har økt i mengde, samtidig som de faglige utfordringene er blitt større. Administrative oppgaver går ut over tiden avdelingsleder kunne brukt på ledelse og oppfølging av ansatte. En ser derfor på muligheter for å bruke annen kompetanse til å løse noen av disse administrative oppgavene, slik at det blir mer rom for

ledelse. Det antas at med god og tilstedeværende faglig ledelse, er det betydelig lettere å opprettholde fokus på kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet, i tillegg til oppfølging av personell og arbeidsmiljø.

I perioden vil også kommunalsjefområdet ha stort fokus på kulturarbeid og sørge for at driften harmoniseres. En er på etterskudd med mye av dette arbeidet grunnet koronasituasjonen. Ved Songdalstunet er det igangsatt et utviklings- og endringsarbeid for å tilpasse driften til vedtatte rammer og samhandlingen med omsorgsboligene i tilknytning til Songdalstunet. Ved Grimtunet, Vågsbygdstunet og Ternevik vil det være behov for å videreføre arbeid med driftstilpasninger til vedtatte budsjettammer.

5.15.3 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjettammer

Utvidelse av kapasitet på heldøgns omsorgsplasser

I budsjettet for 2021-2024 er det vedtatt budsjettøkning for å kunne åpne 32 omsorgsboliger ved Kleplandstunet høsten 2022.

Kafedriften ved Kongens senter og Vågsbygd senter

Avviklingen av kafedriften Kjøkkenservice har hatt ved Kongens senter og Vågsbygdstunet er knyttet til vedtatt innsparingskrav budsjettet for 2021-2024 og gjennomføres fra 2022. I forbindelse med orientingssak til helseutvalget 24.august 2021, sak 40/21 la administrasjonen frem hvordan det vil bli samhandlet med blant annet stiftelsen Kongens senter om videreutvikling av bygningsmassen med tanke på en utvikling av Kongens Senter i retning av konseptet: «Fra hjem for eldre til et inkluderende bomiljø for alle typer mennesker» Kommunen samarbeider med stiftelsen med sikte på å utforske og konkretisere mulighetsrommet ved en slik type boligutvikling i et generasjonskonsept. Dette har ikke minst betydning for byutviklingsperspektiver med tanke på utviklingen av det sentrale området rundt Kongens og hva det kan gi av nye muligheter også for sosiale møteplasser. Det vil være naturlig å innlemme seniorrådet og også andre aktører i dette og tilsvarende utviklingsarbeid i perioden, i tråd med det enstemmige vedtaket i helseutvalget i sak 40/21:

«For å kunne beholde tilbudet om sosial møteplass med enkel bevertning bes direktøren samarbeide med seniorrådet for å videreutvikle tjenesten i samarbeide med frivillige eller andre.»

Endringer som følge av vedtatt budsjett for perioden

Utvidelse av kapasitet på heldøgns omsorgsplasser

Det er lagt inn midler til full drift av Kleplandstunet, 64 plasser, fra 2025.

I forbindelse med behovet som er oppstått for raskere økning av langtidsplasser ved institusjon, blir det sentralt å raskt prioritere ressurser til gode faglige vurderinger av hvordan dette behovet best kan imøtekommes.

Utvikling av differensierte heldøgns omsorgsplasser

Området har søkt om og fått ekstern finansiering fra Statsforvalter til å planlegge utvikling av differensierte heldøgns omsorgsplasser til personer med rusmiddelavhengighet. Arbeidet gjennomføres i samarbeid med Forvaltning og Livsmestring. Faglige og budsjettmessige konsekvenser vil bli beskrevet ved neste rullering av økonomiplanen

Nytt omsorgssenter 2026

I perioden skal det planlegges for etablering av nye omsorgssenter. Det jobbes i den forbindelse med å

vurdere framtidig sammensetning av heldøgns omsorgsplasser- omsorgsbolig, bokollektiv, institusjon – korttidsplasser, langtids plasser osv. Evaluering av Strømmehaven vil være sentralt i kunnskapsgrunnlaget.

«Gledesspreder»

“Gledesspreder” henviser til en ordning hvor kommunen ansetter ungdom mellom 15-18 år til sommerjobb ved heldøgns omsorgsinstitusjoner. Ungdommene er sammen med beboerne, deltar i måltid og gjør hyggelige aktiviteter sammen. Dette er et godt tiltak som en har erfaring med fra flere sykehjem tidligere. Sommeren 2020 og 2021 har en på grunn av smittevernhensyn vært svært varsom med å ta inn mange i institusjonene. Sommeren 2022 er det imidlertid planlagt å gjennomføre ordningen ved flere sykehjem. En vil i løpet av året jobbe videre med mulighetene for å utvide ordningen ytterligere og implementere den fast i drift, blant annet ved å vurdere virkemiddelbruk sammen med NAV. Dette vil en komme tilbake til ved neste rullering.

Trivselstiltak for eldre

Området er styrket med 1 mill. kr årlig i perioden til økte trivselstiltak for eldre på institusjon.

Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom

Det er vedtatt å overføre budsjettmidler fra omsorgssentrene til Kristiansand eiendom knyttet til sentralisering av vaktmestertjenesten og at det ytes tjenester etter et definert nivå. I dag faktureres vaktmestertjenester på bakgrunn av avtaler med den enkelte enhet.

5.15.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Omsorgssenter	142 072	130 244	142 287	154 064	154 064	179 259
Sum	142 072	130 244	142 287	154 064	154 064	179 259

Store deler av tjenestene innenfor dette kommunalsjefområdet finansieres gjennom innsatsstyrt finansiering (ISF) som ikke fremkommer i budsjett-tabellene over. Kommunalsjefrådets budsjett er fra 2021 til 2022 økt med 8,7 mill. kr. Driftsbudsjettet er kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 3,3 mill. kr. Økningen i budsjettet skyldes i hovedsak midler til drift av 32 plasser ved Kleplandstunet omsorgssenter. Forventet ISF-finansiering av tjenestene utgjør omlag 570 mill. kr i 2022. Samlet sett har dermed området tilgjengelig ca. 710 mill. kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	130 244	130 244	130 244	130 244
Sum Lønns- og prisjustering	3 282	3 282	3 282	3 282
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-3 280	-3 280	-3 280	-3 280
Vedtatte endringer	2	2	2	2
Vedtatt ramme	130 246	130 246	130 246	130 246
Nye tiltak				
Full drift Kleplandstunet - fase 2	0	0	0	24 095
Kleplandstunet - full drift 2025 (justering)	0	0	0	1 100
Kleplandstunet omsorgsboliger - fase 1	12 318	24 095	24 095	24 095
Overføring av ramme renhold til eiendom	-2 247	-2 247	-2 247	-2 247
Sentralisering av vaktmestertjenester til eiendom	-2 882	-2 882	-2 882	-2 882
Trivselstiltak for eldre	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	8 189	19 966	19 966	45 161

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Nye tiltak og realendringer	8 189	19 966	19 966	45 161
Sum Rammefordeling	3 852	3 852	3 852	3 852
Interne rammeendringer	3 852	3 852	3 852	3 852
Ramme 2022-2025	142 287	154 064	154 064	179 259

5.16 NAV

5.16.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet NAV består av to seksjoner med totalt 10 avdelinger. I tillegg kommer stabsfunksjon som støtter linjeledelsen, og administrasjon. Den ene seksjonen består av oppfølging av brukere i alle alders- og målgrupper, og har to avdelinger rettet mot unge under 30 år. Markedsarbeid og publikumsmottak er organisert i den andre seksjonen. Der ligger også viktige tiltak som Jobbhuset, Jobbskolen og prosjekter. Kommunal del av NAV består av funksjoner knyttet til tjenester etter Lov om sosiale tjenester i NAV. Sentralt er råd og veiledning og økonomisk sosialhjelp. Sentrale virkemidler utover dette er kvalifiseringsprogrammet, aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og gjeldsrådgivning, samt frivillig og tvungen forvaltning.

5.16.2 Hovedutfordringer

Kristiansand kommune har en høy andel under 30 år som står utenfor arbeid, høyere enn andre storbyer. Dette er i stor grad knyttet til ikke- fullført utdanning og psykiske helseutfordringer. Andelen barn i lavinntektsusholdninger er også høyere enn i sammenliknbare kommuner. Det er fortsatt mange unge som er i situasjoner hvor de i perioder er avhengig av sosialhjelp. Kommunens prioriterte satsing på programmet Flere i arbeid vil kunne redusere andelen utenfor arbeid og utdanning, med de rette tiltakene. I forbindelse med bystyrets behandling av budsjettet for 2021-2024 ble det vedtatt å redusere rammen for sosialhjelp med 2 mill. kr i 2023, økende til 2,5 mill. kr i 2024. Dette er knyttet til en antatt effekt av budsjettvedtaket om bevilgning på 5 mill. kr til "Flere i arbeid" i tre år fra 2021. Vedtatte midler ligger i Samhandling og innovasjon som er programeier. Hvorvidt en vil oppnå effekt på redusert sosialhjelp vil avhenge av måloppnåelse i programmet knyttet til å redusere utenforskap. Det er samtidig viktig å være klar over at det er mange faktorer som påvirker nivået på utbetaling av sosialhjelp.

Arbeidsmarkedet har gjennomgått en stor omveltning i forbindelse med pandemien. I første fase av pandemien fant det sted en firedobling av ledigheten, situasjonen er imidlertid i ferd med å nærme seg arbeidsmarkedssituasjonen før pandemien. Samtidig er det grupper som har fått en lenger vei tilbake til arbeid. Dette gjelder særlig grupper med lavere utdanning og kvalifikasjoner som ikke lenger etterspørres på arbeidsmarkedet. Disse vil trenge forsterket innsats fra NAV i form av gjeldsrådgivning, økonomisk råd og veiledning og arbeidsrettet oppfølging. Det er per i dag stort press på disse tjenestene og det er knyttet bekymring til at en i vedtatt økonomisk opplegget ikke har funnet rom til tilstrekkelig prioritering av disse.

Det er generelt svært krevende å sikre NAV handlingsrom på tiltakssiden, også med hensyn til den kraftige reduksjonen av integreringstilskuddet i perioden. Det er også stor usikkerhet knyttet til hvorvidt behovet for sosialhjelp vil øke når rettighetsperioden for statlige ytelser til permitterte i forbindelse med pandemisituasjonen, utløper.

Endringer i bestemmelsene om de statlige arbeids- og avklaringspengene hvor perioden er redusert fra 4 til 3 år, uten muligheter for forlengelse, gir fortsatt utslag i form av økt sosialhjelp. En gjennomgang av dette viser at denne utfordringen for Kristiansand kommune utgjør om lag 5 mill. kr i økt utbetaling. Statens kompensasjon over statsbudsjettet utgjør imidlertid kun 1,6 mill. kr.

I perioden er det behov for å utrede og planlegge for fremtidsrettede lokaler for NAV- innen 2025. Dette henger sammen med inngåtte leieavtaler.

5.16.3 Hovedprioriteringer

Endringer som følger av tidligere vedtatte budsjetttrammer

Reduksjon i budsjetttrammene for sosialhjelpsutbetaling

I forbindelse med bystyrets behandling av budsjettet for 2021-2024 ble det vedtatt å redusere rammen for sosialhjelp med 2 mill. kr i 2023, økende til 2,5 mill. kr i 2024. Dette er knyttet til en antatt effekt av budsjettvedtaket om bevilgning på 5 mill. kr til "Flere i arbeid" i tre år fra 2021. Vedtatte midler ligger i Samhandling og innovasjon som er programeier.

Som følge av at antall bosatte flyktninger er redusert, reduseres inntekter fra integreringstilskuddet kraftig i perioden. Dette ble ytterligere forsterket fra 1. tertial i 2021 med et nedtrekk på 3 mill. kr i perioden. Trekket ligger i tilknytning til budsjett for sosialhjelpsutbetaling. Dette tilsvarer et nedtrekk på 10, 6 mill. kr i 2022 økende til 11, 7 mill. kr i 2023 og ut perioden, som kommer i tillegg til nedtrekket knyttet til forventet effekt av Flere i arbeid.

Endringer som følge vedtatt budsjett i perioden

Barnetrygd utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp

I første tertial 2021 ble det lagt inn midler tilsvarende 1,8 mill. kr til å holde barnetrygden utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp i to måneder. I vedtatt økonomiplan er dette videreført for perioden. I tillegg ble det i vedtatt statsbudsjett bestemt å fjerne avkortning av barnetrygd i utmålingen av økonomisk sosialhjelp fra 1. september 2022. Bystyret vedtok å legge inn økningen for hele 2022 og øker budsjettet med 4,4 mill. kr slik at barnetrygda kan holdes utenfor ytterligere 4 måneder. Til sammen holdes da barnetrygden utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp alle 12 månedene i året i hele perioden.

Gjeldsrådgivning

I første tertial ble det lagt inn midler til gjeldsrådgivning i forbindelse med «krisepakke korona» fra bystyret. Det er prioritert 1 mill. kr til gjeldsrådgivning i 2022. En kan da styrke arbeidet rettet mot barnefamilier og andre innbyggere som har fått en usikker og vanskelig økonomisk situasjon på grunn av blant annet permitteringer eller arbeidsledighet som følge av pandemien. NAV vil vurdere utviklingen og komme tilbake til behovet for eventuell videreføring av tiltaket i perioden

Nye mønstre – trygg oppvekst

Det er besluttet å organisere arbeidet knyttet til «Nye mønstre – trygg oppvekst» i NAV og budsjettmidler på 6,9 mill. kr overføres NAV fra Samhandling og innovasjon. I tillegg er det vedtatt å styrke «Nye mønstre – trygg oppvekst» med 2,4 mill. kr fra 2022, stigende til 6 mill. kr fra 2023.

Målretta tiltak til lavinntektsfamilier

Bystyret vedtok å etablere en tiltakspakke på 3 mill. kr årlig i perioden som retter seg direkte mot lavinntektsfamilier med barn. Kommunedirektøren vil komme tilbake til konkrete tiltak i egen sak.

Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett

Endret dagsats for tiltakspenger

Det er vedtatt å innføre en felles dagsats for tiltakspenger tilsvarende minste sats for dagpenger fra 1. januar 2022. Det legges til grunn at tiltakspengemottakere som allerede mottar supplerende sosialhjelp, vil få økte behov for sosialhjelp når tiltakspengene reduseres. Regjeringen forslår å kompensere

Helse og mestring

kommunene ved å øke sosialhjelpsbudsjettet. For Kristiansand kommune utgjør dette 1,6 mill. kr og NAV tilføres disse midlene.

Krisepakke strøm

Stortinget vedtok i statsbudsjettet å øke rammetilskuddet til kommunene for å dekke merutgifter til sosialhjelp som følge av høye strømpriser. Kristiansand kommunes andel er 2 mill. kr og området styrkes med dette årlig i perioden.

5.16.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NAV	275 028	262 080	283 694	283 154	283 167	283 167
Sum	275 028	262 080	283 694	283 154	283 167	283 167

Kommunalsjefområdets budsjett er fra 2021 til 2022 er økt med 15 mill. kr. Driftsbudsjettet er kompensert for lønns- og prisvekst tilsvarende 6,6 mill. kr.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	262 080	262 080	262 080	262 080
Sum Lønns- og prisjustering	6 576	6 576	6 576	6 576
Tidligere vedtatte tiltak				
Redusert budsjetttramme, sosialhjelp	-5 539	-5 539	-5 539	-5 539
Redusert sosialhjelpsbudsjett - effekt Flere i arbeid	0	-2 050	-2 563	-2 563
Økonomisk sosialhjelp	-1 033	-2 066	-2 066	-2 066
Andre tiltak	0	0	526	526
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-6 572	-9 656	-9 642	-9 642
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-2 050	-2 050	-2 050	-2 050
Vedtatte endringer	-2 046	-5 129	-5 116	-5 116
Vedtatt ramme	260 034	256 951	256 964	256 964
Sum Innsparingstiltak	-73	-73	-73	-73
Nye tiltak				
Gjeldsrådgivning - koronapakke videreført	1 000	0	0	0
Målretta tiltak til lavinntektsfamilier.	3 000	3 000	3 000	3 000
Nye mønstre trygg oppvekst - overføres til NAV	6 909	6 909	6 909	6 909
Redusert integreringstilskudd	-3 100	-3 100	-3 100	-3 100
Sosialhjelp (barnetrygd holdes utenfor beregningsgrunnlaget i 2 mnd.)	1 800	1 800	1 800	1 800
Statsbudsjett 2022: Fjerne avkortning av barnetrygd i utmålingen av økonomisk sosialhjelp - tilleggsnotat	0	4 343	4 343	4 343
Statsbudsjett 2022: Krisepakke strøm - administrasjon tilleggsnotat	2 000	2 000	2 000	2 000
Statsbudsjett 2022: Økt sosialhjelp, kompensasjon for reduserte dagsatser	1 603	1 603	1 603	1 603
Styrking Nye mønstre og trygg oppvekst	1 600	5 200	5 200	5 200
Styrking Nye mønstre trygg oppvekst - overføres til NAV fra oppvekst	800	800	800	800
Økt sosialhjelp - utvidet ordning barnetrygd holdes utenfor beregningsgrunnlag	4 400	0	0	0
Andre tiltak	441	441	441	441
Sum Nye tiltak	20 453	22 996	22 996	22 996
Nye tiltak og realendringer	20 380	22 923	22 923	22 923
Sum Rammefordeling	3 280	3 280	3 280	3 280
Interne rammeendringer	3 280	3 280	3 280	3 280
Ramme 2022-2025	283 694	283 154	283 167	283 167

5.17 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum	Inntekt
		2022	2023	2024	2025	2022-25	2022-25
Investeringsprosjekter							
Investeringer							
Digitale trygghetsalarmer og alarmanlegg		300	300	300	300	1 200	0
EIE- 10 enkeltstående utleieboliger	47 771	24 171	0	0	0	24 171	-820
EIE- 5 boenheter rus og psykisk helsefeltet - Midtheilia	10 694	5 087	0	0	0	5 087	0
EIE- 6 boenheter habilitering	49 273	26 153	18 451	3 447	0	48 051	0
EIE- 6 samlokaliserte boliger rus og psykisk helse	57 208	5 486	51 722	0	0	57 208	0
EIE- 6 samlokaliserte boliger rus og psykisk helse - småhusmodell	55 367	0	0	0	5 000	5 000	0
EIE- Nytt aktivitetscenter vest - erstatning Gislemyrveien	171 047	0	0	11 724	18 411	30 135	0
EIE- Nytt helsehus	459 741	6 592	11 354	24 384	81 349	123 679	0
EIE- Nytt omsorgssenter 2028	769 903	0	0	0	3 636	3 636	0
EIE- Nøddaggregater	9 825	2 054	0	0	0	2 054	0
EIE- Oppgradering kjøkken sykehjem	13 380	1 250	1 680	1 950	0	4 880	0
EIE- Oppgradering langtidsavdeling Songdalen	10 849	4 349	0	0	0	4 349	0
EIE- Oppgradering omsorgsboliger Nodeland	6 500	0	0	0	500	500	0
EIE- Oppgradering personalfasiliteter boliger	12 300	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000	0
EIE- Oppstart nytt omsorgssenter 2026	605 623	27 708	59 593	120 195	215 002	422 498	0
EIE- Sosial bolig/barnerike familier	20 000	10 000	0	0	0	10 000	0
EIE- Utvidelse av Lundeveien avlastning	14 000	0	0	0	3 000	3 000	0
EIE- Vågsbygd tunet rehabilitering beboerrom	29 503	13 046	0	0	0	13 046	0
Helse og mestring investeringsfond		2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	0
Inventar og vedlikehold		300	300	300	300	1 200	0
Kjøkkenservice							
IT-investeringer		2 750	2 750	1 750	1 750	9 000	0
Mobiltelefoner sykesignalanlegg		140	140	140	140	560	0
Tilleggsteknologi varsling		1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	0
Utskiftning av lokalt journalsystem	6 350	0	0	4 450	1 900	6 350	0
Velferdsteknologi, hjemmetjenesten		500	500	500	500	2 000	0
Sum Investeringer	2 349 334	134 886	150 790	173 140	335 788	794 604	-820

Digitale trygghetsalarmer og alarmanlegg

Midler til kommunalrådets investeringer knyttet til utskifting fra analoge til digitale trygghetsalarmer. Kommunalrådet har også egne investeringsprosjekter til tilleggsteknologi (trygghets- og varslingsteknologi) i hjemmet, varslingsanlegg i sykehjem. Alle analoge trygghetsalarmer til hjemmeboende er skiftet ut til digitale alarmer og tilknyttet Responssenteret. I alle omsorgsboliger er analoge trygghetsalarmer også skiftet til digitale trygghetsalarmer, men disse er ikke tilknyttet Responssenteret. Alarmene betjenes av bemanningen i omsorgsboligene direkte. Oppsett av nye alarmanlegg i sykehjemmene er forsinket på grunn av koronapandemien som førte til manglende leveranser av utstyr. Arbeidet med å etablere digitale alarmanlegg i sykehjemmene forventes ferdigstilt i 2023/2024.

Helse og mestring investeringsfond

Dette er Helse- og mestrings eget investeringsfond. Midler herfra blir brukt til å finansiere løpende investeringsbehov i området. Eksempelvis vedlikehold og fornyelse av inventar på institusjoner og bygg, i tillegg til å løse ekstraordinære mindre investeringsbehov.

IT-investeringer

Helse og mestrings eget IT-investeringsfond. Midlene brukes til IKT-modernisering av tjenestene i området og løpende utskifting av utstyr. Rammen reduseres med 1 mill. kr i 2024 og 2025. Dette utgjør helse og mestrings andel av investeringskostnaden til utskifting av elektronisk pasientjournal.

Tilleggsteknologi varsling

Det er bevilget 1 mill. kr årlig i perioden til prosjekt tilleggsteknologi varsling.

Utskiftning av lokalt journalsystem

Det vil være behov for å anskaffe ny elektronisk pasientjournal i perioden og det vil påløpe investeringskostnader knyttet til anskaffelsen. Det er derfor vedtatt å bevilge midler til dette i 2024 og 2025. Implementeringskostnader vil påløpe i drift (se hovedprioriteringer i perioden under helse og mestring stab).

EIE- 10 enkeltstående utleieboliger

Det er i tidligere vedtatt budsjett avsatt midler til 10 enkeltstående boliger til innbyggere som er vanskeligstilte på boligmarkedet. Boligene inngår i den differensierte porteføljen av kommunale utleieboliger, som fremskaffes og forvaltes av by- og stedsutvikling og tildeles av Boligavdelingen i Helse og mestring. Det er i 2019, 2020 og 2021 ervervet eiendom for formålet. Framskaffelsen av enkeltstående utleieboliger er en prioritert oppgave i arbeidet med å differensiere den kommunale utleiemassen i tråd med behovet.

EIE- 5 boenheter rus og psykisk helsefeltet - Midtheilia

Kommunen har ansvar for å fremskaffe boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Dagens boligmasse er ikke tilpasset behovet i målgruppen. Det er lagt inn tilsammen 10,7 mill. kr til 5 boenheter for dette formålet i Midtheilia. Disse er planlagt ferdigstilt i 2022, og det er lagt inn driftsmidler fra samme tidspunkt. Det er behov for å øke tilbudet om boligsosial oppfølging i forbindelse med tiltaket og midlene er lagt inn fra 2022.

EIE- 6 boenheter habilitering

Det er behov for flere boliger på habiliteringsfeltet, med heldøgns bemanning. Det etableres 6 nye boenheter i perioden. Volumøkningen i antall boliger er i realiteten to, siden fire enheter er erstatning for boliger som ble sanert i forrige periode. Prosjektet er kalkulert til en total kostnad på 49,2 mill. kr som er innarbeidet i perioden. Boligene vil ha byggestart i 2022 og stå klare til bruk 1.1.2024. Det er lagt inn driftsmidler fra 2024.

EIE- 6 samlokaliserte boliger rus og psykisk helse

Med utgangspunkt i behovsframskrivninger har helse og mestring meldt behov for 2 enheter med 6 boliger i hver. Dette er bemannede bofellesskap eller samlokaliserte boliger for personer med utfordringer innen rus og/eller psykisk helse. Det er nødvendig å ferdigstille den første av de to enhetene snarest for å dekke behovet. Det er lagt inn midler til 6 samlokaliserte boenhetene med plan om ferdigstilling i 2023 og innflytting fra 2024. Det er lagt inn en avsetning i slutten av perioden for oppstart av den andre enheten. Det vil være behov for 50 mill. kr for ferdigstilling av enheten etter perioden.

EIE- 6 samlokaliserte boliger rus og psykisk helse - småhusmodell

Med utgangspunkt i behovsframskrivninger har helse og mestring meldt behov for 2 enheter med 6 boliger i hver. Dette er bemannede bofellesskap eller samlokaliserte boliger for personer med utfordringer innen rus og/eller psykisk helse. Det er nødvendig å ferdigstille den første av de to enhetene snarest for å dekke behovet. Det er lagt inn midler til 6 samlokaliserte boenhetene med plan om ferdigstilling i 2023 og innflytting fra 2024. Det er lagt inn en avsetning i slutten av perioden for oppstart av den andre enheten. Det vil være behov for rundt 50 mill. kr for ferdigstilling av enheten etter perioden.

EIE- Nytt aktivitetssenter vest - erstatning Gislemyrveien

Det er behov for utvidelse av antall tilgjengelige plasser i aktivitetssenter for habilitering. Nytt aktivitetssenter vest skal erstatte aktivitetssenteret i Gislemyrveien. Fram til ferdigstilling av prosjektet vil det være behov for driftsmidler til kompensierende tiltak for målgruppen. Det er lagt inn avsetninger 11,7 mill. kr i 2024 og 18,4 mill. kr i 2025 til oppstart og planlegging av investeringsprosjektet. Total kostnad for prosjektet er estimert 171 mill.kr. Lokalisering må vurderes nærmere i samarbeid med By- og stedsutvikling, slik at man sikrer strategisk areal og byplanlegging.

EIE- Nytt helsehus

Det er lagt inn en avsetning til et samarbeidsprosjekt med Sørlandet sykehus med tanke på bærekraftig tjenesteutvikling og synergier innenfor akuttmedisinske tjenester. Det planlegges ny legevakt og andre kommunale tjenester samlokalisert med sykehusets akuttmottak og intensivfunksjoner. Sørlandet sykehus forventer ferdigstilling av ny bygningsmasse i 2027/2028.

EIE- Nytt omsorgssenter 2028

Basert på nevnte framskrivninger er det estimert behov for et nytt omsorgssenter ca. annet hvert år. Planlegging, prosjektering og bygging av nye omsorgssentre tar ca. 5-6 år. Det er gjort avsetning i 2025 for å starte dette arbeidet med mål om ferdigstilling av 84 nye heldøgns omsorgsplasser i 2028. Lokalisering må vurderes nærmere i samarbeid med By- og stedsutvikling, slik at man sikrer strategisk areal og byplanlegging.

EIE- Nøddagregater

Det er behov for økt kapasitet på nødstrøm ved sykehjemmene i Kristiansand. Sykehjemmene som har vært en del av prosjektet er Vågsbygdtnet, Valhalla, Straitnet, Prestheia, Stener Heyerdahl, Elvegata og Grimtnet (inkl. Grim bokollektiv), samt varmesentral for Ternevig. Det er lagt inn 2,054 mill. kr i 2022 for å ferdigstille arbeidet.

EIE- Oppgradering kjøkken sykehjem

Flere institusjonskjøkken i kommunen er i dårlig forfatning. Det er behov for en planmessig oppgradering og utskifting av disse. Arbeidet startet opp i 2016 og har pågått siden. Det er lagt inn en bevilgning på 4,9 mill. kr i perioden for å fortsette oppgraderingen.

EIE- Oppgradering langtidsavdeling Songdalen

Prosjektet gjelder oppgradering av ca. 685 m². Alle flater innvendig skiftes. Det skal i tillegg gjøres ombygginger på bad, samt etableres takheis mm. Ombygging av dagligstue og utskifting av vinduer er også del av dette prosjektet. Prosjektet forutsetter utflytting av alle beboere under ombyggingen. Dette kan ikke gjennomføres før høsten 2022 og prosjektet forskyves derfor.

EIE- Oppgradering omsorgsboliger Nodeland

Det ble i tidligere Songdalen kommune vedtatt en oppgradering av omsorgsboligene på Songdalstunet. Prosjektet ligger inne med 0,5 mill. kr til et forprosjekt i slutten av perioden.

EIE- Oppgradering personalfasiliteter boliger

Helse og mestring og bolig har i fellesskap gjennomgått status og behov for oppgraderinger i bemannede boliger for habilitering og for rus og psykisk helse. Mange boliger er av eldre årgang, og i tillegg til ordinært vedlikehold er det behov for oppgradering av personalfasiliteter til dagens standard. Det er forskjellige behov i ulike enheter. Det kan gjelde etablering av garderober, kontor, hvilerom for nattevakt og sikkerhetstiltak på grunn av beboergruppen. I statusarbeidet er det prioritert 6 enheter med et totalt oppgraderingsbehov på 12,3 mill. kr. Det er lagt inn 5 mill. kr fordelt i hele perioden for oppstart av dette arbeidet.

EIE- Oppstart nytt omsorgssenter 2026

Befolkningsframskriving ut fra dagens tildeling av sykehjemsplasser og forventet befolkningsvekst antyder dobling av behovet for antall plasser mot 2040. Basert på disse framskrivningene har Helse og Mestring definert behov for 72 nye heldøgns omsorgsplasser med ferdigstilling i 2026. Etablering av disse plassene står i sammenheng med levetidsbegrensningene for Strømme sykehjem og Randesund sykehjem, totalt 30 plasser. Det er vedtatt å bygge ca. halvparten av plassene ved Randesund omsorgssenter, og øvrige halvpart i tilknytning til Strømmehaven. Det er lagt avsetninger i perioden med tanke på fullfinansiering fram til ferdigstilling.

EIE- Sosial bolig/barnerike familier

Kommunen har ikke tilstrekkelige og riktig plasserte boliger til innbyggere som har utfordringer relatert til rus og psykisk helse. Det er også flere barnefamilier uten fast bolig. For å komme nærmere en løsning er det lagt inn 10 mill. kr i 2022 til sosiale boliger, med særlig fokus på barnerike familier.

EIE- Utvidelse av Lundeveien avlastning

Dette prosjektet henger sammen med de 64 nye omsorgsboligene i Kleplandstunet, og innflytting av disse. Prosjektet innebærer en utvidelse av avlastningstilbudet til habilitering med 7-8 nye rom/leiligheter i Lundeveien, med nye bad/toalett og nytt personalrom. Prosjektet er kalkulert til 14 mill. kr, hvorav 3 mill. kr ligger inne i slutten av perioden. Utvidelsen er forskjøvet fra 2021, noe som innebærer behov for driftsmidler til å håndtere avlastningsbehov i perioden frem til etablering av nye plasser.

EIE- Vågsbygdtonet rehabilitering beboerrom

Vågsbygdtonet har behov for oppussing av sine 8 avdelinger og 72 plasser etter mange års drift. Prosjektet innebærer oppussing av beboerrom med oppgradert baderom. Fellesrom pusses opp i den grad det lar seg gjøre innenfor rammen. Arbeidet startet opp september 2018 og planlegges ferdigstilt i 2022.

5.18 Verbalvedtak

Oppdrag	Beskrivelse
17-22 Vurdere innføring av ordning med spisevenn	Bystyret ber om en sak hvor det vurderes å innføre en ordning med spisevenn for hjemmeboende eldre, etter modell fra Bergen kommune. Dette skal gjøres i samarbeid med frivillige og være gratis for den eldre.
18-22 Vurdere hvordan matservering og bespisning for de eldre kan blir mer attraktivt	Bystyret ber om en sak knyttet til hvordan matservering og bespisning for de eldre kan bli mer attraktivt. Ulike alternativer skal vurderes inkludert et prøveprosjekt med gjeninnføring av kjøkken på sykehjemmene.
19-22 Gjennomgang av legevaksordning og interkommunalt samarbeid	Bystyret ber om en gjennomgang av legevaksordningen i kommunen som belyser de positive og negative sidene ved det interkommunale legevaksamarbeidet med omkringliggende kommuner. Spesielt bes det om en kost/nytte-vurdering av samarbeidet, og om det finnes måter for Kristiansand til å øke sine inntekter eventuelt redusere sine kostnader i et fremtidig samarbeid.
20-22 Tiltakspakke lavinntektsfamilier	Bystyret ber om en sak snarest mulig, som viser hvordan bevilgningen i budsjettet på 3 mill. kr kan brukes målrettet til lavinntektsfamilier.
21-22 Utredning av konkurranseutsetting av tolketjenesten	Bystyret ber om en sak snarest hvor konkurranseutsetting av tolketjenesten utredes og hvor man redegjør for hvordan man tenker gjennomføre innsparingskravet.
22-22 Gjennomgang av legevakta på Tangvall	Bystyret ber om en gjennomgang av legevakta på Tangvall som synliggjør utfordringene og hvordan disse kan løses før neste handlingsprogram.
23-22 Bostedsløse og tilbud om nødbolig	Alle byens bostedsløse skal få tilbud om nødbolig.

6 Kultur og innbyggerdialog

6.1 Kort om området

Kultur og innbyggerdialog består av kulturtjenester, idrett og fritid, tjenester for dialog med befolkningen og samarbeid med aktører som sammen skaper et rikt kulturliv, idrettsliv, frivillige og dialog i Kristiansand. Området består av tre kommunalsjefområder:

- Kulturstab med fagmiljø for kunst og kultur, samt koordinerende funksjoner innen folkehelse, kriminalitetsforebygging, likestilling og flerkulturell dialog. Herfra gis det tilskudd til ulike kunst- og kulturaktører samt tilskudd til Kirkelig fellesråd.
- Kultur og idrett med tjenester og samarbeid innen kulturarenaer, fritid, kulturskole og idrett.
- Innbyggerdialog med tjenester og samarbeid innen innbyggertorg, kommunikasjon, frivillighet, bibliotek og demokratiordninger.

6.2 Hovedutfordringer

Kvalitet. Løfte kvaliteten på tjenestene gjennom kunnskapsdrevet utvikling av tjenestetilbud og forvaltning.

Utvikle området. Fortsette utviklingen av innbyggerdialogen og samhandling med frivillighet og innbyggere. Benytte ressursene til tjenestene enda mer effektivt.

Forankre og planlegge. Drive videre planarbeid som har blitt forsinket under pandemien for å holde tritt med planoversikt. Sikre involvering og samhandling internt og eksternt for at planverk skal følges opp av flere aktører.

Samarbeid. Bidra til utvikling av kulturnæring, institusjoner og fri grupper gjennom kunnskapsdeling og samarbeid som gjør kultur enda mer sentralt i utviklingen av Kristiansand.

6.3 Endrede forutsetninger

Forutsetningene er i utgangspunktet ikke endret, men pandemien har satt en del prosesser på vent og det har ikke vært mulig i store deler av den nye kommunens levetid å utvikle aktiviteter som forutsetter at mennesker møter mennesker. Organisasjonen har jobbet med å styrke lagarbeidet, justere rammer og rutiner. Mange tjenester har vært begrenset slik at 2022 ikke vil være en ny start for ny kommune, men det er mye utviklingsarbeid som først vil skyte skikkelig fart når korona restriksjoner ikke lenger hemmer folk i å møtes med folk.

6.4 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
Innsparingstiltak innbyggerdialog	-196	-864	-1 479	-1 479
Innsparingstiltak Kirkelig fellesråd	-104	-104	-104	-104
Innsparingstiltak kultur og idrett	-537	-1 308	-1 923	-1 923
Innsparingstiltak stab	-205	-1 077	-1 487	-1 487
Trekk besparelse reisekostnader- kultur og innbyggerdialog	-307	-307	-307	-307
Totalsum	-1 348	-3 660	-5 300	-5 300

Tidligere vedtatte innsparinger har konkrete tiltak for å redusere utgifter eller økt inntekter. Innsparingstiltak som gjelder nedbemanninger, vil bli tatt ut ved naturlig avgang. Innsparingstiltaket som gjelder besparelse på reiser til kurs, fagmøter og studieturer er innarbeidet i enhetenes budsjetter. Det er forutsatt mer bruk av teams-møter og webinarer der det er mulig.

6.5 Hovedprioriteringer

Flere store investeringsprosjekter vedtatt i de avviklede kommunene realiseres nå. Sygna kultursenter på Nodeland er tatt i bruk høsten 2021. Knuden kulturskole på Silokaia og Tangvall skolesenter med kulturskole, fritidstilbud og idrettsanlegg er under bygging.

Organisasjonen har fått trent seg på samarbeid og endring samtidig som nye prioriteringer skal få vokse fram. Utlånstjenesten BUA har vært en stor suksess drevet av fritidsenheten, en tjeneste som har bidratt til både reduserte sosiale forskjeller og reduserte klimautslipp. Å styrke denne tjenesten vil være en prioritet.

Saken om nytt museumsbygg for Vest-Agder-museet i Nodeviga har hatt fin utvikling det siste året med lovnad om finansiering fra Cultiva og positiv omtale i regjeringens museumsmelding. Kommunen har bidratt til at museet kan etablere nytt magasin gjennom økt tilskudd, og kommunen vil yte tilskudd til nytt museumsbygg det året staten er villig til å gå inn med midler.

6.6 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder

Kultur og innbyggerdialog har valgt periodemål og indikatorer som følger opp satsingsområdene i kommuneplanen. Tverrfaglige rådgivere i staben bidrar til kompetanseheving innen alle kommunens områder for å nå målene innen folkehelse, likestilling, inkludering og mangfold, kriminalitetsforebygging og flerkulturell dialog.

6.6.1 Satsingsområde: Attraktiv og miljøvennlig

Retningsmål: Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 enn i 2015

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Kristiansand legger til rette for tidsriktige bærekraftige kulturarenaer ved nye utbygginger i sentrum og bydelene.	Antall bydeler med tilrettelagte utendørs arenaer for kulturaktivitet.	5	6	6
Kristiansand legger til rette for mindre forbruk gjennom utlån av utstyr og litteratur	Antall utlåsenheter fra utstyrslageret BUA	2 575	2 775	3 375
	Nedlastning av e-bøker	12 807	15 000	30 000
	Samlet førstegangsutlån på bibliotekene i Kristiansand	285 214	400 000	500 000

Retningsmål: Kristiansand har en by og stedsutvikling som fremmer kompakte sentre med gode kvaliteter i byrom og nærmiljø

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Kristiansand har arenaer og møteplasser i alle deler av kommunen, som legger til rette for at flere deltar i et aktivt kultur-, idretts-, frivillighets- og fritidsliv.	Andel barn og unge (7-19 år) som kulturskolen regelmessig når med sin virksomhet.	14,0 %	12,0 %	15,0 %
	Andelen kommunale kunstgressbaner som tilfredsstiller nasjonal forurensingsforskrift.	16,0 %	25,0 %	80,0 %
	Antall besøk i fritidsklubb, helgearrangementer og Fritidsenhetens ferietilbud.	19 174	41 500	61 700
	Antall besøk på Samsen kulturhus.	78 000	100 000	120 000
	Antall egne offentlige kulturarrangementer på Søgne gamle prestegård.	39	60	75
	Antall utleiedager per år på de historiske husene Andøen gård, Myren gård og Christiansholm festning.	92	180	200
	Antallet rehabiliterte kunstgressbaner per år.	3	1	3
	Gjennomføre frivillighetsarrangementer	4	20	15
	Samlet besøk på bibliotekene i Kristiansand	314 976	500 000	600 000
	Kristiansand har attraktive og tidsriktige kulturarenaer og kulturmøteplasser for profesjonelle og det frivillige feltet, både i sentrum og i bydelene.	Antall gjennomførte dialogmøter med kunst- og kulturlivet.		5
Antall kunstnere på Odderøya i yrkesaktiv alder, med inntekt primært fra kunstnerisk virke.		37	50	55
Antall kunstverk i offentlig uterom i bydelssentre og nærmiljøer (ikke medregnet skoler/barnehager).		70	71	74

6.6.2 Satsingsområde: Inkluderende og mangfoldig
Retningsmål: I Kristiansand er alle innbyggere aktive samfunnsdeltakere og har tillit til hverandre.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Alle innbyggere i Kristiansand har mulighet til å delta i kunst-, kultur- og fritidstilbudet.	Andel av tilskudd til kunst og kulturformål til flerkulturelle prosjekter.	7,0 %	10,0 %	10,0 %
	Andel av tilskudd til kunst- og kulturformål til flerkulturelle søkere.	4,6 %	5,0 %	5,0 %
Dialog, medvirkning og samskaping med	Gjennomføre dialogmøter med formannskapet	10	12	12

Kultur og innbyggerdialog

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
underrepresenterte stemmer øker.				
Innbyggere har digitale tjenester som sitt førstevalg	Antall følgere i de ulike kanalene våre øker: Facebook, innbyggerapp, Instagram, LinkedIn, Twitter, Youtube		15,0 %	30,0 %
	Antall unike årlige treff på nettsiden	280 555	300 000	340 000

Retningsmål: I Kristiansand opplever alle barn og unge trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i fellesskapet

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Alle barn og unge i Kristiansand har mulighet til å delta i trygge kultur- og fritidstilbud.	Antall arrangementer/kurs på Søgne gamle prestegård hvor barn og unge er målgruppe.	15	20	30
	Antall barn, unge og voksne med behov for tilrettelegging som deltar i kultur- og fritidsaktiviteter gjennom fritidsenhetens gruppetilbud.	440	450	500
	Antall friplasser på fritidsenhetens ferietilbud.	173	250	300
	Antall friplasser/fritidsfondfinansierte plasser og deltakere i gratistilbud på Kulturskolen.	177	250	300
	Kristiansands rangering i Norsk idrettsindeks for storbyenes anleggsdekning.	1	1	1
Frivillige lag og foreninger gir tilbud om deltakelse til alle barn og unge	Andel barn og unge som er med i en frivillig organisasjon	70,0 %	70,0 %	72,0 %

6.6.3 Satsingsområde: Skapende og kompetent

Retningsmål: Kristiansand er en ledende kompetanseby hvor innbyggerne bruker og utvikler sin kompetanse

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Kommunen er attraktiv som arrangørby for lokale og nasjonale arrangementer	Antall lokale arrangementer på bibliotek	394	430	430
	Antall lokale arrangementer på innbyggertorg	50	60	70
	Antall nasjonal arrangementer	4	2	2
Kristiansand har et mangfold av kultur- og fritidsarenaer som legger til rette for utvikling og bruk av egen kompetanse.	Andelen av kommunale utendørs idrettsanlegg som har smartbelysning.	10,0 %	14,0 %	25,0 %
	Antall arrangementer som er registrert i Sees-appen i løpet av ett år.	113	400	800
	Antall arrangerte kortkurs på Kulturskolen.	10	30	50

Kultur og innbyggerdialog

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
	Antall egne kurs og arrangementer på Samsen kulturhus.	87	100	150
	Antall kurs og konferanser i regi av andre som Søgne gamle prestegård er vertskap for.	27	40	50
Kristiansand har kunnskapsdrevet og dialogbasert utvikling av kunst og kulturfeltet.	Antall samarbeidsavtaler med studenter og ansatte ved UiA.		3	3
Styrke samarbeidet på tvers i organisasjonen innenfor fagfeltene folkehelse, LIM, kriminalitetsforebygging og flerkulturell dialog.	Tverrfaglige rådgivere har arrangert interne kurs i «Bærekraftig samfunnsutvikling»	0	4	4

Strategi for å nå mål:

Kultur og innbyggerdialog vil følge opp satsingsområdene slik de blir vedtatt i økonomiplanen. Det blir da innarbeidet tiltak i styringsportalens virksomhetsplan som kan innfri periodemålene på kommunalsjefområdene, og der effekten av tiltakene måles utfra de utvalgte indikatorene.

6.7 Endring betalingssetser

Bystyret vedtok ved forrige rullering av økonomiplanen en nedtrapping av prisforskjell mellom ulike kulturskoletilbud for å unngå store og brå endringer i prising gjennom en umiddelbar harmonisering. Den særskilte prisingen av enetimer og gruppetilbud på Søgne gamle prestegård, Noden og Finland skole vil eksistere også vårsemesteret 2022 før elevavgiftene er like på de ulike undervisningsstedene fra og med høstsemesteret 2022.

6.8 Planoppgaver

Det har vært forsinkelser med planer og strategier for området som følge av omprioriteringer under pandemien og manglende mulighet til forankring.

Planarbeid som pågår og som vil konkluderes i 2022:

- Strategi for utvikling av kulturskolen
- Kulturstrategi
- Temaplan frivillighet
- Bibliotekplan
- Folkehelsestrategi
- Handlingsplan for vold i nære relasjoner
- Kommunal plan for idrett og friluftsliv
- Strategi for toppidrett
- Plan for kultur og fritidstilbudet til barn og unge i nærmiljøet

6.9 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kulturstab	174 877	155 660	167 954	164 642	164 640	164 690
Kultur og idrett	113 304	115 776	124 430	123 659	121 917	121 917
Innbyggerdialog	74 137	84 166	80 076	78 838	78 723	78 723
Sum	362 317	355 602	372 459	367 139	365 279	365 329

Områdets driftsbudsjett er økt med 7,9 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsøkning med 8,9 mill. kr. Samlet budsjett øker fra 355,6 mill. kr i 2021 til 372,4 mill. kr i 2022. Hovedårsaken til dette er mange ulike justeringer blant annet økt tilskudd til Vest-Agder museet, diakonstilling, FIDA og sykkelrittet Tour of Norway. Nye tiltak som øker området budsjett gjelder endring av internleie av idrettshaller, der leien tilføres idrettsenheten fra oppvekst-skoler i fast budsjettramme i stedet for internfakturering som har vært praktisert fram nå. Økt driftstilskudd til Vision aktivitetspark ved Blå Kors er også vedtatt i egen sak og innarbeidet i budsjettet. I tillegg kommer fortsatt prioritering av nødvendig vedlikeholdsarbeid på framside av Domkirken (hovedinngangen).

6.10 Kulturstab

6.10.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kulturstaben består av kulturfaglige, tverrfaglige og administrative rådgivere. Kulturfaglige rådgivere har det faglige ansvaret for kulturområdene visuell kunst, musikk, scenekunst, museer/kulturvern, litteratur og film. Arbeidet foregår i hovedsak langs to linjer: Forvaltning av kommunens økonomiske tilskudd til kulturlivet og som aktør i samfunnsutviklingen gjennom deltakelse, dialog og rådgivning. De tverrfaglige rådgiverne har ansvar henholdsvis på områdene kriminalitetsforebygging, likestilling inkludering og mangfold, folkehelse og flerkulturell koordinering. Rådgiverne skal være pådrivere for kompetanse-/fagutvikling og rådgiving på det aktuelle området. Rådgiverne benytter sin kompetanse til tverrfaglig innovasjon og veiledning i samlet stab på området, ut til andre områder og til eksterne aktører. Kristiansand kirkelige fellesråd er en selvstendig juridisk enhet, som følger kommunegrensene. Budsjettmidler knyttet til kirkens virksomhet overføres til fellesrådet i form av en tilskuddspost under kulturstaben.

6.10.2 Hovedutfordringer

Organisasjonsutvikling. Videreutvikle en ny stab med sentrale samfunnsoppgaver på vegne av hele den kommunale organisasjonen.

Utredningskapasitet. Oppfylle forventningene om oppdatering av planverk og styringsdokumenter i ny kommune, samt forankring av disse.

6.10.3 Hovedprioriteringer

- Tilrettelegge kulturelle satsninger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling.
- Sikre deltakelse fra ulike grupper i befolkningen i frivillige kulturaktiviteter, og samfunnsdeltakelse for øvrig.
- Videreutvikle tverrfaglig samarbeid for å fremme samfunnsutvikling på områdene folkehelse, likestilling, mangfold og kriminalitetsforebygging.
- Prioritere plan- og strategiarbeid og tiltak som følge av disse. Prioritere fokus på kulturnæring i og etter korona.

Kirkelig fellesråd

Driftstilskuddet til Kirkelig fellesråd utgjør totalt 66,497 mill. kr i 2022. Tilskuddet inkluderer lønns- og priskompensasjoner, andel av innsparingskrav og økning av generelt driftstilskudd på 200 000 kr fra 2021 til 2022. I tillegg er det prioritert videre vedlikeholdsarbeid på fasaden til Domkirken (inngangspartiet) med 4 mill. kr for 2022. Det er også bevilget 0,8 mill. kr til fast diakonstilling i Songdalen.

6.10.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kulturstab	174 877	155 660	167 954	164 642	164 640	164 690
Sum	174 877	155 660	167 954	164 642	164 640	164 690

Budsjettrammen økes med 12,3 mill. kr. Det skyldes lønns- og prisjustering på 3,9 mill. kr, samt vesentlig økning av tilskudd til Vest-Agder museet fra 2022. I tillegg foreligger nye avtaler og vedtak som medfører økte tilskudd og utgifter til blant andre Arkivet, Bragdøya kystlag, vedlikehold bygdetun, fullriggeren Sørlandet, Sørnorsk filmsenter og Vision aktivitetspark ved Blå Kors.

Det foreslås også en generell økning i driftstilskuddet til Kirkelig fellesråd, samt videre vedlikeholdsarbeid på fasaden til Domkirken.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	155 660	155 660	155 660	155 660
Sum Lønns- og prisjustering	3 907	3 907	3 907	3 907
Tidligere vedtatte tiltak				
Fond for kommunal kunst justering	-114	133	133	133
Fritidsfond styrkedråpen til K-41	0	0	103	103
Innsparingstiltak stab	1	-6	-6	-6
Kunsthond drift	70	70	70	70
Kunsthond drift (offentlige rom)	0	-308	-308	-308
Kunsthond drift justeringer	-88	-131	124	124
Statsbudsjett 2021: Tilskudd til tros- og livssynssamfunn overføres til staten	-521	-521	-521	-521
Sørlandets kunstmuseum- økt driftstilskudd	4 133	4 133	4 133	4 133
Tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn	517	517	517	517
Tilskudd Vest-Agder museet	1 025	1 025	1 025	1 025
Økt tilskudd til Fullriggeren Sørlandet	0	-2 563	-2 563	-2 563
Sum Tidligere vedtatte tiltak	5 023	2 350	2 708	2 708
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-309	-1 181	-1 591	-1 591
Vedtatte endringer	8 621	5 076	5 024	5 024
Vedtatt ramme	164 281	160 736	160 684	160 684
Sum Innsparingstiltak	-28	-28	-28	-28
Nye tiltak				
Arkivet-ny driftsavtale	150	350	350	350
Bragdøya kystlag-samarbeidsavtale	150	150	150	150
Bygdetun-driftsstøtte vedlikehold	160	160	160	160
FIDA - samarbeidsavtale	500	500	500	500
Fullriggeren Sørlandet-økt tilskudd	320	320	320	320
Ikke øke tilskudd til SKMU i 2022	-4 133	0	0	0
Nye driftsavtaler og avgifter-Bragdøya kystlag-Kystens landsstevne	150	0	0	0
Redusert tilskudd til Kilden pga statsbudsjett 2022	-154	-154	-154	-154
Sørnorsk filmsenter-ny driftsavtale	50	100	150	200
Tilskudd til Kirkelig fellersåd Diakon Songdalen	800	800	800	800
Tilskudd Visjon aktivitetspark Blå kors	650	650	650	650
Økning generelt driftstilskudd Kirkelig fellesråd	200	200	200	200
Økt vedlikehold Domkirken	4 000	0	0	0
Årsverk folkehelse overføres fra idrett til kultur stab	858	858	858	858
Sum Nye tiltak	3 701	3 934	3 984	4 034
Nye tiltak og realendringer	3 673	3 906	3 956	4 006
Ramme 2022-2025	167 954	164 642	164 640	164 690

Nye tiltak

Bragdøya kystlag-samarbeidsavtale

Bragdøya kystlag har en samarbeidsavtale med kommunen som involverer kultur, oppvekst og helse og mestring, som krever økt tilskudd spesielt knyttet til skoleskyss/fraktbåt. I tillegg kommer en engangsbevilgning til støtte til avvikling av Kystens landsstevne 2022. Kultur-stab har påtatt seg et koordineringsansvar for kommunens samarbeidsavtale med kystlaget.

Fullriggeren Sørlandet-økt tilskudd

Økt kommunalt tilskudd til Fullriggeren Sørlandet er utløst av økt statstilskudd i statsbudsjettet for 2021. Kommunens tilskudd øker med 320 000 kr i økonomiplanperioden, ettersom er innarbeidet en praksis på at kommunens samlede andel skal utgjøre 15 prosent.

Ikke øke tilskudd til SKMU i 2022

Det er forutsatt etter vedtak i 2019 og etter avtale med Agder fylkeskommune at regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets kunstmuseum/Kunstsilo skal økes, hvorav kommunens driftstilskudd økes med 4,1 mill. kr fra 2022. Status tilsier en forsinkelse i byggeprosjektet for Kunstsilo, med planlagt åpning i 2023. Fylkeskommunen oppgir å opprettholde sitt avtalte tilskudd for 2022. Fra søknaden fra Sørlandets kunstmuseum fremkommer følgende: *“Hovedmålet vårt er å oppnå en vellykket idriftsetting av Kunstsilo fra 2023. Strategien er å være best mulig forberedt med målrettede forberedelsesaktiviteter i 2022. Det krever betydelige ressurser og endringsvilje i eksisterende organisasjon for å være klar til et tre ganger så stort museum og et svært utvidet opplevelses- og kommersielt tilbud. Flytting av kunstsamlingene og implementering av nye systemer vil være strategisk viktig i 2022 for å møte framtiden offensivt”.*

Bystyret har vedtatt å utsette økning av driftstilskuddet med 4,133 mill. kr fra 2022 til 2023.

Redusert tilskudd til Kilden pga. statsbudsjett 2022

Staten øker sitt tilskudd for 2022 til Kilden med 2,0% (ekskl. statlige koronakompensasjoner til Kilden), mens kultur-stab er kompensert med 2,5%. Differanse her utgjør 154 000 kr, som etter praksis nedjusteres i budsjetttrammen for tilskuddsordningene for 2022-2025.

Tilskudd til Kirkelig fellesråd Diakon Songdalen

Bystyret bevilget 0,8 mill. kr til diakon i Songdalen. Bevilgningen er flyttet fra området organisasjon til kultur og innbyggerdialog, som har ansvar for kommunale driftstilskudd til Kirkelig fellesråd. Kirkelig fellesråd vil styrke diakonitilbudet som bevilget.

Økt vedlikehold Domkirken

Kommunedirektøren foreslår at Kirkelig fellesråd tilføres 4 mill. kr til vedlikehold av fjerde side av Domkirken ved hovedinngangen.

6.11 Kultur og idrett

6.11.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet kultur og idrett består av fire enheter:

- Kulturskolen gir barn og unge planmessig og allsidig opplæring og kreativ utfoldelse i kunstneriske fag. Undervisningen følger grunnskolenes skoleår og gis på ettermiddag og kveldstid på 25 ulike steder i kommunen. Kulturskolen leverer også dirigenttjenester til kommunens skolekorps.

- Kulturarenaenheten skal tilby arenaer for et mangfold av kulturopplevelser, både i egen regi og gjennom utleie av lokaler til andre. Enheten består av tre avdelinger: Samsen kulturhus, Søgne gamle prestegård og Vågsbygd kultursenter. Avdelingen i Vågsbygd har også ansvar for driften av de historiske byggene Andøen gård, Myren gård og Christiansholm festning.
- Fritidsenheten har unge i alderen 10-18 år som hovedmålgruppe. Ung kultur og frivillig engasjement utvikles gjennom fritidsklubber, arrangementer, turer og andre ungdomsaktiviteter i nærmiljøene. Det gis gruppetilbud for ulike målgrupper med tilretteleggingsbehov. Enheten forvalter en rekke bydelshus og fritidssentre som er viktige møteplasser i lokalområdene.
- Idrettsenheten skal tilrettelegge for allsidig idrett og fysisk aktivitet for alle byens innbyggere, med et spesielt fokus på barn og unge, gjennom planlegging, utvikling og drift av idrettsanlegg.

6.11.2 Hovedutfordringer

Arenautvikling

- Realisere nye – og betydelig oppgradering av eldre – arenaer og anlegg. Funksjonelle og tilgjengelige arenaer med tidsriktige fasiliteter er avgjørende for at det kommunale kultur-, fritids- og idrettstilbudet kan gi et kvalitativt godt og attraktivt tilbud til innbyggerne.

Samhandling

- Samordne og effektivt utnytte ressurser og kapasitet internt i kommunen, samt utvide dialogen med brukerne og eksterne samarbeidspartnere. Alle enhetene har ansvar for flere tjenester med et omfattende grensesnitt mot en rekke aktører, både internt og eksternt.

Styring

- Styre virksomheten i ønsket retningen, og utvikle tjenestene som planlagt. Omfattende planarbeid skal gjennomføres og nye styringsdokumenter skal settes ut i praksis i en organisasjon som, på grunn av pandemien, ikke har fått etablert seg som planlagt etter sammenslåingen.

6.11.3 Hovedprioriteringer

- Nytt bygg til kulturskolens sentrale undervisningstilbud. Ferdig til skolestart 2022.
- Prosjekt "Fritidsfond" (2021-2024) for å utvikle sammenhengende tilbud til barn fra lavinntektsfamilier.
- Utvide tilbudet om gratis utlån av utstyr til aktiviteter for barn og unge.
- Øke rehabiliteringstakten for utslitte kunstgressbaner.
- Utgi bygdebok for Søgne i to bind.
- I nær samhandling med den lokale frivilligheten, utvikle nye Sygna kultursenter på Nodeland til en attraktiv møteplass.

6.11.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kultur og idrett	113 304	115 776	124 430	123 659	121 917	121 917
Sum	113 304	115 776	124 430	123 659	121 917	121 917

Kommunalsjefområdets driftsbudsjett øker med 8,6 mill. kr fra 2021 til 2022. Driftsbudsjettet er kompensert med lønns- og prisvekst på 2,9 mill. kr. Fritidsenheten har fått økt ramme til å styrke BUA utstyrslager, økt husleie for fritidsenheten, fritidsfondet og gruppetilbud for ungdom. Idrettsenheten er budsjettmessig styrket ved at internleie for idrettshaller er overført fast fra oppvekst-skoler til idrett. I

tillegg er idrettsenhetens budsjett økt etter overføring av ressurser fra parkvesenet og innbyggertorg, samt fast økning av driftsramme på 450 000 kr. Et årsverk (vakant) til folkehelsearbeid er flyttet fra idrett til kultur-stab.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	115 776	115 776	115 776	115 776
Sum Lønns- og prisjustering	2 912	2 912	2 912	2 912
Tidligere vedtatte tiltak				
Fritidsfond innbyggerdialog	0	0	-1 589	-1 589
Fritidsfond kulturskolens friplasser	0	0	154	154
Fritidsfond storbymidler	0	0	205	205
Kultur og servicesenteret øst - behov og reguleringsplan	-530	-530	-530	-530
Søgne - bygdebok ferdig	-689	-689	-689	-689
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-1 219	-1 219	-2 449	-2 449
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-537	-1 308	-1 923	-1 923
Vedtatte endringer	1 156	385	-1 460	-1 460
Vedtatt ramme	116 932	116 161	114 316	114 316
Sum Innsparingstiltak	-141	-141	-141	-141
Nye tiltak				
Avvikling av interneleie idrettshaller	5 662	5 662	5 662	5 662
BUA økt driftsramme	600	600	600	600
Driftsmidler Nye Mønstre til Fritidsfond	285	285	285	285
Gruppetilbud for ungdom - koronapakke videreført	750	750	750	750
Nye mønstre, trygg oppvekst, fritidsfond fra SI	0	0	103	103
Overføring ressurser til idrett fra parkvesenet	192	192	192	192
Tilbakeføring oppgaver idrett	380	380	380	380
Økt driftsramme idrett	450	450	450	450
Økt husleie midlertidige lokaler for Fritidsenheten/Bua	200	200	200	200
Årsverk folkehelse overføres fra idrett til kultur stab	-858	-858	-858	-858
Andre tiltak	-22	-22	-22	-22
Sum Nye tiltak	7 639	7 639	7 742	7 742
Nye tiltak og realendringer	7 498	7 498	7 601	7 601
Sum Rammefordeling	-1	-1	-1	-1
Interne rammeendringer	-1	-1	-1	-1
Ramme 2022-2025	124 430	123 659	121 917	121 917

Nye tiltak

Avvikling av interneleie idrettshaller

Det er avklart med oppvekst at interneleie for idrettshaller mellom idrettsenheten og skoler utgår fra 2022. Dette medfører at internadministrasjon kan reduseres.

BUA økt driftsramme

BUA utstyrslager har økende utlån og det er stort behov for utvidet åpningstid. Gratis utlån av utstyr er gjenbruksideologi og sirkulær økonomi på sitt beste, og er et meget godt klimatiltak.

Overføring ressurser til idrett fra parkvesenet

Parkvesenet får en reduksjon i ramme på 192 000 kr årlig i perioden, som er en ressursoverføring til idrett. Dette er en fast avtale med en fast rammeoverføring.

Økt husleie midlertidige lokaler for Fritidsenheten/Bua

Fritidsenheten/BUA utstyrslager har fått økt husleie på totalt 400 000 kr for midlertidige lokaler på Sør Arena. Det vil si at fritidsenheten har hatt et mindre husleiebudsjett med seg fra tidligere lokaliseringer

enn man fikk i husleieutgifter ved samling av enheten på siste midlertidige lokale på Vesterveien, og dette forverres nå ytterligere. Utflytting fra Vesterveien er forsert pga. Gartnerløkkautbyggingen. Kommunedirektøren foreslår at bykassa finansierer halvparten av kostnaden, og at 200 000 kr legges inn i rammen til kultur og innbyggerdialog.

6.12 Innbyggerdialog

6.12.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet innbyggerdialog skal styrke og videreutvikle samarbeidet, demokratiordningene og dialogen med innbyggere og frivillige lag og organisasjoner. Områdets fem enheter skal sammen skape og videreutvikle tjenestene slik at innbyggerne opplever at kommunen har et velfungerende system for å motta og bruke innspill og forslag.

- Innbyggertorg er kommunens førstelinjetjeneste og ansikt utad, og skal gi informasjon, veiledning og saksbehandling. Kommunen samler de aller fleste av sine publikumsrettede tjenester på tre innbyggertorg - Kvadraturen, Nodeland og Tangvall - hvor innbyggerne skal få de samme tjenestene uavhengig av stedet de henvender seg til.
- Kommunikasjonsenheten skal sikre at kommunens dialog med innbyggere, egne ansatte og andre interessenter. Enheten vil jobbe særlig med informasjon, men skal også sikre at det hentes tilbakemeldinger fra innbyggere og andre interessenter til kommunen.
- Bibliotek skal forvalte lovverket for folkebibliotek, videreutvikle bibliotekene som møtested, arrangør og dagsordensetter, samt videreutvikle fagområdet sammen med aktuelle samarbeidspartnere. Bibliotekenheten har hovedbibliotek i Kunstens og litteraturens hus i Kvadraturen og filialer i Vågsbygd, på Tangvall, Nodeland og kombinasjonsbibliotek på Finstrand, Flekkerøy og Hellemyr.
- Demokratienheten skal i samarbeid med innbyggere og andre organisasjoner, videreutvikle og forankre nye metoder og verktøy for innbyggerdialogen. Enheten har medansvar for dialogmøter med formannskapet, og er sekretariat for seniorrådet, rådet for funksjonshemmede, ungdommens bystyre, studentrådet og har ansvar for barn og unges representant i plansaker og medvirkningsrådgiver barn og unge.
- Frivillighetsenheten skal støtte og tilrettelegge for god samhandling mellom kommunen og frivillige organisasjoner, lag, foreninger og ideelle organisasjoner. Enheten har oppfølgingsansvar for kommunale- og organisasjonseide frivilligsentraler.

6.12.2 Hovedutfordringer

Dialog og samskaping.

- Utvikle nye arenaer og metoder for økt dialog med innbyggerne, og styrke medvirkningsordningene.
- Ferdigstille felles rammeverk for organisasjonen som skal styrke Kristiansand som samhandlingskommune.
- Videreutvikle dialogmøtene der formannskapet i løpet av fireårsperioden vil besøke alle kommunens områder en eller flere ganger.
- Sammen med parkvesenet fordele midlene til bydelsfond der innbyggerne kan søke om tiltak til små og større aktiviteter /utstyr i nærmiljøet.
- Styrke kunnskapen om nærmiljøene, samt være mer til stede for innbyggerne for råd og veiledning om kommunens aktiviteter og tjenester.
- Følge opp mulig etablering av bydelsråd basert på prinsippavklaringen av hvordan disse skal kunne utvikles.
- Gjenåpne innbyggertorgene/bibliotekene som møtearenaer hvor frivilligheten har sin naturlige plass for å videreutvikle nærområdene.

Samarbeid med frivillig sektor.

- Skape arenaer for kontinuerlig dialog mellom kommunen og frivillige aktører. Samarbeid og samhandling mellom offentlig og frivillig sektor skal baseres på likeverdig partnerskap, og gjensidig respekt for hverandres roller.
- Markere frivillighetens år 2022.

Forventninger.

- Levere på forventningen om styrket innbyggerdialog som konsekvens av etableringen av et nytt kommunalsjefområde. Koronasituasjonen har vært medvirkende til at dette arbeidet var blitt noe vanskeliggjort da vi har hatt få muligheter til å ha fysiske møter. Situasjonen har vist oss at det skjer mye positivt på digitale medier.

6.12.3 Hovedprioriteringer

Kommunalsjefområdet har gjort omprioriteringer av personalressurser fra innbyggertorg og bibliotek til frivillighet og kommunikasjon i 2021, og som er videreført i økonomiplanperioden for at rammene til hver enhet blir mer realistiske.

Innbyggerdialog arbeider for å legge til rette for et sentralisert tilskuddskontor, som legges til frivillighetsenheten. Til dette arbeidet vil oppgradering og videreutvikling av tilskuddsbasen ha hovedprioritet.

Frivillighetens år 2022 markeres innenfor ei ramme på 300 000 kr til diverse arrangementer.

6.12.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Innbyggerdialog	74 137	84 166	80 076	78 838	78 723	78 723
Sum	74 137	84 166	80 076	78 838	78 723	78 723

Innbyggerdialog får redusert budsjettrammen på til sammen 4,1 mill. kr fra 2021 til 2022. Det skyldes i hovedsak nedjustering av innbyggertorgetts budsjettramme fra 2022.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	84 166	84 166	84 166	84 166
Sum Lønns- og prisjustering	2 118	2 118	2 118	2 118
Tidligere vedtatte tiltak				
Stilling innbyggerdialog overføres til helsefremming	-333	-333	-333	-333
Andre tiltak	-69	-69	-69	-69
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-402	-402	-402	-402
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-196	-864	-1 479	-1 479
Vedtatte endringer	1 520	852	237	237
Vedtatt ramme	85 686	85 018	84 403	84 403
Sum Innsparingstiltak	-138	-138	-138	-138
Nye tiltak				
Elevombud fra demokrati til organisasjon stab	-205	-205	-205	-205
Frivillighetens år	300	0	0	0
Kompensasjon jurist i Klagenemd-fra organisasjon til innbyggertorg	154	154	154	154
Nedjustert ramme innbyggerdialog	-5 560	-5 330	-4 830	-4 830
Overføring veteranplan - fra innbyggertorg til helse og mestring	-103	-103	-103	-103
Streaming politiske møter	-129	-129	-129	-129

Kultur og innbyggerdialog

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Tilbakeføring oppgaver idrett	-380	-380	-380	-380
Tour of Norway	500	0	0	0
Andre tiltak	-49	-49	-49	-49
Sum Nye tiltak	-5 472	-6 042	-5 542	-5 542
Nye tiltak og realendringer	-5 610	-6 180	-5 680	-5 680
Ramme 2022-2025	80 076	78 838	78 723	78 723

Nye tiltak

Frivillighetens år

Frivillighetens år 2022 må markeres og synliggjøres i Kristiansand, og gjennomføres i samarbeid med frivillige lag og foreninger som et engangstiltak.

Nedjustert ramme innbyggerdialog

Det er foretatt en gjennomgang av innbyggertorgs budsjettrammer etter stort overskudd i 2020-regnskapet. I vedtatt økonomiplan er det omdisponert 1,6 mill. kr i kultur og innbyggerdialog, og det er lagt inn en stor andel av området ordinære innsparingskrav på denne enheten. Det er grunnlag for å nedjustere enhetens budsjettramme med 5,560 mill. kr fra 2022. Dette skyldes redusert bemanning på ca. 5 årsverk etter kommunesammenslåingen, reduserte utgifter til felles telefoniløsninger/ulike driftsutgifter, samt økte inntekter fra meglerpakker til eiendomsbransjen.

Tour of Norway

Sykkerittet Tour of Norway ønsker etter planen at Bykle blir startby 27. mai og at Kristiansand blir målby. Arrangementet på Sørlandet har tidligere vært realisert takket være et samarbeid mellom Agder fylkeskommune, Listerfondet, Lindesnesfondet og Kristiansand kommune.

For 2022 er en aktuell løsning at fylkeskommunen bidrar med 650 000, hvorav 200 000 går til de to startbyene for å dekke deler av Bykle og Flekkefjords bidrag, mens 250 000 går til Kristiansand kommune for å dekke deler bidraget som målby. Hvis dette går igjennom reduseres kommunens bidrag fra 750 000 kr for startby til 500 000 kr. I tillegg bør det legges inn 200.000 kr til å lage folkefester langs løypa, samt for å ha aktiviteter for barn og unge. Behovet for kommunalt tilskudd blir da 700 000 kr.

Kristiansand cykleklubb (KCK) ønsker veldig sterkt å bidra på aktiviteter for barn og unge knyttet til arrangementet, og det kan legges til rette for et samarbeid mellom kommunen og KCK.

Kommunedirektøren foreslår at kultur og innbyggerdialog finansierer 200 000 kr innenfor egen ramme, og at det tilføres 500 000 kr fra bykassa til å finansiere arrangementet. Det må i tillegg legges inn driftsmidler til by- og stedsutvikling til tilrettelegging og renhold under og etter sykkelrittet.

6.13 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringsprosjekter							
Investeringer							
EIE- Aquarama- utendørsbasseng	36 952	35 952	0	0	0	35 952	-5 600
EIE- Avsetning nytt idrettsanlegg på Gimle	5 000	0	0	0	5 000	5 000	0
EIE- Biblioteket- teknisk oppgradering	50 860	0	0	0	5 000	5 000	0
EIE- Bydelshus Hånes	24 638	0	0	0	24 638	24 638	0
EIE- Gimlehallen-rehabilitering	4 000	2 000	1 000	1 000	0	4 000	0
EIE- Klubbhus Idda	10 000	10 000	0	0	0	10 000	-10 000
EIE- Kultursenter øst (tomt)	10 000	0	0	10 000	0	10 000	0
EIE- Ny kulturskole sentrum	338 607	45 000	0	0	0	45 000	0
EIE- Nytt museumsbygg Odderøya	19 800	11 800	4 000	4 000	0	19 800	0
EIE- Finslandshallen oppgradering	1 500	1 500	0	0	0	1 500	0
EIE- Ombygging av innbyggertorg Nodeland	1 000	0	0	0	1 000	1 000	0
Fond for kommunal kunst		800	800	800	800	3 200	0
Idrettsanlegg rehabilitering og oppgradering		800	800	800	800	3 200	0
Investeringstilskudd Den Norske Kirke		3 500	3 500	3 500	3 500	14 000	0
Kunstgressbaner, hovedprosjekt		12 000	12 000	12 000	12 000	48 000	0
Lydanlegg Søgne - Tangvall stadion	150	150	0	0	0	150	0
Randesund kirkegård - utvidelse	33 200	0	0	0	1 000	1 000	0
Utvikling av kulturarena		250	250	250	250	1 000	0
Økning egenkapitaltilskudd Den Norske Kirke		600	600	600	600	2 400	0
Sum Investeringer	534 207	124 352	22 950	32 950	54 588	234 840	-15 600

Fond for kommunal kunst

I henhold til vedtatte retningslinjer for kunst i offentlige bygg og uterom skal bystyret i budsjettbehandlingen hvert år sette av minimum 0,2 og inntil 0,5 prosent av «totalt brutto investeringsbudsjett for byggeprosjekter, parkanlegg og andre skattefinansierte anleggsprosjekter i offentlig rom». Det foreslås en tilpasning fra 2022 som innebærer at minimum 0,2 prosent innfris, og at beløpet avrundes til 0,8 mill. kr årlig i perioden.

Idrettsanlegg rehabilitering og oppgradering

Idrettsenheten får avsatt en årlig bevilgning på 0,8 mill. kr til rehabiliteringsprosjekter og større vedlikeholdsoppgaver, ettersom anleggene har stor slitasje. Dette er en økning på 0,5 mill. kr, som omdisponeres fra tidligere prosjekt idrettsplanen. Bevilgningene blir benyttet til et stort antall tiltak.

Investeringstilskudd Den Norske Kirke

Det foreslås en årlig fast bevilgning til diverse investeringsprosjekter innenfor Kirken på 3,5 mill. kr, som er en økning på 0,6 mill. kr fra 2022.

Kunstgressbaner, hovedprosjekt

Det foreslås å sette av 12 mill. kr årlig i økonomiplanen til utbygging av kunstgressbaner, som utgjør totalt 48 mill. kr i økonomiplanperioden. Det utgjør en økning på 6 mill. kr årlig fra 2022. Prisen per kunstgressbane høsten 2021 varierer fra 5 til 10 mill. kr avhengig av behov for grunnarbeider og drengsfasfalt. Det er hensiktsmessig at det blir gjort gode grunnarbeider og lagt drengsfasfalt, slik at risiko med grunnforhold reduseres og at senere utskiftninger av selve kunstgresset blir rimeligere. Det er igangsatt prosjektering av nytt kunstgress på banene på Kristiansand stadion, Justvik, Prestehøia,

Solvika, Mur i Sør-banen (Søgne) og Kongsgård II (i samarbeid med utbyggere på Marviksletta og Bjørndalsletta).

Lydanlegg Søgne - Tangvall stadion

Det er bevilget 150 000 kr til innkjøp av nytt lydanlegg på Tangvall stadion.

Randesund kirkegård - utvidelse

Kirkelig fellesråd har i samråd med parkvesenet sett behov for utvidelse av Randesund kirkegård. Det settes av 1 mill. kr til forprosjekt høsten 2021, og det er foreløpig avsatt 1 mill. kr i 2025 i investeringsplanen.

Utvikling av kulturarena

Det er fra 2021 omdisponert 250 000 kr fra Idrettsplanen (kulturtiltak) til nytt prosjekt Utvikling av kulturarenaer. Prosjektet vil ivareta nødvendige oppgradering ved Søgne gamle prestegård, Vågsbygd kultursenter inkl. Festningen, Myren gård og Andøya gård, Samsen kulturhus og Sygna kultursenter.

Økning egenkapitaltilskudd Den Norske Kirke

På grunn av kommunesammenslåingen er det lagt inn at kommunen finansierer økt egenkapitaltilskudd fra Kirken til Kristiansand kommunale pensjonskasse (KKP) på 0,6 mill. kr per år.

EIE- Aquarama- utendørsbasseng

Bystyret vedtok i møte den 26.05.2021 at det bevilges midler til etablering av utendørsbasseng ved Aquarama. Prosjektet finansieres med økt leie og krav til eierne av AQ badedrift AS om tilstrekkelig garanti for kommunens nettoutlegg. Prosjekteringsarbeidene er i gang og prosjektet ferdigstilles i 2022.

EIE- Avsetning nytt idrettsanlegg på Gimle

Sammen med andre aktører, og i lys av "strategi for toppidrett", er det laget et mulighetsstudium for å vurdere ulike alternativer i området rundt Gimlehallen. Det er ikke konkludert med hvilket alternativ man ønsker å realisere, men det er lagt inn en avsetning på 5 mill. kr til oppstart av nytt idrettsanlegg på Gimle i 2025.

EIE- Biblioteket- teknisk oppgradering

Biblioteket er oppgradert og renoverert innvendig (eget prosjekt i 2016-2017 over kulturbudsjettet). Samtidig ble inngangspartier og heiser skiftet og renoverert med midler fra Statlig tiltakspakke i 2016 og 2017. I forkant av disse prosjektene ble det gjennomført en tilstandsanalyse for bygget og øvrige tekniske anlegg. Det er fortsatt et stort behov for renovering av bygningsmassen og utskifting av tekniske anlegg. Levetiden på anleggene er overgått, renovering/utskifting er nødvendig. Utrangert ventilasjonsanlegg medfører dårlig innelima og dårlige arbeidsforhold for de ansatte. Avsetningen til oppstart av arbeidet er utsatt til 2025.

EIE- Bydelshus Hånes

For å imøtekomme kravene til et tidsriktig bydelshus på Hånes skal det realiseres et bydelshusprosjekt. Opprinnelig forslag var et tilbygg til Hånes skole. Tilbygget skal inkludere blant annet ny scene i utvidet gymsal og flytting av skolekjøkken. Oppdatert kostnadskalkyle er høyere enn tidligere forutsatt på grunn av krav til nytt ventilasjonsanlegg, elektriske anlegg, samt strengere krav knyttet til brann og rømning. Det skal derfor foretas en ny gjennomgang av prosjektet og avsetningen er utsatt til 2025. I tillegg må prosjektet ses i sammenheng med skolestrukturprosjektet på Hånes. Det har i flere tiår vært avsatt midler til bibliotek og innbyggertorg på østsiden av byen. Et bydelshus med flere viktige nærmiljøtilbud mangler i denne store og voksende bydelen. Arbeidet med å finne en egnet tomt til formålet må prioriteres.

EIE- Finslandshallen oppgradering

Det er bevilget 1,5 mill. kr til skifte av dekke i Finslandshallen i 2022.

EIE- Gimlehallen-rehabilitering

Det ble i 2019 gjennomført en rekke tiltak i Gimlehallen for å ivareta de mest akutte oppgraderingsbehovene i et 5-års perspektiv. Det er satt av tilsammen 4 mill. kr. Prosjektet kan sees i sammenheng med prosjektet "Avsetning nytt idrettsanlegg på Gimle" som er omtalt i økonomiplanen.

EIE- Klubbhus Idda

Kristiansand Ishockeyklubb (KIK) ønsker å bygge en 2. og 3. etasje over dagens administrasjonsdel på Idda Arena. Seksjonen skal benyttes til klubbhus. Kristiansand kommune v/Eiendom får oppdraget med å sette opp «tett bygg» som deretter seksjoneres og selges til KIK for kommunens kostpris.

Det arbeides med å få frem kalkyler på prosjektet og det er foreløpig lagt inn en avsetning på 10 mill. kr (i både kostnader og inntekter) på prosjektet i 2022.

EIE- Kultursenter øst (tomt)

Bystyret godkjente 26.10.2016 behovsutredningen for et kultursenter også på østsiden av byen, og ba kommunen arbeide for å sikre en tomt til formålet på Rona. I økonomiplanen er avsetningen på 10 mill. kr til kjøp av tomt lagt inn i 2024. Dette må ses i sammenheng med skolestrukturprosjektet på Hånes.

EIE- Ny kulturskole sentrum

Prosjektet omfatter bygging av ny kulturskole på Silokaia. Ferdigstillelse av prosjektet er satt til våren 2022.

EIE- Nytt museumsbygg Odderøya

Det er bevilget 19,8 mill. kr til nytt museumsbygg på Odderøya i perioden.

EIE- Ombygging av innbyggertorg Nodeland

Det er nødvendig med en ombygging av innbyggertorget på Nodeland for å kunne utvikle innbyggertorget til en møteplass for innbyggerne og for å kunne gi gode tjenester. Det er lagt inn 1 mill. kr til prosjektet i slutten av perioden.

6.14 Verbalvedtak

Verbalvedtak	Beskrivelse
24-22 Tiltak rettet mot barn og unge som ikke allerede er aktive innen idrett	Bystyret ber om at det lages en sak hvor det sees på mulighetene for at idrettsklubbene i kommunen skal kunne tilby aktiviteter rettet mot barn og unge som ikke allerede er aktive innen idrett. Disse bør være på et slikt nivå at de fleste kan delta og fokuset bør primært være på mestring og trivsel gjennom fysisk aktivitet.
25-22 De største idrettsklubbene og vurdering av eierskap av anlegg	<p>Bystyret mener at det i enkelte tilfeller kan det være mer hensiktsmessig og mindre kostnadskrevene at idretten selv eier arenaene sine. Derfor kan det være hensiktsmessig at de større idrettsklubbene inngår driftsavtaler med kommunen, men eier anlegg selv. Bystyret ber administrasjonen utarbeide en modell for økt eierskap blant de større idrettslagene.</p> <p>Bystyret ber også om en sak som viser hvordan kommunen kan bidra til at idrettslagene som ønsker å bygge fotball- og idrettshaller kan lykkes med det. Saken skal fremmes innen april 2022.</p>
26-22 Undersøkelse for å kartlegge forskjeller blant jenter og gutter i idretten i Kristiansand	<p>Bystyret mener at fysisk aktivitet og det å få delta i en idrett er helsefremmende. For mange er idretten et første steg på veien til å bli profesjonell utøver. Det er helt avgjørende at barn og unge får delta på lik linje i idrettsaktiviteter. Det har blitt gjort en utvidet undersøkelse for å kartlegge forskjeller blant gutter og jenter som i dag er toppidrettsutøvere. Funnene viser en systematisk skeivfordeling helt fra toppidrettsutøverne var barn. For å kunne bidra til bedre likestilling, sikre mangfold og like vilkår i idretten må vi først få kjennskap til hvordan det står til i Kristiansand i dag.</p> <p>Derfor ber bystyret kommunen ta initiativ til en undersøkelse med mål om å kartlegge forskjeller blant jenter og gutter i idretten i Kristiansand, slik at bystyret har et kunnskapsgrunnlag å jobbe ut fra når tiltak skal foreslås og iverksettes.</p>

7 By- og stedsutvikling

7.1 Kort om området

By- og stedsutvikling består av 5 kommunalsjefområder (ingeniørvesen, parkvesen, plan og bygg, eiendom og klima og arealutvikling) og to stabsområder (utbygging og prosjekt).

By- og stedsutvikling har ca. 700 faste ansatte fordelt på 640 årsverk og har ansvar for bolig-, areal- og transportplanlegging, klima og miljø, eiendomsutvikling, boligpolitikk, bygge- og anleggsprosjekter, plan- og byggesaker, geodata og eiendomsdata, landbruk, friluftsliv, park- og skjærgårdsforvaltning, småbåthavner, vann og avløp, vei, parkering, drift og vedlikehold av kommunale formålsbygg og boliger.

7.2 Hovedutfordringer

Kommuneplanens arealdel

Målet med arealdelen er at den skal bidra til å gjøre Kristiansand til et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn, med 80 % reduksjon av utslipp av klimagasser innen 2030 sammenlignet med 2015. Arealdelen skal samtidig gjøre Kristiansand til en attraktiv kommune å bo, studere og arbeide i, skape arbeidsplasser og tiltrekke seg kompetent arbeidskraft. Å finne den rette balansen mellom alle disse hensyn vil være en av de største faglige utfordringene by- og stedsutvikling står overfor de neste årene. Å få på plass en byvekstavtale som bygger på de samme forutsetningene er en forutsetning.

Reduksjon av utslipp i Kristiansand

Administrasjonen jobber for å få til klimagassreduksjoner i kommunen som organisasjon, kommunen som eier, og kommunen som samfunn. Kommunen må ta i bruk alle rollene sine aktivt for å tilrettelegge for omstilling til lavutslippssamfunnet. Konsulentrapporten «Kristiansands klimagassutslipp mot 2030» viser hvor utslippene i Kristiansand kommer fra og gir en beskrivelse over hvordan kommunen kan bruke sine roller for å tilrettelegge for utslippsreduksjonene i tiden frem til 2030. Denne rapporten har vært brukt som utgangspunkt for å spille inn klimatiltak i økonomiplanprosessen. By- og stedsutvikling har spilt inn mange klimatiltak til klimabudsjettet. Det er særlig tiltak innen transport i tjenestene og bygge- og anleggsprosjekter som kan beregnes og som fremgår som tiltak i klimabudsjettet. Temaplanen - klima og miljøstrategi for kommunale byggeprosjekter som ble lagt fram for bystyret i høst, setter klare krav til bygge- og anleggsprosjektene.

Byvekstavtale

Kristiansandsregionen inngikk ny belønningsavtale med Samferdselsdepartementet for årene 2020-2023. Arbeid knyttet til belønningsavtalen vil i de kommende årene dreie seg om å iverksette tiltak i tiltaksporteføljen samt å gjennomføre og avslutte tiltak i porteføljer fra de tidligere avtalene. Dels som følge av en tendens til trafikkøkning i 2019 og starten på 2020, er det usikkert om nullvekstmålet nås når situasjonen normaliserer seg. Selv om fase 2, med justerte bomtakster er på plass, er det usikkert om fase 2 er tilstrekkelig for å nå nullvekstmålet gitt den underliggende trafikkveksten. Fase 2 inneholder ikke tiltak for sykkel, gange og kollektivtransport i Kristiansand og det meste av bevilgningene fra belønningsavtalen går til drift av kollektivtransport. Handlingsrommet er dermed begrenset fram til 2023. Dersom det ikke er lokal enighet om en ny bompengepakke som grunnlag for byvekstavtale kan det stilles spørsmål ved om regionen er i posisjon til å oppnå en like god belønningsavtale i konkurranse med de andre byene.

Håndtere konsekvenser av klimaendringer

By- og stedsutvikling har mange store prosjekter som handler om tilrettelegging for å håndtere et våtere klima. Dette vil fortsatt være et viktig fagområde i årene fremover. Arbeidet består både i å øke kapasitet på bortledning av regnvann i eksisterende områder, dimensjonere riktig i nye områder og ved fortetting. En annen side ved håndtering av klimaendringer er økt fokus på ras. Det må påregnes å bruke betydelig mer midler til å øke kunnskapen å forebygge og forhindre å sikre slik at det ikke skjer, der vi

vet at det er risiko. Statsforvalteren har pekt på at Kristiansand kommune ikke har noen geologisk eller geoteknisk kompetanse. Kommunen vil trolig ha en stor fordel ved å tilknytte seg slik kompetanse, og samtidig vil en slik ressurs bedre kunne koordinere arbeidet med klimatilpasning. Det er lagt inn to stillinger med geoteknisk kompetanse i perioden.

Vedlikeholdsetterslep kommunale boliger og formålsbygg

Den kommunale boligmassen er ikke tilstrekkelig tilpasset til brukergruppen og har til dels et betydelig vedlikeholdsetterslep. Dette bidrar til å svekke måloppnåelsen på det boligsosiale feltet samtidig som det bidrar til å forringe kommunens eiendomsverdi ved at boligmassen forfaller. I samarbeid med helse og mestring må det jobbes for å løse denne utfordringen. Det kan en oppnå med prioritering av midler til dette arbeidet. Vedlikeholdsetterslepet knyttet til deler av formålsbyggene og utleiebygg, er ikke ulik etterslepet knyttet til kommunale boliger.

Vann og avløp

De kommende årene må kommunen bruke betydelige ressurser på å få ferdigstilt arbeidet med oppgradering/samkjøring av renseanleggene for avløp. Samtidig må man opprettholde aktiviteten på utskifting av gamle rør og fjerning av fremmedvann (eks. regnvann, grunnvann, mm) fra avløpssystemet for å redusere overløpsutslipp. Statsforvalteren har, i tillegg til opprydding av utslipp fra gamle renseanlegg, varslet tydelig forventninger og krav til ledningsnett før arbeidet med ny utslippstillatelse for nye Kristiansand kommune påbegynnes (i løpet av 2021). Også vannforsyningen har store investeringer foran seg. Arbeidet med å planlegge nytt reservevannverk sammen med Lillesand kommune vil snart komme i gang, og bygging av ny vannledning fra Lillesand til Kristiansand er allerede godt i gang. Samtidig har man fortsatt stor aktivitet med å bytte gamle rør og redusere lekkasjeandelen i eksisterende vannledningsnett.

Samordning drift

Erfaringene etter kommunesammenslåingen er at det er ulike krav og ulik praksis på kvaliteten på drift og vedlikehold både på vei, vann og avløp. Det jobbes derfor med å finne en standard som er faglig forsvarlig og som også ivaretar de behovene som innbyggerne har til tjenestene og at en gjennom forebyggende vedlikehold reduserer feil/stans i vann og avløpstjenestene. Det kan bety endringer som kan gi høyere kostnader dersom man øker kvalitet/tjenestetilbudet til beste standard, eller motsatt fall skape misnøye om man reduserer tilbudet noe. Tilsvarende vil gjelde for andre tjenester i området.

Bygge samhandlingskultur

Den nye kommunen er inne i sitt andre driftsår. Dette har vært to spesielle år, og vi har ikke klart å ha tilstrekkelig fokus på kulturbygging. Det vil derfor stå høyt på agendaen høsten 2021, men også i 2022. Samhandling mellom områdene må også settes høyere på agendaen når pandemien og arbeidet med håndtering av den avtar. Det må skapes en større forståelse for hverandres ansvar og oppgaver å finne løsninger som ivaretar disse forskjellene.

7.3 Endrede forutsetninger

Tilskuddsordninger miljøvernheten

Flere av miljøvernhetens tilskuddsordninger er opprettet for et avgrenset virkeområde, og det er gitt retningslinjer for bruk av midlene. I praksis er kommunen avhengig av konkrete søknader for å kunne bruke midlene. Dersom midlene som er gitt med formål å gi miljø- og klimaeffekter ses i en større sammenheng vil dette gi større grad av fleksibilitet. Ordningene består uendret, men vil kunne brukes til å supplere hverandre.

Det foreslås at midlene plasseres i tre innsatsområder:

<p>Sirkulærøkonomi, gjenbruk, matsvinn m.m.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunen må jobbe mer strukturert med disse utfordringene. • Her inngår også arbeidet med å redusere indirekte klimagassutslipp, holdningsendringer og samhandling med instanser utenfor kommunen, eks. Bærekraftsenter, Avfall Sør, næringsliv, frivillige organisasjoner m.m. • Foreslås sammenslåing av ordningene matsvinn, marin forsøpling og gjenbruk.
<p>Klimaledelse, klimakommunikasjon og samhandling m.m.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med utvikling av klimabudsjett, Miljøfyrtårn, kompetanseinnhenting, klima- og bærekrafts kommunikasjon m.m.
<p>Omstilling til lavutslippssamfunnet og et godt miljø</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidet med å redusere direkte klimagassutslipp og tiltak for å fremme et godt miljø. Foreslås sammenslåing av ordningene: klima og omstillingsfondet, solcellefondet, kjøp av klimavoter, panteordning vedovner og folkets klimadugnad.

Ved en slik inndeling i innsatsområder vil midlene i større grad kunne utfylle hverandre og understøtte søknadene som kommer til de ulike ordningene, og i større grad tydeliggjøre kommunens innsatsområder.

Erfaringsmessig er det ikke mottatt tilstrekkelig antall søknader til eksempelvis solcellefondet og panteordning for gamle vedovner til at midlene brukt opp. Dette er i seg selv viktige innsatsområder og bør videreføres. Ved en større grad av fleksibilitet vil ønskede ordninger bestå, men administrasjonen kan i større grad tilpasse bruken av midlene basert på søknader.

7.4 Innsparinger

Beløp i 1000 kr

Tiltak	2022	2023	2024	2025
50 Innsparingstiltak stab	382	-867	-1 122	-1 122
51 Innsparingstiltak ingeniørvesen	-480	-835	-1 385	-1 385
52 Innsparingstiltak parkvesen	-634	-637	-799	-799
53 Innsparingstiltak plan og bygg	69	-636	-720	-720
54 Innsparingstiltak eiendom	-688	-668	-1 171	-1 171
55 Innsparingstiltak klima og areal	25	43	-43	-43
Trekk besparelse reisekostnader, by og stedsutvikling	-766	-766	-766	-766
Totalsum	-2 091	-4 367	-6 006	-6 006

Området vil så langt det er mulig unngå flate kutt i tjenestene og har derfor arbeidet med å finne tiltak som gir lavere kostnader uten å få en uønsket reduksjon på tjenester og kvalitet. Antall stillinger i området (sett i forhold til bemanningsplan ved sammenslåing) er allerede redusert i løpet av 2020, ved at vakante stillinger ikke blir besatt eller holdt tilbake for nærmere vurdering. Det vil bli gjort slike vurderinger løpende også i tiden framover.

Følgende tiltak er lagt inn i perioden: (Effekten av tiltakene vil slå inn på forskjellig tid, anslagene under er effekten i 2024.)

- Reduksjon av 3 administrative stillinger i perioden. Som følge av kommunesammenslåing skal disse ikke erstattes (anslått til 2,6 mill. kr).

By- og stedsutvikling

- Det er startet et prosjekt for å samordne drift på tvers av driftsenhetene (parkvesen, ingeniørvesen og eiendom). Prosjektet ser i første omgang på bygningsmassen (lagerplass og sonestasjoner) (anslått til 600 000 kr).
- Parkvesenet har startet et IA- prosjekt egen organisasjon tilsvarende IA- prosjektet hos eiendom som har vært meget vellykket. Målet er å redusere langtidsfraværet i området. Det vurderes også om flere av kommunalsjefsområdene bør ha tilsvarende prosjekter. (anslått til 700 000 kr).
- Det er lagt inn prosjekter i investering som vil redusere driftskostnader (anslått til 1,2 mill. kr)
  - 28 mill. kr til led-veily
  - 850 000 kr til led-lys i parkeringshus
  - 2,2 mill. kr til utvidelse av verkstedet på Dalane for å samle og optimalisere verkstedsdrift i ny kommune og redusere kjøp av eksterne tjenester

Det ble i 2021 lagt inn et krav på 750 000 kr knyttet til reise. Disse kostnadene er fordelt på kommunalsjefsområdene utfra et snitt av regnskapsførte reisekostnader i 2017-19.

Området vil fortsatt arbeide med å finne gode innsparingstiltak.

Selvkosttjenester

Vann og avløp

Effektivisering av tjenestene innen vann- og avløpsområdet pågår og dette synliggjøres gjennom samdrift av renseanlegg og tilpasning av bemanning på sikt. I tillegg økes innsatsen på områder som har etterslep på drift og vedlikehold uten at det tilføres mer driftsmidler. Personell fra oppgaver som er effektivisert gjennom sammenslåing omfordes til nye oppgaver og vil redusere behov for å kjøpe disse tjenestene fra eksterne aktører.

Byggesak

Byggesak har redusert med 2 årsverk ved naturlig avgang som et resultat av kommunesammenslåing.

7.5 Hovedprioriteringer

Klima og miljø

For å lykkes i arbeidet med å redusere klimautslippene er det helt sentralt at de overordnede dokumentene legger premissene for utviklingen. De viktigste planoppgavene er:

- Kommuneplanens arealdel (KPA)
- Belønningsavtale og byvekstavtale
- Klima og miljøstrategi

Samtidig som det jobbes med de overordnede planoppgavene jobbes det med å sette klimamål, identifisere og iverksette klimatiltak og måle effekten av tiltakene. Det er et mål å få til gode digitale løsninger for klima- og miljørapportering. Det betyr at prosesser må forenkles og effektiviseres. Det er derfor startet et pilotprosjekt sammen med miljøfyrtårn for å se på tilpasninger til kommunens organisasjonsstruktur og hvordan få bedre dataflyt mellom miljøfyrtårn sine rapporteringsløsninger og kommunens egne verktøy for statusrapportering på klimatiltak og andre nøkkeldata innen miljø og klima.

Bystyret har lagt inn midler til klimatiltak i tillegg til de midler som kommunedirektøren hadde innarbeidet i økonomiplanen. Midlene skal gå til oppfølging av handlingsplanene matsvinn og marin forsøpling. Det bevilges også 2,2 mill. kr i perioden til samarbeid med Returkraft og havna om forprosjekt for CO2-fangst på Langemyr.

Bystyret satser på trygge skoleveier. Det er satt av 25 mill. kr til investeringer i trygge skoleveier og 8 mill. kr til økt drift av skoleveier i perioden.

Kommunale boliger

Arbeidet med å tilpasse den kommunale boligmassen til behovene har fortsatt høyt fokus. Det er en forutsetning av stortinget vedtar forslaget om å endre lovverket slik at boligstiftelsen kan oppheves. Saken har blitt utsatt, og er avgjørende for at kommunen skal få muligheten til å avhende uegnede boliger og dermed redusere tomgangsleien. For 2022 er det bevilget 5 mill. kr til vedlikehold av boliger. I tillegg er det i 2023 satt av 15 mill. kr i et fond til vedlikehold av kommunale boliger.

Renseanlegg for avløp og vannforsyningsanlegg

Den viktigste oppgaven innenfor avløp vil være å bygge overføringsledningen fra Bredalsholmen til Odderøya slik at man kan legge ned anlegget på Bredalsholmen. Videre må det avklares hvordan Høllen renseanlegg skal oppgraderes til dagens utslippskrav. Det vil enten være ved å bygge nytt renseanlegg eller å koble også dette til anlegget på Odderøya via overføringsledning i sjø. Arbeidet med å bygge vannforsyningsnett i Lillesand er i gang. Lillesand og Kristiansand skal sammen bygge nytt vannverk, som både løser Lillesands behov og som vil være et reservevannverk for Kristiansand ved oppstart, men sikre langsiktig vannforsyning til kommunen.

Samordning drift

By- og stedsutvikling har opprettet et driftsprosjekt som i første omgang ser på bygningsmassen til driften. Målet med arbeidet er å finne en mer hensiktsmessig utnyttelse av byggene og uteområdene (Salemsveien og Dalane) og at eiendom skal drifte alle byggene. Første fase har vært å rydde i leieavtaler og behov knyttet til Salemsveien før man går videre til de øvrige driftsbyggene. Det jobbes parallelt med å avklare driftsnivå og driftsstandard i de ulike kommunalsjefområdene.

7.6 Oppfølging av kommuneplanens satsingsområder

7.6.1 Satsingsområde: Attraktiv og klimavennlig

Retningsmål: Kristiansand er et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 enn i 2015

Retningsmålene knyttet til attraktiv og miljøvennlig by er kjerneområdet for by- og stedsutvikling. Det legges ned betydelig ressurser for å gjøre Kristiansand rustet til å møte konsekvensene av klimaendringer. Det etableres flomveier i allerede utbygde områder, det er høyt fokus på geotekniske utredninger og vurderinger i planleggingen. Separering av avløpsnettet og oppgradering av avløpsnettet for å takle økt vannmengde er en stor satsing og viktig for å håndtere klimaendringene.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
All trafikkvekst skjer via sykkel, gange og kollektivtransport	Antall busspassasjerer i Kristiansand ruteområde per år (status 2020)	8 741 021	8 741 021	10 911 180
	Personbiltransport gjennom bomstasjonene per år (status 2020)	18 013 160	18 889 887	18 889 887
By- og stedsutvikling reduserer reisevirksomhet og benytter klimavennlige transportformer	Andel elektriske kommunale tjenestebiler (i %)	44	60	80
Jordbruksarealer opprettholdes	Dyrka mark (daa)	25 779	25 779	25 779
Kommunen bidrar til at bygge- og anleggsbransjen har redusert sine utslipp betydelig	Andel fossilfrie kommunale byggeplasser (i %)	57	80	100

By- og stedsutvikling

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
	Andel utslippsfrie kommunale bygge- og anleggsplasser	0,0 %	5,0 %	60,0 %
	Avfall fra kommunale bygge- og anleggsplasser reduseres (kg)	33	30	25
	Sorteringsgrad for avfall på kommunale bygge- og anleggsplasser reduseres	81,0 %	85,0 %	95,0 %

Kommunen har som mål å fase inn utslippsfrie løsninger for egne bygge- og anleggsprosjekter fram mot 2025. Dette vil kreve ny kompetanse og innovasjon i egen organisasjon og i entreprenør og leverandørmarkedet. Pilotprosjekter vil være viktige for å nå disse målene og for å avklare økonomiske konsekvenser for skjerpede klima- og miljøkrav i kommunens investeringsprosjekter.

Retningsmål: Kristiansand har en by- og stedsutvikling som fremmer kompakte sentre med gode kvaliteter i byrom og nærmiljø

Området jobber aktivt med å tilrettelegge for utvikling av senterområdene til å bli inkluderende steder, med variert boligtilbud, møteplasser, handel og tjenester, tilpasset det naturlige omlandet og tilrettelagt for et samfunn der en større andel av innbyggerne er eldre. Dette er viktige strategier i kommunens overordnede arealstrategi som skal videreutvikles og forankres i arbeidet med kommuneplanens arealdel.

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Boligbyggingen skjer ved fortetting og transformasjon i tilknytning til eksisterende senter og boligområder	Andel boliger som etableres innenfor 10-minuttersbyen (status 2020)	60,0 %	60,0 %	70,0 %
	Antall boliger med mer enn 100 m til sandlekeplass	22 000	21 200	21 000
	Antall boliger med mer enn 400 m til kvartalslekeplass/nærmiljøpark	6 600	6 600	6 500
	Antall innbyggere per tettstedsareal	2 216	2 236	2 296

7.6.2 Satsingsområde: Inkluderende og mangfoldig

Retningsmål: I Kristiansand er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv

Periodemål	Indikator	Siste måling 2021	Mål 2022	Mål 2025
Den flerkulturelle befolkning, kvinner og unge har høyere deltakelse i arbeidslivet	Antall arbeidstrening og praksisplasser i by- og stedsutvikling	75	80	85

7.6.3 Satsingsområde: Skapende og kompetent

Utviklingen av universitetsbyen og helsebyen på Eg er sentrale tema for by- og stedsutvikling innen dette satsingsområdet. Innen arealplanleggingen er det utviklingen av campus og Gimlemoen og studentboliger på Lund torv som har fokus. Området har et faglig samarbeid med universitetet på flere områder. Gjennom deltakelse i Bynett Sør deltar kommunen i et faglig samarbeid mellom forskning og offentlig sektor i Agder. Forumets bidrar med forslag til fremtidige strategier og løsninger for en

kunnskapsbasert og bærekraftig byutvikling. Student og masteroppgaver er en annen side av kunnskapsutviklingen mellom universitet og kommune innen fagfeltet areal- og transportplanlegging.

7.7 Endring betalingsatser

Vann, avløp, renovasjon og slam

For tjenestene vann, avløp, husholdningsrenovasjon og slam er årsgebyrene beregnet til å dekke 100 % av drifts- og kapitalkostnader. Beregningene er gjort etter gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Alle priser er oppgitt inklusiv merverdiavgift.

For vann økes abonnementsgebyret med 189 kr, mens forbruksprisen for vann settes ned til 6,78 kr pr m³. For en bolig på 120 m² blir det totale årsgebyret for vann på 2 314 kr. Det vil si ingen endring sammenlignet med 2021.

For avløp økes abonnementsgebyr med 254 kr, mens forbruksprisen for avløp økes til 15,35 kr pr m³. For en bolig på 120 m² blir det totale årsgebyret for avløp på 4 877 kr, som er en økning med 243 kr (5,24 %) fra 2021.

Tilknytningsgebyret for vann og avløp er et engangsgebyr og betales etter fastsatte kategorier i gebyrregulativet. Engangsbeløpet for tilkobling av en bolig er 12 500 kr for både vann og avløp. Satsene er uendret fra 2021. Det er andre satser for abonnenter med større vann- og avløpsmengder.

For husholdningsrenovasjon er gebyret uendret i 2022 for et normalabonnement. Avfall Sør har holdt normalgebyret uendret helt siden 2014 selv med innføring av henteordning for plastemballasje i 2018 for glass- og metallemballasje i 2019. Gebyr for hytterrenovasjon holdes uendret. Gebyr pr tonn for mottak av avvannet slam og septikslam økes med 1,5 %.

For slamrenovasjon går abonnementsgebyret ned med 515,63 kr (-80,5%). Mange av de andre ulike tømmegebyrene settes også ned, da tjenestene har en lavere kostnad enn tidligere beregnet. Gebyret skal over tid være etter selvkost.

Kommunale avgifter - bolig:

Gebyr i 2022-priser		2021	2022	2023	2024	2025
Vann	120m ² bolig	2 314	2 314	2 512	2 828	3 046
Avløp	120m ² bolig	4 634	4 877	4 990	5 132	5 418
Renovasjon	3x120l. dunker	3 925	3 925	3 984	4 043	4 123
Feiing		375	315	315	320	320
Sum årsgebyr		11 248	11 431	11 801	12 323	12 907

Gebyrendring i %		2021	2022	2023	2024	2025
Vann			0,00 %	8,56 %	12,58 %	7,71 %
Avløp			5,24 %	2,32 %	2,85 %	5,57 %
Renovasjon			0,00 %	1,50 %	1,48 %	1,98 %
Feiing			-16,00 %	0,00 %	1,59 %	0,00 %
Sum			1,63 %	3,24 %	4,42 %	4,74 %

Graving i kommunal vei

For graving i kommunal vei kan kommunen kreve et vederlag for administrasjon og kontroll av gravearbeidene. Dette skal dekke kostnader med å håndtere gravemeldinger fra søknad til ferdig utførte arbeider. Arbeidsvarslingsplaner, koordinere aktører via K-grav. Administrasjonsvederlaget er for 2022 satt til 2 828,75 kr, som er en økning på 2,5% fra 2021.

Parkering

De fleste avgiftssatser er uendret, da prisjusteringen foretas hvert andre år av praktiske årsaker. I vedtak om gatebruksplanen i Kvadraturen, skal månedsbeløpet for bosoneparkering i 2022 være 500. Høllen brygge og havneområde har egne priser og kun avgift i sommersesongene. For detaljer henvises det til detaljert prisliste.

Bobilparkering

Kongsgård bobilparkering åpnet 01.07.2021.

- Sommersesong (01.04. - 30.09.): 23 kr pr time, 230 kr pr døgn
- Vintersesong (01.10. - 31.03.): 15 kr pr time, 150 kr pr døgn, 1 300 kr pr måned, 5 000 kr for 6 måneder

Strøm betales etter forbruk.

Piggdekkgebyr

Gebyret har nasjonalt regulerte satser:

- 1 400 kr for hele vintersesongen, fra og med 1. november og fram til første mandag etter andre påskedag. Betalt sesonggebyr gjelder sesongen du er i når du betaler.
- 450 kr for en kalendermåned. Månedsgebyr gjelder den kalendermåned du er i når du betaler.
- 35 kr for et døgn. Døgngebyret gjelder i 24 timer fra betalingstidspunktet.
- For bil med tillatt totalvekt 3500 kg eller mer, er gebyrsatsene det dobbelte av det som er oppgitt ovenfor

Feiegebyret

Feiegebyret settes ned med 16 % fra 375 kr i 2021 til 315 kr i 2022.

Seksjonering

I forbindelse med økt antall seksjoneringssaker må det brukes ekstra ressurser til behandling av disse sakene. For å dekke økte personalutgifter må gebyrene for seksjonering økes med 3%.

Utslippstillatelser

Gebyret dekker kommunens arbeid med behandling av søknaden og det er differensiert på størrelse (antall hus/belastningen) pr. anlegg. Det er ikke full dekning over selvkost. Selvkostberegningen antyder at gebyret ligger noe lavt. Det er foreslått å øke gebyret med 8%.

Tilsyn private avløpsanlegg

Kommunen har plikt til å føre tilsyn med om private avløpsanlegg fungerer og ikke forurens. Gebyret dekker alt arbeid, som inkluderer mer enn besøk på anleggene. Les mer om hva gebyret dekker på kommunens nettside under private avløpsanlegg. Gebyret er differensiert på små anlegg (opp til 10 hus) og større anlegg. Arbeidet skal dekkes av gebyret og være 100 % selvkostfinansiert. Det er behov for to stillinger som må dekkes inn av gebyret.

Tiltaksplan graving i forurenset grunn

Kommunen er myndighet, og skal sørge for at graving i forurenset grunn ikke fører til forurensning.

Kommunen skal godkjenne planer ved graving i forurenset grunn, og gebyret dekker behandling av tiltaksplaner, inkludert kontroll/tilsyn. Gebyret er differensiert og det skilles på vanskelighetsgrad og konsekvens for helse og miljø. Det er innført et nytt gebyr som gjenspeiler behandling av små tiltak som defineres på volum utgravd masse (forenklet tiltaksplan). Det er ikke full dekning over selvkost. Selvkostberegningen antyder at gebyret ligger noe lavt. Det er foreslått å øke gebyret med 8%.

7.8 Planoppgaver

I planstrategien for Kristiansand fremgår det et samlet program for prioritering av planarbeid for perioden 2022-25. Følgende planer skal følges opp av by- og stedsutvikling:

- Kommuneplanens arealdel
- Klima og miljøstrategi
- Geodatastrategi
- Utbyggingsprogram
- Hovedplaner for vann og avløp
- Trafikksikkerhetsplan

I tillegg har området flere områdereguleringer under arbeid (Stemtjønn, Posebyen, Tinnheia, Støleheia). Ny reguleringsplaner for perioden er oppgradering av reguleringsplan for Volleberg. Parkvesenet skal utarbeide en dyrevelferdsplan.

7.9 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
By- og stedsutvikling stab	102 607	114 466	118 811	121 227	116 801	116 801
Ingeniørvesen	-32 082	-42 746	-55 753	-75 104	-94 351	-116 673
Parkvesen	56 646	60 103	62 468	61 961	61 799	61 799
Plan og bygg	28 393	29 750	22 284	20 828	19 994	20 154
Eiendom	156 569	173 703	216 372	231 056	221 487	222 458
Klima og arealutvikling	26 598	33 386	60 091	33 013	31 354	31 354
Sum	338 731	368 662	424 274	392 981	357 085	335 894

Netto driftsbudsjett for område by- og stedsutvikling øker med 44,8 mill. kr fra 2021 til 2022. I tillegg kommer pris og lønnsvekst på 10,8 mill. kr. Den største økningen er 23,6 mill. kr som er kommunens bidrag til ny kryssløsning/avkjøringsvei til Mjåvann, og er i henhold til inngått avtale med Statens vegvesen. Økte kapitalkostnader knyttet til VA på 18,6 mill. kr reduserer områdets ramme. Omtakseringsprosjektet for eiendomsskatt har bevilgning i 2021 og gir en rammereduksjon på 9,7 mill. kr fra 2022. Sentralisering av vaktmestertjenester gir en økning på 16,7 mill. kr. I tillegg er det en rekke endringer som er synliggjort under det enkelte kommunalsjefområde.

7.10 By- og stedsutvikling stab

7.10.1 Kort om kommunalsjefområdet

De to stabsområdene skal sikre plan, styring, koordinering og samhandling, på tvers av de fem kommunalsjefsområdene i by- og stedsutvikling, samt yte faglig bistand.

Prosjektstaben har det faglige og overordnede ansvaret for prosjektstyring av investeringer og innkjøp innenfor bygg og anlegg for hele kommunen. Prosjektstaben har også direkte ansvar for større komplekse og tverrfaglige prosjekter, samt det overordnede ansvaret for kvalitetsarbeid og HMS.

Utbyggingsstaben har ansvaret for kommunens samarbeid med private utbyggere med hovedvekt på gjennomføring. Oppgaven innebærer bl.a. å utforme fremtidsrettet og forutsigbar utbyggingspolitikk i boligprogrammet, utforme og saksbehandle utbyggingsavtaler, samt å lede de administrative samarbeidsgruppene. Hensikten er at kommunen skal fremstå som samlet, avklart og forutsigbar i behandlingen av private planinitiativ, med fokus på grensesnittet mellom kommunen som eier av infrastruktur og private utbyggere. Utbyggingsstaben håndterer også overordnet beredskap.

Stab byutviklingsdirektør består av tre medarbeidere med virksomhetsstyring og administrasjon av området som hovedarbeidsområde.

7.10.2 Hovedutfordringer

Utbyggingsprogrammet utarbeider oversikt over næringsarealer i kommunen. Dette gjør at kommunen har bedre oversikt over hva slags næringsarealer man har hvor og hvor det er ledige arealer. Det har vist seg utfordrende å kartlegge næringstyper og underformål.

Hovedutfordringene for prosjektstaben er knyttet til etablering av felles rutiner og verktøy i alle kommunalsjefsområdene. Implementering av seriøsitetsbestemmelser i alle ledd ved anskaffelser og prosjektgjennomføring. I større grad vektlegge klima og miljø ved anskaffelser og prosjektgjennomføring, samt oppfølging og forbedring av kvalitetssystemet.

7.10.3 Hovedprioriteringer

Utbyggingsprogrammet bygger på overordnet politikk i kommuneplanen. For at kommunen skal ha en bærekraftig utbygging må boligbyggingen skjer i henhold til prioriteringskriterier i samfunnsdelen. Utbyggingen må også være bærekraftig for kommunens økonomi og drift. Det vil være nødvendig å vurdere utvikling av områder opp mot kapasitet på offentlig infrastruktur, samt prioritere hvor det skal etableres/oppgradere infrastruktur for å ta imot økt bebyggelse. I kommuneplanen vil det bli lagt kriterier for utbyggingsområder. Utbyggingsprogrammet vil følge opp dette, og prioritere utbyggingsområder for oppstart av regulering og gjennomføring.

Prosjektstabens hovedprioriteringer er knyttet til å utvide samarbeidet med ingeniørvesenet og parkvesenet om rutiner for prosjektstyring. Videreutvikle og forankre rutiner for implementering av seriøsitetsbestemmelsene i forbindelse med anskaffelser, prosjektgjennomføring og HMS arbeid. Faglig oppdatering og kompetanse knyttet til klima- og miljø. Kvalitetsarbeidet med oppfølging og tilsyn, internkontroll og risikostyring.

7.10.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
By- og stedsutvikling stab	102 607	114 466	118 811	121 227	116 801	116 801
Sum	102 607	114 466	118 811	121 227	116 801	116 801

Netto driftsbudsjett for stabsområdene og direktøren øker med 1483 000 kr fra 2021 til 2022 og i tillegg kommer lønns- og prisstigning som utgjør 2 862 000 kr. Økte utgifter til Kristiansand brann og redning utgjør 1 270 000 kr, samtidig som tilskuddet til Fair play opphører (620 000 kr). Det er lagt inn en sykkelsatsing på 500 000 kr i 2022 og 2023. For øvrig mindre justeringer i forhold til kommunalsjefsområdene i by- og stedsutvikling knyttet til innsparinger mv. (333 000 kr).

Driftstilskudd til Kristiansandsregionen brann og redning (KBR) utgjør om lag 72 % av netto driftsbudsjett (85,4 mill. kr), og er lagt inne med samme beløp som for 2021, justert med 2,5 % for lønns- og prisstigning og deretter økt med 1 270 000 kr, basert på vedtakene i styret og representantskapet i KBR.

Tiltak med negativt fortegn i tabellen under er tidsbegrensede tiltak og rammen reduseres fra det året bevilgningen opphører.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	114 466	114 466	114 466	114 466
Sum Lønns- og prisjustering	2 866	2 866	2 866	2 866
Tidligere vedtatte tiltak				
Lønnsharmonisering ny kommune, By og sted stab	0	0	0	0
Seriøsitetskrav/Fairplay	-620	-620	-620	-620
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-620	-620	-620	-620
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	382	-867	-1 122	-1 122
Vedtatte endringer	2 628	1 379	1 123	1 123
Vedtatt ramme	117 094	115 845	115 589	115 589
Sum Innsparingstiltak	-58	-58	-58	-58
Nye tiltak				
110-sentralen - flytteutgifter	0	3 670	0	0
Sykkelsatsing	500	500	0	0
Tilskudd Brann og redning IKS	650	650	650	650
Økt tilskudd til KBR	620	620	620	620
Andre tiltak	5	0	0	0
Sum Nye tiltak	1 775	5 440	1 270	1 270
Nye tiltak og realendringer	1 717	5 382	1 212	1 212
Ramme 2022-2025	118 811	121 227	116 801	116 801

Nye tiltak

110-sentralen - flytteutgifter

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Kristiansand kommune skal være vertskommune for felles 110-sentral i hele Agder regionen med lokaliseringen i det nye politihuset i Kristiansand sentrum. Det innebærer at nødvendige investeringer i utstyr tilsvarende 10 mill. kr må bevilges og finansieres av deltakerkommunene. Kistiansands andel er knyttet til Kristiansand brann og redning (KBR) som er ansvarlig for 47 % av 110 - sentralen. Kristiansand kommune er ansvarlig for 78% av (KBR). Kommunens andel blir derfor 3,67 mill. kr og de øvrige kommuner i Agder bidrar med resten, dvs. 6,33 mill. kr.

Sykkelsatsing

Det bevilges 500 000 kr i 2022 og i 2023 for å legge til rette for økt bruk av sykkel for innbyggerne til og fra kommunale tjenester. Midlene kan blant annet brukes til utbygging av sykkelstativer og innkjøp av EL-sykler med hengere til utlån i barnehager osv. I første omgang er tiltaket plassert hos by- og stedsutvikling, men vil bli fordelt ut på områdene i forbindelse med tertialbehandlingene.

Tilskudd Brann og redning IKS

Tilleggsinnstilling 2022-2025. Eierkommunene finansierer virksomheten til Kristiansand brann og redning (KBR). Styret i KBR har vedtatt årsbudsjettet for 2022 hvilket innebærer at Kristiansand kommune må øke eiertilskuddet med 650 000 kr i forhold til kommunedirektørens opprinnelige forslag til ØP 2022-20025.

Økt tilskudd til KBR

Økt tilskudd KBR utover ordinær prisstigning 2,5 % basert på forslag til økonomiplan for KBR 2022-2025.

7.10.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
By- og stedsutvikling							
Investeringer							
Boligprogrammet	18 400	4 750	0	0	2 275	7 025	0
Brannsikring Ny Hellesund	2 500	0	0	1 050	1 250	2 300	0
Infrastruktur Tangvall	2 200	1 075	1 125	0	0	2 200	-508
Lumber - bidrag basseng	1 250	0	1 250	0	0	1 250	0
Marviksletta - 2 nærmiljøparker	8 300	2 500	0	0	0	2 500	-800
Marviksletta torg	5 500	0	2 500	0	0	2 500	-800
Pilot - utslippsfri anleggs-/byggeplass	3 500	1 500	2 000	0	0	3 500	0
Sentrumsutvikling Tangvall	14 610	2 000	3 000	2 900	0	7 900	-5 209
Sum Investeringer	56 260	11 825	9 875	3 950	3 525	29 175	-7 317
Sum By- og stedsutvikling	56 260	11 825	9 875	3 950	3 525	29 175	-7 317
Sum investeringsprosjekter	56 260	11 825	9 875	3 950	3 525	29 175	-7 317

Boligprogrammet

Utbyggingsprogrammet skal ivareta gjeldende kommuneplaner, vedtatt arealstrategi og gjeldende utbyggingspolitikk. Dette innebærer blant annet å sikre mulighet for gjennomføring av ca. 800 boliger pr. år. Utbyggingsvolumet skal sikres gjennom prioriteringer i programmet og inngåelse av utbyggingsavtaler. Utbyggingsavtalene fremmes fortløpende for utbyggingsområdene til formannskapet for politisk behandling.

Brannsikring Ny Hellesund

Investeringsprosjekt med en samlet kostnadsramme på 2,5 mill. kr fordelt med 200 000 kr i 2021, 1,05 mill. kr i 2024 og 1,25 mill. kr i 2025. Inngår i kulturminnevern.

Lumber - bidrag basseng

Det er inngått utbyggingsavtale mellom kommunen og utbygger. Utbygger skal i forbindelse med utbyggingen etablere et badeanlegg for bydelen. I saken og avtalen er det gjort en forholdsmessighetsvurdering i forhold til hva kommunen skal yte av bidrag til et slikt badeanlegg. Det er avtalt at bidraget skal utgjøre kr 1.250.000. Bidraget kommer til utbetaling i 2023.

Marviksletta - 2 nærmiljøparker

Det er forutsatt kommunal opparbeidelse av to nærmiljøparker/ kvartalslekeplasser. Kommunens andel av kostnad er forutsatt å utgjøre 25 %. Tidspunkt for opparbeidelse / delopparbeidelse er styrt i forhold til gjennomført utbyggingsaktivitet i området. Delopparbeidelse nærmiljøpark er forutsatt 2023 og utgjør 2.5 mill. kr.

Marviksletta torg

Kommunen har i samarbeid med de private aktører på Marviksletta utarbeidet en områdeplan for Marviksletta. Planen har omfattende tiltak til infrastruktur. Det er fremmet sak for formannskapet for å klarlegge partenes andel av kostnader til anlegg som er definert som hovedanlegg. Følgende anlegg er definert som hovedanlegg: traseer for hoved vann og avløpsanlegg, Kongsgård Alle, to Torg, to Kvartalslekeplasser/Nærmiljøparker, 11 Bane Kongsgårdjordene, Østre Ringvei og planlegging av vei til Vige. Med unntak av Østre Ringvei (Fylkesvei) skal kommunen i takt med utbyggingen på Marviksletta gjennomføre en tilrettelegging av definerte hovedanlegg. Kommunen krever fortløpende inn bidrag fra de private til de angitte hovedanleggene.

Det er forutsatt kommunal opparbeidelse av to Torg og kommunens andel av kostnader til torg utgjør 25 %. Tidspunkt for opparbeidelse / delopparbeidelse er styrt i forhold til gjennomført utbyggingsaktivitet i området. Delopparbeidelse av Torg 1 er forutsatt 2022 og utgjør kr 2.5 mill.

Pilot - utslippsfri anleggs-/byggeplass

Det er inngått en storbyerklæring hvor det legges opp til kraftige kutt i klimagassutslipp fra bygge- og anleggssektoren. Et pilotprosjekt for utslippsfri byggeplass skal forberede byggenæringen på krav som kommer de nærmeste årene og gi kommunen erfaringer i gjennomføringen av dette viktige klimatiltaket.

Et pilotprosjekt må etableres mot et mindre eller mellomstort byggeprosjekt hvor det også søkes midler fra Enova eller Klimasats. For å gjennomføre et pilotprosjekt er det avsatt 1,5 mill. i 2022 og 2. mill. i 2023. Disse beløpene skal dekke prosjektdrift, egenandel (Enova eller klimastats) og bidrag til å dekke merkostnader i byggeprosjektet.

Sentrumsutvikling Tangvall

Det er forutsatt en sentrumsutvikling på Tangvall som innebærer omlegging av hoved VA struktur og en tilrettelegging av sentrumsområdet iht. utomhusplan for området. I inngåtte utbyggingsavtaler er det lagt opp til kostnadsdeling mellom kommunen og utbyggingsprosjekter. Det er i inngåtte avtaler fastsatt et bidrag per BRA, fra de private i forhold til realiserte BRA. Utbyggingstakten i området, i forhold til de private prosjektene, er usikker (herunder innbetaling av bidrag), samtidig som etappeplan for VA omlegging og utenomhusplan for tilrettelegging av senterområder, er under utarbeidelse. Det varsles at kommunen ifm. videre aktivitet / etappeplan, trolig må påregne å forskuttere midler.

7.11 Ingeniørvesen

7.11.1 Kort om kommunalsjefområdet

Ingeniørvesenet har ansvar for kommunens infrastruktur, i hovedsak vei, vann, avløp og parkering, i tillegg til kommunens dammer. Ingeniørvesenet utfører en god del av drift- og vedlikeholdsarbeid i egenregi, samt bygger en del ledningsanlegg for vann og avløp også med egne fagfolk. Kommunen har ansvar for ca. 1 800 km rørledninger, ca. 600 km kommunale veier og gang-/sykkelveier, nesten 20 000 veily, over 25 dammer, seks parkeringshus og totalt 5 200 parkeringsplasser.

7.11.2 Hovedutfordringer

Ingeniørvesenet har en viktig rolle i arbeidet med klimatilpasning. Det er derfor viktig å jobbe med langsiktig planlegging av robuste løsninger for avløp og overvann, forvalte kunnskap om rasfare, både steinsprang, jord- og leirskred, men også ha en beredskap for akutte hendelser som flom og ras. Ingeniørvesenet har god kompetanse på vann og avløp, som det største fagmiljøet på Sørlandet, mens kommunen har liten egen kompetanse innenfor område geoteknikk (grunnforhold, ras, mm). Det er behov for å få på plass kompetanse innen geoteknikk, samtidig som det er viktig å beholde og videreutvikle kompetanse innen vann og avløp.

Overgang til 0-utslipps bil- og maskinpark er viktig bidragsyter til å nå kommunens mål om 80 % reduksjon i klimautslipp innen 2030. Der personbilparken skiftes ut i takt med fornyelsesbehov til elektriske kjøretøy, er det fortsatt utfordrende å fornye maskinparken like raskt. Utviklingstakt og tilgjengelighet på elektrifiserte maskiner/større kjøretøy (gravemaskiner, lastebiler, feiebiler, redskapsbærere, mm) er treg og merkostnadene er fortsatt høye. I tillegg har mange større elektriske maskiner/kjøretøy redusert brukstid ved at de må lades i løpet av dagen. Som en del av overgangen til 0-utslipp bil- og maskinpark kan det benyttes biodiesel (HVO) på eksisterende større maskiner/kjøretøy.

Områdeovergripende

De kommende årene må kommunen bruke betydelige midler på å få ferdigstilt arbeidet med oppgradering/samkjøring av renseanleggene for avløp. Samtidig må det fortsatt være høy aktivitet på utskifting av gamle rør og fjerning av fremmedvann (eks. regnvann, grunnvann, mm) fra avløpssystemet for å redusere overløpsutslipp. Statsforvalteren har, i tillegg til opprydding av utslipp fra gamle renseanlegg, varslet tydelig forventninger og krav til ledningsnett i arbeidet med ny utslippstillatelse for nye Kristiansand kommune. Prosess for ny tillatelse vil starte høsten 2021. Også vannforsyningen har store investeringer foran seg. Arbeidet med å planlegge nytt reservevannverk sammen med Lillesand kommune vil snart komme i gang, og bygging av ny vannledning fra Lillesand til Kristiansand er allerede godt i gang. Samtidig er det også i vannforsyningen behov for å videreføre aktivitetsnivået med å bytte gamle rør for å redusere lekkasjeandelen i eksisterende vannledningsnett.

Erfaringene etter kommunesammenslåingen er at det er ulike krav og ulik praksis på kvaliteten på drift og vedlikehold både på vei, vann og avløp. Det jobbes derfor med å finne en standard som er faglig forsvarlig og som også ivaretar de behovene som innbyggerne har til tjenestene. og at en gjennom forebyggende vedlikehold reduserer feil/stans i vann og avløpstjenestene. Det kan bety endringer som kan gi høyere kostnader dersom man øker kvalitet/tjenestetilbudet til beste standard, eller motsatt fall skape misnøye om man reduserer tilbudet noe.

7.11.3 Hovedprioriteringer

De kommende årene må kommunen bruke betydelige midler på å få ferdigstilt arbeidet med oppgradering/samkjøring av renseanleggene for avløp. Samtidig må det fortsatt være høy aktivitet på utskifting av gamle rør og fjerning av fremmedvann (eks. regnvann, grunnvann, mm) fra avløpssystemet for å redusere overløpsutslipp. Statsforvalteren har, i tillegg til opprydding av utslipp fra gamle renseanlegg, varslet tydelig forventninger og krav til ledningsnett i arbeidet med ny utslippstillatelse for nye Kristiansand kommune. Prosess for ny tillatelse vil starte høsten 2021. Også vannforsyningen har store investeringer foran seg. Arbeidet med å planlegge nytt reservevannverk sammen med Lillesand kommune vil snart komme i gang, og bygging av ny vannledning fra Lillesand til Kristiansand er allerede godt i gang. Samtidig er det også i vannforsyningen behov for å videreføre aktivitetsnivået med å bytte gamle rør for å redusere lekkasjeandelen i eksisterende vannledningsnett.

For ingeniørvesenet vil det i årene fremover være viktig å både styrke og øke kompetanse på å utvikle flere løsninger enn bare å oppdimensjonere rør. For å kunne håndtere større nedbørsmengder og hyppigere ekstremvær er det viktig å finne gode løsninger på utforming av anlegg både over og under bakken (vei, grøntanlegg, med mer) og at disse bygges både for å fordrøye regnvann (forsinke flom) og/eller kunne håndtere mer ekstreme nedbørsmengder i fremtiden.

Utbygging av ladepunkter og utskifting av bilpark til nullutslipp fortsetter med full kraft.

Det legges opp til en betydelig økt satsing på å få redusert strømforbruk og få på plass smartere lysstyring (eks. nattsinking). Utskifting av gamle lysarmatur til LED-armatur på veilys og i parkeringsanlegg er satsingsprosjekter. Dette vil spare kommunen for driftskostnader i fremtiden ved reduserte strømkostnader og mindre slukte lyspunkter pga. lengre levetid på LED-pærer.

7.11.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ingeniørvesen	-32 082	-42 746	-55 753	-75 104	-94 351	-116 673
Sum	-32 082	-42 746	-55 753	-75 104	-94 351	-116 673

Områdeovergripende

Tabellen driftsbudsjett viser driftsramme for ingeniørvesenet totalt. Ramma inneholder tjenester som drift av vei, veilys og dammer med positiv budsjettramme, samtidig som den viser parkering og selvkosttjenestene vann og avløp som begge har negative rammer. Parkering har høyere inntekter enn utgifter og vann- og avløpsgebyrene skal i tillegg til å dekke ordinære driftskostnader også dekke kapitalkostnader knyttet til investeringer. Dette gir ingeniørvesenet totalt større inntekter enn utgifter og en negativ budsjettramme.

Netto driftsbudsjett for ingeniørvesenet reduseres med 12 mill. kr fra 2021 til 2022 og i tillegg utgjør pris og lønnsvekst en reduksjon på 1 mill. kr. (Dette skyldes at områdets inntekter er større enn utgiftene.) Den store reduksjonen skyldes i hovedsak 18,6 mill. kr i økte kapitalkostnader knyttet vann- og avløpsinvesteringer som skal dekkes av vann- og avløpsgebyrene samt innsparinger på 640 000 kr. Tiltak som øker budsjettrammen er: 540 000 kr til økte ladeutgifter hos parkering og 250 000 kr til å dekke kostnader knyttet til sykkelrittet Tour of Norway. I tillegg ble det i bystyrets behandling lagt inn 4 mill. kr i 2022 og 2023 til sikring av skoleveier og reduksjon av inntektene hos parkering på 2,5 mill. kr pr år grunnet kortere avgiftstid i Kvadraturen.

I tillegg er det lagt 4,25 mill. kr til drift avløp i 2022 og 2023 for å intensivere drifts- og vedlikeholdstiltak. Dette gjelder stort sett i Søgne og Songdalen. Driftsbudsjettet for avløp reduseres med 3,24 mill. kr i 2024 og med 3,99 mill. kr i 2025 når Bredalsholmen renseanlegg legges ned. Endringer i driftskostnader for selvkosttjenestene påvirker ikke nettorammen til ingeniørvesenet da disse dekkes av gebyrinntekter.

Det er forventet 13 mill. kr på fond for vann ved utgangen av 2021 og det er derfor forutsatt bruk av fondsmidler med henholdsvis 5 mill. kr i 2022, 6,4 mill. kr i 2023 og 1,8 mill. kr i 2024. Årsgebyret for vann endres derfor ikke for 2022.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	-42 746	-42 746	-42 746	-42 746
Sum Lønns- og prisjustering	-1 013	-1 013	-1 013	-1 013
Tidligere vedtatte tiltak				
Endring i kapitalkostnader avløp	-5 101	934	-3 762	-3 762
Endring i kapitalkostnader vann	-1 384	1 277	-7 323	-7 323
Endringer i kapitalkostnader VA	-21 083	-21 083	-21 083	-21 083
Endringer i kapitalkostnader VA	9 629	-10 754	-10 754	-10 754
Økte parkeringsavgifter	0	-513	-513	-513
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-17 939	-30 139	-43 434	-43 434
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-480	-835	-1 385	-1 385
Vedtatte endringer	-19 432	-31 986	-45 832	-45 832
Vedtatt ramme	-62 178	-74 732	-88 578	-88 578
Sum Innsparingstiltak	-160	-160	-160	-160
Nye tiltak				
Endringer i kapitalkostnader Avløp	1 963	-1 614	-7 044	-22 107
Endringer i kapitalkostnader Vann	-2 668	-5 808	-7 659	-16 188
Parkeringsavgift endret fra kl. 19.00 til kl. 17.00 på hverdager i Kvadraturen	2 500	2 500	2 500	2 500
Reduserte inntekter P-hus pga. salg av p-hus	0	0	5 700	5 700
Stilling geotekniker klimaendringer ingeniørvesenet	0	0	0	1 000
Tour of Norway kostnader ingeniørvesenet	250	0	0	0
Trygge skoleveier og boligveier vedlikehold drift	4 000	4 000	0	0
Økte ladeutgifter	540	710	890	1 160
Sum Nye tiltak	6 585	-212	-5 613	-27 935
Nye tiltak og realendringer	6 425	-372	-5 773	-28 095
Ramme 2022-2025	-55 753	-75 104	-94 351	-116 673

Nye tiltak

Parkeringsavgift endret fra kl. 19.00 til kl. 17.00 på hverdager i Kvadraturen

Bystyret har vedtatt å redusere tiden for parkeringsavgift i Kvadraturen med 2 timer, fra kl. 19 til kl. 17 på hverdager. Det er lagt inn et bortfall av inntekt på 2,5 mill. kr pr år i perioden 2022-2025.

Reduserte inntekter P-hus pga. salg av p-hus

Bystyret har vedtatt et budsjett med salg av Slottet Parkeringshus i 2024. Det betyr et bortfall av inntekter på 5,7 mill. kr i 2024 og 2025 og budsjettet er korrigert for dette.

Tour of Norway kostnader ingeniørvesenet

Det er bevilget 250 000 kr i 2022 for å dekke Ingeniørvesenets kostnader i forbindelse med gjennomføring av sykkelrittet Tour og Norway.

Trygge skoleveier og boligveier vedlikehold drift

Bystyret har økt budsjettet for veidrift med 4 mill. kr i 2022 og 2023. Midlene skal benyttes til tiltak for å gjøre skoleveier tryggere og til vedlikehold/asfaltering av boligveier som er i dårlig forfatning.

7.11.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
By- og stedsutvikling							
Investeringer							
Arbeidsplan vei		5 100	5 100	5 100	5 100	20 400	0
Asfaltering		1 625	1 625	1 625	1 625	6 500	0
Brannsikring parkeringshus	7 515	0	0	0	1 000	1 000	0
Fortau fra Fv. 303- Svarttjønnheia	8 500	8 500	0	0	0	8 500	0
Gatebruksplan	18 700	0	2 500	2 500	0	5 000	0
Håndhevingsteknologi		200	200	200	200	800	0
Kjøp av transportmidler (helse, oppvekst og kultur)		32 600	7 250	7 000	11 250	58 100	0
Kjøp av transportmidler/maskiner (ingeniør, park og idrett)		29 100	13 400	13 400	13 400	69 300	-2 600
Lade EI-biler parkering		2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	0
Ladestasjoner kommunale biler		2 000	2 000	1 000	1 000	6 000	0
Ny bro Haus	36 000	35 000	0	0	0	35 000	-15 000
Ny bro over Søgneelva (Tofteland/Monan)	3 500	0	0	0	3 500	3 500	0
Nyanlegg parkering		400	400	400	400	1 600	0
Parkeringsautomater		400	400	400	400	1 600	0
Parkeringshus- LED lys	850	450	400	0	0	850	0
Parkeringshus Tangvall	12 290	12 290	0	0	0	12 290	-3 500
Salg av kommunalt P-hus (Slottet)	0	0	0	1	0	1	-100 000
Skjærgårdsbåt	2 500	0	2 500	0	0	2 500	0
Tangvall tilpasninger vei	5 000	5 000	0	0	0	5 000	-1 695
Tilskudd større veibreder		250	250	250	250	1 000	0
Trygge skoleveier	25 000	12 500	12 500	0	0	25 000	0
Vei- og gatebelysning LED		9 300	9 300	9 300	2 300	30 200	0
Øvrige dammer		8 000	8 000	8 000	8 000	32 000	0
Sum Investeringer	119 855	164 715	67 825	51 176	50 425	334 141	-122 795

Områdeovergripende

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25	
		2022	2023	2024	2025			
Selvkostinvesteringer								
Alternativ vannforsyning til Mjåvann	20 800	1 900	8 500	0	0	10 400	0	
Arbeidsplan avløp		62 500	63 000	63 000	63 000	251 500	0	
Arbeidsplan vann		45 000	46 000	46 000	46 000	183 000	0	
Avløpsledning Korsvik-Fidjeåsen	20 000	4 000	7 500	0	7 500	19 000	0	
Avløpsutbedring Flekkerøy	23 500	2 000	0	0	4 500	6 500	0	
Avvanningsanlegg slam odderøya	5 000	0	0	5 000	0	5 000	0	
E18-E39 samarbeidsprosjekt SVV Avløp	12 000	3 000	3 000	3 000	0	9 000	0	
E18-E39 samarbeidsprosjekt SVV Vann	13 000	2 000	3 000	2 000	0	7 000	0	
Eg Pumpestasjon	9 000	5 000	0	0	0	5 000	0	
Grimsbekken- Nattmansbekken diverse tiltak	10 000	5 000	0	0	0	5 000	0	
Hovedvannledning Korsvik-Fidjeåsen	32 700	10 000	21 700	0	0	31 700	0	
Hovedvannledning østsiden Strømme-Hånes	11 400	11 400	0	0	0	11 400	0	
Kapasitetsøkning Rossevann	45 000	20 000	10 000	0	0	30 000	0	
Ny pumpestasjon Monan	2 500	0	2 500	0	0	2 500	0	
Ny trykkforsterker, Strosdalen	5 500	0	5 500	0	0	5 500	0	
Overføringsanlegg Bredalsholmen Odderøya	40 000	37 500	0	0	0	37 500	0	
Pumpeledning Hånes-Strømme skole	16 500	2 000	0	0	0	2 000	0	
Pumpestasjon Hundebakken med pumpeutskifting Krossen og Blørstad	7 000	0	0	7 000	0	7 000	0	
Reduksjon utslipp Kvadraturen og Lund avløp	330 000	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000	0	
Rehabilitering av Svalåskjerran pumpestasjon	2 500	0	2 500	0	0	2 500	0	
Rehabilitering av vannettet i Kvadraturen	200 000	9 000	9 000	10 000	10 000	38 000	0	
Renseanlegg Høllen	300 000	0	50 000	150 000	100 000	300 000	0	
Reservevannforsyning øst for Topdalsfjorden	680 000	60 000	50 000	50 000	40 000	200 000	0	
Tangvall utbedring kommunalt bidrag avløp	35 000	10 000	6 000	0	0	16 000	0	
Tangvall utbedring kommunalt bidrag vann	25 000	9 000	5 000	0	0	14 000	0	
Utskiftning av AAS ledning Hortemo Songdalen	9 000	0	0	9 000	0	9 000	0	
Utskiftning av pumper avløp		6 500	4 000	4 000	4 000	18 500	0	
Utskiftning av pumper og rehabilitering av høydebassenger vann		2 700	2 700	2 700	2 700	10 800	0	
Vannbehandlingsanlegg Grimevann VBA	210 000	0	0	0	100 000	100 000	0	
Vannledning Hånes pumpestasjon-Strømme skole	22 500	3 000	7 000	0	0	10 000	0	
Vannledning Justvik - Kjevik	22 000	5 300	5 000	0	0	10 300	0	
Vannledning mot Vesterøya Flekkerøy	7 000	0	7 000	0	0	7 000	0	
Vannledning Rossevann- Rosseland	15 000	0	14 000	0	0	14 000	0	
Vesvann til Grasåsen vannledning	70 000	0	20 000	20 000	30 000	70 000	0	
Sum Selvkostinvesteringer	2 201 900	331 800	367 900	386 700	422 700	1 509 100	0	
Sum investeringsprosjekter		2 201 900	496 515	435 725	437 876	473 125	1 843 241	-122 795

Alternativ vannforsyning til Mjåvann

Mjåvann industriområde har i dag en ensidig vannforsyning. Det er planlagt å etablere tosidig forsyning, samt rehabilitere eksisterende ledning. Prosjektet er anslått å koste 20,8 mill. kr og utføres over 2år.

Arbeidsplan avløp

Arbeidsplan for avløp benyttes til løpende utskifting og rehabilitering av avløps- og overvannsnett. Årlig bevilgning på 63 mill. kr.

Arbeidsplan vann

Arbeidsplan for vann benyttes til løpende utskifting og rehabilitering av ledningsnett. Årlig bevilgning på 46 mill. kr.

Arbeidsplan vei

Arbeidsplan for vei skal gå til mindre veiprojekter som gang/sykkelveier, fortau, kryssutbedringer, busslommer, overvannsanlegg, leskur, av- og påstigningsplasser ved skoler, støyskjermingstiltak og fartsdempende tiltak. Bevilgningen går også til å dekke egenandeler til prosjekter der det gis tilskudd fra andre (ATP-midler, Samferdselspakke, BRA-midler m.m.). Bevilgningen er på 5,1 mill. kr hvert år i perioden.

Asfaltering

Det er bevilget 1,625 mill. kr pr. år til større asfalteringsprosjekter av kommunale veier. Må sees i sammenheng med bevilget driftsramme for mindre asfalteringsarbeider

Avløpsledning Korsvik-Fidjeåsen

Prosjektet var i utgangspunktet tenkt å være et rent vannledningsprosjekt (forsterkning som følge av videre utbygging i området). Utviklingen har ikke gått så fort som tidligere tenkt, men nå er detaljprosjektering ferdig. Prosjektet skal på anbud i 2021. Er derfor satt av 4 mill. kr i 2022, 7,5 mill. kr i 2023 og 7,5 mill. kr i 2025.

Avløpsutbedring Flekkerøy

Det er store avløpsutfordringer på Flekkerøya, som medfører betydelige overløpsutslipp flere steder. For å bedre kapasitet på ledningsnett bygges ny sjøledning fra Skyllevika til Kvennesviga, inklusiv nødvolum og utvidelse av Kvennesviga pumpestasjon. Det er tidligere bevilget 17 mill. kr til dette prosjektet, men pga. endringer av løsninger i andre planer, har det medført at det må bygge nye traseer for både vann og avløpsledninger. Prosjektet er utvidet med 2 mill. kr i 2022 og 4,5 mill. kr i 2025.

Avvanningsanlegg slam odderøya

To gamle sentrifuger med to slamavvanningsmaskiner til Odderøya renseanlegg bør byttes. Sentrifugene er gamle, og drift og vedlikehold av disse binder opp uforholdsmessig store ressurser i form av personell og driftsmidler. Erfaringen med en ny maskin installert, så krever den betydelig mindre behov for driftsoppfølging. Det er behov for totalt 5 mill. kr i 2024.

Brannsikring parkeringshus

Det er behov for investeringsmidler i forbindelse med brannsikringstiltak, i første omgang for parkeringshusene i Elvegata/Kvartal 6, Børsen og Kongensgate. Det pågår utredning for parkeringshusene i Gyldengården, Slottet og Kilden. Det er satt av 1 mill. kr til prosjektet i 2025.

E18-E39 samarbeidsprosjekt SVV Avløp

I forbindelse med utbygging av E18 og E39 i regi av Statens vegvesen (SVV) må kommunen flytte / legge om eksisterende ledninger. Eksempler på prosjekter er E39 ved Glencore og E18 Håneskrysset med flere. Det er satt av 9 mill. kr i perioden 2022-2024.

E18-E39 samarbeidsprosjekt SVV Vann

Som for avløp er det behov for midler til å dekke kommunens kostnader i forbindelse med utbygging av E18 og E39 i regi av Statens vegvesen (SVV). Det er bevilget 7 mill. kr i perioden 2022-2024.

Eg Pumpestasjon

Det var nødvendig å erstatte gammel pumpestasjon på Eg, da den gamle var nedslitt og tilfredsstilte ikke dagens krav til forsvarlig HMS. Ble bevilget 4 mill. kr i 2021. Det er lagt inn 5 mill. kr i 2022 til å etablere en ny ledning mellom stasjonen og avløpsnett i kvadraturen.

Fortau fra Fv. 303- Svarttjønnheia

Da Svarttjønnheia boligområde ble opparbeidet på 80-tallet ble det ikke bygget gang- og sykkelvei langs hovedtraseen. Det ble derfor bevilget midler til regulering og opparbeidelse. Reguleringsplan for opparbeidelse er godkjent og det er bevilget 8,5 mill. kr i 2022 til gjennomføring.

Gatebruksplan

Flere gatestrekninger skal bygges om når gateparkering fjernes (tiltak for gående og syklende og kollektivprioritering). Det er tidligere bevilget 13,7 mill. kr og prosjekter pågår. Fremdriften er noe forsinket. Tidligere bevilgning på 5 mill. kr i 2023 splittes. Det vil si 2,5 mill. kr i 2023 og 2,5 mill. kr i 2024.

Grimsbekken- Nattmansbekken diverse tiltak

Utredningsarbeidet Nattmansbekken og Grimsbekken er gjennomført og det foreligger forslag til tiltak som bør gjennomføres for å øke kapasitet og redusere skade ved store nedbørsmengder på Grimsmyra. Det er 5 mill. kr i 2021 og 2022.

Hovedvannledning Korsvik-Fidjeåsen

Dette ledningsanlegget er viktig på sikt for å styrke vannforsyningen i Randesund. Detaljprosjektering er ferdig. Utførelse i 2022 og 2023. Det er satt av 31,7 mill. kr.

Hovedvannledning østsiden Strømme- Hånes

Hele vannforsyningen mot Hånes og videre mot Kjevik er basert på en 400 mm vannledning i asbestsement. For å sikre vannforsyningen og tilstrekkelig kapasitet til området, er det nødvendig å dublere hele strekket fra Strømme skole til krysset Hånesveien – Vigvollåsen. Det er bevilget 11,4 mill. kr til dette prosjektet i 2022.

Håndhevingsteknologi

Fremtidige kontroll- og håndhevingsrutiner går i retning av billettløse ordninger via skanning av registreringsnummer, slik at betaling og øvrige vilkår er koblet sammen via registreringsnummeret til det enkelte kjøretøy. Det parkeringstekniske utstyret må tilpasses dette. Det er lagt inn 200 000 kr pr. år i perioden.

Kapasitetsøkning Rossevann

Rossevann vannverk har i dag en vannproduksjon på ca. 370 l/s. Ledningsnettets gjennom Vågsbygd er oppgradert og fått økt kapasitet som ønskes utnyttet spesielt i en beredskapssituasjon. I tillegg ønskes det å bygge fullverdig reservevannsløsning direkte mot gamle Søgne og Songdalen. Vannproduksjonen på Rossevann vannverk bør derfor økes med ca. 100 l/s. Prosjektutredning viser et samlet behov på 45 mill. kr med oppgradering i flere etapper.

Kjøp av transportmidler (helse, oppvekst og kultur)

Bevilgningen skal dekke utskiftning av bil- og maskinparken som Ingeniørvesenet administrerer for områdene helse og mestring, oppvekst, kultur og innbyggerdialog og eiendom. Rammen for perioden er 58,1 mill. kr fordelt etter antatt utskiftingsbehov.

Kjøp av transportmidler/maskiner (ingeniør, park og idrett)

Bevilgningen skal dekke utskiftning/fornyning av bil-, maskin- og utstyrsparken på Dalane sentralanlegg vedrørende egen bil og maskinpark, samt for parkvesenet og idrett. Den ordinære rammen for perioden er 53,6 mill. kr. I tillegg er det lagt inn i 2022 merkostnad elektrisk gravemaskin på 2,4 mill. kr, merkostnad elektrisk lastebil på 1,5 mill. kr og ekstra midler på 9,2 mill. kr som blant annet gjelder 20 elektriske varebiler.

Lade El-biler parkering

Ny parkeringslovgivning har bestemmelser om at det på parkeringsområdet skal tilbys lademulighet for ladbar motorvogn på et tilstrekkelig antall plasser. Det er bevilget 2 mill. kr pr. år i økonomiplanperioden.

Ladestasjoner kommunale biler

Ved utskifting til 0-utslippsbilpark (el-biler) må det tilrettelegges for lading av disse på de ulike lokasjoner. Prosjektet er godt i gang, og for videre utbygging av ladepunkter er det bevilget 2 mill. kr pr år fra 2022 til og med 2023, deretter reduseres det til 1 mill. kr pr år, da man forventer at man nærmer seg at behovet er dekket.

Ny bro Haus

Ny gangbro på Haus er kalkulert til 36 mill. kr. Av disse er det gitt tilsagn om 15 mill. kr fra ATP (areal og transportprosjektet) til økt bredde, slik at den er en fullverdig gang og sykkelbro. Det pågår arbeid med avklaring av endelig plassering og sannsynligvis trasevalg vil kreve en regulering. Oppstart forventes derfor først i 2022. Budsjettet er økt med 10 mill. kr og bevilgning skyvet til 2022.

Ny bro over Søgneelva (Tofteland/Monan)

Det er lagt inn 3,5 mill. kr til oppstart av ny bro i 2025. Løsning vurderes når ny E39 er ferdigstilt.

Ny pumpestasjon Monan

I forbindelse med ny E39 utbygging legger Nye Veier ledninger for brannslukking gjennom tunneller. Kommunen overtar ledningene etterpå. For å levere tilstrekkelig vannmengder mot Lohnelier høydebasseng, må ny pumpestasjon på Monan etableres. Det er bevilget 2,5 mill. kr i 2023 til dette.

Ny trykkforsterker, Strosdalen

For å sikre vannforsyningen til Nodelandsheia må en større oppgradering av Strosdalen pumpestasjon, opprinnelig bygget i 1983, gjennomføres, samt noe tilhørende ledningsnett. Oppstart er i 2023 til en kostnad på 5,5 mill. kr.

Nyanlegg parkering

Løpende bevilgning for tilpasninger og krav knyttet til ny parkeringslovgivning på 400 000 kr pr år i perioden.

Overføringsanlegg Bredalsholmen Odderøya

Etter at utvidelse av Odderøya renseanlegg er ferdig er det planlagt at Bredalsholmen renseanlegg skal avvikles og avløpsvannet pumpes til Odderøya (sjøledning og ny pumpestasjon). Total kostnad er estimert til 40 mill. kr.

Parkeringsautomater

Ombygging og tilpasninger til at betalingsløsningene skal være universelt utformet iht. lovverket. Samtidig tilrettelegges det for digitalisering og billettløs parkering. Det er bevilget totalt 1,6 mill. kr i perioden.

Parkeringshus- LED lys

Det er behov for utskifting av gamle armaturer med lysstyring til LED armaturer i parkeringshusene Gyldengården og Slottet. Dette vil gi besparelser på strømkostnader og mindre vedlikehold. Er bevilget totalt 0,85 mill. kr til prosjektet.

Parkeringshus Tangvall

Kommunen har forpliktet seg, iht. avtale inngått av tidl. Søgne kommune, til å overta 50 parkeringsplasser i nytt parkeringsanlegg i Tangvall sentrum til en pris av 275 000 kr eks. mva. pr. plass (2019 kr). Total investeringsutgift er beregnet til 19 mill. kr inkl. mva. og prisjustering. Forventet overtagelse er i 2022 og det er satt av 12,29 mill. kr til formålet i ØP 2022-2025, da det allerede er bevilget 6,71 mill. kr i 2020 i utbyggings stabens sitt budsjett. Denne bevilgningen overføres til ingeniørvesenet i 1. tertial 2022. Bidrag fra utbyggingsområdet utgjør samlet per i dag ca. kr 7 mill. kr. Utbyggingen har tre byggetrinn. Utbygger bidrag kommer fra hvert byggetrinn og skal tilføres kommunen ved ferdigtillatelse. Det er beregnet å komme inn 3,5mill. kr i økonomiplan perioden 2022-2025 og det kan ytterligere forventes 3,5 mill. kr i årene etter 2025. Bykassas samlede bidrag til parkeringshuset, etter at utbyggingen er gjennomført, anslås derfor å utgjøre ca. 12mill. kr.

Pumpeledning Hånes-Strømme skole

Det er bevilget 14,5 mill. kr hittil på dette prosjektet, men for å fullføre prosjektet er det behov for 2 mill. kr i 2022.

Pumpestasjon Hundebakken med pumpeutskifting Krossen og Blørstad

For å transportere mer vann gjennom vannledningsnett i Vågsbygda er det nødvendig å etablere ny pumpestasjon på Hundebakken, og samtidig skiftes ut pumper på Krossen og i Blørstad. Det er bevilget 7 mill. kr i 2024 til prosjektet.

Reduksjon utslipp Kvadraturen og Lund avløp

Avløpsnett i Kvadraturen rehabiliteres ved å separere overvann og kloakk/spillvann. Dette primært for å fjerne overvann fra kloaknett og redusere overløpsutslipp når det er mye nedbør, men også for å oppdimensjonere overvannsrør for å tilpasse disse til økt nedbør i fremtiden. Rehabilitering av hele ledningsnett i Kvadraturen er kalkulert til ca. 500 mill. kr og vil foregå over en periode på ca. 25 år. Det er bevilget 60 mill. kr i økonomiplan perioden.

Rehabilitering av Svalåskjerran pumpestasjon

Svalåskjerran er en eldre pumpestasjon som har behov for betydelig oppgradering og med dårlige HMS-forhold. Alt av utstyr har behov for utskifting/rehabilitering. Det er bevilget 2,5 mill. kr i 2023 til prosjektet.

Rehabilitering av vannettet i Kvadraturen

Avløpsnett i Kvadraturen skal rehabiliteres og samtidig skiftes også normalt vannledningen i samme trase. Det er bevilget 9 mill. kr pr år for utskifting av vannledninger i Kvadraturen som øker til 10 mill. kr i 2024.

Renseanlegg Høllen

Høllen renseanlegg har for dårlig hydraulisk kapasitet i perioder med dagens anlegg og må derfor oppgraderes for å behandle alt avløp fra gamle Søgne og Songdalen kommune. Forprosjekt er

Områdeovergripende

utarbeidet. Forprosjektet anbefaler plassering i Solta eller i fjellanlegg i Birkedalsveien. Estimat på kostnader for et nytt renseanlegget, og med erfaring fra andre utbygginger, så foreløpig kalkyle er oppjustert til 300 mill. kr. Det er satt av 50 mill. kr i 2023, 150 mill. kr i 2024 og 100 mill. kr i 2025. Det jobbes med en alternativ vurdering av å pumpe avløpet via sjøledning via Bredalsholmen og videre til Odderøya renseanlegg. Dette forventes å være en billigere løsning, men det må sjekkes grundig ut teknisk før man gjør et valg av løsning for avløpsrensing for denne delen av kommunen.

Reservevannforsyning øst for Topdalsfjorden

Kalkyle for ledningsprosjektet fra nytt vannverk i Lillesand til Sørlandsparken er ca. 680 mill. kr. Arbeidene med ledningsanlegget er påbegynt og det er bygget ledninger fra Lillesand sentrum fram til Kjerlingland, i godt samarbeid med Lillesand kommune. Prosjektet videre mot Fjelldal er forsinket, og tidligere bevilgninger dekker derfor i stor grad videre fremdrift i 2021. For å sikre kontinuitet i arbeidet videre mot Kristiansand, slik at overføringsledning kan tas i bruk omkring 2025, er det satt av en bevilgning på 200 mill. kr i perioden.

Salg av kommunalt P-hus (Slottet)

Det er lagt inn 100 mill. kr i inntekter i 2024 for salg av Slottet parkeringshus.

Skjærgårdsbåt

Det er satt av 2,5 mill. kr i 2023 til ny skjærgårdsbåt i Søgne.

Tangvall tilpasninger vei

I forbindelse med utbygging og omlegging av vann og avløp på Tangvall er det behov for tilpasninger mellom eksisterende og nye veianlegg, og som ikke andre aktører på Tangvall dekker. Det er satt av 5 mill. kr i perioden til dette.

Tangvall utbedring kommunalt bidrag avløp

Prosjektet ble politisk vedtatt av Søgne kommune med frister for utførelse. Oppdatert kalkyle er 35 mill. kr, hvor det meste må utføres innen 2023. Det ble satt av 5 mill. kr i 2024 i forrige økonomiplan som bidrag til avløp- og overvannstiltak. Disse midlene har blitt fremskyndet. Det er lagt inn 10 mill. kr i 2022 og 6 mill. kr i 2023.

Tangvall utbedring kommunalt bidrag vann

Prosjektet ble politisk vedtatt av Søgne kommune med frister for utførelse. Oppdatert kalkyle er 25 mill. kr, hvor det meste må utføres innen 2023. Det ble satt av 5 mill. kr i 2024 i forrige økonomiplan som bidrag til avløp- og overvannstiltak. Disse midlene har blitt fremskyndet. Det er lagt inn 9 mill. kr i 2022 og 5 mill. kr i 2023.

Tilskudd større veibredder

Prosjektet må sees i sammenheng med kommunens utbyggingsprogram. Etter vedtatte retningslinjer skal kommunen dekke kostnader med veier ut over 6 m bredde i boligområdene. I tråd med foregående periode er bevilgningen 250 000 kr pr. år.

Trygge skoleveier

Bystyret har bevilget 12, 5 mill. kr i både 2022 og i 2023 til investering i trygge skoleveier. Arbeidene vil være et samarbeid med både Agder Fylkeskommune og Statens vegvesen. Bystyret har bedt om at det utarbeides en helhetlig plan for å sikre at de viktigste tiltakene kan gjennomføres først, uavhengig av hvem som er veieier.

Utskiftning av AAS ledning Hortemo Songdalen

Det er behov for utskifting av 300 mm hovedvannledning gjennom Hortemo og det er bevilget 9 mill. kr i 2024 til dette.

Utskiftning av pumper avløp

Pumpene har en gjennomsnittlig levetid på ca. 10 år og det er jevnlig behov for utskifting. Det er satt av 18, mill. kr i perioden til ulike prosjekter. Årlig behov på slutten av perioden er 4 mill. kr pr år.

Utskiftning av pumper og rehabilitering av høydebassenger vann

Kommunens høydebassenger krever oppgradering for å tilfredsstille krav til tetthet og sikkerhet. Antall pumpestasjoner og høydebasseng har økt i omfang. Årlig behov er 2,7 mill. kr.

Vannbehandlingsanlegg Grimevann VBA

For å dekke fremtidens behov for drikkevann i Kristiansand kommune samt sikre reservevannsforsyning ved utfall av et av vannverkene på vestsiden av byen eller brudd på vannledningene under Topdalsfjorden, må det bygges et nytt vannverk ved Grimevann. Vannverket skal bygges i samarbeid med Lillesand kommune. Kostnadene er estimert til 210 mill. kr. Settes i gang i 2025 og det er satt av 100 mill. kr.

Vannledning Hånes pumpestasjon- Strømme skole

Det er bevilget midler til å dublere strekket fra Liankrysset og helt frem til Håneskrysset på nordsiden av E18. Prosjektet har en total kostnad på 22,5 mill. kr. Gjennomføres i løpet av perioden for å sikre at det ikke er begrensninger på videre utbygging på østsiden av kommunen.

Vannledning Justvik - Kjevik

For å sikre tilstrekkelig og sikker vannforsyning til Kjevik flyplass og Tveitområdet er det nødvendig å legge en sjøledning fra Justvik til Kjevik. Oppdatert kalkyle er 22 mill. kr. 5 mill. kr er lagt inn i 2023 da man skal rydde opp etter Forsvaret på flystasjonen.

Vannledning mot Vesterøya Flekkerøy

Det er behov for å forsterke vannforsyningen på vestsiden av Flekkerøy. Vannforsyning er veldig sårbar med en enkel vannledning (stort sett 150 mm) hele veien fra Lindebø til begge ytterkanter på Flekkerøya. Tiltaket vil bedre brannvannskapiteten. Det er bevilget 7 mill. kr til gjennomføring av prosjektet i 2023.

Vannledning Rossevann- Rosseland

Før kommunesammenslåingen hadde Søgne kommune og Songdalen kommune ett samarbeidsprosjekt om å sikre alternativ/tosidig vannforsyning for hverandre. Ved å benytte allerede eksisterende kilde og vannverk på Rossevann, kan vannforsyning fra to kilder løses uten å bygge nytt vannverk. Bevilgning på reservevann i Søgne flyttes til dette prosjektet. Det er bevilget 14 mill. kr i 2023.

Vei- og gatebelysning LED

Arbeidsplan veilys benyttes til anlegg langs veier og gang-/sykkelveier som mangler belysning, fortetting av lyspunkter på veier med mangelfull belysning, utskifting av nedslitte belysningsanlegg og sanering av luftstrekke. Bevilgningen er på 2,3 mill. kr pr år. Økt utskifting til LED-armatur vil gi lavere energiforbruk og lenger levetid på lyskildene. Det prioriteres å skifte ut de armaturer som ikke samtidig krever etablering av strømskap eller andre store ombyggingskostnader. Det er bevilget 7 mill. kr ekstra pr år i perioden 2022-2024.

Vesvann til Grasåsen vannledning

For å koble sammen nettet i Sørlandsparken og på Tveit/Kjevik via Vesvann er det behov for ny vannledning fra nytt vannbasseng på Grasåsen til Vesvann Vannverk. Sammenkoblingen vil gi tilgang til ett betydelig reservevolum mot Tveit/Kjevik ved f.eks. ledningsbrudd ved Hamresanden.

Ledningsanlegget er kostnadsberegnet til 70 mill. kr. Avtaler med grunneiere er nå på plass, så prosjektet kan starte i 2023.

Øvrige dammer

Kristiansand kommune har 20 dammer underlagt NVE-tilsyn, samt en del dammer som vil komme under NVE-tilsyn ved nærmere gjennomgang. De fleste av dammene tilfredsstiller ikke NVE's krav, og flere har betydelige lekkasjer. Utbedringskostnadene er grovt estimert til 5 - 25 mill. kr pr. dam. Det kan skje endring i prioritering av dammene på bakgrunn av tilstand, risiko eller godkjenninger. Det er bevilget 8 mill. kr pr. år i perioden.

7.12 Parkvesen

7.12.1 Kort om kommunalsjefområdet

Parkvesenet har ansvar for forvaltning og drift av friområder, parker, byrom, lek, miljøbyprosjekter, gravplassdrift, naturforvaltning, landbruk og skogbruk. I tillegg utfører parkvesenet vedlikehold av uteområdene rundt formålsbygg, rabatter for ingeniørvesenet, lekeplasskontroll for skole og barnehager.

Parkvesenet har også ansvar for et arbeidstreningsprosjekt i samarbeid med NAV. Parkvesenet formidler også tilskuddet til klinisk veterinærvakt.

Parkvesenet skal være en aktiv deltaker i utviklingen av kommunen. Derfor anses det som viktig at parkvesenet til enhver tid er engasjert i de kreative prosesser og planer som er på gang, og som viser hvilke muligheter for utvikling av byrom og steder.

7.12.2 Hovedutfordringer

For parkvesenet vil det være viktig det neste året å få kontroll på mulig ressursbruk opp mot forventninger og rammer i nye Kristiansand kommune da dette p.t. ikke er helt ferdigstilt. Det vil være viktig å ha fokus på dette temaet til ny organisasjon er satt.

Det er en utfordring for parkvesenet at nye arealer som overtas av kommunen og skal driftes ikke kompenseres økonomisk. Dette er viktige arealer som tilrettelegges for lek og rekreasjon. Eks Lumber, hvor Parkvesenet overtar et nytt badeanlegg, kvartalslekeplass og skogområder for bydelen, og Peisestua på Odderøya, som er et nytt stort lekeområde. Totalt for alle anleggene er økte kostander fra 2022 på 1,1 mill. kr årlig.

7.12.3 Hovedprioriteringer

For å kunne gjennomføre kommende innsparingskrav vil parkvesenet gå gjennom driftsrutiner av eksisterende anlegg, for å vurdere om rutinene bør endres eller tjenesten avvikles. Rutiner for etablering av nyanlegg må gjennomgås, for å få en realistisk avveining mellom ambisjonsnivå og tilgjengelige driftsressurser.

7.12.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Parkvesen	56 646	60 103	62 468	61 961	61 799	61 799
Sum	56 646	60 103	62 468	61 961	61 799	61 799

Områdeovergripende

Netto driftsbudsjett for parkvesenet er økt med 856 000 kr fra 2021 til 2022. I tillegg kompenseres kommunalsjefområdet for pris- og lønnsvekst med 1,5 mill. kr.

Budsjettet for drift av gravplasser har fått en økning på 500 000 kr, hvorav 160 000 kr er utvidelse av gravplassen på Flekkerøy. Sekretariat i landbruk er lagt inn med en bevilgning på 50 000 kr pr år. Kostnader knyttet til sykkelarrangementet Tour of Norway er lagt inn med 50 000 kr i 2022. Plan for dyrevelferd ligger inne med 154 000 kr i 2022. Rammen reduseres med økt innsparingskrav på 711 000 kr inkludert besparelse på reisekostnader. Ramme reduseres også med 192 000 kr årlig, som er en ressuroverføring til idrett.

I bystyrets behandling ble det lagt inn 554 000 kr årlig til Klimasmart landbruk, et tilskudd til Oddeøyas venner på 150 000 kr årlig, samt 300 000 kr i 2022 til en plan med tiltak for oppgradering av Kilenparken.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	60 103	60 103	60 103	60 103
Sum Lønns- og prisjustering	1 511	1 511	1 511	1 511
Tidligere vedtatte tiltak				
Plan for dyrevelferd	154	0	0	0
Sum Tidligere vedtatte tiltak	154	0	0	0
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-634	-637	-799	-799
Vedtatte endringer	1 031	873	712	712
Vedtatt ramme	61 134	60 976	60 815	60 815
Sum Innsparingstiltak	-77	-77	-77	-77
Nye tiltak				
Kilenpaken	300	0	0	0
Klimasmart landbruk	554	554	554	554
Overføring ressurser til idrett fra parkvesenet	-192	-192	-192	-192
Sekretariat landbruk	50	50	50	50
Støtte til Oddeøyas venner	150	150	150	150
Tour of Norway kostnader parkvesenet	50	0	0	0
Økte driftsutgifter gravplasser	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	1 412	1 062	1 062	1 062
Nye tiltak og realendringer	1 335	985	985	985
Ramme 2022-2025	62 469	61 961	61 800	61 800

Tidligere vedtatte tiltak

Plan for dyrevelferd

Det skal utarbeides en plan for dyrevelferd i Kristiansand kommune. Planen skal supplere lovgivningen, og ikke gå på tvers av denne. En dyrevelferdsplan skal styrke dyrs rettigheter og arbeidet som gjøres innen området. Tiltak kan være informasjonskampanjer, ID merking og sterilisering av kjæledyr mm.

Nye tiltak

Kilenpaken

Parkvesenet samarbeider med beboersammenslutning i Finsland (Toppen av Kristiansand) om å utvikle et kommunalt areal i Kilen ved Livatnet. Området består av to eiendommer (gnr. 515, bnr. 19 og 28) og utgjør 1,9 dekar. Kristiansand kommune har overtatt eiendommen fra fylkeskommunen, og har søkt om og fått tilskudd fra Miljødirektoratet til å tilrettelegge og opparbeide området som et statlig sikret friluftsområde for allmenheten.

Områdeovergripende

Sammen med beboersammenslutningen er det blitt utarbeidet skisse som viser ønsket utvikling av området. Tiltakene innebærer opparbeidelse av landarealene til aktiv bruk med ulike park-, friluftsliv- og nærmiljøelementer. Detaljering av prosjektet pågår, og det er forventet oppstart av arbeider våren 2022.

Klimasmart landbruk

Klimasmart landbruk er et samarbeidsprosjekt mellom alle store sentrale organisasjoner innen landbruksnæringen.

Norsk Landbruksrådgiving (NLR), som er godt representert i kommunen, har utdannet hundre klimarådgivere for å hjelpe norske gårdsbruk til å kutte klimagassutslipp. Klimarådgiverne går igjennom gårdsdriften med bonden for å se på hvilke klimatiltak som kan gjøres på gården: Økonomi for bonden – lønnsomme tiltak på gården, Fornybar energi til erstatning av fossil energi, Energieffektivisering i bygg og maskinkjøring, God agronomi – bedre tilpasset jordbearbeiding, drenering og gjødsling, karbonbinding i jord og skog m.m.

Fra politisk hold er det tenkt at pengene som er avsatt i budsjettet skal brukes til markedsføring av Klimasmart landbruk, rådgiving fra Norsk Landbruksrådgiving, felles møter, etc. Målsettingen er at Kristiansand kommune skal bli best i landet på Klimasmart Landbruk og at kommunen kan få eksakt målbare resultater i form av blant annet mindre utslipp. Prosjektet er tenkt administrert, markedsført og ledet av landbruksavdelingen i kommunen.

Overføring ressurser til idrett fra parkvesenet

Parkvesenet får en reduksjon i ramme på 192 000 kr årlig i perioden, som er en ressuroverføring til idrett. Dette er en fast avtale med en fast rammeoverføring.

Sekretariat landbruk

Bidrag til en sekretærfunksjon for å stimulere landbruksorganisasjonene til samarbeid seg imellom og med kommunen bl.a. innen næringsutvikling og arealplaner.

Støtte til Odderøyas venner

Det er lagt inn økt driftstilskudd til Odderøyas Venner med 150.000 kr pr år. Midlene skal brukes av Odderøyas venner til utvikling og drift av arealer, bygg og anlegg på Odderøya som omfattes av leieavtale mellom kommunen og venneforeningen.

Kommunen har et godt samarbeid med venneforeningen om forvaltning og drift av Odderøyas søndre del og foreningens engasjement ivaretar området militærhistoriske verdi på en god måte.

Tour of Norway kostnader parkvesenet

Deltakelse fra Parkvesenet ifm. tilrettelegging av arrangementet. Dette er stipulerte utgifter jf. erfaringstall fra forrige gang Tour of Norway ble arrangert i Kristiansand.

Økte driftsutgifter gravplasser

Rammeøkning for tidligere overtagelse av gravplasser i Søgne og Songdalen. Det er i den samme bevilgningen gitt 160 000 kr for utvidelse av gravplassen på Flekkerøy.

7.12.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
By- og stedsutvikling							
Sum	0	0	0	0	0	0	0
Investeringer							
Arbeidsplan friluftsliv park	250	250	250	250	1 000	0	0
Arbeidsplan nærmiljø park	700	700	700	700	2 800	0	0
Bydelsfond	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	0	0
Egenandel Skjærgårdspark Vest	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	-2 000	0
Forebyggende tiltak, små stygge steder	100	100	100	100	400	0	0
Grønn skolegård park	200	200	200	200	800	0	0
Turstier løyper	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000	0	0
Sum Investeringer	0	6 250	6 250	6 250	6 250	25 000	-2 000

Arbeidsplan friluftsliv park

Bevilgningen er på 250 000 kr pr. år i perioden. Tiltakene spesifiseres i en årlig arbeidsplan, som blir politisk godkjent i by- og stedsutviklingsutvalget. Tiltakene er både nyanlegg og rehabilitering av eksisterende.

Arbeidsplan nærmiljø park

Bevilgningen er på 700 000 kr pr år i perioden. Parkvesenet bruker beløpet på rehabilitering av lekeplasser, grønnstruktur, nærmiljøparker og parker. Tiltakene spesifiseres i en årlig arbeidsplan, som blir politisk godkjent i by- og stedsutviklingsutvalget.

Bydelsfond

Bystyret har vedtatt å legge inn 2,5 mill. kr hvert år i perioden til bruk for oppgradering av offentlige steder i bydelene.

Egenandel Skjærgårdspark Vest

Det er bevilget netto 500 000 kr årlig til investering og oppgradering av skjærgårdsparken vest i perioden. Tiltakene er både nyanlegg og rehabilitering av eksisterende.

Forebyggende tiltak, små stygge steder

Prosjektets formål er å aktivisere skolene til å ta ansvar for å registrere og ruste opp «små stygge steder» langs skoleveien, i boligområder og langs kommunale veier. Det er bevilget 100 000 kr pr. år i perioden.

Grønn skolegård park

Prosjektet grønn skolegård gjennomføres i samarbeid med skole. Det er bevilget 200 000 kr pr. år i perioden. Prioriteringer skjer i samarbeid med oppvekst og følger kommunedelplan for idrett og friluftsliv. Den kommunale rammen kan brukes som egenandel når det søkes om tilskudd fra staten.

Turstier løyper

Bystyret har bevilget 1,5 mill. kr pr år i perioden til utvikling av turløypenettet i kommunen.

7.13 Plan og bygg

7.13.1 Kort om kommunalsjefområdet

Plan og bygg har 75 ansatte fordelt på 3 enheter. Kommunalsjefområdet forvalter flere lovverk, men mesteparten av sakene blir behandlet etter plan og bygningsloven, matrikelova og eiendomsskattelova. Kommunalsjefområdet omfatter også geodata, eiendomsdanning og forvaltningsansvar for kommunens kart- og planarkiv. Kommunalsjefområdet innstiller sine saker til by- og stedsutviklingsutvalget som har vedtaksmyndighet i byggesaker og innstillingsmyndighet for bystyret i plansaker.

7.13.2 Hovedutfordringer

For Plan og bygg har manglende tilgang til historiske arkiv preget de siste arbeidsårene. Dette har forårsaket forsinkelser og merarbeid. Det forventes at dette løses innen 2022. Videre vil kommunene få et større ansvar i plan- og byggesaksbehandlingen mht. pågående klimaendringer, og manglende geoteknisk kompetanse koster kommune relativt store beløp. Kommunen har også et stort etterslep i innrapportering av geotekniske undersøkelser. Ellers har prøveprosjektet med å benytte MinSide/MinEiendom i forbindelse med omtakseringsprosjektet fungert såpass bra at vi ser for oss at portalen med videreutvikling kan forbedre informasjon til og fra innbyggerne våre. Den største utfordringen fremover vil imidlertid være å håndtere uforutsigbarhet i eiendomsmarkedet. Det meste av aktiviteten er knyttet til plan-, bygge- og delesaker inkl. oppmåling og seksjonering.

7.13.3 Hovedprioriteringer

En av hovedprioriteringene etter at tilgangen til de historiske arkivene er løst vil være at innsynsløsninger også er tilgjengelige for innbyggerne. Plan og bygg har et mål om å redusere saksbehandlingstiden for plan- og byggesaksbehandlingen for å ikke miste gebyrer pga. overskridelser av lovbestemte frister for saksbehandlingen. Styrking av geoteknisk kompetanse vil bli prioritert for å sikre at plan- og byggesaksbehandlingen kan tilfredsstille nye klimautfordringer. Av andre prioriteringer fremheves fortsatt satsing på forskningsprosjektet kart AI og videreutvikling av MinSide/Min Eiendom for å bedre digital kommunikasjon med innbyggerne.

7.13.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Plan og bygg	28 393	29 750	22 284	20 828	19 994	20 154
Sum	28 393	29 750	22 284	20 828	19 994	20 154

Netto driftsbudsjett for plan og bygg er redusert med 7,5 mill. kr fra 2021 til 2022. Dette er inklusiv kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 748 000 kr. Avslutning av omtakseringsprosjektet for eiendomsskatten utgjør den største endringen og reduksjonen med 9,7 mill. kr. Kapitalkostnader knyttet til etablering av eByggesak skal dekkes av selvkostområdet byggesak (økt inntektskrav) reduserer rammen med 196 000 kr. Nyopprettet geoteknikerstilling skal i hovedsak dekkes av selvkost. Stillingen er lagt inn med 160 000 kr fra 2025. Det er lagt inn en reduksjon i reisekostnader på 80 000 kr. Det er lagt inn midler til reguleringsplan for Støleheia med 900 000 kr i 2022 og 750 000 kr i 2023.

Rammen er videre økt med 230 000 kr. til dekning av møtegodtgjørelse til sakkyndig nemnd og klagenemnd. Videre er det avsatt midler til drift av forsystem for fakturering av eiendomsskatt med 0,6 mill. kr. i 2022.

Områdeovergripende

Det er forutsatt at det gjennomføres et sykefraværprosjekt i 2022 som skal gi en innsparing på 700 000 kr fra 2023. Dersom ønsket resultat ikke oppnås må alternativ håndtering av innsparingskravet vurderes ved neste rullering av økonomiplanen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	29 750	29 750	29 750	29 750
Sum Lønns- og prisjustering	748	748	748	748
Tidligere vedtatte tiltak				
Omtaksering eiendomsskatt	-9 738	-9 738	-9 738	-9 738
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-9 738	-9 738	-9 738	-9 738
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	69	-636	-720	-720
Vedtatte endringer	-8 921	-9 627	-9 711	-9 711
Vedtatt ramme	20 829	20 123	20 039	20 039
Sum Innsparingstiltak	-80	-80	-80	-80
Nye tiltak				
E- byggesak investering -inndekning over drift	-196	-196	-196	-196
Forsystem eiendomsskatt	600	0	0	0
Nemder eiendomsskatt	230	230	230	230
Reguleringsplan Støleheia	900	750	0	0
Stilling geotekniker (dekkes inn av gebyrer) plan og bygg	0	0	0	160
Sum Nye tiltak	1 534	784	34	194
Nye tiltak og realendringer	1 454	704	-46	114
Ramme 2022-2025	22 283	20 827	19 993	20 153

7.13.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringsprosjekter							
By- og stedsutvikling							
Investeringer							
Kartajourhold og teknisk utstyr (arbeidsplan)	500	500	500	500	2 000	0	
Skråfoto	0	1 250	0	1 250	2 500	0	
Sum investeringsprosjekter	0	500	1 750	500	1 750	4 500	0

Kartajourhold og teknisk utstyr (arbeidsplan)

Prosjektet dekker løpende oppgradering av digitalt kartverk, samt systematisk utskifting av teknisk utstyr. Det er lagt inn 500 000 kr pr. år i perioden.

Skråfoto

Det er avsatt 1,25 mill. kr i 2023 og hvert andre år framover for å oppdatere skråbildekartet for kommunen. Skråbildekart er et nyttig verktøy i arbeidet med eiendomsskatt, byggesaker, eiendomsdeling og annen saksbehandling innenfor området by- og stedsutvikling.

7.14 Eiendom

7.14.1 Kort om kommunalsjefområdet

Kommunalsjefområdet eiendom er inndelt i 3 hovedansvarsområder;

Boligenheten har ansvar for å fremskaffe utleieboliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Alle boliger tildeles av helse og mestring etter søknad om kommunal bolig. Boligenheten står for vedlikehold og drift av boligene inkludert tekniske anlegg, samt sørger for kontraktskriving og forventningsavklaring med beboerne før innflytting. Enheten har ansvar for ca. 2 100 boliger, om lag 860 av boligene eies av kommunale stiftelser, men administreres av boligenheten på vegne av stiftelsene.

Byggservice er en ren produksjonsenhet med både renhold og byggdrift innenfor ansvarsområdet. Tjenester som vaktmester, teknisk drift, øvrige håndverkstjenester og renhold leveres til eget kommunalsjefområde og til øvrige tjenesteområder i kommunen. Enheten har også ansvar for energioppfølging og energistyring av kommunes formålsbygg, inkludert gjennomføring av ENØK tiltak.

Bygg og eiendomsforvaltning er inndelt i 3 underområder;

- prosjekt med ansvar for prosjektledelse og byggeledelse av kommunens byggeprosjekter
- forvaltning med ansvar for drift- og vedlikeholdsoppfølging av kommunens eksisterende bygg
- småbåt med ansvar for alle kommunale småbåthavner

I tillegg har enheten ansvar for vakt- og sikkerhet (innbrudds- og heisalarmer, kameraovervåkning mm) samt kommunens tilfluktsrom og oppfølging mot sivilforsvarstjenesten.

7.14.2 Hovedutfordringer

Innføring av nytt forvaltning-, drifts- og vedlikeholdssystem (FDV system) har betydd en omlegging av arbeidsrutiner for hele kommunalsjefområdet. Implementering og utrulling av systemet har pågått i hele 2021, og det vil fremover fortsatt være viktig å utvikle systemet og nye arbeidsrutiner. På den måten vil en kunne oppnå ønsket effekt med en mer effektiv samhandling og bedre datakvalitet og dokumentasjon.

I forbindelse med kommunesammenslåingen er det innenfor eiendomsforvaltning blitt et større areal av formålsbygg som forvaltes, men det er ikke tilført mer personell til å utføre jobben. Det er derfor et stort arbeidspress på enheten for å få utført alle arbeidsoppgavene innenfor gjeldende ramme.

Den kommunale boligmassen er ikke tilstrekkelig tilpasset til brukergruppen og har til dels et betydelig vedlikeholdsetterslep. Dette bidrar til å svekke måloppnåelsen på det boligsosiale feltet, samtidig som det bidrar til å forringe kommunens eiendomsverdi ved at boligmassen forfaller. For eiendom vil det være en viktig utfordring de nærmeste årene at en i samarbeid med helse og mestring jobber for at boligmassen blir bedre tilpasset til brukernes behov og at det utføres tilstrekkelig vedlikehold. Det kan en oppnå med prioritering av midler til dette arbeidet. Særlig utfordrende er det å sikre areal og tilpasse og utvikle eksisterende boligmasse til innbyggere som trenger botilbud med hensiktsmessig beliggenhet tilpasset deres behov. By og stedsutvikling opplever sammen med helse og mestring, at dette er et krevende arbeid også med tanke på at bo- og nærmiljø skal ivaretas på en god måte.

Deler av kommunens formålsbygg og utleiebygg har et betydelig vedlikeholdsetterslep. Situasjonen er forverret etter kommunesammenslåing og oppleves som kritisk hvor det for en del av bygningsmassen ikke er midler til planlagt vedlikehold, og heller ikke tilstrekkelig midler til drift, som for eksempel tilsyn. I økonomiplanen er det lagt inn en mindre bevilgning som vil bidra til å bedre situasjonen noe.

Ved etablering av den nye kommunen var det tre ulike driftsorganisasjoner som skulle samles til en ny organisasjon. Det var ulikheter i hvordan ansvarsfordelingen var mellom ulike enheter i kommunene, forskjeller i kultur og ulike forventning om hvilke tjenester som leveres. Dette har tatt tid å harmonisere i den nye kommunen. For byggservice er det avgjørende å avklare nivået på tjenestene som skal leveres slik at dette gjøres mest mulig likt i hele organisasjonen, og at dette kan håndteres innenfor vedtatte rammer.

7.14.3 Hovedprioriteringer

Innføring av nytt forvaltning-, drifts- og vedlikeholdssystem (FDV) blir viktig for hele kommunalsjefområdet for å få en effektiv drift og forvaltning av kommunes eiendomsmasse. Samtidig blir det en prioritert oppgave å fortsette arbeidet med å bygge en felles kultur, innad i enhetene og på tvers av enhetene. På grunn av Covid-19 er dette er arbeid som har tatt lenger tid enn ønskelig og vil derfor ha høy prioritet når en får en mer normal driftssituasjon.

Arbeidet med å tilpasse den kommunale boligmassen til brukernes behov blir en prioritert oppgave for boligenheten. For å lykkes med arbeidet er det viktig med et godt samarbeid med helse og mestring og med boligstiftelsene som eier deler av boligmassen. Tilpasning av boligmassen er et langsiktig arbeid som også er avhengig av de økonomiske rammebetingelsene. I tillegg er det viktig å få en avklaring på eventuelle endringer i stiftelsesloven med tanke på om kommunale boligstiftelser kan oppløses og tilbakeføres til oppretter (kommunen).

7.14.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Eiendom	156 569	173 703	216 372	231 056	221 487	222 458
Sum	156 569	173 703	216 372	231 056	221 487	222 458

Netto driftsbudsjett for eiendom økes fra 2021 til 2022 med 36,8 mill. kr i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst på 5,9 mill. kr.

Netto driftsbudsjett for eiendom i 2022 er 216,4 mill. kr som er finansiert av bykassa. Kommunalsjefområdet er i tillegg finansiert med leieinntekter fra kommunale utleieboliger, øvrige utleiebygg, utleie av grunn og arealer, utleie av båtplasser og salg av tjenester til andre områder. Totalt utgjør disse inntektene omlag 290 mill. kr slik at brutto utgiftsbudsjett for eiendom er i overkant av 505 mill. kr.

Fra og med 2022 sentraliseres budsjetttrammen for vaktmestertjenester som har tilhørt skoler, barnehager og omsorgssentre. Samtidig overføres ansvaret for indre vedlikehold av såkalte b-bygg til eiendom fra skoler, barnehager og omsorgssentre. Dette gjøres for å harmonisere ansvarsforholdet slik at det er likt for hele den nye kommunen, det sikrer også at det er eiendom som blir ansvarlig for det eiendomsfaglige, og brukerne kan fokusere enda mer på tjenesteleveransen. Rammer overføres fra oppvekst og helse og mestring til eiendom med tilsammen 16,7 mill. kr.

Økningen i budsjetttrammen skyldes videre at det er lagt inn midler til FDV (forvaltning, drift og vedlikehold) til nye formålsbygg i perioden i henhold til kommunens eiendomsstrategi. Det settes av drift og vedlikeholdsmidler til nye bygg som sikrer at det kan gjennomføres nødvendig vedlikehold i hele byggets levetid. For kommunale utleieboliger justeres både inntektssiden og utgiftssiden i takt med endring i boligmassen. Endringen i boligmassen skyldes salg av uegnede boliger som er vedtatt at skal fases ut, og kjøp og bygging av nye boliger tilpasset brukernes behov.

Områdeovergripende

Det er eiendom som er ansvarlig for energioppfølging og betaling av energiutgifter for kommunens formålsbygg. På grunn av de høye energiprisene økes budsjettrammen med tilsammen 5 mill. kr i 2022 i forhold til 2021.

For å styrke vedlikeholdet av kommunes eiendommer økes rammen til eiendom med 2 mill. kr i 2022, og det er en videre opptrapping av satsningen på vedlikehold med 1 mill. kr hvert år i perioden. Kommunen leier inne deler av den kommunale boligmassen fra egne boligstiftelser og kommunen har et vedlikeholdsansvar av boligene ovenfor stiftelsene. For 2022 bevilges det 5 mill. kr til vedlikehold av kommunale boliger slik at kommunen kan ivareta sine forpliktelser.

Bystyret bevilget 1 mill. kr i 2021 og 1 mill. kr i 2022 for å opprettholde driften av Rosseland skole. Bevilgningen brukes til å foreta nødvendige vedlikehold av skolebygningen.

For øvrig er det gjort flere justering mellom områder for å tilpasse rammene til den nye organisasjonen etter kommunesammenslåingen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	173 703	173 703	173 703	173 703
Sum Lønns- og prisjustering	5 872	5 872	5 872	5 872
Tidligere vedtatte tiltak				
FDV 5 boenheter Midtheilia	154	154	154	154
FDV 6 boenheter habilitering	0	0	539	539
FDV Kleplandstunet omsorgsboliger justering	310	2 273	2 273	2 273
FDV Mosby oppvekstsenter	970	970	970	970
FDV og kapitalutgifter Kulturskolen	4 649	6 199	6 199	6 199
FDV reduserte kostnader nedleggelse Rosseland skole	0	-1 743	-1 743	-1 743
FDV Sygna kultursenter	1 550	1 550	1 550	1 550
FDV Tangvall skole	0	5 461	5 461	5 461
FDV utvidelse av Tunballen skole	0	513	513	513
FDV Wilds minne skole og flerbrukshall	0	0	3 396	3 396
Inntektskrav 5 boenheter Midtheilia	-371	-371	-371	-371
Inntektskrav 6 boenheter habilitering	0	0	-574	-574
Kleplandstunet omsorgsboliger leieinntekter	-1 121	-3 365	-3 365	-3 365
Leieutgifter NAV Tangvall	-139	-278	-1 193	-1 193
Midlertidig utelys Øvre Slettheia skole	-51	-51	-51	-51
Netto endring FDV pga endring i boligmassen	-2 480	-5 331	-5 331	-5 331
Oppgradering Rosseland skole	0	-1 025	-1 025	-1 025
Redusert leieinntekter pga salg av boliger	3 226	6 452	6 452	6 452
Økte energikostnader	3 075	3 075	3 075	3 075
Økte leieinntekter pga nye boliger	-521	-521	-521	-521
Sum Tidligere vedtatte tiltak	9 249	13 962	16 408	16 408
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	-688	-668	-1 171	-1 171
Vedtatte endringer	14 433	19 165	21 109	21 109
Vedtatt ramme	188 136	192 869	194 812	194 812
Sum Innsparingstiltak	-200	-200	-200	-200
Nye tiltak				
Besparelse renhold eksternt	0	-2 000	-2 000	-2 000
Bringsvær leirskole - avslutte interneleie	355	355	355	355
FDV 6 samlokaliserte ROP boliger	0	0	720	720
FDV Kleplandstunet omsorgsboliger justering	0	0	0	976
FDV kostnader 2 nødboliger	0	120	120	120
FDV kostnader Fergefjellet barnehage	0	0	546	546
FDV kostnader Rosseland skole ikke avklart skolestruktur	0	1 742	1 742	1 742
FDV kostnader Tordenskjoldsgate skole	54	107	107	107
FDV kostnader Tunballen ikke avklart skolestruktur	0	-513	-513	-513

Områdeovergripende

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
FDV kostnader Vågsbygd skole utvidelse	0	0	1 460	2 820
Fond for vedlikehold av boliger	0	15 000	0	0
Inntektskompensasjon leie til Aquarama fast til 2072	490	490	490	490
Inntektskrav 6 samlokaliserte ROP boliger	0	0	-479	-479
Inntektskrav utendørsbasseng Aquarama	-450	-900	-900	-900
Kameraovervåking overføring til IT	-300	-300	-300	-300
Kleplandstunet omsorgsboliger leieinntekter	0	0	0	-3 365
Kommunale avgifter rådhuset på Tangvall overført fra økonomi	100	100	100	100
Netto leieinntekter Elvegata 48	-700	-700	-700	-700
Overføring renhold fra helse og mestring til eiendom	2 289	2 289	2 289	2 289
Overføring vakt og sikkerhet fra områder	74	74	74	74
Overføring vakt og sikkerhet til områder	-441	-441	-441	-441
Redusert inntektskrav Strømmeveien 83	769	769	769	769
Reduserte leieinntekter salg Songdalsvegen 61 og 63 a	0	0	240	240
Renhold søndagsåpent bibliotek overføres til eiendom	23	23	23	23
Renholdsmidler overført fra helse og mestring, hjemmetjenesten	433	433	433	433
Sentralisering av indre vedlikehold fra områdene	1 667	1 667	1 667	1 667
Sentralisering av vaktmestertjenester fra områdene	15 023	15 023	15 023	15 023
Stilling bygg- og eiendomsforvaltning	0	0	0	1 000
Vedlikehold b-bygg	2 000	3 000	4 000	5 000
Vedlikehold boliger	5 000	0	0	0
Økte energikostnader	2 050	2 050	2 050	2 050
Sum Nye tiltak	28 436	38 388	26 875	27 846
Nye tiltak og realendringer	28 236	38 188	26 675	27 646
Sum Rammefordeling	0	0	0	0
Interne rammeendringer	0	0	0	0
Ramme 2022-2025	216 372	231 056	221 487	222 458

Tidligere vedtatte tiltak

Økte energikostnader

For 2021 ble budsjettet til energi redusert med 5 mill. kr på grunn av de lave energiprisene som var på det tidspunktet. For 2022 tilbakeføres 3 mill. kr av dette kuttet.

Nye tiltak

Besparelse renhold eksternt

Bystyrets har vedtatt en årlig besparelse på 2 mill. kr fra 2023 ved at mer renhold i kommunale formålsbygg skal utføres av eksterne aktører.

Bringsvær leirskole - avslutte internleie

Internleie mellom oppvekst og eiendom for leie av Bringsvær leirskole opphører. Eiendom kompenseres for bortfallet av leieinntektene.

FDV 6 samlokaliserte ROP boliger

Det skal bygges 6 samlokaliserte boliger for utleie som planlegges klar for bruk i 2024. I henhold til kommunens eiendomsstrategi bevilges det midler til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) som skal sikre midler til drift og vedlikehold i byggets levetid.

FDV Kleplandstunet omsorgsboliger justering

Det er full drift på Kleplandstunet omsorgsboliger fra 2025. Utgifter til FDV justeres opp når hele bygget er tatt i bruk.

FDV kostnader 2 nødboliger

Det er bevilget midler til å fremskaffe to robuste boenheter som skal være et midlertidig botilbud for mennesker med utfordringer knyttet til rusavhengighet. I henhold til kommunens eiendomsstrategi bevilges det midler til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) som skal sikre midler til drift og vedlikehold i byggets levetid.

FDV kostnader Fergefjellet barnehage

Det er vedtatt en rehabilitering av Fergefjellet barnehage. I henhold til kommunens eiendomsstrategi bevilges det midler til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) som skal sikre midler til drift og vedlikehold i byggets levetid.

FDV kostnader Rosseland skole ikke avklart skolestruktur

I forrige økonomiplan ble det lagt inn trekk i FDV utgifter til Rosseland skole etter en eventuell nedleggelse av skolen. Ny skolestruktur er ikke avklart og tidligere trekk i FDV reverseres derfor i årets økonomiplan.

FDV kostnader Tordenskjoldsgate skole

Det er behov for utbedring av strakstiltak på Tordenskjoldsgate skole, og det er vedtatt å bevilge midler til dette i 2022. Som en konsekvens av utbedringene er det behov for økte driftsmidler og dette legges inn med effekt fra ferdigstilling av utbedringene.

FDV kostnader Tunballen ikke avklart skolestruktur

I forrige økonomiplan ble det lagt inn økte FDV utgifter til Tunballen skole i forbindelse med en eventuell utvidelse av skolen. Ny skolestruktur er ikke avklart og tidligere bevilgning reverseres derfor i årets økonomiplan.

FDV kostnader Vågsbygd skole utvidelse

Det er bevilget investeringsmidler til en utvidelse av Vågsbygd skole. I henhold til kommunens eiendomsstrategi bevilges det midler til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) som skal sikre midler til drift og vedlikehold i byggets levetid.

Fond for vedlikehold av boliger

I 2023 settes det av 15 mill. kr i et fond til vedlikehold av kommunale boliger.

Inntektskompensasjon leie til Aquarama fast til 2022

Leieavtalen med Aquarama badedrift prisreguleres ikke. Eiendom kompenseres derfor for forventet prisvekst slik at effekten er nøytral for eiendom.

Inntektskrav 6 samlokaliserte ROP boliger

Det skal bygges 6 samlokaliserte boliger for utleie som planlegges klar for bruk i 2024. Boligenheten er ansvarlig for utleie og det legges inn et inntektskrav for disse boligene ved forventet ferdigstilling.

Inntektskrav utendørsbasseng Aquarama

Aquarama skal bygge utendørsbasseng. Kommunen står for utbyggingen, men kommunens kapitalutgifter i forbindelse med investering skal tilbakebetales, og blir en årlig inntekt for kommunen.

Kameraovervåking overføring til IT

Eiendom overfører kr 300 000 til organisasjon ved IT som et bidrag til finansiering av stilling. Eiendom har behov for bistand til oppfølging av områdets kameraovervåkingssystem.

Kleplandstunet omsorgsboliger leieinntekter

Det er full drift på Kleplandstunet omsorgsboliger fra 2025 og alle boligene kan leies ut. Leieinntektene justeres opp i samsvar med full utleie.

Kommunale avgifter rådhuset på Tangvall overført fra økonomi

Eiendom overtar ansvaret for kommunale avgifter for innbyggertorvet på Tangvall. Budsjettmidler overføres fra økonomi til eiendom.

Netto leieinntekter Elvegata 48

Kommunen kjøper Elvegata 48. Eiendommen består av 12 leiligheter som leies ut frem til videre utvikling og bruk at eiendommen er avklart. Det budsjetteres med netto leieinntekter på 0,7 mill. kr.

Overføring renhold fra helse og mestring til eiendom

Det er foretatt omorganiseringer og renholdspersonale er flyttet fra helse og mestring til eiendom ved byggservice som overtar ansvaret for de ansatte og utførelsen av renholdet.

Overføring vakt og sikkerhet fra områder

Eiendom har hovedansvar for vakt og sikkerhet tilknyttet kommunale bygg. Budsjettmidler fra brukerne overføres til eiendom.

Overføring vakt og sikkerhet til områder

Kostnader til vakt og sikkerhet som gjelder NAV flyttes til helse og mestring.

Redusert inntektskrav Strømmeveien 83

Strømmeveien var tidligere et utleiebygg med eksterne leietakere. Bygget brukes nå i kommunal regi og eiendom får ikke leieinntekter for dette bygget og kompenseres derfor for bortfallet av leieinntekter.

Reduserte leieinntekter salg Songdalsvegen 61 og 63 a

Bystyret har vedtatt å selge to eiendommer som i dag leies ut som kommunale boliger. Netto leieinntekter kompenseres når disse selges.

Renhold søndagsåpent bibliotek overføres til eiendom

Biblioteket holder søndagsåpent flere dager, noe som medfører økte utgifter til renhold. Eiendom tilføres midler fra kultur og innbyggerdialog for å gjennomføre renholdet.

Renholdsmidler overført fra helse og mestring, hjemmetjenesten

Det er foretatt omorganiseringer og renholdspersonale er flyttet fra helse og mestring til eiendom ved byggservice som overtar ansvaret for de ansatte og utførelsen av renholdet.

Sentralisering av indre vedlikehold fra områdene

Ansvaret for indre vedlikehold av kommunens b-bygg flyttes fra bruker til eiendom. Ansvar for vedlikehold samles dermed ett sted i kommunen og sikrer en lik praksis. Det flyttes budsjetttrammer fra oppvekst og helse og mestring tilsvarende det som områdene selv har brukt på indre vedlikehold.

Sentralisering av vaktmestertjenester fra områdene

Budsjettmidlene for vaktmestertjenester sentraliseres hos eiendom. Det er byggservice som utfører tjenestene i form av serviceoppgaver for brukerne og kontrolloppgaver for eier. Rammene justeres slik at internfakturering kan opphøre, men tjenesten skal leveres på samme nivå som tidligere.

Stilling bygg- og eiendomsforvaltning

Bygg- og eiendomsforvaltning har ansvar for kommunens formålsbygg. Det totale eiendomsarealet som kommunen forvalter har økt og vil fortsette å øke i perioden, samtidig som enheten også tar over ansvaret for indre vedlikehold fra brukerne av byggene. Det er derfor behov for å styrke enheten med en forvalterstilling.

Vedlikehold b-bygg

Det er behov for å styrke vedlikeholdet for deler av kommunens eiendommer. Vedlikeholdsbudsjettet økes i 2022 med 2 mill. kr og trappes opp med 1. mill. kr årlig i perioden fram til 2025.

Vedlikehold boliger

Vedlikehold av kommunale boliger økes med 5 mill. kr i 2022. Kommunen har en vedlikeholdsplikt for boliger som leies inn fra boligstiftelser og den kommunale boligmassen har et vedlikeholdsetterslep.

Økte energikostnader

For 2021 ble budsjettet til energi redusert med 5 mill. kr på grunn av de lave energiprisene som var på det tidspunktet. Budsjetter for 2022 er tidligere økt med 3 mill. kr. Utviklingen i energiprisene tilsier at budsjettet bør økes med ytterligere 2 mill. kr i 2022.

7.14.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringsprosjekter							
By- og stedsutvikling							
Investeringer							
Birkelid utomhusplan	5 100	3 600	0	0	0	3 600	0
Brannsikring i kommunale bygg		3 000	3 500	3 500	2 000	12 000	0
Brannsikring kommunale bygg		700	0	0	0	700	0
Domkirkenes menighetshus planlegging og oppstart	33 074	0	0	0	5 000	5 000	0
Elvegata 48 oppgradering, oppstart 2022	700	700	0	0	0	700	0
Energiprojektet trinn 3, utvidelse alt 2	33 500	1 300	1 350	0	0	2 650	0
ENØK bygningstekniske tiltak	43 400	14 500	0	0	0	14 500	0
Gjestehavna, oppgradering utomhus, oppstart 2022	15 000	15 000	0	0	0	15 000	0
Kirketorget	7 757	7 542	0	0	0	7 542	0
Radontiltak - skole og barnehager		2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	0
Rehabilitering av kommunale boliger		3 000	3 000	3 000	3 000	12 000	0
Småbåthavnene- avsetning fremtidige prosjekt		4 000	4 000	4 000	4 000	16 000	0
Søppelboder bydelshus/grendehus	2 850	1 800	0	0	0	1 800	0
Utarbeidelse av 4g nett	4 887	1 255	1 297	0	0	2 552	0
Utfasing av mineralolje til oppvarming	3 500	1 750	1 750	0	0	3 500	0
Utskiftning heis	17 650	3 000	0	0	3 000	6 000	0
Sum investeringsprosjekter	167 418	63 147	16 897	12 500	19 000	111 544	0

Birkelid utomhusplan

Songdalen kommune vedtok i 2019 en bevilgning på 5,1 mill. kr. til opprusting av uteområde på Birkelid i henhold til behovsutredning. Det er planlagt etablering av parkeringsplasser, bommer, reasfaltering, sykkelparkering med mer. Det gjennomføres nå en mulighetsstudie for Birkelid og videre fremdrift i prosjektet avventes til denne er behandlet. Det gjenstår 3,6 mill. kr av opprinnelig bevilgning som skyves til 2022.

Brannsikring i kommunale bygg

I henhold til lovpålagte krav om at alle formålsbygg skal ha en brannteknisk rapport i sin branndokumentasjon, skal det utarbeides branntekniske rapporter for idrettsbygg, skolebygg og sykehjem. Utredningen foretas i to faser, hvorav fase 1 kartlegger idrettsbygg og skoler. Fase 2 tar for seg funn i fase 1 og ser dette i sammenheng med behov på sykehjemmene. Det er lagt inn 3 mill. kr til prosjektet i 2022, 3,5 mill. kr i 2023, 3,5 mill. kr i 2024 og 2 mill. kr i 2025.

Brannsikring kommunale bygg

Prosjektet har pågått siden 2004 og omhandler branntekniske rapporter på kommunale bygg. Det ligger inne en bevilgning på 0,7 mill. kr i 2022 for slutføring av prosjektet.

Domkirkens menighetshus planlegging og oppstart

Domkirkens menighet har behov for mer areal. Lokalene de disponerer er gamle og har behov for totalrenovering. Det er kalkulert at prosjektet vil koste 33 mill. kr. Det er lagt inn 5 mill. kr til prosjektet i slutten av perioden.

Elvegata 48 oppgradering, oppstart 2022

Det er avsatt 0,7 mill. kr til oppgradering av Elvegata 48 i 2022.

Energiprojektet trinn 3, utvidelse alt 2

Kristiansand kommune v/ eiendom ser lønnsomme og miljørettede energiltak i bygg og anlegg. Prosjektet bidrar til en bedre kommuneøkonomi og bidrar til å redusere utslipp. Prosjektet involverer kommunens formålsbygg innenfor skole, idrett og helsebygg. Det omfatter etablering av varmepumper i flere utvalgte bygg med olje, el - og fjernvarme, luft/luft varmepumper i haller, aulaer, kantiner, forsamlingsrom med videre. Det omfatter også oppgradering av varmegjenvinnere i ventilasjonsanlegg i formålsbygg. Det er bevilget 2,65 mill. kr til prosjektet i perioden.

ENØK bygningstekniske tiltak

Kristiansand Kommune v/ Eiendom ser ytterlige lønnsomme og miljørettede energiltak i bygg og anlegg. Prosjektet bidrar således til bedre kommuneøkonomi og reduserte utslipp. Prosjektet ligger inne med en bevilgning på 14,5 mill. kr i 2022.

Gjestehavna, oppgradering utomhus, oppstart 2022

Det er bevilget 15 mill. kr i 2022 til oppgradering av gjestehavna inkludert tiltak til universell utforming.

Kirketorget

I forbindelse med opparbeidelse av nye byrom ønskes det å åpne opp en passasje mellom "Vingården" og Gyldenløvesgate. Prosjektet skal renovere fasader, rive gamle murer og skur, samt legge nytt dekke i bakgården. Fornyelse av Kirkeparken og oppgradering av Gyldenløvesgate sees i sammenheng med dette, men inngår ikke i prosjektet.

Det pågår samtaler med Cultiva og SiA knyttet til kommunens eiendommer rundt kirketorget som har forsinket opprinnelig fremdrift. Det er bevilget totalt 7,7 mill. kr til prosjektet.

Radontiltak - skole og barnehager

På bakgrunn av krav i byggt teknisk forskrift (TEK 17) skal alle bygninger som er beregnet for varig opphold, oppføres med radonforebyggende tiltak. Det skal foretas målinger på skoler, barnehager, i helse- og sosialbygg, idrettshaller, kontor/adm. bygg, grendehus og utleiebygg. Målingene skal angi om det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å tilfredsstille gjeldende krav. Radonprosjektet ble iverksatt i 2013, og siden den gang er det gjennomført tiltak på mange av kommunens bygninger. Prosjektet ligger inne med en løpende bevilgning på 2 mill. kr. årlig i perioden.

Rehabilitering av kommunale boliger

I eksisterende boligmasse oppstår det behov for utbedringer og installering av teknisk installasjoner. Det er bevilget 3 mill. kr årlig til diverse tiltak. Dette knytter seg til brannsikringstiltak som brannvarslingsanlegg, utvidelse av sprinkleranlegg eller nødvendige strakstiltak som må utføres som ikke er planlagt i andre prosjekter.

Småbåthavnene- avsetning fremtidige prosjekt

For perioden 2022-2025 legges det inn avsetning til investeringsprosjekter i småbåthavnene på 4 mill. kr hvert år i perioden.

Søppelboder bydelshus/grendehus

Søppeldunker som står åpent, utgjør en stor risiko med hensyn til brann. Det er derfor bevilget midler til å få etablert lukkede, frittstående søppelboder ved bydels- og grendehus. Det er bevilget totalt 2,85 mill. kr til bygging av 10 boder og resterende bevilgning på 1,8 mill. kr er avsatt i 2022 for å slutføre prosjektet.

Utarbeidelse av 4g nett

Grunnet utfasing av 2g- og 3g-nettet, vil GSM sendere av eldre type i nær fremtid måtte oppgraderes med nye 4g sendere. Senderne brukes for overføring av signaler for brann, heis og innbrudd. Det er lovpålagt med alarmoverføring til brannvesenet på de fleste kommunale bygg, og overføring av heisalarm til alarmmottak med utrykning. Det er helt nødvendig å ivareta grunnleggende sikkerhet ved å sikre videreføring av alarmoverføringer til alarmmottak når 2g og 3g fases ut og stenges. Konsekvensene ved å ikke gjøre dette innen 2020-2025 vil være kritiske. Alle signaler for disse alarmoverføringene vil opphøre, noe som igjen vil føre til brudd med lovverk, og resultere i at bygg må stenges.

Totalt er det 318 bygg og 170 heiser som må over på 4g nettet i løpet av perioden. Totalkostnad på prosjektet er beregnet til 4,9 mill. kr.

Utfasing av mineralolje til oppvarming

Forskrift om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger trådte i kraft 01.01.2020. Som en konsekvens av dette må eiendom sanere, fjerne eller bygge om flere anlegg, som i dag bruker mineralolje til oppvarming som spisslast. Det gjenstår mellom 30-40 tanker i gamle Kristiansand som ikke er sanert og i gjennomsnitt er det beregnet en kostnad på 75 000 kr pr. anlegg.

Enkelte anlegg i Søgne og Songdalen er i bruk og er nødvendige for å opprettholde beredskapen. Disse anleggene må bygges om til å gå på bioolje for å fortsatt kunne benyttes.

Det bevilges midler i 2022 og 2023, med tilsammen 3,5 mill. kr, for å gjennomføre sanering og ombygging av resterende anlegg.

Utskiftning heis

Det er behov for å skifte ut eldre heiser slik at de tilfredsstillers dagens standard. Det blir stadig strengere standarder og strengere håndheving av heiskontrollen som gjør at tilsyn kan pålegge eier å oppgradere eldre heiser. Det gjelder særlig heiser montert før 1991. Det bevilges 3 mill. kr i 2022 og 3 mill. kr i 2025.

I 2022 er det heisen i Kristian IV's gate 93 som planlegges å bli skiftet ut. Det er en boligblokk med 65 leiligheter i 11 etasjer, og en brannvurdering konkluderer med at det skal installeres en brannheis som kan ivareta transport av nødvendig slukkeutstyr og sørge for raskere og enklere evakuering av beboere.

Det er videre identifisert 10 heiser i formålsbygg som skal skiftes ut med et totalt behov på 15 mill. kr, hvor det er planlagt en utskiftingstakt på to heiser i året.

7.15 Klima og arealutvikling

7.15.1 Kort om kommunalsjefområdet

Klima og arealutvikling har et overordnet ansvar for kommunens fysiske utvikling og er kommunens kompetansesenter for by, areal- og eiendomsutvikling, klima, miljø og transport. Kommunalsjefområdet jobber strategisk og områdeovergripende i et langsiktig perspektiv, ofte i nettverk og med eksterne samarbeidspartnere.

Kommunalsjefområdet består av tre enheter hvor areal- og transportenheten har hovedansvar for overordnet areal-, steds- og byutvikling/-planlegging, kommuneplanlegging (arealdel, kommunedelplaner) og transport og samferdsel inkludert ATP-samarbeid og byvekstavtale. Miljøvernenheten har ansvar for kommunens arbeid med klima og miljøvern. Klimaarbeidet omfatter blant annet kommunens klimastrategi og klimaregnskap- og budsjett. Miljøvernarbeidet omfatter tilsyn, spredte avløp, overvåking av luftkvalitet, kampanjer og forurensning. Analyse- og eiendomsutviklingsenheten har ansvar for å sikre eiendommer for kommunale formålsbygg og boligprosjekter, kjøp og salg av kommunal eiendom, porteføljestyling og strategisk eiendomsutvikling for å understøtte kommunens arealpolitikk.

7.15.2 Hovedutfordringer

Reduksjon av 80 % av klimagassutslippene til 2030 er et overordnet mål for Kristiansand kommune. Klima og arealutvikling har ansvar for en rekke prosjekter og prosesser som vil ha stor betydning for at målet nås. Viktigste er blant annet klima- og miljøstrategi og handlingsplan, innføringen av klimabudsjett, den nye kommuneplanens arealdel, arbeidet med byvekstavtale og ATP-samarbeidet og en mer strategisk styring av eiendomsporteføljen for å understøtte kommunens arealpolitikk.

7.15.3 Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringene er direkte knyttet til hovedutfordringene beskrevet ovenfor, nemlig arealstruktur og utbyggingsmønster i kontekst av kommuneplanens arealdel og byvekstavtale, reduksjon av klimagassutslipp gjennom arbeid med strategier, handlingsplaner, prosjekter og konkrete tiltak. Strategisk styring av eiendomsporteføljen blir viktig i lys av krav til avhending av eiendom og kommunens langsiktige arealbehov.

7.15.4 Driftsbudsjett

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Klima og arealutvikling	26 598	33 386	60 091	33 013	31 354	31 354
Sum	26 598	33 386	60 091	33 013	31 354	31 354

Netto driftsbudsjett for klima og arealutvikling økes fra 2021 til 2022 med 25,9 mill. kr. i tillegg til kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 837 000 kr. Økningen skyldes i hovedsak bevilgningen til kryssløsning Mjåvann som utgjør 23,56 mill. kr i 2022. Miljøprosjekter med tidsbegrenset bevilgning som har opphørt trekker ned rammen. Dette gjelder også bevilgningen til kommuneplanens arealdel som reduseres i 2022 og 2023, men utgår helt i 2024.

Tiltak som øker rammen er midler til institusjonalisering på 1 mill. kr pr år som overføres fra samhandling og innovasjon til en 100 % stilling i miljøvernenheten, 1. mill. kr pr år til sirkulær økonomi, 500 000 kr årlig til klima- og miljø kampanjer og 300 000 kr i 2022 til et pilotprosjekt som omhandler kommunal EL- sykkelordning. Det bevilges 890 000 kr i 2022 og 500 000 kr i 2023-2025 til tilskuddsordningen folkets klimadugnad. Det bevilges også 2,2 mill. kr i perioden til samarbeid med Returkraft og havna om forprosjekt for CO2-fangst på Langemyr. Solcellefondet på 2 mill. kr

Områdeovergripende

omdisponeres med 1,5 mill. kr til marin forsøpling og matsvinn og 500 000 kr til prosjektet klimasmart landbruk hos parkvesenet. Gratis buss 6-12 år er utsatt, og bevilgningen på 2,5 mill. kr er flyttet fra 2020 til 2022.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	33 386	33 386	33 386	33 386
Sum Lønns- og prisjustering	837	837	837	837
Tidligere vedtatte tiltak				
Gratis buss 6-12 år utsatt fra 2020 til 2022	2 583	0	0	0
Gratis buss elever på skolen (oppvekst)	-564	-564	-564	-564
Innføre piggdekkgebyr (inntekt)	1 025	2 050	3 075	3 075
Innføre piggdekkgebyr (kostnad)	-1 025	-2 050	-3 075	-3 075
Kampanje avfall/gjenbruk	-517	-517	-517	-517
Kommuneplanens arealdel	-636	-697	-1 271	-1 271
Kryssløsning Mjåvann	23 564	0	0	0
Mulighetsstudie Birkelid	-103	-103	-103	-103
Mulighetsstudie karbonfangst	205	0	0	0
Oppfølging handlingsplan matsvinn	-103	-103	-103	-103
Prosjekt gratis buss 6-12 år	-2 583	-2 583	-2 583	-2 583
Andre tiltak	10	21	-492	-492
Sum Tidligere vedtatte tiltak	21 858	-4 546	-5 632	-5 632
Sum Tidligere vedtatt innsparingstiltak	25	43	-43	-43
Vedtatte endringer	22 719	-3 666	-4 838	-4 838
Vedtatt ramme	56 105	29 720	28 548	28 548
Sum Innsparingstiltak	-191	-191	-191	-191
Nye tiltak				
Folkets klimadugnad	0	500	500	500
Folkets klimadugnad overføres fra samhandling og innovasjon	893	0	0	0
Justert tilskudd til ATP	38	38	38	38
Klima- og miljø kampanjer	500	500	500	500
Marin forsøpling og matsvinn	1 500	1 500	1 500	1 500
Pilot, kommunal EL-sykkelordning	300	0	0	0
Rådgiverstilling klima fra samhandling og innovasjon	1 000	1 000	1 000	1 000
Samarbeid Returkraft og havna, synliggjøre CO2-fangst, langskip	1 000	1 000	0	0
Sirkulær økonomi	1 000	1 000	1 000	1 000
Solcellefondet omdisponeres	-2 054	-2 054	-2 054	-2 054
Andre tiltak	0	0	513	513
Sum Nye tiltak	4 177	3 484	2 997	2 997
Nye tiltak og realendringer	3 986	3 293	2 806	2 806
Ramme 2022-2025	60 091	33 013	31 354	31 354

Tidligere vedtatte tiltak

Innføre piggdekkgebyr (kostnad)

Bystyret har vedtatt innføring av piggdekkavgift i Kristiansand fra 1. desember 2021. Budsjettet blir årlig redusert med 1 mill. kr både på inntekts og utgiftssiden.

Kryssløsning Mjåvann

Gamle Kristiansand og Songdalens bidrag, i henhold til avtale med Statens vegvesen til ny avkjøringsvei til Mjåvann.

Nye tiltak

Folkets klimadugnad

Områdeovergripende

Det bevilges 500 000 kr årlig i 2023-2025 til tilskuddsordningen folkets klimadugnad.

Folkets klimadugnad overføres fra samhandling og innovasjon

Ansvar for tilskuddsordningen folkets klimadugnad overføres fra samhandling og innovasjon til klima og arealutvikling.

Justert tilskudd til ATP

Tilskuddet til ATP er justert med 38 000 kr som følge av økning i antall innbyggere.

Klima- og miljø kampanjer

Det bevilges 500 000 kr årlig til holdningskampanjer inklusiv miljøuka.

Marin forsøpling og matsvinn

Det bevilges 1,5 mill. kr til oppfølging og revidering av vedtatte handlingsplaner for marin forsøpling og matsvinn.

Pilot, kommunal EL-sykkelordning

Oppstartsbevilgning til prosjektet. jfr. verbalvedtak: Gjennomgang av muligheten for at flere av kommunens transport-tjenester kan gjennomføres med mikromobilitet.

Rådgiverstilling klima fra samhandling og innovasjon

Det overføres 1 mill. kr av institusjonaliseringmidlene fra samhandling og innovasjon til klima og arealutvikling til å finansiere en 100 % stilling som rådgiver i miljøvernenheten.

Samarbeid Returkraft og havna, synliggjøre CO2-fangst, langskip

Dersom Kristiansand kommune skal nå vedtatt klimamål må det etableres karbonfangst på søppelforbrenningsanlegget Returkraft. Bystyret bevilger 1,2 mill. kr i 2022 og 1 mill. kr i 2023 til et samarbeid med Returkraft og andre aktuelle aktører til arbeid med forstudie og å hente inn eksterne midler til å realisere dette prosjektet.

Sirkulær økonomi

Det bevilges 1 mill. kr årlig i perioden til arbeidet med sirkulær økonomi. I dette inngår en 100 % fast stilling hos miljøvernenheten, og resterende beløp brukes til prosjektmidler. Det er antatt at sirkulær økonomi kan utgjøre så mye som 45 prosent av klimaløsningen. Hovedfokus vil være forbruk og avfall med temaer som innkjøp, bygg og riveri, matsvinn, plast, forretningsutvikling og deling.

Solcellefondet omdisponeres

Bystyret omdisponerer midlene fra solcellefondet til arbeidet med matsvinn, marin forsøpling og klimasmart landbruk. Det bevilges tilsammen 1,5 mill. kr til marin forsøpling og matsvinn og 554 000 kr til klimasmart landbruk.

7.15.5 Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp Brutto prosjektutgift	Økonomiplan				Sum 2022-25	Inntekt 2022-25
		2022	2023	2024	2025		
Investeringsprosjekter							
By- og stedsutvikling							
Investeringer							
Boligpolitiske prosjekter		14 526	21 309	709	0	36 544	-105 643
Brygge og utsettingsrampe, Søgne Vest	200	200	0	0	0	200	0
Kjøp av grunn gang/sykkelveier		800	800	800	800	3 200	0
Kjøp og salg av fast eiendom		13 200	1 000	1 000	4 000	19 200	-153 551
Miljøbyprosjekter		500	500	500	500	2 000	0
Salg av utleieboliger		250	250	0	0	500	-45 600
Sikring - kjøp friluft		1 500	1 500	1 500	1 500	6 000	-3 000
Utbyggingsområdene		22 177	4 170	70	42	26 459	-89 986
Sum investeringsprosjekter	200	53 153	29 529	4 579	6 842	94 103	-397 780

Boligpolitiske prosjekter

Boligpolitiske prosjekter omfatter prosjekter som skal bidra til å nå de boligpolitiske målsetninger. Prosjektene finansieres innenfor en ramme av 200 mill. kr i henhold til bystyrets boligpolitiske vedtak av 2007. Prosjektene kan gjennomføres til selvkost. Salgsvilkårene skal likevel være til markedspris, med mindre egne vedtak er fattet. Budsjetterte inntekter i perioden er 105,6 mill.kr og det forventes 36,5 mill. kr i utgifter.

Brygge og utsettingsrampe, Søgne Vest

Det er bevilget 200 000 kr til brygge og utsettingsrampe vest i Søgne. Denne sees i sammenheng med oppgjør for arealer på Tånevig.

Kjøp av grunn gang/sykkelveier

Prosjektet innebærer å sikre grunn for anlegg av planlagte/regulerte gang - og sykkelveier. Dette prosjektet må sees i sammenheng med de anlegg ingeniørvesenet har med i sin økonomiplan. Det er avsatt 800 000 kr per år i perioden.

Kjøp og salg av fast eiendom

Prosjektet består av både en kjøps-bevilgning og en salgs-bevilgning.

Kjøp: I utviklingsprosjekter er det av stor betydning for gjennomføring av planene at kommunen har tilstrekkelig handlekraft til å erverve eiendommer/rettigheter for å sikre gjennomføring av ønsket utvikling. Investeringsbeløpet per år er knyttet til kjøp av eiendom som er av strategisk betydning. En del av beløpet brukes også til omkostninger forbundet med kjøp og salg. Budsjettet økes med 11,3 mill. kr til kjøp av Elvegata 48 og 650 000 kr til kjøp av Porsmyr bygdetun i 2022, og 4 mill. kr til utvidelse av Todda i 2025.

Salg: Oppgaven knyttet til salg av eiendommer er primært å optimalisere eiendomsverdiene ved realisering av objekter som kommunen ikke ser som formålstjenlig å ha i sin portefølje. Det er budsjetterte med inntekter på 153,5 mill. kr i perioden.

Miljøbyprosjekter

Det er satt av 0,5 mill. kr pr. år i perioden. Midlene brukes blant annet til kommunale egenandeler i forbindelse med miljøtiltak der det gis statstilskudd, andre tilskudd og/eller er betydelig egeninnsats.

Salg av utleieboliger

Ansvaret for salg av utleieboliger er flyttet over fra eiendom til klima og arealutvikling. Salg av eiendommer som fristilles defineres av eiendom etter dialog med helse og mestring. I perioden er inntektene budsjettert til 45,6 mill. kr, og utgifter knyttet til salg 500 000 kr.

Sikring - kjøp friluft

Kristiansand kommune var frem til 2012 med i et storby samarbeid om sikring av friområder. Årlige bevilgninger var på 5 mill. kr med 50/50 % på stat og kommune. Mange viktige eiendommer ble kjøpt i perioden. Fortsatt har kommunen et samarbeid med Miljødirektoratet, men søknadene fra kommunen gjelder nå også tilrettelegging og opparbeidelse av friområder. Stier og parkeringsplasser bygges og skiltes. Miljødirektoratet er villig til å sikre forutsigbare rammer gjennom et langsiktig samarbeid. Det er avsatt 1,5 mill. kr per år i perioden forutsatt 50 % tilskudd fra staten. Tilkuddet fra Staten forutsetter en evigvarende klausulering til friluftsmål for de flater som inngår.

Utbyggingsområdene

Investeringsprosjekter innenfor utbyggingsområdene skal ved igangsettelse minimum være budsjettert til selvkost. Utvikling av utbyggingsområder fører normalt til utlegg relatert til kjøp av grunn og tilrettelegging av infrastruktur før en kan forvente salgsinntekter. Budsjetterte inntekter i perioden er 90 mill. kr og utgifter er 26,5 mill. kr.

Salgsinntekter investering

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter salgsinntekter	2022	2023	2024	2025	2022-25
Boligpolitiske prosjekter	-45 643	-20 000	-20 000	-20 000	-105 643
Kjøp og salg av fast eiendom	-67 601	-52 000	-13 950	-20 000	-153 551
Salg av utleieboliger	-22 800	-22 800	0	0	-45 600
Utbyggingsområdene	-45 087	-29 056	-8 000	-7 843	-89 986
Sum salgsinntekter investeringer	-181 131	-123 856	-41 950	-47 843	-394 780

Boligpolitiske prosjekter:

Forventede inntekter i perioden er knyttet til Kroodden og Trekanten.

Kjøp og salg av fast eiendom:

Budsjetterte inntekter i perioden er knyttet til Lund Torv, Musikkens hus, Åsane skole, Bosmyrveien 10 og Ægirsvei 12. Samt salg av næringsarealer. Det er per dags dato ikke identifisert salgsobjekter til 34 mill. kr av inntektskravet. I budsjettbehandlingen vedtok bystyret i tillegg 20 mill. kr i ekstraordinært utbytte for Kristiansand Kino Holding AS (salg av bygg) i 2025, og salg av tomt Songdalsveien 61 og 63 som utgjør 12 mill. kr i 2023.

Salg av utleieboliger:

Det er vedtatt at det skal fases ut kommunale serviceboliger som det ikke lenger er etterspørsel etter. Det er budsjettert med 100,8 mill. kr i salgsinntekter i perioden 2020-2023 og salget er så langt i henhold til plan. Det er budsjettert med 22,8 mill. kr i salgsinntekter hvert av årene i 2022 og 2023. Det er de tidligere serviceboligkompleksene Egshaugen 7 og 9, Kjerrheia 12, Kvartal 35 og St. Olavs vei 20 som selges ut. Eiendommene er omdannet til borettslag, og boligene selges etter hvert som de kommunale leieforholdene avsluttes.

Utbyggingsområdene:

Salgsinntektene forventes komme fra prosjektene Lindebø/Skålevik, Lindebø brygge, Hellemyr Nord felt E, Bryggelia og Solbergveien 12-14.

7.16 Verbalvedtak

Verbalvedtak	Beskrivelse
27-22 Utvikling av turløyper i samarbeid med Terrenkarusellen og andre frivillige organisasjoner	Bystyret ber om en kort sak knyttet til hvordan Terrenkarusellen og andre frivillige organisasjoner kan brukes til å utvikle turløyper i Kristiansand i samarbeid med kommunen.
28-22 Vurdering av økt bruk av området fra Bertes til Olavsviga/Marviga	Bystyret mener at befolkningsveksten i Lundsområdet tilsier viktigheten av lett tilgjengelige friluftsområder. Det bes derfor om at det lages en sak som vurderer ulike muligheter for å legge til rette for økt bruk av området fra Bertes til Olavsviga/Marviga.
29-22 Plan over hvordan farlige skoleveier kan reduseres	Bystyret ber om å få en sak og en plan som viser hvordan Kristiansand kan jobbe systematisk for å redusere antallet farlige skoleveier. Saken skal sees i sammenheng med trafikksikkerhetsplanen og skal vise hvordan Kristiansand kan samarbeide med Agder Fylkeskommune, Statens Vegvesen og andre instanser med planen. Saken skal også vise investeringer, prioriteringer og hva som haster av tiltak. Den nye trafikksikkerhetsplanen skal være styrende for prioriteringen.
30-22 Oversikt over offentlige brygger og tilrettelegging for bygging av nye brygger	Bystyret ber om å få en oversikt over offentlige brygger i skjærgården og en oversikt hvor det vil være nyttig å tilrettelegge og bygge brygger med tilgang til friområder med fritidsbåt.
31-22 Utarbeidelse av dyrevelferdsplan	Bystyret ønsker at Kristiansand kommune skal være en foregangskommune innen dyrevelferd og dyrehelse. For å styrke fokuset og kunnskapen om dyrevelferd i kommunen, bes administrasjonen utarbeide en dyrevelferdsplan. Planen skal bidra til å øke bevisstheten om ansvaret som påhviler dyreeiere, om dyrenes rettigheter og gode holdninger til dyr generelt.

9 Områdeovergripende

9.1 Skatt på formue og inntekt

Brutto skatteinngang for kommunen påvirkes av skatteregler, lønnsnivå, nærings sammensetning og sysselsetting. Den kommunale skattøren for personlig skattytere er redusert med 1,20 prosentpoeng til 10,95 prosent i 2022. Skatteinntektene anslås etter dette å utgjøre 40 prosent av kommunenes samlede inntekter i 2022 og dette medfører at det foretas en omfordeling innenfor de frie inntektene, fra skatt til rammetilskudd. Den reduserte skattøren skyldes blant annet relativt høy vekst i skattegrunnlagene for kommunesektorens inntektsskatt som følge av gode utsikter til vekst i norsk økonomi i 2022. Anslaget på kommunenes skatteinntekter i 2022 bygger blant annet på sysselsettingsvekst på 1,4 % og en årslønnsvekst på 3,0 % fra 2021 til 2022.

I forutsetningene for skatteanslaget for 2022, legges prognosemodellen fra KS til grunn. Det er videre lagt til grunn egne beregninger for utviklingen i folketallet. Skatteanslaget hos oss innebærer at kommunen vil ligge på 86,6 % av landssnittet pr innbygger.

I statsbudsjettet etter regjeringen Støre la frem sin tilleggsinnstilling, forutsettes det at kommunene får en skatteøkning på 1,3 % i 2022 fra det forhøyede anslaget for 2021. Nytt skatteanslag for kommunene samlet i 2022 blir etter tilleggsinnstillingen 190,817 mrd. kr.

Følgende er lagt inn for Kristiansand kommune:

Hele 1000 kr fast pris	2021	2022	2023	2024	2025
Inntekts- og formuesskatt	*3 405 873	3 465 253	3 487 766	3 510 132	3 530 673

*Anslag for 2021 i 2022 –pris fra KS prognosemodell.

9.2 Eiendomsskatt

I 2021 er det gjennomført omtaksering av alle eiendommer i kommunen. Innretningen på eiendomsskatten ble vedtatt i bystyresak 255/20 16. desember 2020. I denne saken ble skattesatsen fastsatt til 2,2 ‰ for år 2021. Basert på dette ble det i kommunedirektørens økonomiplanforslag i fjor budsjettet med en inntekt på 331,8 mill. kr i 2021. Det ble videre forutsatt at samlet sum skulle øke til 360 mill.kr i 2022. Dette tilsier at promillesatsen måtte økes til ca. 2,35 i 2022. Fra 2023 skulle promillesatsen ligge fast slik at bare estimert årlig volumvekst på 1,5 % skulle komme i tillegg med i overkant av 5 mill. kr årlig.

Samlet skatt etter omtakseringen er på 343,6 mill. kr etter at sakkyndig nemd har behandlet klagen. Dette er 11,8 mill. kr høyere enn budsjettet beløp. Om lag 1500 av klagen skal behandles i klagenemnda før endelig resultat foreligger. Selv om det fortsatt er noe usikkerhet knyttet til endelig klagebehandling, anbefalte kommunedirektøren i 2. tertialrapport å øke anslaget på eiendomsskatt med 10 mill. kr.

Bystyret ba i sak 121/21 kommunedirektøren om å jobbe for å redusere eiendomsskatten betydelig i kommende økonomiplan. Kommunedirektøren har ikke funnet økonomisk rom for å sette ned eiendomsskatten i perioden. Det er lagt til grunn samme nivå på inntekter fra eiendomsskatt som i vedtatt økonomiplan. Dette innebærer at satsen for eiendomsskatt blir på 2,3 promille i 2022 og anbefales på samme nivå i resten av perioden. Det betyr igjen at økningen i promillesatsen fra 2021 til 2022 blir noe mindre enn lagt til grunn i vedtatt økonomiplan 2021-2024. For en gjennomsnittsbolig på 120 m² betyr det en økning på ca. 200 kr fra 2021 til 2022.

Det er usikkerhet knyttet til både endelig resultat av behandlingen i klagenemnda og anslaget på volumvekst. Anslaget på eiendomsskatt i 2022 anses som nøkternt.

Områdeovergripende

I 2022 faktureres eiendomsskatten sammen med kommunale avgifter over fire terminer. Forfall foreslås satt til den 20. i månedene mars, mai, august og november. Eiendomsskatten for hele 2022 fordeles likt på disse fire terminene. Bystyret vedtok at det skal gis mulighet for månedlig innbetaling av eiendomsskatten som alternativ til kvartalsvis innbetaling. Muligheter for hvordan dette kan håndteres vil kommenedirektøren komme tilbake til i egen sak.

Bystyret vedtok ved behandling av økonomiplanen å redusere promillesatsen fra 2,3 til 2,1 gjeldene fra 2022. Dette tilsvarer en reduksjon i eiendomsskatt i forhold til kommenedirektørens forslag til ØP på ca. 31,5 mill. kr hvert år i økonomiplanperioden (i faste 2022 priser). Bystyret vedtok også at fremtidig inntekter fra volumvekst skal uavkortet brukes til å redusere eiendomsskatten. Dette prinsippet innarbeides ved rulleringen av neste økonomiplan.

Tall i 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Eiendomsskatt løpende pris	328 500	333 113	337 786	342 522
I Faste 2022- priser	328 500	324 988	321 510	318 066

9.3 Statlig rammetilskudd

I 2022 vil det som tidligere år gjøres en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd med videre.

Tall i 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Fast del	2 971 375	3 032 829	3 057 372	3 091 181
Skjønn	8 600	8 600	8 600	8 600
Inntektsutjevning	324 955	327 057	329 153	331 087
Sum rammetilskudd	3 304 930	3 368 486	3 395 125	3 430 868

Basert på statsbudsjettets forutsetninger inkludert endringene fra Støre regjeringen og egne vurderinger for skattevekst får Kristiansand kommune et rammetilskudd på ca. 3 305 mill. kr i 2022. Regjeringen Støre foreslo en ytterligere økning i kommunenes frie inntekter med 2,0 mrd. kr sammenlignet med forslaget fra regjeringen Solberg som var på 1,6 mrd. kr. Samlet vekst i frie inntekter blir da 3,6 mrd. kr for kommunene.

Fast del

Den faste delen av inntektssystemet øker i perioden, da utgiftsutjevningen (trekket) reduseres som følge av at utgiftsbehovet er beregnet til 99,03 % av landsgjennomsnittet i 2022 mot 99,17 % i 2025. I beløpet for 2022 ligger det ikke ekstra koronatilskudd med, da regjeringen ikke har foreslått justeringer relatert til korona i tilknyttingen til statsbudsjettet for 2022.

Støre regjeringen har i sammen med SV foretatt flere justeringer som berører kommunesektoren. Det er flere forhold som medfører at rammetilskuddet øker. Kompensasjon for gratis plass kjernetid SFO for 1. klassinger (12 t/uke) utgjør for kommunen ca. 13,8 mill. kr fra og med oppstart av skoleåret 2022-2023. Virkningen fra 2023 er 33,192 mill. kr. Det ligger også inne økt bevilgning til sosialhjelp – «Strømprispakke» som utgjør 2 mill. kr hvert år i perioden. Fra 2023 til 2025 ligger det inne ca. 4,4 mill. kr som er relatert til å fjerne avkortning av barnetrygd i utmålingen av økonomisk sosialhjelp. I tillegg gis det 0,5 mill. kr i tilskudd per grunnskole, tilskuddet gis med en særskilt fordeling basert på tall for skoleåret 2021/2022, men dette skal finansieres innenfor innbyggertilskuddet.

Kommunen får også storbytilskudd med 44,2 mill. kr i 2022. Dette utgjør kr 389 pr innbygger.

Områdeovergripende

Ordinære skjønnsmidler

Skjønnsmidlene til Kristiansand er redusert fra 10,220 mill. kr i 2021 til 8,600 mill. kr i 2022. Det forutsettes at samme beløp videreføres i hele perioden.

Inntektsutjevning

I perioden ventes inntektsutjevningen å øke fra ca. 325 mill. kr i 2022 til ca. 331 mill. kr i 2025.

Tilskudd til kommuner med høy befolkningsvekst

Veksttilskudd gis til kommuner med særlig høy befolkningsvekst. Kompensasjon for bortfall av veksttilskudd som følge av kommunesammenslåingen er fjernet fra 2022.

Forutsetninger – befolkningsvekst og endringer i utgiftsutjevningen

Det er innarbeidet befolkningsprognoser for kommunen og for landet. Siden Kristiansand kommune forventer en vekst i befolkningen som er noe over landsgjennomsnittet fra 2022, vil kommunen få en økning i innbyggertilskuddet som er høyere enn for landet.

Kostnadsindeksen:

	2022	2023	2024	2025
Kostnadsindeks	0,9903	0,9903	0,9905	0,9917

Befolkningsprognoser:

	2022	2023	2024	2025
Kristiansand	113 607	114 559	115 494	116 368
Landet	5 415 451	5 442 781	5 469 338	5 495 655

Det er benyttet egne beregninger for befolkningsutvikling i perioden da tilflytting av studenter har gitt store svingninger i grunnlagstallene som SSB benytter. I beregningene er det forutsatt en årlig befolkningsvekst på ca. 0,9 % i Kristiansand, mens landet som helhet forutsettes å få en økning på ca. 0,5 % pr år. Svakere utvikling i befolkningsveksten kan slå ut i lavere frie inntekter enn det som er lagt til grunn i økonomiplanen. Kostnadsindeksen går noe opp i hele økonomiplanperioden.

Forventet vekst i frie inntekter 2022 til 2025

Solberg regjeringen la opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter i 2022 med 1,6 mrd. kr i deres forslag til statsbudsjettet. Dette var helt nederst i det intervallet som ble angitt i kommuneproposisjonen for 2022. Regjeringen Støre foreslo en ytterligere økning i kommunenes frie inntekter med 2,0 mrd. kr sammenlignet med forslaget fra regjeringen Solberg. Samlet vekst i frie inntekter blir da 3,6 mrd. kr for kommunene.

Det er lagt til grunn en realvekst i frie inntekter på ca. 0,4 % i 2023 og uendret ut 2025. Den er beløpsmessig fordelt likt på skatt og rammetilskuddet. Dette vekstanslaget er lavere enn veksten i 2022.

Det forventes noe av de frie inntektene i rammetilskuddet i perioden vil bli bundet opp i bevilgninger med merkelapp. I budsjettet fra 2023 er det lagt inn 2 mill. kr som øker til 4 mill. kr i 2024 og 6 mill. kr i 2025.

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal sikre at ingen kommuner har en beregnet vekst i rammetilskuddet fra ett år til det neste som er lavere enn 400 kr pr. innbygger under beregnet vekst på landsbasis, før finansiering av selve ordningen. Ordningen blir finansiert ved et likt trekk pr. innbygger med 38 kr fra alle landets kommuner. I økonomiplanen er det lagt inn trekk med 5,4 mill. kr i 2022, 4,5 mill. kr i 2023, 4 mill. kr i 2024 og 3,5 mill. kr i 2025.

Områdeovergripende

For Kristiansand kommune medfører forslaget samlet en vekst i frie inntekter på ca. 1,3 % i 2022 og 2023. Mens det forutsettes en vekst med ca. 0,7% i 2024 og ca. 0,8% i 2025

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal sikre at ingen kommuner har en beregnet vekst i rammetilskuddet fra ett år til det neste som er lavere enn 400 kroner pr. innbygger under beregnet vekst på landsbasis, før finansiering av selve ordningen. Ordningen blir finansiert ved et likt trekk pr. innbygger med 38 kr. fra alle landets kommuner. I økonomiplanen er det lagt inn trekk med 5,4 mill. kr i 2022, 4,5 mill. kr i 2023, 4 mill. kr i 2024 og 3,5 mill. kr i 2025.

For Kristiansand kommune medfører forslaget samlet en vekst i frie inntekter på 1,25 % i 2022 inklusiv forventet økning på 20 mill. kr etter Stortingsbehandlingen. I 2023 forutsettes vekst med ca. 0,8 % som videreføres resten av perioden.

9.4 Momskompensasjon

Momskompensasjonsordningen ble utvidet fra og med 2004. Kommunesektoren fikk et trekk i rammetilskuddet tilsvarende forventet økning i momskompensasjonen. Momskompensasjon for driftsutgiftene er innarbeidet i områdenes driftsrammer. All merverdiavgiftskompensasjon fra investeringer føres i investeringsregnskapet og må benyttes til finansiering av investeringer. Ordningen er derfor nærmere omtalt under investeringsbudsjettet.

9.5 Tilskudd til renter og avdrag

Regjeringen har gjennom statsbudsjettet satt av midler gjennom Husbanken til rentekompensasjon til kommunale investeringer i helse og omsorgsboliger, renovering av skole og kirkebygg. Ordningen går ut på at kommunene etter søknad presenterer prosjekter som godkjennes og danner grunnlag for kompensasjon. Rentekompensasjonen tilsvarende renteutgifter på et serielån med løpetid mellom 20 og 30 år, avhengig av type bygg, med en rente tilsvarende basisrenten i Husbanken til enhver tid. Denne renten vil ved årsskiftet være 0,22 %. Snittrenten i 2021 vil være 0,29 %.

Oppsummering i løpende priser

Tall i 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Tilskudd til renter og avdrag, skoleutbygging	-421	-1 162	-1 428	-1 265
Tilskudd til renter og avdrag, omsorg	-11 774	-12 362	-12 580	-12 472
Tilskudd til renter og avdrag, kirke	-120	-377	-496	-479
Sum	-12 315	-13 901	-14 505	-14 216

9.6 Integreringstilskuddet

Kommunen får i en 5-års periode en fast sum for hver flyktning og person med oppholdstillatelse som har fått beskyttelse med flyktningstatus i kommunen. Integreringstilskuddet skal medvirke til rask og treffsikker bosetting, og målet er at de bosatte etter hvert delta i arbeidslivet og forsørge seg selv. Alle kommuner som tar imot flyktninger, får tilskudd etter samme satsstruktur og nivå.

Bosettinger	Satser for 1.1.2021 (kr)	Satser for 1.1.2022 (kr)	Endring i kr	Endring i %
År 1 (enslige voksne)	241 000	234 900	-6 100	-2,5 %
År 1 (andre voksne)	194 300	189 400	-4 900	-2,5 %
År 1 (enslige mindreårige)	187 000	182 300	-4 700	-2,5 %
År 1 (barn)	194 300	189 400	-4 900	-2,5 %
År 2	249 000	243 100	-5 900	-2,4 %
År 3	177 300	172 900	-4 400	-2,5 %
År 4	88 000	85 700	-2 300	-2,6 %

Områdeovergripende

År 5	72 000	70 200	-1 800	-2,5 %
Sum voksne enslige	827 300	806 800	-20 500	-2,5 %
Sum voksne	780 600	761 300	-19 300	-2,5 %
Sum enslige mindreårige	773 300	754 200	-19 100	-2,5 %
Sum barn	780 600	761 300	-19 300	-2,5 %

Satsene er i perioden redusert med 2,5 % over fem år for voksne (-19 300 kr), barn (-19 300 kr), enslige voksne (-20 500 kr) og enslige mindreårige (-19 100 kr). Med en deflator på 2,5 % gir dette en realnedgang på 5 prosentpoeng på tilskuddet. Etter anmodning fra IMDI legges det til grunn at Kristiansand kommune mottar 77 personer hvert år i perioden i tillegg til 6 enslige mindreårige. Totalt 83 personer. I tillegg til dette kommer eventuelle familiegjenforeninger. Det er i perioden budsjettet med 9 familiegjenforeninger pr år.

Med grunnlag i de tilskuddssatser som er foreslått i statsbudsjettet, samt ovennevnte forutsetning om mottak, vil kommunens tilskudd utvikle seg som følger de neste fire årene (minus= inntekt):

I mill. kr (2021 kr)	2022	2023	2024	2025
Statstilskudd - integrering	-71 064	-70 927	-71 621	-73 608

9.7 Diverse fellesordninger

Kalkulatoriske inntekter

Det er beregnet en overføring på 16,8 mill. kr fra by- og stedsutvikling til område 9 i 2022. Beløpet øker til 20,8 mill. kr i 2025 og skal dekke kapitalutgifter for investeringer i utstyr innen maskinforvaltningen. Internleie biler er lagt inn med 13,5 mill. kr i 2022 stigende til 20,3 mill. kr i 2025.

Det er beregnet overføring fra småbåthavnregnskapet på 9,3 mill. kr i 2022. Beløpet reduseres svakt i årene fremover. Beløpet skal dekke renter og avdrag blant annet etter at innskuddene ble tilbakebetalt i 2006, og erstattet av låneopptak.

Premieavvik

Premieavviket er differansen mellom den betalbare pensjonspremien og en regnskapsmessig aktuarberegnet pensjonskostnad. De siste årene har den regnskapsmessige beregnede pensjonskostnad vært lavere enn den betalbare pensjonspremien som har gitt et positivt premieavvik. Når premieavviket er positivt må det utgiftsføres over de neste 7 årene, mens positivt premieavvik oppstått i årene 2002 til 2010 skal utgiftsføres over 15 år, og fra 2011 til 2013 over 10 år.

Budsjettforslaget for 2022 baserer seg på prognoser fra aktuarene for de tre pensjonskassene Kristiansand kommunale pensjonskasse (KKP), Kommunal landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK). Som tidligere brukes ikke netto premieavvik til å finansiere årets drift i det økonomiske opplegget, men dette avsettes til fond.

Netto premieavvik inklusiv arbeidsgiveravgift er årets premieavvik - tilbakeført premieavvik for tidligere år. I økonomiplanperioden er det forutsatt at netto premieavvik minus inndekning av tidligere premieavvik, styrker ordinært netto driftsresultat med 272,2 mill. kr. For likviditeten er det isolert sett negativt at premieavviket øker og at inndekningen er lavere enn positivt premieavvik i hele perioden. Ideelt sett burde alt tidligere netto premieavvik blitt avsatt til disposisjonsfond for å unngå at likviditeten ble tappet, i dag er det en underdekning på 143,5 mill. kr.

Budsjettforslaget innebærer at akkumulert premieavvik i økonomiplanperioden øker med 272,2 mill. kr. For å demme opp mot tapping av likviditeten foreslår kommunedirektøren at hele avviket mellom

Områdeovergripende

premieavviket og inndekningen av tidligere premieavvik i perioden, salderes mot premieavviksfondet. Fondet vil ha en saldo på 965,6 mill. kr ved utgangen av 2025, det vil si at netto belastning på likviditeten vil være 143,5 mill. kr. Dette er i tråd med nivået som ble vedtatt i bystyresak 121/21 om årsregnskap for 2020 hvor det ble vedtatt å redusere underbalansen på fondet med 100 mill. kr ned til 143,5 mill. kr ved overføring fra det sentrale disposisjonsfondet.

I 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Premieavvik	-238 989	-282 401	-292 280	-312 640
Amortisert tidligere premieavvik	192 472	202 086	218 161	241 515
Netto i året	-46 517	-80 315	-74 218	-71 125
Akkumulert premieavvik	883 425	963 740	1 037 958	1 109 084
Fond til dekning av premieavvik	739 925	820 240	894 459	965 584
Akkumulert premieavvik minus fond	143 500	143 500	143 500	143 500

I tillegg er det avsatt årlig 1,8 mill. kr i forbindelse med overføringsavtalen og pensjonskontorkostnader.

Pensjonspremie

Den nye offentlige tjenstepensjonen som er innført gir økte utgifter i kommunesektoren. I statsbudsjettet kom det oppdaterte beregninger som anslår en vekst i de samlede pensjonskostnadene på 0,4 mrd. kr i 2022, altså en reduksjon på 0,2 mrd. kr i forhold til anslagene i kommuneproposisjonen for 2022. I dette anslaget er det lagt opp til bruk av frigjorte midler over en periode på 7 år. Ny offentlig tjenstepensjon har også medført en vesentlig reduksjon i kravet til pensjonsordningenes avsetninger for fremtidige pensjonsforpliktelser. Denne reduksjonen i kravet til premiereserve resulterte i at det ble frigjort et større beløp for kommunesektoren, som ble overført til kommunenes og fylkeskommunenes premiefond. For Kristiansands kommune pensjonsleverandør KKP utgjorde dette ca. 416 mill. kr i frigjorte midler til premiefondet og for KLP ca. 45 mill. kr i frigjorte midler til premiefondet.

Premievarselet fra KKP for 2022 innebærer en samlet pensjonspremie (ordinær premie + estimert reguleringspremie) fra arbeidsgiver på ca. 12,9 % av pensjonsgrunnlaget. Medlemspremien på 2 % og AFP-kostnader anslått til ca. 2,6 % kommer i tillegg. Det endelige premienivået avhenger som alltid av årets lønns- og pensjonsoppgjør. Det er lite som skal til av endringer målt mot foreliggende anslag på årslønnsvekst og forventet G-regulering, før dette får konsekvenser for det samlede premienivået som skal innbetales til KKP. Årslønnsvekst og G-regulering for 2022 er estimert til 1,98 % i premievarselet fra både KLP og KKP.

Kommunen vil i hele økonomiplanperioden finansiere premie (ekskl. AFP-kostnader) ut over 13 % fra opparbeidet premiefond i KKP. Tjenesteområdene belastes som tidligere med 15 % premie, mens differansen på 2 %-poeng som utgjør ca. 67 mill. kr årlig, inntektsføres i område 9.

Saldo på premiefondet i KKP var pr 01.01.2021 på 731,7 mill. kr.

Bruk av premiefondet forventes å utgjøre ca. 361 mill. kr i økonomiplanperioden fordelt med 44 mill. kr i 2022, 113 mill. kr i 2023, 104 mill. kr i 2024 og 100 mill. kr i 2025.

Det benyttes ca. 143,5 mill. kr fra opparbeidet premiefond i 2021, slik at restbeløp på premiefondet i KKP vil være ca. 588 mill. kr ved inngangen til 2022.

Det har de senere år vært tilført betydelige overskuddsmidler fra KKP til kommunens premiefond. I tillegg innebar innføringen av den nye offentlige tjenstepensjonen (fra 01.01.2020) at det i KKP's årsregnskap for 2020 kunne frigjøres ytterligere premiereserver til kommunens premiefond.

Områdeovergripende

Det er fortsatt slik at kapitalmarkedene preges av lave rentenivå mens forventninger rundt gjenåpning av verdens økonomier etter pandemien på mange måter har blitt diskontert inn i børsene. Utsiktene rundt den økonomiske aktiviteten, herunder lønnsvekst og renteforventninger påvirker sterkt utsiktene rundt pensjonspremiene som kommunen må forholde seg til. Anslag fra KKP's aktuar basert på forventninger hos Statistisk Sentralbyrå, viser en samlet snittpremie for arbeidsgiver for perioden 2022-2025 på ca. 16,0 %. Dette er en nedgang på knappe 0,5 prosentpoeng sammenliknet med tilsvarende beregning for ett år siden. Framskrivningen i økonomiplanperioden er gjort med bakgrunn i gjeldende bestands- og forvaltningsvolum i KKP. Samtidig viser oppdaterte prognoser for planperioden høyere forventede kostnader til Avtalefestet pensjon med et omfang som langt på vei motsvarer den reduksjonen som er estimert for pensjonspremien.

Kommunedirektøren vil i første halvår 2022 fremlegge egen sak om eventuelt salg/overføring av eiendommer til KKP. Det vises til vedtak i nærings- og eierskapsutvalget sak 56/21 der det ble fattet slikt vedtak:

«Nærings- og eierskapsutvalget anbefaler at det arbeides videre med å utrede overføring/salg av eiendom til Kristiansand kommunale pensjonskasse (KKP). Det vurderes også mulighetene for å kombinere salg med å gi et ansvarlig lån. En foreløpig utredning gjøres høsten 2021 slik at effekter av en eventuell gjennomføring kan legges inn i økonomiplanen for 2022-2025.»

På grunn av knapp tid for behandling av saken både for kommunen og KKP, er det ikke mulig å legge inn økonomiske konsekvenser allerede i økonomiplanen for 2022-2025. Konsekvensene for drift og investering må derfor innarbeides i økonomiplanen for 2023-2026.

I økonomiplanen er det budsjettet med premie på 15 % til KLP i 2022 på områdebudsjettene i hovedsak på helse og mestring. Premien i 2022 ligger noe lavere enn 15 % og er inntektsført med 4,9 mill. kr i område 9. I 2023-2025 ligger premien høyere enn 15 % og er utgiftsført med henholdsvis 20,6 mill. kr i 2023, 14,9 mill. kr i 2024 og 19,1 mill. kr i 2025 i område 9. I disse tallene er det medregnet arbeidsgiveravgift. Det antas at også KLP i årene fremover får et overskudd som kan benyttes til delvis dekning av premien. Dette vil kunne gi lavere premie, men da også lavere premieavvik. Det benyttes ca. 14,8 mill. kr fra opparbeidet premiefond i 2021, slik at restbeløp på premiefondet i KLP vil være ca. 36 mill. kr ved inngangen til 2022.

Premien til SPK ventes å bli 9,29 % i 2022 mot 8,61 % i 2021. Rammene for oppvekst er korrigert for økning i premie.

Det er avsatt 24,5 mill. kr i egenkapitaltilskudd til KKP og 3 mill. kr til KLP i investeringsdelen i 2022. Beløpene er påfølgende år prisjustert og er nærmere omtalt under investeringsdelen.

Engangsutgifter

Alt utbytte fra aksjeselskaper som kommunen eier er benyttet til løpende drift i økonomiplanperioden. Men i 2023 er det avsatt en andel på 10 mill. kr til å dekke spesielle engangsutgifter. Hvis utbytte ikke skulle bli så høyt som forutsatt kan da engangsutgiftene reduseres dette året.

Øvrige forhold område 9

Som tidligere år er det lagt inn en teknisk korleksjon i område 9 som følge av at kapitalgrunnlaget for kommunale avgifter ikke prisjusteres. Dette utgjør 4 mill. kr i 2023, 9 mill. kr i 2024 og 15 mill. kr i 2025.

Ressurskrevende brukere.

Etter ny regjering kom med sin tilleggsproposisjon er det ikke lagt inn noen svekking av ordningen knyttet til ressurskrevende brukere i område 9, slik som det har vært ved tidligere år.

9.8 Pris- og lønnsvekst

I områdenes rammer for 2022 er det lagt til grunn en samlet pris og lønnsvekst på 2,5 %. I statsbudsjettet er også deflatoren anslått til 2,5 %. Lønnsveksten er anslått til 3,2% og denne teller 2/3 av deflatoren. Det er derfor budsjettet med kompensasjon til områdene ved at det i område 9 er avsatt 5 mill. kr i hele perioden til dekke lønnsvekst utover 2,5 %.

	Oppr. 2021	2022	Vekt
Lønnsvekst	2,2	3,2	2/3
Varer/tjenester	3,4	1,6	1/3
Deflator	2,7	2,5	

Opprinnelig deflator for 2021 er på 2,7 %, men anslaget er ved fremleggelsen av Statsbudsjettet for 2022 økt til 3,3 %. Økningen er hovedsakelig knyttet til økte strømpriser og økte byggekostnader.

9.9 Kommunale foretak

Etter avvikling av Kristiansand Boligselskap KF, gjenstår Kristiansand havn KF som eget foretak. Foretaket fremmer egen sak om budsjett og økonomiplan for bystyret og det henvises til denne saken for nærmere opplysninger.

9.10 Netto renter, avdrag, lånegjeld og utbytte drift

Renter og avdrag

Norges Bank hevet styringsrenten fra 0,25 % til 0,5 % med virkning fra 17. desember 2021 akkurat slik prognosene tilsa i september 2021. Det forventes ytterligere rentehevinger i løpet av økonomiplanperioden og to til tre rentehevinger allerede i 2022. Anslaget for styringsrenten ved utgangen av 2025 er 1,70 %. For Kristiansand kommune ventes gjennomsnittlig rente for gjeldsporteføljen totalt sett å øke fra 1,89 % i 2022 til 2,44 % i 2025. Rentenivået ved utgangen av økonomiplanperioden ventes dermed å stige med 0,55 prosentenheter, sammenlignet med utgangen av forrige økonomiplanperiode (2024).

Det er avgjørende for kommunens økonomiske handlefrihet at nye låneopptak tilpasses innenfor det foreslåtte lånetaket på netto 8,5 mrd. kr. Lånegjelden vil på tross av et relativt lavt rentenivå, presse kommunens drift i mange år fremover. Netto renter, utbytte og avdragsutgifter i driften, ventes å øke med 96,9 mill. kr fra 2022 til 2025 (i løpende priser). Både renter og avdrag viser økning, som følge av fortsatt betydelige låneopptak knyttet til et meget høyt investeringsnivå i perioden. Kommunens årlige avdragsbetaling på lån knyttes til gjenværende levetid av anleggsmidlene (bygninger, anlegg inventar & utstyr mv.). I økonomiplanen er avdragene av lånegjelden tilpasset slik at det minst budsjetteres med minimumsavdrag i henhold til beregningsmetoden som skal benyttes fra år 2020. Anslagene for minimumsavdrag er imidlertid noe usikre som følge av usikre avskrivningsbeløp. Kommunedirektøren vil om nødvendighet komme tilbake til dette i første tertialrapport 2022.

Hovedmålsettingen for gjeldsforvaltningen er å oppnå stabile og lavest mulig lånekostnader innenfor en akseptabel risiko. Kommunens evne til å håndtere høyere renteutgifter enn budsjettet er begrenset, hvilket innebærer at rentebinding bør benyttes for den del av porteføljen som ikke har avlastningsmuligheter ved renteendringer, for å sikre tilstrekkelig stabilitet. Ikke minst gjelder dette i en situasjon hvor lånegjelden øker. Gjennomsnittlig rente er i 2022 budsjettet med 1,89 %, og forutsettes å stige til 2,44 % i 2025. Renter på både gamle og nye lån er basert på prognoser fra Kommunalbanken. Pr utgangen av oktober var den flytende renten i Kommunalbanken 1,3 %.

Områdeovergripende

Netto finans

(i 1000 kr løpende priser)	2021	2022	2023	2024
Renteutgifter	196 356	250 935	280 979	293 235
Avdrag i drift	466 845	482 107	499 112	509 277
Sum renter og avdrag	663 201	733 042	780 091	802 512
Renteinntekter og utbytte	-97 565	-152 977	-131 154	-133 267
Gevinster på finansielle omløpsmidler	-35 073	-35 950	-36 848	-37 769
Netto finans løpende priser	530 564	544 116	612 089	631 475
Netto finans faste 2020-priser	530 564	530 845	582 595	586 387

Som tabellen viser, vil netto finansutgifter øke betydelig og legge beslag på en stadig større del av driftsinntektene. Økt låneopptak og høyere renteutgifter vil føre til at handlingsrommet reduseres i driften.

Av netto finansutgifter i 2022 dekkes ca. 12,3 mill. kr av statlige tilskuddsordninger omtalt i eget kapittel om tilskudd til renter og avdrag.

Lånegjeld

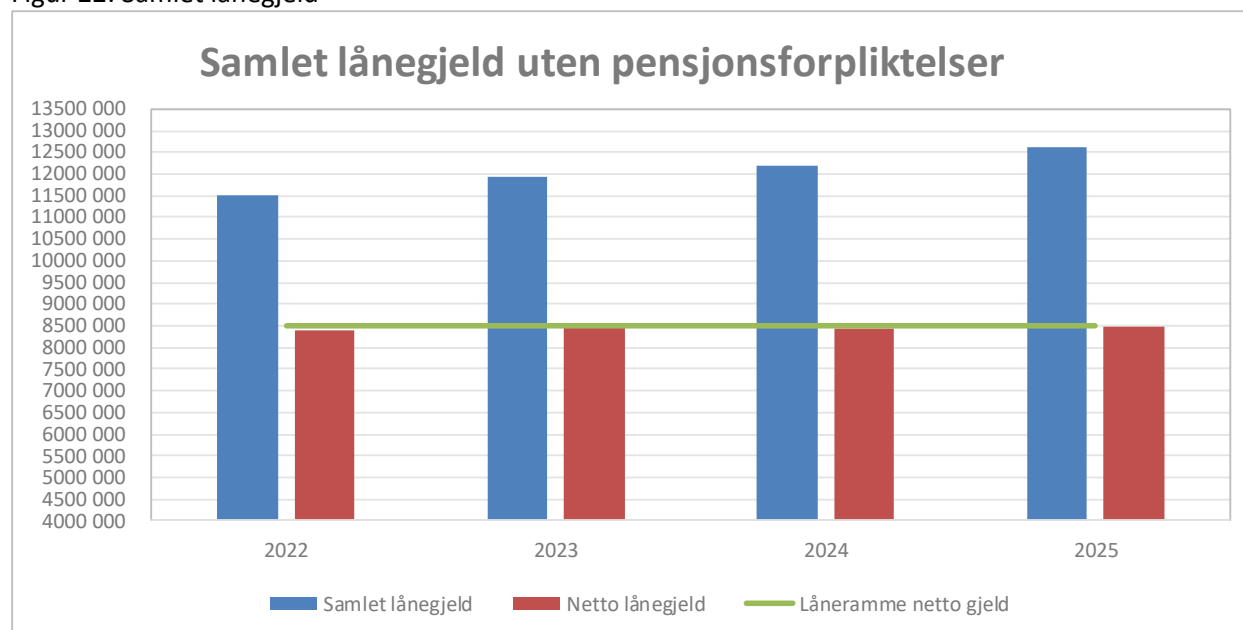
I 1000 kr	2022	2023	2024	2025
Samlet lånegjeld u/pensjonsforpl.	11 524 073	11 998 626	12 273 934	12 675 177
Lånegjeld knyttet til utlån	830 585	890 585	945 585	995 585
Beregningsgrunnlag VAR	2 303 399	2 603 180	2 894 834	3 194 578
Netto lånegjeld	8 410 090	8 504 861	8 433 516	8 485 015
Lånetak	8 500 000	8 500 000	8 500 000	8 500 000

Økonomiplanen, gir netto lånegjeld som vist i tabellen over

Det er viktig å skille mellom lån til selvfinansiert virksomhet (vann, avløp, renovasjon, utlån mv.) og lån til ordinære kommunale formål. Andelen av gjelden som ikke er selvfinansierende, kalles netto lånegjeld. Denne utgjør ca. 73 % i begynnelsen av økonomiplanperioden og synker til ca. 67 % mot slutten. Vedtatt maksimalt tak på netto lånegjeld foreslås satt til 8,5 milliarder kr i hele perioden uten prisjustering.

Lånegjeld i 1000 kr

Figur 22: Samlet lånegjeld

Statlige tilskuddsordninger for renter og avdrag vil bidra til å finansiere lån tilsvarende ca. 205 mill. kr av netto lånegjeld i 2022 (forutsatt 25 års nedbetaling og 2 % rente). Brutto lånegjeld øker betydelig i økonomiplanperioden 2022-2025. Gjelden øker med 1 335 mill. kr fra anslått 11 139 mill. kr ved utgangen av 2021 til 12 675 mill. kr i 2025. Økningen i brutto lånegjeld i perioden, kommer imidlertid som følge av låneopptak til investeringer innen selvkostområdene (vann og avløp) og startlån, men økningen skyldes også økt lån til ordinære kommunale formål.

Som figuren viser, vil netto lånegjeld ligge 4,9 mill. kr over lånetaket på 8,5 mrd. kr i 2023 mens en ligger under lånetaket i resten av perioden. Ved utgangen av 2025 ligger en 15 mill. kr under lånetaket. Det at netto lånegjeld øker gjør at belastningen på driftsbudsjettet øker. Som nevnt i andre avsnitt, så stiger netto renter, utbytte og avdragsutgifter i driften med 96,9 mill. kr fra 2022 til 2025. Kommunen bør prøve å begrense investeringsnivået og redusere lånegjelden i perioden fremover. I økonomiplanperioden betales det gjennomsnittlig minimumsavdrag med ca. 490 mill. kr årlig. For å redusere lånegjelden, bør opptak av nye lån ligge under dette beløpet.

Den høye lånegjelden innebærer en «ikke ubetydelig» finansiell risiko for kommunen. Risikoen håndteres i en samlet finansstrategi, hvor evnen til å motstå svingninger i renter, avkastning og verdivurderinger inngår.

Finansreglementet har bestemmelser om blant annet rentesikring av lånegjelden.

9.11 Aksjeselskaper

Kommunen eier en rekke aksjeselskaper, helt eller delvis. I 2021 vedtok bystyret i Kristiansand ny eierskapsmelding som inneholder kommunens overordnede strategi i forhold til sine eierposisjoner.

Det er gjennom flere år fremmet egne saker for bystyret knyttet til enkelte selskap. Disse sakene utgjør del 2 av eierskapsmeldingen. Sakene omhandler spørsmål om hvorvidt riktig selskapsform er valgt, om kommunen bør kjøpe eller selge noen av sine eierposisjoner, om virksomhet eller verdier bør flyttes mellom selskaper og andre eierstrategiske spørsmål.

Områdeovergripende

Under presenteres først en del selskaper det forventes utbytteutbetalinger fra i kommende økonomiplanperiode, samt enkelte andre selskaper omtales avslutningsvis.

Agder Energi AS

Kristiansand kommunes eierandel utgjør 8,4 %. På eiermøte 21. mai 2021 ble det vedtatt vedr. utbyttepolitikk videre: *Agdereierne viderefører utbyttepolitikken som første gang ble vedtatt i 2018 da denne har vist seg å fungere etter hensikten. Nåværende utbyttepolitikk gjelder med dette også videre for 2021, 2022 og 2023.*

Dette innebærer utbytte på 70 % av «underliggende» resultat som utgangspunkt der vesentlige gevinster og tap vurderes separat, og at utbyttet beregnes utfra fjorårets resultat. Og at det gjøres en kvalitativ vurdering av utbytteneivå hvert år.

For økonomiplanperioden 2022-2025 anbefales det å ta utbytte inn i driften i 2022 og 2024-25. I 2023 er utbytte basert på resultatet i 2021 som forventes å bli ekstraordinært godt. I 2023 er det lagt til grunn at 10 mill. kr av utbytte avsettes til engangsutgifter i driften.

Underliggende resultat for 2020 var 489 mill. kr som er oppgitt å være mest nærliggende å bruke som grunnlag for budsjett 2022. Med 70 % utbytte betyr det 342 mill. kr i utbyttegrunnlag og etter fratrukk for kostnader til drift av eiermøtene blant Agdereierne, betyr det et utbytte på 28,2 mill. kr til Kristiansand kommune som tas inn i driften i 2022.

For 2021 var underliggende resultat første halvår langt bedre enn på samme tid i 2020. Resultatet for første halvår var på 673 mill. kr og kommunedirektøren la til grunn et resultat på 900 mill. kr som grunnlag for utbyttevurderingen som ble presentert i opprinnelig budsjettforslag. Videre ble det i tilleggsinnstillingen lagt inn ytterligere økning av forventet utbytte på 23,5 mill. kr i 2023 til totalt 76,4 mill. kr grunnet de høye strømprisene som har vært i 2021. For resten av perioden legges det til grunn en forventning om underliggende årsresultat på 700 mill. kr fremover, noe som i så fall gir om lag 41,2 mill. kr i utbytteutbetalinger for årene 2024-2025 som er høyere enn i vedtatt økonomiplan.

Løpende priser (1000 kr)	2022	2023	2024	2025
Utbytte	28 223	52 900	41 200	41 200

Kristiansand Næringselskap AS (KNAS)

Kristiansand Næringselskap eies 100 % av Kristiansand kommune. Bystyret vedtok i mars 2012 del 3 i eierskapsmeldingen for selskapet med vekt på fastsetting av avkastningskrav og utbytttemodell.

Bystyret vedtok at den foreslåtte utbyttmodellen implementeres med et mål for utbytte på minimum 50 % av konsernets resultat. Videre bør selskapet sørge for tilgjengeliggjøring av utbyttet i morselskapet.

Det er startet opp arbeidet med ny eierskapsmelding for KNAS som fremmes for bystyret innen utgangen av 2021. Avkastningskrav og utbyttepolitikk vil være temaer som tas opp i meldingen.

Oversikt over utbytte fra KNAS i perioden 2018-2021:

Løpende priser (1000 kr)	2018	2019	2020	2021	Sum
Konsernresultat året før utbetalt utbytte	129 475	187 020	19 749	22 689	358 663
Utbytte	70 000*	93 500**	5 000	12 000	180 500

* 35 mill. kr ble inntektsført i investeringsregnskapet.

** 43,5 mill. kr ble inntektsført i investeringsregnskapet.

Områdeovergripende

I perioden 2018-21 er det i sum blitt utdelt 50 % av konsernets resultat etter skatt som utbytte fra morselskapet.

Selv om de regnskapsmessige resultatene i perioden før 2018 var noe lave, er de likviditetsmessige og underliggende resultatene vesentlig bedre og har muliggjort større utbytteutbetalinger fra selskapet. Den vedtatte utbyttepolitikken fanger ikke tilstrekkelig opp de forhold som påvirker likviditeten og soliditeten i selskapet. Agder Energi bygget ble solgt i januar 2017 og gav et meget godt resultat i 2017 som resulterte i en utbytteutbetaling på 70 mill. kr påfølgende år. I 2018 ble Gyldengården solgt og som ga grunnlag for en utbytteutbetaling på 93,5 mill. kr i 2019.

Utbytte fra KNAS har siden oppstart i hovedsak blitt disponert til formål utenom ordinær drift som vil si at de brukes til blant annet ekstraordinært vedlikehold og til egenkapital for investeringer. Den økonomiske situasjonen for 2019 var krevende, og derfor ble 50 mill. kr i utbytte fra KNAS benyttet til driftsformål og 43,5 mill. kr til investeringsformål. Resultatene til KNAS i 2017 og 2018 har vært ekstraordinære, og resultatforventningene til selskapet fremover vil være vesentlig lavere enn i årene 2017 og 2018 da selskapet har realisert to store eiendommer.

For økonomiplanperioden 2022-2025 er nivåene på utbytte videreført, det ble vedtatt økt opp av bystyret ved forrige budsjettbehandling og det er oppdatert anslag for 2022. Det er lagt til grunn et utbytte på 18 mill. kr i 2022, mens det fra 2023-25 er årlig lagt til grunn et utbytte på 20 mill. kr fra KNAS. Det foreslås at hele utbytte føres i driftsbudsjettet.

Løpende priser (i 1000 kr)	2022	2023	2024	2025
Utbytte	18 000	20 000	20 000	20 000

Gimleveien 28 AS

Gimleveien 28 AS er et offentlig-privat aksjeselskap der Kristiansand kommune eier 40 % av selskapet. Eiendommen Gimle Aldershjem og dens verdier ble tidligere skutt inn som tinginnskudd i selskapet. Selskapet skulle gjennom utvikling av en sentral eiendom på Lund, bidra til å skape funksjoner og aktiviteter på akse mellom Universitetet og Kvadraturen som understøttet handlingsplanen for Universitetsbyen Kristiansand.

Etter å ha jobbet med flere ulike interessenter og konsepter uten å komme i mål med dette, ble det avklart tidligere i år «at kommunens interesser og deltakelse i selskapet Gimleveien 28 AS ivaretas og opprettholdes gjennom siste del av prosjektet frem til sluttsalg.»

Det bygges nå totalt 26 leiligheter i bygget, samt hjørnelokalet i 1.etg (på nivå med Gimleveien), er regulert til tjenesteyting. Det er lagt inn estimat som grunnlag for utbytte i økonomiplanen der det ligger inne en forventet inntekt på 15 mill. kr i 2023 for realisering av tidligere innskutt tomteverdi og gjennomføring av eiendomsutbygging og salg/realisasjon av selskapet.

Løpende priser (i 1000 kr)	2022	2023	2024	2025
Utbytte	0	15 000	0	0

Avfall Sør Holding AS

Kristiansand kommunes eierandel utgjør 87,9 %. Det legges til grunn videre at selskapet i økonomiplanperioden kan utbetale 2,3 mill. kr årlig i utbytte. Kristiansands andel er på 2 mill. kr.

Løpende priser (i 1000 kr)	2022	2023	2024	2025
Utbytte	2 000	2 000	2 000	2 000

Områdeovergripende

Kristiansand Kino Holding AS

Oversikt over utbytte fra Kristiansand Kino Holding AS i perioden 2018-2021

Løpende priser (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021	Sum
Utbytte	5 000	3 500	0	0	8 500

Etter at Nordisk Film AS kom inn på eiersiden i KinoSør i 2014 har Kristiansand Kino Holding AS levert gode resultater. Etter flere gode kinoår er forventningene fremover noe redusert i årene som kommer.

Pandemien har gitt selskapet store utfordringer i 2020 og 2021 år og det er ikke utbetalt utbytte for regnskapsåret 2019 og 2020. Årsresultatet for 2019 var på 6,1 mill. kr og til tross for pandemien ble årsresultatet på 5,1 mill. kr i 2020 grunnet offentlige støtteordninger og lavere kostnader.

Kommunedirektøren mener det er grunnlag for å forvente utbytte fra og med 2022.

Løpende priser (i 1000 kr)	2022	2023	2024	2025
Utbytte	2 000	3 500	3 500	3 500

Vekst- og attføringsbedrifter

Kristiansand kommune eier 3 rene vekstbedrifter med 100 % direkte eierskap i hvert av selskapene Via Partner AS, Kjøkkenservice Industrier AS og Songvaar Vekst AS. I tillegg eier kommunen 60,0 % av Varodd AS som både er en vekst- og attføringsbedrift, men med størst virksomhet innenfor attføring. Konsernet eier også eiendom og driver med næringsvirksomhet i Danmark.

Dette er alle viktige selskaper hvor man har hatt pågående prosesser inn mot eier blant annet sett i lys av politisk sak om «Sosialhjelpsanalysen 2018: Økonomisk sosialhjelp i Kristiansand kommune 2014-2017». Det er i økonomiplanen innarbeidet kjøp for 1,8 mill. kr årlig av langvarige tilrettelagte arbeidsplasser (LTA plasser) fra de tre vekstbedriftene. I tillegg har Varodd satt i verk tilsvarende tiltak finansiert av bedriften selv. Det er satt i gang en prosess med Eiermelding for de fire bedriftene. Saken legges frem for bystyret i begynnelsen av 2022. Dette gir muligheter til å utvikle nye og bedre tiltak for å nå målet om å bidra til økt arbeidsdeltakelse og arbeidsinkludering av personer som står utenfor arbeidslivet der også nyutviklede tiltak vil kunne inngå som er del av programmet «Flere i arbeid».

Kristiansand Havn IKS

Bystyret vedtok i forbindelse med økonomiplanen for 2021-24 et utbytte fra Havna på 8 mill. kr i 2023 og 10 mill. kr i 2024. Kommunedirektøren vil legge frem en sak for bystyret våren 2022 for å sikre en forsvarlig vurdering av selskapets utbyttekapasitet sammenholdt med bystyrets planer for havna før rulleringen av økonomiplanen 2023-26. Det er foreløpig ikke lagt inn forventning om utbytte i 2025.

9.12 Oversikt over fondsmidler

Kristiansand kommunes energiverksfond

I tabellen nedenfor angis status for fondet og planlagt tilførsel til og bruk av fondet i løpende priser.

Energiverksfondet (i mill. kr)	2022	2023	2024	2025
Til disp. 1. jan	1 169,1	1 169,1	1 198,3	1 228,3
Utbytte Agder Energi A/S	28,2	52,9	41,2	41,2
Avkastning	35,1	35,1	35,9	36,8
Tilført driftsregnskapet	-63,3	-88,0	-77,1	-78,0
Prisjustering av fondet (fra drift og investering)		29,2	30,0	30,7
Saldo pr. 31.12	1 169,1	1 198,3	1 228,3	1 259,0

I 2022 er det lagt opp til at realverdien av energiverksfondet reduseres, da prisstigningen med 2,5 % først tillegges fra år 2023 og ut perioden. Dette utgjør ca. 6,6 mill. kr i driften og ca. 22,6 mill. kr i

Områdeovergripende

investeringsbudsjettet hvor prisstigningen overføres fra kapitalfondet. Om lag 22,5 % av energiverksfondet er disposisjonsfond mens 77,5 % er ubundet investeringsfond. Langsiktig årlig avkastningsmål er redusert fra 4,0 % til 3,0 % ut perioden. I økonomiplanperioden tilføres dermed driften årlig en gjennomsnittlig avkastning på ca. 35,7 mill. kr. Fondsmidlene i energiverksfondet vil utgjøre 1 259 mill. kr ved utgangen av 2025. Tidligere bufferfond som skulle håndtere svingninger i finansavkastningen, ble avviklet i 2020 og tillagt det generelle disposisjonsfondet.

Kapitalfondet

Kapitalfondet vil være i størrelsesorden ca. 200 mill. kr pr 01.01.2022 forutsatt at all budsjettert bruk av fondet til prosjekter blir gjennomført i løpet av 2021 og at salgsinntektene i 2021 blir som forutsatt. For å opprettholde en viss handlefrihet i forbindelse med finansiering av investeringer, ble det i forrige økonomiplan forutsatt at betydelige deler av salgsinntekter skulle avsettes fondet fremfor å gå til direkte finansiering av investeringene de enkelte år. Det legges samlet opp til netto avsetning til kapitalfondet med ca. 308 mill. kr i perioden. Avsetningene er imidlertid usikre da de i hovedsak kommer fra salgsinntekter som er vanskelige å estimere både beløpsmessig og tidsmessig.

Det benyttes imidlertid ca. 427 mill. kr av kapitalfondet i perioden til å finansiere investeringer og investeringer i aksjer og andeler i selskaper (egenkapitaltilskudd KKP og KLP) grunnet det høye investeringsvolumet. I tillegg til dette kommer prisjustering av energiverksfondet på totalt ca. 70 mill. kr i perioden (det prisjusteres ikke i år 2022). I løpet av perioden brukes det totalt 427 mill. kr av kapitalfondet og det avsettes ca. 308 mill. kr til fondet, slik at saldoen ved utgangen av 2025 vil være redusert til ca. 81 mill. kr.

Investeringsfond – kapitalfondet (i mill. kr)	2022	2023	2024	2025
Til disp. 1. jan	200,3	58,5	62,8	111,6
Bruk i året	-232,5	-58,4	-75,6	-60,9
Avsetning i året	90,7	62,6	124,5	30,2
Avkastning	2,5	1,5	1,8	1,3
Overført driftsregnskapet	-2,5	-1,5	-1,8	-1,3
Saldo pr. 31.12	58,5	62,8	111,6	80,9

På eget investeringsfond for KNAS står det fra 2019 avsatt 40 mill. kr.

Oversikt over disposisjonsfond

Ved utgangen av 2021 forventes det totalt avsatt 525, 5 mill. kr på det sentrale disposisjonsfond.

Disposisjonsfond - generelt (i mill. kr)	2022	2023	2024	2025
Til disp. 1. jan	525,5	463,1	422,7	401,1
Saldering i HP drift	-62,4	-40,4	-21,6	-3,3
Avkastning	4,5	5,0	5,4	5,7
Overført driftsregnskapet	-4,5	-5,0	-5,4	-5,7
Saldo pr. 31.12	463,1	422,7	401,1	397,8

Det brukes 127,7 mill. kr av fondet i økonomiplanperioden.

I tillegg til det sentrale disposisjonsfondet har områdene egne frie disposisjonsfond. Pr. 01.01.2021 var disse på 117,1 mill. kr. Enkelte av områdefondene ble styrket i tertialrapportene i 2021. Prognosene viser at områdene vil avsette til disse fondene i 2021, slik at disse ventes å bli samlet positive med 191,2 mill. kr pr 31.12.2021. Når en vurderer størrelsen på det sentrale disposisjonsfondet, er også viktig å ta hensyn til størrelsen på områdefondene. I tillegg til disse fondene vil det være enkelte disposisjonsfond

Områdeovergripende

der en ikke har prognoser for størrelse. Dette gjelde blant annet fond til dekning av vedlikehold og drift småbåthavner. Det viktigste fondet her er vedlikeholdsfondet der det pr 01.01.2021 stod 96,4 mill. kr.

Fond til dekning av premieavvik

Det ventes pr. 01.01.2022 avsatt 693,4 mill. kr på fondet til dekning av deler av opparbeidet premieavvik. Fondet er opprettet for å motvirke at likviditeten tappes når akkumulert premieavvik øker. Avsetningene i perioden er avpasset slik at ordningen med føring av premieavvik ikke fører til ytterligere tapping av likviditeten sett over 5-årsperioden fra 2021- 2025. Det vises til nærmere omtale av premieavvik.

Fond til dekning av premieavvik (i mill. kr)	2022	2023	2024	2025
Til disp. 1. jan	693,4	739,9	820,2	894,4
Netto endring i året	46,5	80,3	74,2	71,1
Avkastning	8,7	10,7	13,2	14,4
Overført driftsregnskapet	-8,7	-10,7	-13,2	-14,4
Saldo pr. 31.12	739,9	820,2	894,4	965,6

9.13 Investeringsbudsjettet

Hovedoversikt – investering og finansiering

Beløp i 1000

	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025
Investeringer i varige driftsmidler	1 334 268	1 115 241	907 073	1 033 118
Tilskudd til andres investeringer	8 764	8 537	8 537	9 537
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	27 500	28 188	28 892	29 614
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	1 370 532	1 151 966	944 502	1 072 269
Kompensasjon for merverdiavgift	-164 442	-129 371	-93 503	-109 979
Tilskudd fra andre	-48 969	-2 099	-29 543	-9 965
Salg av varige driftsmidler	-181 131	-123 856	-141 950	-47 843
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-26 519	-26 559	-26 559	-26 559
Bruk av lån	-806 000	-877 000	-720 000	-861 000
Sum investeringsinntekter	-1 227 061	-1 158 885	-1 011 555	-1 055 346
Videreutlån	160 000	160 000	160 000	160 000
Bruk av lån til videreutlån	-160 000	-160 000	-160 000	-160 000
Avdrag på lån til videreutlån	95 000	100 000	105 000	110 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-95 000	-100 000	-105 000	-110 000
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	-20 000	-5 000	-10 000
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	-1 717	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-141 755	26 920	72 053	-6 924
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-143 472	6 920	67 053	-16 924
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0

Områdeovergripende

Investeringsnivået er høyt og finansieres i all hovedsak av lån, investeringsfond, salg av fast eiendom og noe er finansiert ved overføring fra drift. Bruk av lån er den viktigste finansieringskilden for investeringene. Dette innebærer økt press på driften i form av økte rente- og avdragsutgifter. Imidlertid er ikke effekten på driften så dramatisk som investeringsnivået skulle tilsi, fordi staten yter tilskudd til renter og avdrag for en del av investeringene (sykehjem, omsorgsboliger og skoler). I økonomiplanen er investeringer finansiert ved tilskudd på totalt 90,6 mill. kr i løpet av perioden. Samlet låneopptak vises i tabellen over. Startlån utgjør 160 mill. kr årlig.

Inntekter ved salg av eiendom tilfører netto ca. 495 mill. kr. Da disse inntektene er usikre er ca. 247,5 mill. kr av dette forutsatt avsatt til kapitalfondet og dermed ikke direkte benyttet til finansiering av investeringer i perioden. Det benyttes imidlertid ca. 357 mill. kr av kapitalfondet i perioden til å finansiere investeringer, og investeringer i aksjer og andeler i selskaper (egenkapitaltilskudd KKP og KLP). I tillegg kommer prisjustering av energiverksfondet på ca. 70 mill. kr, slik at i løpet av perioden brukes det 427 mill. kr av kapitalfondet og det avsettes ca. 308 mill. kr til fondet.

Momskompensasjon

Momskompensasjon i økonomiplanperioden for investeringsutgifter vises av tabellen over *Hovedoversikt – investering og finansiering*.

Avtaler med utbyggere med justeringsrett mva og mva-kompensasjon

Inngåtte avtaler innebærer netto inntekt på ca. 1,5 mill. kr årlig.

KNAS – nedbetaling på ansvarlig lån

Avdrag på ansvarlig lån skal betales med 24,8 mill. kr årlig fra 2022.

Øvrige avdrag på utlån

Diverse utlån medfører årlige avdrag på 1,715 mill. kr.

Egenkapitaltilskudd KKP

Pensjonskassens økte forvaltningskapital fra ett år til det neste, tilsier isolert sett en styrking av egenkapitalbasen for å opprettholde en stabil risikoprofil for kapitalforvaltningen. Noe av dette ivaretas av egenkapitalens egen avkastning, men dette er ikke tilstrekkelig. Kommunen har derfor i denne forbindelse avsatt 24,5 mill. kr i slik tilførsel i investeringsdelen i 2022. Dette beløpet er de påfølgende årene prisjustert med 2,5 % årlig opp til 26,38 mill. kr i 2025. Det kan bli behov for ytterligere innkalling av egenkapital.

Egenkapitaltilskudd KLP

Det er lagt inn 3 mill. kr i bevilgninger til egenkapitaltilskudd for KLP i 2022. Dette beløpet er de påfølgende årene justert opp til 3,2 mill. kr i 2025. Det forutsettes at eventuelle endringer i behov for tilskudd blir behandlet i tertialrapportene.

Avdrag på formidlingslån

Avdrag på Startlån og tidligere etableringslån varierer fra år til år avhengig av hvor mye ekstraordinære innfrielser som finner sted. Det forutsettes at avdrag blir 95 mill. kr i 2022 og at dette øker med 5 mill. kr pr år til 110 mill. kr i 2025. Disse innbetalingene fra kundene går til nedbetaling på innlåne.

Startlånet er rettet mot personer med langvarige boligfinansieringsproblemer. Innlånet fra Husbanken settes i hele perioden til 160 mill. kr årlig etter bystyrets vedtak. Boliglånsforskriften som trådte i kraft 01.01.2017 har ført til at bankene er blitt mindre villige til å være med på samfinansieringer enn tidligere. Dette gjør at startlånet nå blir benyttet som fullfinansiering i flere saker, og at et gjennomsnittlig startlån dermed er høyere enn tidligere. Risikoen må vurderes opp mot de positive virkningene låneordningen ellers har.

10 Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Driftstilskudd til institusjoner, organisasjoner og foreninger.

Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) vedtok 5. mars 2019 (sak 20/19) prinsipper og rutiner for forvaltningen av årlige driftstilskudd.

1. Kristiansand kommune gir årlig driftstilskudd for å støtte viktige, eksterne medspillere som bidrar til å realisere kommunens overordnede målsettinger for utviklingen av byen.
2. Hovedregelen er at spesielle formål eller konkrete aktiviteter støttes av kommunen gjennom tilskuddsordninger som er åpne for alle aktører på området, og ikke ved at kun én eller noen få mottar årlig driftstilskudd.
3. Årlig driftstilskudd brukes når det foreligger en politisk vedtatt partnerskaps- eller samarbeidsavtale om finansiering av eksterne aktører, eller når det er vedtatt at slik avtale skal inngås.
4. Bystyret avgjør i budsjettvedtaket hvem som skal motta årlig driftstilskudd og størrelsen på det enkelte tilskuddet. Tidsavgrensning av tilskuddet (1-3 år) er en mulighet, og skal i tilfelle markeres tydelig i budsjettdokumentene.
5. Til grunn for tilskuddet skal det foreligge en søknad, vedlagt årsrapport/ årsregnskap fra foregående år og planer/budsjett for kommende år. Årsrapporten skal inneholde oversikt over virksomhetens engasjement av frivillige.
6. Muligheten for å motta årlig driftstilskudd fra kommunen gjøres offentlig kjent i god tid før søknadsfristen. Kommunedirektøren fastsetter søknadsfristen.
7. Saksbehandlingen skal evaluere mottakeren og tilskuddets størrelse. Kommunedirektørens forslag til handlingsprogram og årsbudsjett skal synliggjøre administrasjonens faglige vurderinger.
8. Normalt utbetales driftstilskudd under 0,5 mill. kr i sin helhet ved starten av året, mens større beløp utbetales i kvartalsvise rater. Tilsagnsbrevet skal presisere at det foretas nye vurderinger hvert år ved rulleringen av handlingsprogram og budsjett.
9. Mottakere av årlig driftstilskudd skal som hovedregel ikke motta tilskudd fra andre kommunale tilskuddsordninger.

Årlige driftstilskudd til institusjoner, organisasjoner og foreninger har vært utlyst i 2021. I økonomiplanen det foretatt prioriteringer innenfor en samlet og forsvarlig budsjettamme. Fellesnemndas prinsipper og rutiner for årlig driftstilskudd sier at spesielle formål eller konkrete aktiviteter støttes gjennom tilskuddsordninger. Kun unntaksvis skal det gis årlig driftstilskudd. I vurderingen av den enkelte søknad er det lagt vekt på mottakernes medvirkning i realiseringen av strategier og målsettinger i kommunens vedtatte styringsdokumenter, for kommunen som helhet og i de respektive fagsektorene.

Bystyret har vedtatt driftstilskudd 2022 til følgende mottakere hvor kommunen enten har en politisk vedtatt samarbeidsavtale, eller slik avtale skal inngås i løpet av året. Alle tall er i 1000 kr.

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Mottaker	2021	Søknad	2022	Område	Merknad
Alternativ til vold	1 632	1 665	1 665	Helse og mestring	Helse- og sosialstyrevedtak 11/08.
Senter mot seksuelle overgrep	629	642	642	Helse og mestring	Samarbeidsavtale, spleiselag med alle kommuner i Agder og BUFdir.
Bragdøya kystlag	272	280	280	Helse og mestring	Avtale med Kystlaget, formannskapsvedtak 30/15.
Blå Kors		10 000	4 500	Helse og mestring	Vedtatt av bystyret 320/21. Samarbeidsavtale må lages. Blå Kors ifølge vedtaket motta kr 7,5 millioner i rammeavtale fra kommunen. Tilskuddet inkluderer Vision aktivitetshus og Barnas stasjon i tillegg til tjenestekjøp fra helse og mestring. Det er satt ned en arbeidsgruppe for å ta lovlighetskontroll av tilskuddet og se hvordan det skal utbetales.
Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS	30 910	31 792	31 529	Kultur og innbyggerdialog	70/30-fordeling mellom stat og region. Egen avtale om fordeling av regional andel, bystyrevedtak 63/13.
Kilden Kultur	8 615	8 615	8 830	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med fylkeskommunen, bystyrevedtak 42/17.
Vest-Agder museet IKS	5 892	5 892	6 039	Kultur og innbyggerdialog	Eier 20 %, samfinansieres med fylket og øvrige kommuner i Vest-Agder.
Vest-Agder museet IKS		1 100	1 025	Kultur og innbyggerdialog	Årlig økning nytt magasin. bystyrevedtak 254/20
Sørlandets Kunstmuseum	4 165	8 400	4 267	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med fylkeskommunen jf. bystyrevedtak 76/19
Naturmuseum og botaniske hage, Universitetet i Agder	3 746	3 840	3 840	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med UiA og fylkeskommunen, jf. bystyrevedtak 111/14.
Fullriggeren "Sørlandet"	2 427		2 804	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med fylkeskommunen, jf. bystyrevedtak 79/17. 15% andel
Bredalsholmen dokk og fartøyvernseier	732	745	745	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med fylkeskommunen og Riksantikvaren, formannskapsvedtak 91/13, bystyrevedtak 44/03
Driftstilskudd/leie til Bredalsholmen Eiendom	106		109	Kultur og innbyggerdialog	Overføring fra kultur til Kristiansand eiendom som eier Bredalsholmen Eiendom AS

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Mottaker	2021	Søknad	2022	Område	Merknad
Sandriphøia interkommunale fritidspark	1 504		1 542	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med Vennesla, Søgne og Songdalen, bystyrevedtak 109/04.
Bragdøya Kystlag	949	1 070	1 122	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med Kystlaget, formannskapsvedtak 30/15.
Blå Kors – Vision skatepark	0	1 350	1 350	Kultur og innbyggerdialog	Jf, Formannskapet 68/21. Inngår i ny avtale med Blå Kors. Tilskuddet er avgrenset til husleie av Vision aktivitetshus og knytte til skateanlegget.
Kristiansand Idrettsråd/Stiftelsen Sportikus	912	1 250	935	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med Idrettsrådet, formannskapsvedtak 33/13.
Kristiansand Kunsthall (Kunstforeningen)	997	1 250	1 022	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med Kunsthallen, bystyrevedtak 120/16.
Zefyr – regionalt filmfond	279	300	300	Kultur og innbyggerdialog	Avtale med Arendal, Vest-, Aust-Agder og Telemark, Bystyrevedtak 107/20.
Barnefilmfestivalen	890	890	890	Kultur og innbyggerdialog	Jf. bystyrevedtak 25.10.2017
Stiftelsen Arkivet	850	1 625	1 000	Kultur og innbyggerdialog	Jf. bystyrevedtak 195/21
Vågsbygd Turn	420	790	431	Kultur og innbyggerdialog	Jf. Bystyrevedtak 245/20
FIDA			500	Kultur og innbyggerdialog	Vedtatt av bystyret i budsjettet for 2022. Samarbeidsavtale må opprettes.
Odderøyas Venner			150	By- og stedsutvikling	Vedtatt for 4 år i budsjettet for 2022. Samarbeidsavtale må opprettes.
Agder kollektivtrafikk A/S	4 594		4 708	By- og stedsutvikling	I hht. aksjonæravtale av 09.02.16. Beløp avklares i egen prosess.
Midt-Agder friluftsråd	2 088	2 145	2 198	By- og stedsutvikling	Kontingent pr. innbygger
Innoventus Sør AS	792		811	Samfunn og innovasjon	Andel av samfinansiering med andre. Egen prosess ifm. søknad/tildeling av midler.
Europakontoret	769		788	Samfunn og innovasjon	Andel av samfinansiering med andre. Egen prosess ifm. søknad/tildeling av midler.
Etableresenter Vest-Agder	578		592	Samfunn og innovasjon	Andel av samfinansiering med andre. Egen prosess ifm. søknad/tildeling av midler.
Arendalsuka	100		100	Organisasjon	Fast tilskudd siden oppstarten
Aquarama – gratis svømming	1 129		1 157	Oppvekst	Fast tilskudd siden oppstarten. Det utarbeides avtale om driftstilskudd fom. 2022 med ett års oppsigelsestid.

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Mottaker	2021	Søknad	2022	Område	Merknad
Vitensenteret	1 076		1 103	Oppvekst	Fast tilskudd siden oppstarten. Det utarbeides formell løpende avtale om driftstilskudd f.o.m. 2022 med ett års oppsigelsestid
Kommunalt foreldreutvalg grunnskolen	53		53	Oppvekst	Fast tilskudd, organ jfr. Opplæringsloven.
Kirkens ungdomsprosjekt	2 533	2596	2 596	Oppvekst	Har i dag avtale ut 2022. Forslag at avtale endres til løpende driftsavtale med ett års oppsigelsestid
Blå Kors – barnas stasjon	774	793	793	Oppvekst	Har i dag avtale ut 2022. Forslag at avtale endres til løpende driftsavtale med ett års oppsigelsestid. Inngår i hovedtilskuddet for Blå Kors.
Frelsesarmeen – Home start	456	467	467	Oppvekst	Avtale endres til løpende driftsavtale med ett års oppsigelsestid. Tilskuddets beløp oppjusteres fom. 2025, da tilskudd fra Buf-dir opphører.
Hopeful		1 700	1000	Oppvekst	Ny søker. Vedtatt av bystyret. Gjelder kun 2022 og 2023. Finansieres fra "Flere i arbeid"
Agder Folkehøgskole	20	20	0	Oppvekst	
Matcentralen			336	Oppvekst	Vedtatt av bystyret i budsjettet for 2022. Samarbeidsavtale må opprettes.
Geitmyra	1 200		2 000	Oppvekst	Det utarbeides avtale om løpende driftstilskudd fom. 2022 med ett års oppsigelsestid.

Nye søkere for 2022	2021	Søknad	2022	Område	Kommentar
Agder Symfoniorkester	Ny	40	0	Kultur og innbyggerdialog	Avslag. Likebehandles med andre organisasjoner som skal søke «Tilskudd til kunst og kulturformål»
Barn i Byen	Ny	727	0	Oppvekst	Avslag. Avtalen med skolen gjelder kun distribusjon. Tiltaket likebehandles med andre organisasjoner som søker tilskudd innen kultur og innbyggerdialog til fritid/kulturformål

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Nye søkere for 2022	2021	Søknad	2022	Område	Kommentar
Blå Kors	Ny	8 095	0	Kultur og innbyggerdialog	Har i dag en avtale om kjøp av tjeneste – plasser i «Steg for steg» som går ut 31.12.21. Avslag. Det er tilsvarende aktører på mange av de andre innsatsområdene til organisasjonen. Søknaden avslås ut fra et likebehandlings-prinsipp. To av de omsøkte formålene har en nasjonal målgruppe, og får statlig støtte. Organisasjonen kan søke på flere ulike tilskuddsordninger.
Fri Agder	Ny	400	0	Kultur og innbyggerdialog	Avslag. Likebehandles med andre organisasjoner som skal søke «Tilskudd til kunst og kulturformål» for aktiviteter.
Idda Ishockeyklubb	Ny	65	0	Kultur og innbyggerdialog	Avslag. Likebehandles med andre organisasjoner som skal søke «Tilskudd til drift av barne- og ungdoms-organisjoner»
KIA Velferd	Ny	1 500	0	Helse og mestring	Avslag. Ut ifra et likebehandlings-prinsipp, det er flere som gjør samme arbeid. Kan eventuelt søke Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv.
Kristiansands Cykleklubb	Ny	770	0	Oppvekst	Avslås. Søkte 28.mai - etter frist, NCF sykkelskolen. Et aktivitets-, inkluderings- og mangfoldsprosjekt i samarbeid med grunnskolen. Likebehandles med andre organisasjoner som ikke blir prioritert for tilskudd gjennom driftsavtale.
Polsk-norsk forening Razem=Sammen	Ny	1 159	0	Kultur og innbyggerdialog	Avslås. Likebehandles med andre organisasjoner som kan søke IMDi-midlene administrert av Kristiansand kommune.

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Nye søkere for 2022	2021	Søknad	2022	Område	Kommentar
Ressurssenteret Unik	Ny	1 600	0	Oppvekst	Avslås. Ikke avsatt midler og søknad likebehandles med andre organisasjoner.
Shelter Kristiansand v/Filadelfia	Ny	550	0	Helse og mestring	Avslag. Kan eventuelt søke Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv.
Spillavhengighet-Norge	Ny	70	0	Helse og mestring	Avslag. Det er per i dag tilstrekkelig tilbud til målgruppen i regi av SSHF og kommunen. Kan eventuelt søke Tilskudd til mestring, deltakelse og livskvalitet innen rus-/psykisk helsefeltet.
Søgne Misjonskirke/Åpent hus	Ny	550	0	Helse og mestring	Avslag. Kan eventuelt søke Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv.

10.2 Tilskuddsordninger

Forvaltningen av tilskuddsordninger skal baseres på åpenhet og likebehandling, alle potensielle søkere skal ha en reell mulighet til å konkurrere på lik linje med andre søkere. Retningslinjer for den enkelte ordning med vurderingskriterier, saksbehandlingsregler og tildelingsfullmakter skal vedtas politisk og være lett tilgjengelige for offentligheten. Hovedformålet med tilskuddsordningene er å gi eksterne aktører som *ikke* mottar årlig driftstilskudd, muligheten til å motta økonomisk støtte fra kommunen til prosjekter og tiltak på ulike samfunnsområder.

Tilskuddsordninger	2021	2022	Avtale varighet	Område
Samlelegatet for tilskudd til organisasjoner	842	859	Løpende	Helse og mestring
Tilskudd til mestring, deltakelse og livskvalitet innen rus-/psykisk helsefeltet	6 156	6 279	Løpende	Helse og mestring
Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv	1 408	1 436	Løpende	Helse og mestring
Tilskudd til bruker-/interesse- og pårørendeorganisasjoner	555	566	Løpende	Helse og mestring
Tilskudd til organisering av frivillig innsats på helse-, omsorgs- og sosialfeltet	664	677	Løpende	Helse og mestring
Tilskudd til drift av barne- og ungdomsorganisasjoner	1 805	2 096	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Kommunens satsing på rytmisk musikk	800	800	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til kunst- og kulturformål	1 700	1 750	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til festivaler	1 625	1 665	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til skolekorps	1 100	900	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Aktivitetsmidler idrett – kommunal andel storbymidler	520	533	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Satsingsmidler toppidrett	538	551	Løpende	Kultur og innbyggerdialog

Driftstilskudd og tilskuddsordninger 2022

Tilskudd til orienteringskart	205	210	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til kulturtiltak i nærmiljøet	300	300	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til aktiviteter for barn og unge med funksjonshemninger	130	135	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til ungdomstiltak i Samsen kulturhus	50	50	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til aktivitetshus og private grendehus	650	825	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til private idrettsanlegg	1 368	702	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til kompetansesentre og nettverksorganisasjoner	5 223	5 360	Løpende	Kultur og innbyggerdialog
Tilskudd til utendørsaktiviteter i lokalsamfunnet	741	759	Løpende	By- og stedsutvikling
Løyperydning	297	304	Løpende	By- og stedsutvikling
Tilskudd til privat vedlikehold av veier	681	698	Løpende	By- og stedsutvikling
Panteordning for eldre ikke-rentbrennende ildsteder – Grim, Lund, Kvadraturen	505	517	Løpende	By- og stedsutvikling
Bydelsfond (drift)	2 500	2 500	Løpende	By- og stedsutvikling
Bydelsfond (investering)	2 500	2 500	Løpende	By- og stedsutvikling
Folkets klimadugnad	890	893	Løpende	By- og stedsutvikling
Klimaomstillingsfondet	3 000	3 075	Løpende	By- og stedsutvikling
Solcellefondet	2 004	2 054	Løpende	By- og stedsutvikling
Tilskudd til næringsformål	900	900	Løpende	Samfunn og innovasjon
Oppvekstutvalgets tilskuddsordning for utsatte/vanskeligstilte barn og unge (0,5 mill. kr vedtatt å finansiere fritidsfond)	567	581	Løpende	Oppvekst

10.3 Priser, stipender og aksjoner

	2021	2022	Område
Kunstnerstipend	300	340	Kultur og innbyggerdialog
Kulturprisen	50	50	Kultur og innbyggerdialog
Frivillighetsprisen	50	50	Kultur og innbyggerdialog
Idrettsgalla Sør	60	60	Kultur og innbyggerdialog
Kommunens miljøpris	50	50	By- og stedsutvikling
Arbeidsmiljøprisen	50	50	Organisasjon
TV-aksjonen	150	150	Organisasjon
Rajshahi-aksjonen (kr 2 pr innb. hvert tredje år)	224	0	Oppvekst
Rajshahi - aksjonen tilskudd til adm. av innsamlingen	110	0	Oppvekst
Rajshahi - vannprosjekt	120	120	Oppvekst

10.4 Kontingenter

	2021	2022	Merknad
Region Kristiansand	1 500	1 500	Kontingent - styrebehandles
KS - kommunesektorens interesse- og arbeidsgiver-organisasjon	11 754	12 050	Ordinær kontingent, OU-midler og FOU-midler.

10.5 Tilleggsbevilgningskontoer

	2021	2022	Merknad
Formannskapetets tilleggsbevilgningskonto	200	200	Fast årlig beløp
Kulturutvalgets tilleggsbevilgningskonto	430	440	Brukes i samsvar med kulturutvalgets vedtak 11/20
Helseutvalgets tilleggsbevilgningskonto	71	72	Generelt

Lined writing area consisting of multiple horizontal dotted lines.

Kristiansand
kommune

Postboks 4
4685 Nodeland
Tlf: 38 07 50 00
www.kristiansand.kommune.no